

מאמרים לתלמידי קבלה

מאת המקובל האלוקי

רבי ברוך שלום הלוי אשל"ג צוק"ל

המקובל במאמריו מגלה לאדם שרוצה להתחיל לעלות בסולם העולמות את הפעולות הדרושות לו להגיע להכרת הבורא. מאמרים אלו הם המדריך הגלוי והמעשי ביותר הקיים היום, המלווה התלמיד לאורך כל פרטי הדרך מהעולם הגשמי ועד הכי עליון. מאמרים אלו הם " השולחן ערוך" למי שרוצה בהשגה רוחנית

מאמרי תשמ"ט

מהו השיעור של תשובה

מאמר א', תשמ"ט

מהו חטא גדול או קטן, בעבודה

מאמר ב', תשמ"ט

מהו השינוי שבשער הדמעות משאר שערים

מאמר ג', תשמ"ט

מהו מבול מים, בעבודה

מאמר ד', תשמ"ט

מהו, שבריאת העולם היה בנדבה

מאמר ה', תשמ"ט

מהו למעלה מהדעת, בעבודה

מאמר ו', תשמ"ט

מהו "מי שלא טרח בערב שבת, מה יאכל בשבת" בעבודה

מאמר ז', תשמ"ט

מהו, שאם הטוב מתגדל, גם הרע מתגדל, בעבודה

מאמר ח', תשמ"ט

מהו פורענות הבאה לרשעים, מתחלת מן הצדיקים, בעבודה

מאמר ט', תשמ"ט

מהו, שהסולם הוא באלכסון, בעבודה

מאמר י', תשמ"ט

מהם הכוחות, שצריכים בעבודה

מאמר י"א, תשמ"ט

מהי סעודת חתן

מאמר י"ב, תשמ"ט

מהו "לחם רע עין" בעבודה

מאמר י"ג, תשמ"ט

מהו שכתוב "והשבות אל לבבך"

מאמר י"ד, תשמ"ט

מהו, שהצדיקים ניכרים ע"י הרשעים, בעבודה

מאמר ט"ו, תשמ"ט

מה הוא האיסור לברך על שולחן ריק, בעבודה

מאמר ט"ז, תשמ"ט

מהו, שהברכה אינו שורה בדבר שבמנין, בעבודה

מאמר י"ח, תשמ"ט

מהו, ששבת נקראת "ש - בת", בעבודה

מאמר י"ט, תשמ"ט

מהו שהיצה"ר עולה ומשטין בעבודה

מאמר כ', תשמ"ט

מהו "שכור אל יתפלל" בעבודה

מאמר כ"א, תשמ"ט

מהו שדוקא בליל פסח, שואלים ד' קשיות

מאמר כ"ב, תשמ"ט

מהו, אם בלעו את המרור לא יצא, בעבודה

מאמר כ"ג תשמ"ט

מהו, ברכת הדיוט אל תהי קלה בעיניך, בעבודה

מאמר כ"ד, תשמ"ט

מהו בעבודה איש אשר בו מוס לא יקרב

מאמר כ"ה, תשמ"ט

מהו, מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה,

בעבודה

מאמר כ"ו, תשמ"ט

מהו עניין יסורים בעבודה

מאמר כ"ז תשמ"ט

הידיעה שהאדם עמד בנסיון לצורך מי

מאמר כ"ח, תשמ"ט

מהו הכנה לקבלת התורה, בעבודה

מאמר כ"ט, תשמ"ט

מהו בחינת מרגלים, בעבודה

מאמר ל"ג תשמ"ט

מהו שלום בעבודה

מאמר ל"ד, תשמ"ט

מהו, מי שאין לו בנים, בעבודה

מאמר ל"ה, תשמ"ט

מהו, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, בעבודה

מאמר ל"ו, תשמ"ט

מהו "דרך שתחילתה קוצים וסופה מישור" בעבודה

מאמר ל"ז, תשמ"ט

מהו שופטים ושוטרים, בעבודה

מאמר ל"ח, תשמ"ט

מהו, לא דברה תורה אלא נגד יצה"ר, בעבודה

מאמר ל"ט, תשמ"ט

מהו, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בעבודה

מאמר מ', תשמ"ט

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו השיעור של תשובה

מאמר א', תשמ"ט

הנה הכתוב אומר (הושע י"ד) "שובה ישראל עד ה' אלקיך, כי כשלת בעוונך".

ויש להבין:

א) מהו הפירוש "עד ה' אלקיך", שמשמע, שאם לא הגיע התשובה "עד ה' אלקיך", עוד לא נקרא "תשובה". אם כן, איך אנו יכולים לדעת, אם התשובה כבר הגיע "עד ה' אלקיך". ומי יכול לעלות ולראות, אם כבר הגיע או לא.

ב) יש להבין זה שכתוב "כי כשלת בעוונך". משמע, שזהו הטעם למה התשובה צריך לעלות "עד ה' אלקיך". ויש להבין מהי השייכות זה לזה.

ג) יש להבין מהו הפירוש "כי כשלת בעוונך". מהי הכוונה "בעוונך". משמע, שיכול להיות כשלון מדבר אחר, שלא מהעוון של האדם. לכן הכתוב אומר לנו "כי כשלת". היינו, שהכשלון שלך בא "מעוונך", ולא מדבר אחר. אם כן, מהו הדבר אחר, שהאדם יכול לחשוב, שזה לא בא לו "מעוונותיו".

וענין כשלון, המשמעות היא, שהאדם עשה חשבון, שיש לו לעשות עכשיו עסק טוב, ולבסוף הפסיד מהעסק, שהיה לו כשלון על ידי איזה דבר. כדמיון, שאדם הלך בדרך ונכשל ע"י אבן שהיה בדרך, שהוא לא ראה ונפל. אם כן צריכים להבין, כאן ברוחניות, שקבל נפילה, בטח שנכשל באיזה אבן, שהיתה באמצע דרך. לכן יש לדעת, מהי האבן שהאדם נכשל בה, ושזה גרם לו, שנפל באמצע דרך הליכה. ובא הכתוב ואומר, שהכשלון היה **מעוונך**, שזהו האבן, שעל ידו נכשלת ונפלת. והידיעה זו אנו צריכים לדעת, כדי להיזהר מהאבן נגף. אם כן יש להבין, מדוע העוון של האדם הוא המכשול, שבשביל העוון שיש בו, הוא לא יכול ללכת בדרך ה' ולקיים תורה ומצות.

והענין הוא, כי העוון הראשון מתחיל מחטא עץ הדעת. שאדם הראשון נולד מהול (אדר"נ ב', ה'). אלא אח"כ, ע"י החטא, הוא משך בערלתו היה (סנהדרין ל"ח). וכמו שמפרש בהקדמה לפנים מסבירות (דף ו'), שענין "משוך בערלתו", הוא ענין ערלה של שלוש קליפות הטמאות. וכשהוא נולד, לא היה לו את הערלה הזו. כי הגוף החיצון של אדה"ר, אומר האר"י הקדוש, שהיה מבחינת מלכות שעלתה לבינה דמלכות דעשיה, הנקרא "מלכות הממותקת בבינה". וזה נקרא שנולד מהול.

וע"י חטא של עץ הדעת, המשיך עליו את המלכות מבחינת מידת הדין, שהוא צורת

גדלות הקבלה מחלל הפנוי. וזה נקרא, שהיה משך בערלתו. כלומר, שהמשיך עליו את שלוש קליפות הטמאות, שמכאן באים כל החטאים שהאדם עושה. זאת אומרת, גדלות הקבלה, שאדה"ר המשיך בעצמו ע"י החטא, זהו הגורם לכל החטאים, שהשורש של החטאים נמשך בבחינת מוחא וליבא.

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש "כי כשלת בעוונך". הכונה היא על עוון שלך, הנמשך מחטא של עץ הדעת. זה נקרא "בעוונך". כלומר, אבן הזה, הנכשלים כל הנבראים, הוא בזה שהאדם אומר, שאני רוצה להבין את הכדאיות, אם זה משתלם, אם אני אקיים תו"מ, מה ירויח מזה המקבל לעצמו, הנמשך מגדלות הקבלה, שאדה"ר המשיך לעצמו בסיבת חטא של עץ הדעת.

וכמו בגשמיות, האדם כשהולך בדרך, והוא נכשל ע"י אבן הנמצא באמצע הדרך, הוא לא רואה את האבן, לכן הוא נופל ע"י האבן. כמו כן בעבודה, שהאדם הרוצה ללכת בדרך ה', הוא לא רואה, שהאבן, שהוא הרצון לקבל, אבן מלשון "אבין", שהוא רוצה הכל להבין, מה שתצמח מזה הנאה להמקבל לעצמו.

ובזמן שאומרים לאדם, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שהשגחה העליונה היא בבחינת טוב ומטיב, הוא אומר, אני רוצה לראות שהוא כך. אבל להאמין, זהו נגד ההבנה. כי ההבנה אומרת, מה שאתה רואה, זהו אמת, ומה שאתה לא רואה, איך אתה יכול לומר, שהוא אמת. וכשאומרים לו, שצריכים להאמין, הוא טוען, מאיפוא אתה יודע, שזה שאתה מאמין, הוא אמת. וזה האבן נגף, שבני אדם נכשלים על ידו.

ובהאמור יוצא, כי האבן שבה נכשלים, הוא רק שחסר ענין האמונה. והאדם, כשמתחיל ללכת בדרך העבודה דלהשפיע, האדם טוען לה', מדוע אתה עשית הסתרת פנים שלך, עד שאין ביכולתנו להתגבר על ההסתרה שהקב"ה עשה. שנוכל להתגבר על ב' דברים אלו, היינו על בחינת מוחא ועל בחינת ליבא.

ובאמת נשאלת השאלה, מדוע עשה הקב"ה כך, שנצטרך להאמין. ולא עשה אחרת, דהיינו, שכל מי שמתחיל בעבודה, תיכף יראה את גדלות ה'. ונמצא, זה שעשה ה', שצריכים לעבוד בבחינת אמונה, זה גורם, שהרבה אנשים מתרחקים מהעבודה. הלא אנו מבינים, כאילו חס ושלום, שהדרך שהבורא עשה, לעבוד בבחינת האמונה, זהו אבן נגף לכל הכושלים. אם כן מדוע עשה ככה.

ועל זה אמר אמו"ר זצ"ל, שאנו צריכים להאמין, שהדרך הזו שהבורא עשה, שהעבודה שלנו תהיה בבחינת "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", זו היא הדרך המוצלחת ביותר בכדי להגיע לשלימות המטרה, שהיא להטיב לנבראיו. כי דוקא ע"י האמונה, הנבראים יכלו להגיע לשלימות המטרה, שהוא בכדי לקבל הטוב והעונג, מה שהבורא חשב לתת להנבראים.

אבל אסור לנו לומר, שהבורא לא היה יכול לעשות דרך אחרת, היינו בבחינת ידיעה.

שבטח שהקב"ה הוא כל יכול, ויכול לעשות הכל מה שהוא רוצה, אלא כמו שאנו צריכים להאמין במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, וכמו כן יש לנו להאמין על הדרך, איך להגיע להמטרה, שבחינת אמונה היא הדרך הטובה ביותר ומוצלחת ביותר. לכן בחר הקב"ה בדרך של האמונה, שרק ע"י דרך של אמונה תהיה היכולת להאדם להגיע לשלימות המטרה.

ובהאמור, שהביאור "כי כשלת בעוונך" הוא בחינת גדלות של כלי קבלה, שאדה"ר המשיך עליו מחמת חטא של עץ הדעת, יש לפרש מה ששאלנו, מהו ענין "כשלת בעוונך" ל"שובה ישראל עד ה' אלקיך".

ושאלנו, וכי האדם יכול לעלות למעלה ולראות אם התשובה הגיע "עד ה' אלקיך". ובהנ"ל יש לפרש, היות שכל הכשלונות, שאין האדם יכול להגיע לשלימות, והוא נכשל באמצע, הוא רק מטעם, כי עוון הראשון הוא אבן הנגף שבשבילה האדם נופל. לכן האדם, כשרוצה לעשות תשובה, ואינו יודע מהי תשובה, אז אומר הנביא "שובה ישראל עד ה' אלקיך".

פירוש, שכל המעשים, שהאדם עושה, יהיו בשביל "ה' אלקיך". נמצא, שפירושו "עד", היינו עד שתדע בבירור, שכל מה שאתה עושה הוא בשביל ה' אלקיך. זאת אומרת, שהגיע למדרגה, שהוא מרגיש, שבשביל עצמו אינו כדאי לחיות, אלא מה שהוא חי, הוא בשביל תועלת ה', וזה נקרא "תשובה".

מה שאם כן אם עוד לא הגיע לדרגה זו, עוד לא נקרא זה "תשובה". והטעם הוא כנ"ל "כי כשלת בעוונך", שהוא הקבלה עצמית. כלומר, כי רק זה הוא הכשלון, שאין האדם יכול לבוא לידי דביקות ה'. וממילא לתקן זה הוא רק עד שיגיע "עד ה' אלקיך", שכל מעשיו יהיו רק להשפיע, וזה נקרא "תשובה".

ולזה אין האדם צריך לעלות למעלה, ולראות אם התשובה שלו הגיע "עד ה' אלקיך". אלא האדם בעצמו הוא רואה ומרגיש, אם אין לו שום כוונה בחיים, אלא רק מה ששייך לתועלת ה', ולתועלת עצמו הוא אומר, שאינו כדאי לחיות. אולם גם בזה האדם יכול לרמאות עצמו. כלומר, שיכול להיות, שזה שמסכים לעבוד בשביל תועלת ה', בטח הוא חושב שתגיע מזה לתועלת עצמו הנאה גדולה.

אולם על זה גם האדם יכול לראות את האמת. היות לפי הכלל, אם באמת האדם רוצה להידבק בה', ויש לו כבר השתוות הצורה, אז הוא צריך לזכות לפקידת עינים בתורה. לפי הכלל "הלומד תורה לשמה מגלין לו רזי תורה". ואם הוא עדיין לא זכה לרזי תורה, זה הסימן שהוא עדיין רחוק מלהיות, שכל כוונתו תהיה אך ורק לתועלת ה'.

וכמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר (דף י"א אות ל"ב) וזה לשונו "הוא העבודה בתו"מ לשמה, דהיינו על מנת להשפיע ושלא לקבל פרס. שעבודה זו מטהרת את הרצון לקבל לעצמו שבו, ומהפכתו ברצון להשפיע. אשר בשיעורי הטהרה של הרצון לקבל, נעשה ראוי

ומוכשר לקבל ה' חלקי הנפש, הנקראות נרנח"י. כי הן עומדות ברצון להשפיע. ולא תוכלנה להתלבש בגופו, כל עוד שהרצון לקבל שולט בו, כי ענין התלבשות והשוואת הצורה עולות בקנה אחד. ובעת שיזכה, שיהיה כולו ברצון להשפיע ולא לצורך עצמו כלום, נמצא שזכה בהשוואת הצורה לנרנח"י שלו העליונים".

ובהאמור רואים, שאם האדם הולך בדרך השפעה, הוא צריך לזכות לבחינת רזי תורה, ואם לא זכה, זהו סימן שעדיין הוא נמצא באהבה עצמית. הגם שהוא מרגיש, שהוא רוצה לעשות מעשים אך ורק להשפיע. לכן אז הוא צריך עוד הפעם להרבות עצות ותחבולות, לזכות לאהבת ה' ולא לאהבה עצמית. אבל צריכים לזכור, שבכדי לזכות לאהבת ה' ולא לתועלת עצמו, אין זה בידי אדם, אלא זהו מתנת אלקים.

אולם צריכים לדעת, שבעת שהאדם רוצה לצאת מעבודה המעשית בלבד, שהיא בלי כוונה, ורוצה להתחיל בעבודת המעשה עם הכוונה דלהשפיע, יש בזה עבודה רבה. היות שבזמן שהגוף מתחיל לשמוע מבחינת הכוונה דלהשפיע, תיכף על המקום הוא מתחיל להתנגד, ולא נותן להמשיך בעבודה זו, ומראה לו צבעים שחורים על עבודה זו.

ובמצב הזה, האדם צריך להאמין, שרק ה' יכול לעזור. וכאן המקום, שהאדם יכול לתת תפלה אמיתית. ונקרא "אמיתית", משום שהאמת שכך הוא. כלומר שהבורא עשה, שהאדם לא יוכל לעזור לעצמו. והסיבה היא כידוע, ש"אין אור בלי כלי", כמו שדברנו מזה כמה פעמים. וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שזה שעשה הבורא, שאין האדם יכול בעצמו לצאת מאהבה עצמית, הוא בכדי שהאדם יהיה נצרך להבורא, שיעזור לו. ובמה עוזר ה', בנשמתא קדישא, כמו שכתוב בזה"ק. היות אחרת אין להאדם צורך לקבל אור התורה, אלא הוא היה מסתפק במה שהוא מקיים תורה ומצות, ולא היה לו שום צורך לקבל את הנרנח"י דנשמה שהוכן עבורו.

מה שאם כן, כשהוא רואה, שאין הוא יכול לצאת מאהבה עצמית ולזכות לבחינת השתוות הצורה, אז הוא צריך לעזרת ה', שיעזור לו. ועל ידי מה הוא נותן להאדם את העזרה. הוא ע"י נשמתא קדישא, הנקרא "אור עליון", המתגלה בהאדם, שירגיש שיש בו נשמה, שהיא "חלק אלקי ממעל". נמצא, לפי התגברות האדם, הוא מרבה בגילוי אור ה'. ולסיבה זו עשה ה' הכבדת הלב, שלא יהיה בכוחו של אדם להתגבר על הרע שבו, אלא שיהא נצרך להבורא, וע"י זה יהיה להאדם הצורך לזכות לבחינת נרנח"י שבנשמה. אולם הסדר הזה של הכבדת הלב, בא דוקא בעת שהאדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, והוא נותן כוחות, בכדי להגיע לשמה, אז מתחיל ענין של הכבדת הלב.

וזה דומה להאם, שרוצה ללמד את הילד, שיוכל ללכת לבדו. היא יושבת על הברכים, ונותנת להילד שיתקרב אליה. ובזמן שהיא רואה, שהילד כבר קרוב אצלה, האם מתרחקת מן הילד. וזהו בכדי שהילד יתרגל ללכת לבד, בשיעור יותר גדול מכפי שהלך. אולם הילד מתחיל לבכות. הלא הוא התאמץ, ונותן כוחות בכדי שיתקרב אל האם, והוא בוכה, מדוע אמו התרחקה ממנו. והוא חושב, כאילו האם שונאת אותו, לכן היא מתרחקת ממנו. ולא

יכול לדון את אמו לכף זכות, שההתרחקות שלה היא לטובת הילד. מה שאם כן כשהילד לא התחיל ללכת, אין האם מתרחקת ממנו, אלא הוא רואה, שכל הזמן שהוא הולך, האם מחזיקה אותו בידה ומוליכה את הילד.

וכמו כן בעבודה. מטרים שהאדם מתחיל ללכת לבד, כלומר מטרים שהוא יוצא מהכלל, שכל עבודתם הוא רק בחלק המעשה לבד, בלי כוונה דלהשפיע, זה נקרא, שהאם מחזקת את הילד בידה, ומוליכה אותו. זאת אומרת, אין הוא מרגיש שיש לו התרחקות מצד העליון, אלא אדרבה, הוא לא רואה שום חסרון בעבודתו. וממילא הוא לא יכול לומר, שמתרחקים ממנו. הלא הוא מרגיש שהוא קרוב. והסיבה היא, היות שהוא הולך בתלם של הכלל, שהשכר הוא תועלת עצמו. אם כן, הדעה הזו היא קרובה אצל הגוף. לכן אין הגוף מתנגד לעבודתו, וממילא הוא מרגיש לאיש שלם. נמצא, שהוא במצב כמו שאמו מחזקת אותו ביד ומוליכה אותו.

מה שאם כן בזמן שהוא יוצא מהכלל, שהוא רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, הוא נבחן לילד שכבר מתחיל ללכת לבד. אז האם מתרחקת ממנו. כל פעם שהוא חושב, שכבר הגיע לעבודה דלהשפיע, אז מלמעלה מראים לו, שהוא עוד רחוק מעבודה דלהשפיע. ובמה מראים לו שהוא רחוק, היות שמראים לו כל פעם מהו "ע"מ להשפיע". אז המחשבות האלו מביאות לו להאדם מחשבות זרות, עד שלפעמים הוא רוצה לברוח מהמערכה.

ואח"כ נותנים לו עוד פעם התקרבות, שהוא מתחיל לחשוב, שעכשיו הוא קרוב להאם. אבל עוד הפעם מראים לו, שמתרחקים ממנו. וזה שכתוב "אל תרחק ממנו". וכמו כן כתוב "אל תסתר פניך ממנו". שיש בזה ב' פירושים:

(א) היות שאתה מתרחק ממנו, זה גורם שאנחנו רוצים לברוח מהמערכה.

(ב) אל תרחק ממנו, תן לנו להבין, שזה לא התרחקות, אלא שזה אתה עושה לטובתנו,

ושנדע שכל מה שאתה עושה, הכל לטובתנו.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו חטא גדול או קטן, בעבודה

מאמר ב', תשמ"ט

קודם כל אנו צריכים לדעת מהו נקרא "עבודה". זאת אומרת, במילת עבודה, שאנו משתמשים, מהו פירוש. יש לדעת, שניתן לנו לקיים תרי"ג מצות התורה, וז' מצות דרבנן. וכמו כן יש לנו לקיים את מנהגי ישראל, מה שגדולי ישראל הנהיגו, כל מקום לפי מנהגו. והם קבעו לנו, מהי מצוה גדולה ומהי עבירה גדולה.

דוגמא, חז"ל אמרו "גדול כיבוד אב ואם, שהחמיר בו הקב"ה יותר מכבודו" (ירושלמי, פ"א, ה', א'). או "גדולה גמילת חסדים יותר מן הצדקה" (סוכה, מ"ט). ורבות כהנה יש בחז"ל. וכן על דרך זה אנו רואים בעבירות. שחז"ל אמרו "גדול עונשו של לשון הרע מעונש של עבודה זרה" (מדרש גדול וגדולה, פ"ח).

נמצא, שהם קבעו מהי מצוה גדולה ומהי מצוה קטנה, זה לגבי זה. וכמו כן לגבי עבירה קבעו, מהי עבירה גדולה, וכנגד זה מהי עבירה קטנה. ומה שהם קבעו, אנו צריכים להאמין שכך הוא, שזה ענין **אמונת חכמים**, שאנו צריכים להאמין מה שאמרו. ואסור להרהר אחריהם. וכל זה נקרא בחינת "תורה". כלומר, שאין יד אדם שום שייכות לנוגע בזה.

"עבודה" נקראת על שם האדם, מה שהוא עושה. היות שהאדם העובד, הוא עושה את השיעורים, איך לקיימם. כלומר, אין הכוונה שעל המעשה הוא ברשותו של אדם, לעשות שם איזה שינויים חס ושלום. אלא הפירוש הוא על הסיבה. כלומר, שבשביל הסיבה הזו הוא מקיים תורה ומצות. בזה יש שיעורים מצד העובד. וזהו כמו שאומר הרמב"ם ז"ל (בהלכות תשובה, פרק י"א) וזה לשונו "לפיכך כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותם, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט".

רואים אנו, שהרמב"ם אומר, שיש שיעורים בהסיבה. דהיינו נשים, ולקטנים, וכלל עמי הארץ, להם יש סיבה של **שלא לשמה**. ואלה, שכבר הרבה דעתן והחכימו חכמה יתירה, להם נותנים סיבה אחרת, שהיא הסיבה **דלשמה**, שהם שצריכים לעבוד בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא לתועלת עצמם.

נמצא לפי זה, שבבחינת המעשה אין הבדל בין קטן לגדול. מה שאם כן בבחינת הכוונה, היינו בבחינת הסיבה, שבשבילה מקיימים תו"מ, כן יש הבדל בין סוגי אנשים. כלומר, יש אנשים, ששייכים להכלל. היינו, כמו שאומר הרמב"ם ז"ל "כלל עמי הארץ". שיש הבחן בין הכלל להפרט. זאת אומרת, שיש אנשים פרטיים, שהם לא רוצים ללכת בתלם של הכלל, כלומר לעבוד לתועלת עצמם, אלא שנתעוררת

בלבם תשוקה לעבוד בע"מ להשפיע.

ויש לדעת, כי העבודה דלהשפיע נקראת, שהאדם הוא הנותן. מה שאם כן בהעבודה דלקבל שכר, הקב"ה הוא הנותן. ויש בזה הבחן גדול מאוד. כי בזמן שסיבת העבודה היא מה שמקבל תמורתו, נמצא, **שהאדם מסתכל על גודל המצות, כפי שיעור התמורה.** כלומר, שאם יש תמורה גדולה וחשובה תמורת העבודה, זה נקרא אצל האדם "מצוה גדולה", היות שהוא מסתכל על השכר.

מה שאם כן בעבודת דלהשפיע, שהאדם הוא הנותן, **אז מסתכלים על גודל המקבל, כלומר למי האדם נותן.** וכל שהמקבל הוא יותר חשוב, אז הנתנה זו יותר גדולה וחשובה, כמו שאמרו חז"ל "באדם חשוב, באם נתנה היא, ואמר הוא, הרי את מקודשת, הרי זה דומה כאילו נתן הוא, מטעם בההוא הנאה דמקבל מניה".

הרי אנו רואים, שגדלות הנתנה תלויה למי שאנו נותנים. בזה מודדים את גודל המעשה. זאת אומרת, שאם נותנים לאדם גדול, נקרא "נתנה גדולה" ואם נותנים לאדם קטן, הרי זה "נתנה קטנה".

ומזה אנו יכולים למדוד את שיעור העבודה של השפעה. כלומר, אם האדם משפיע למלך קטן, הרי היא עבודה קטנה, היות שאין הנותן מתפעל כל כך בעת שנותן למלך קטן. מה שאם כן אם האדם משפיע למלך גדול, אז המעשה של הנתנה הוא מעשה גדול, היות "בההוא הנאה דמקבל מניה". היא הנאה גדולה, משום שמשפיע למלך גדול.

הרי אנו רואים, שענין גדלות וקטנות של נתנה תלוי בהעובד בעצמו. כלומר, שהעובד בתו"מ הוא הקובע לאיזה סוג הוא שייך, כנ"ל. שאם האדם עדיין נמצא בבחינת החינוך, הנקרא "מצות אנשים מלומדה", כלומר, שהוא עדיין עובד בתורה ומצות מטעם קבלה עצמית, כנ"ל בדברי הרמב"ם, שאומר "כשמלמדין את הנשים וקטנים וכלל עמי הארץ, מלמדין אותם בעמ"נ לקבל שכר, הנקרא "שלא לשמה".

וענין "מלומדה" פירושו, כמו שהוא רגיל לעבוד עד עכשיו, שהיה הזמן של שלא לשמה, אדם הזה מודד קטנות וגדלות לפי שיעור השכר. מה שאם כן אלו שעובדים בע"מ להשפיע, הם מודדים לפי שיעור גדלות של המקבל את העובד, כנ"ל.

ובהאמור נבין, שיכול להיות שני אנשים, שעושים אותה מצוה. ולאחד נחשב זה למצוה גדולה, היות שהוא נותן את העבודה שלו למלך גדול. אם כן הוא מרגיש, שהוא משמש למלך גדול. לפיכך הוא שש ושמח, ויש לו התרוממות הרוח מזה שיש לו זכיה גדולה, שנותנים לו רשות לכנס ולשמש מלך גדול. ואין קץ להשמחה שלו.

מה שאם כן השני, שהוא לא חושב, שכל מה שהוא עושה, הוא משמש בזה למלך גדול, אלא למלך קטן. כלומר, שהוא רואה, שאף אחד לא מחשיב אותו לשמור את מצותיו. אלא הוא ריחם על המלך הזה, ושומר מצותיו. אז האדם מבין, שהמלך צריך להתחשב עמו, היות שהאדם מרחם על המלך, בזמן שאף אחד לא רוצה להסתכל על המלך. והאדם הזה מודד מה המלך משלם לו בעד עבודתו.

ואם אינו מאיר לו השכר שמלך נותן לו, הגם שעושה את כל מה שהמלך ציווה עליו, לכן הוא עושה זה בעצלתיים, בלי חיות, היות שאינו מאיר לו את השכר, מה שהמלך יתן לו תמורת עבודתו.

ולפי זה יוצא, באלו שני אנשים, שעושים אותו דבר, ולאחד נחשב זה, שעושה מצוה גדולה, מסיבת שמקבל הרבה חיות והתרוממות רוח, בזה שהוא משמש מלך גדול. ולהשני אין לו מצב מרומם, ועושה זה בהכרח, משום שלא מאיר לו את השכר, למה שהוא חשוב שיקבל אח"כ.

לכן ההבדל ביניהם הוא גדול מאוד. כי אחד חושב על המצוה שהוא עושה, מצוה קטנה, כלומר קטן בחשיבות. ולהשני נחשב זה למצוה גדולה, כלומר שהוא אומר, שאין בידו שכל להעריך את חשיבותה וגדלותה של המצוה, שהוא מרגיש עכשיו בה, היות שהוא לא צריך לשום שכר שיתנו לו אח"כ.

אלא עכשיו כבר הוא מרגיש את השכר, בזה שיש לו הנאה גדולה, בזה שזכה לשמש מלך גדול. נמצא, שהוא שמח משום שכבר קיבל את השכר. והוא לא צריך להאמין, שיקבל שכר. ואין לו שום ספיקות על השכר, שנוכל לומר, שהוא לא שמח, היות שהוא בספק על ענין שכר ועונש, מטעם, שהוא כבר קיבל את השכר תיכף על המקום, ואין מצפה לשכר אחר.

אלא זה שהוא מאמין, שהוא משמש מלך גדול, מזה הוא נהנה. ובשביל זה, היינו שכדאי להיוולד, בכדי להיות לו זכיה לשמש מלך גדול. נמצא, שהאדם בעצמו הוא הקובע מהי נקראת "מצוה גדולה" ומהי "מצוה קטנה".

אולם לפעמים יכול להיות להיפך, דהיינו זה שהולך על קו אחד, שכל מעשיו הם רק לכוון שהמעשה יהיה בסדר, בכל פרטיה ודקדוקיה, ועל הסיבה שבשבילה הוא עוסק בתורה ומצות, הוא בכדי לקבל אח"כ שכר בעוה"ז או בעוה"ב, והוא מאמין בשכר ועונש, כשהוא עושה את המצוה, ומדייק לעשות את המצות החשובות ביותר, מה שאמרו חז"ל, איזו מצוה הוא גדולה, ואיזו מצוה היא פחות חשובה.

וכשעושה את המצוה, מה שהוא בחר, שזוהי מצוה גדולה, הוא שמח, ומרגיש עצמו, שהוא אדם החשוב ביותר משאר אנשים, היות שיהיה לו שכר יותר משאר אנשים, וממילא הוא עושה את המצוה בהתלהבות גדולה.

מה שאם כן החבר שלו, שהוא עושה אותו מצוה גדולה מה שהחבר שלו עושה. אבל הוא לא רוצה לעבוד בע"מ לקבל שכר, אלא רוצה לעבוד בע"מ להשפיע. ובכדי לעבוד בע"מ להשפיע, אז האדם צריך להאמין, שהוא משמש מלך גדול וחשוב, שכדאי לשמש אותו בלי שום תמורה. ואם האמונה שהוא מאמין בה', אינו יכול להרגיש בעצמו, שהוא משמש מלך גדול, אין לו אז כח לעבוד בשמחה.

אלא שהוא עובד אז בכפיה, שהוא מתגבר על ההתנגדות, מה שהגוף נותן לו להבין, שלא כדאי לעבוד בעמ"נ להשפיע למלך קטן. ואומר לו, בשלמא החבר שלך, שהוא עובד בכדי לקבל שכר, אם כן מה חשוב אם הוא מלך גדול או קטן. כי בעיקר מסתכלים על השכר.

ומהו ההבדל בין שהוא מלך גדול או קטן. כי עיקר השכר עושה אותו למלך גדול. ואם הוא נותן שכר קטן, זה נקרא "מלך קטן". נמצא, כאן הוא סדר אחר מבין

להשפיע נחת רוח ליוצרו, שזהו כל הסיבה המחייבו לעסוק בתו"מ, לבין שהסיבה שלו המחייבו לעסוק בתו"מ הוא בכדי לקבל שכר.

רואים אנו, שאי אפשר לקבוע את האמת לפי הרגשת האדם. כי זה שהאדם רואה, שהוא עובד בשמחה ובהתלהבות גדולה, זה עוד לא אומר, שהוא הולך על דרך הנכונה, כנ"ל. לכן אמרו חז"ל "עשה לך רב", שרק הרב יכול להדריכו ולקבוע באיזו דרך הוא הולך.

מה שאם כן אדם העובד, הגם שהוא המרגיש, מה זה טוב ומה זה רע, מכל מקום האדם בעצמו אינו יכול לדעת את האמת, מסיבת שעדיין אין להאדם להבין, אלא בירור אחד, שהוא בירור "מר ומתוק". היות שבזמן שיש לו שמחה ועובד בהתלהבות, הוא מרגיש טעם של "מתוק". לכן אומר האדם, שהוא הולך על דרך הנכונה. ובזמן שהאדם צריך לעבוד על דרך הכפיה, האדם מרגיש ש"מר" לו. האדם מבין אז, שהוא נמצא במצב של ירידה. וההבחנה זו האדם לוקח לדעת, שזהו בירור אמיתי.

אולם הבירור הזה של "מר ומתוק" היה לפני חטא דעץ הדעת. מה שאם כן לאחר חטא דעץ הדעת, ניתן לנו בירור אחר, הנקרא, בירור של "אמת ושקר". כלומר, שיכול להיות, שהאדם מרגיש מצב של מתוק אבל זהו בבחינת שקר. ויכול להיות מצב, שהאדם מרגיש שהוא "מר" אבל זהו אמת.

וזהו כמו שכתוב בהקדמה לפני מסבירות (אות ט"ז) וזה לשונו "וצריכים לדעת טוב של ב' מיני הביאורים, הנוהגים אצלנו:

בירור א' נקרא בירורי טוב ורע.

בירור ב' נקרא בירורי אמת ושקר.

והנה בירור הא' הוא כח הפועל גופני, שאופני פעולתו ע"י הרגש מר ומתוק, שהוא ממאס ודוחה צורת המר, כי רע לו. ונאהב לו ומקרב צורת המתוק, כי טוב לו, וכו'.

ונוסף עליהם מין האדם, שהטביע בו ה' יתברך כח פועל שכלי, שאופני פעולתו בבירור הב', שדוחה עניני שקר וריקות, במיאוס עד להקאה, ומקרב ענינים אמיתיים, וכל תועלת באהבה גדולה. ובירור זה נקרא "בירור אמת ושקר". ואינו נוהג אלא במין האדם. כל אחד ואחד לפי שיעור.

ותדע, שכח הפועל הזה הב', נברא והגיע להאדם בסיבת עטיו של הנחש. כי מצד היצירה, לא היה לו זולת כח הפועל הא', מבירורי טוב ורע, שהיה די ומספיק לו לתועלתו בעת ההיא".

ובהאמור אנו רואים, שבזמן שהאדם רוצה ללכת לפי הבחן "מר ומתוק", כבר אין הבירור הזה אמת, לאחר חטא של עץ הדעת. אלא שיכול להיות, שהאדם מרגיש טעם מתוק בעבודה, והוא נמצא בתוך השקר כנ"ל. וכן להיפך. ומשום זה אמרו "עשה לך רב, והסתלק מן הספק" (אבות, פרק ראשון, ט"ז).

אבל האדם בעצמו, הגם שהוא הקובע, במה שהוא מרגיש. אבל כנ"ל, שהאדם יכול להרגיש מתוק, אבל זהו לא על דרך האמת, שנוכל לבוא לידי דביקות בה'. היות שיכול להיות, שהוא הולך בדרך הפוך מן המסילה המוליכה לידי דביקות בה', וכל

היגיעה שלו הוא בכדי לבוא להשתוות הצורה, שזה נוהג בכל המדרגות, שזה ענינו של מסך, השורה על העביות, שדוקא ע"י עשיית המסך מתגלה הטוב ועונג. ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אבות, פרק שני, א') "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". ולכאורה יש סתירה לדברי חז"ל, שאמרו "גדול כיבוד אב ואם, שהחמיר בו הקב"ה יותר מכבודו". או "גדולה גמילת חסדים יותר מן הצדקה". ורבות כהנה. ואם הם אמרו "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה", אם כן מהו הפירוש גדולה. במה מתבטא, שמצוה זו גדולה מן האחרת.

ובהאמור, שאין לדעת בעת העשיית המצות, המצות של מי הוא מקיים. כי בטח מי שמקיים המצות של מלך גדול, שהוא צוה לנו לקיים, בטח שהוא יותר חשוב, ממי שמקיים את התו"מ של מלך קטן. נמצא, שמצוה קלה, אבל היא מצוה, שמלך גדול צוה אותו לעשות. בטח שזהו יותר חשוב, ממי שמקיים מצוה חמורה של מלך קטן.

והיות שהאדם הוא נמצא תמיד בעליות וירידות, כלומר שפעמים אדם מאמין שהוא משמש מלך גדול, ולפעמים הוא להיפך, לכן חז"ל הורו לנו, שנדע, שאין הגדלות וקטנות תלוי בהמצוה, **אלא בגדלות המצוה את המצות**. ועל זה האדם צריך לתת תשומת לב, שכל פעם יאמין, שיש מלך גדול. היינו, שהאדם צריך להשתדל להשיג גדלות ה'. וזהו העיקר ולא דברים אחרים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו השינוי שבשער הדמעות משאר שערים

מאמר ג', תשמ"ט

הנה חז"ל אמרו (ברכות נ"ט) וזה לשונו "אמר ר' אלעזר, מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפלה. ואף על פי ששערי התפלה ננעלו, שערי דמעות לא ננעלו", עד כאן לשונו. ומקשין העולם, אם שערי הדמעות לא ננעלו, ובשביל מה צריכים שערים, אם הם לא ננעלין.

אנו רואים, שבזמן שילדים קטנים בוכים, בזמן שהם משתוקקים לאיזה דבר, או שמי שרואה שילדים משחקים במשחקים, וילד אחד חוטף מהשני איזה דבר, והילד בוכה, מכל מקום אנשים שעוברים על ידם, מי שם לב לזה, היות שכולם יודעים, שעכשיו הם מתקוטטים זה עם זה, אמנם אח"כ שוב יעשו שלום ביניהם. אם כן הבכיות של הילדים, אף אחד לא שם לב להם.

מה שאם כן אם אדם הולך ברחוב, והוא איש מבוגר, ורואים שהוא בוכה, מי שעובר על ידו מתעוררת בו תשומת לב, לדעת מהי הסיבה שהוא בוכה. שבטח אדם מבוגר אינו בוכה על שטויות. לכן הבכיות של אדם מבוגר גורם התעניינות, אולי הוא יכול לעזור לו.

וכמו כן בעבודה, יש אנשים כשמקיימים תורה ומצות בכל פרטיה ודקדוקיה, והם חושבים בעצמם שהם יראים ושלמים. אבל בטח צריכים לקיים מה שאמרו חז"ל "מאוד מאוד הוי שפל רוח". וזה גורם להם עבודה רבה, היות שהם צריכים לחפש בעצמם איזה חסרון, שתהיה להם היכולת לומר, שהם שפלים.

למשל שמעתי מאיש אחד, ששאל לתלמיד חכם, איך הוא אומר, שהוא שפל ויש לו עבירות, בו בזמן שהוא רואה בעצמו, שאין בעולם הרבה תלמידי חכמים ויראת שמים כמוהו. נמצא, בזה שהוא אומר, שהוא שפל, הוא אומר דבר שקר. והוא השיב לו, שהוא מאמין בחז"ל שאמרו "אין אדם ניצול מאבק לשון הרע". לכן כבר יש לו חסרון. נמצא, שאדם דוגמתו, שהוא יודע בעצמו, שהוא אדם שלם, וכשהוא בוכה, שהי יתן לו כח לעסוק בתורה ומצות, אין הוא בוכה על דבר עיקרי, שהי יקרב אותו לתו"מ, אלא שחסרה לו איזו תוספת על מה שהוא בעצם אדם שלם. והגם שהוא בוכה בדמעות שלישי, היות שהוא בוכה על מותרות, אין מי שיסתכל על בכיותיו.

נמצא, לפני אדם זה יש שערים של דמעות, והם סגורים, ולא נותנים להכנס את תפלתו. והטעם הוא כמו בגשמיות, על מותרות לא בוכים, אלא על דברים הכרחיים נהוג ענין של בכיות.

וזה דומה לפי המשל, שאדם אחד בא מחוץ לארץ ונכנס לאיזו עיריה, או לאיזה מושב. והועד של המושב רוצה ממנו למשל עשרת אלפים דולר, בכדי שיתנו לו מקום לגור בהמושב. ואין להיהודי הזה את הסכום הדרוש. הוא נכנס להרב ומספר לו כל לבבו, והרב הבטיח לו, שבשבת לפני קריאת התורה, הוא ידרוש לפני הקהל, ובטח עם ישראל נתבעין ונותנים. וכך היה. הרב הרים קולו בבכי, איך אדם מטופל בילדים, ובא מרוסיה, ועד כמה שהאדם סבל, ועכשיו הוא נמצא במצב של חוסר דירה וחוסר פרנסה, ואנחנו יכולים להציל את האדם הזה. והבכיות של הרב עשה רושם על הקהל, ונותנו לו את הסכום הדרוש.

וכעבור חצי שנה בא עוד הפעם הרב להקהל לפני קריאת התורה, ושוב התחיל לבכות, וצועק, יהודים רחמנים, אני זקוק עכשיו גם כן לעשרת אלפים דולר, היות שהרבנית שלי היתה באיזו חתונה, ושם באה איזו רבנית מאמריקה, שהיתה לה טבעת עם יהלום, ששוה עשרת אלפים דולר, והרבנית רוצה, שאני אקנה לה גם כן דבר כזה. והרב הרים קולו בבכי. ואף אחד מהקהל לא רוצה להתנדב עבור הטבעת בשביל הרבנית. והרב מתחיל יותר לבכות, עד שהקהל פרץ בצחוק מהבכיות שלו. והוא טוען להקהל, מדוע כשבאתי לאסוף כסף בשביל אדם פשוט, כל אחד נתן כפי נדבת לבו. ועכשיו אני מבקש כסף בשביל תלמיד חכם, ואני גם כן רב, ואיפוא כבוד התורה, ומדוע אין אתם עוזרים לי.

והנמשל הוא, כי בזמן שהאדם בוכה והדמעות שלו הם על הכרחיות, כלומר שהוא צועק ובוכה לה', שיעזור לו בכדי שיהיה אדם פשוט, אפילו לא רוצה להיות תלמיד חכם, אלא פשוט יהודי פשוט שיאמין בה', שתהיה לו האפשרות לקיים "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", ושלא יהיה שקוע באהבה עצמית, אלא רוצה להיות איש פשוט, כלומר שיהיה לו תמיד רצון לאהוב את ה', ולא לעבוד לתועלת עצמו, והוא רואה, שאין לו שום כח, שיהא בידו להתגבר על אהבה עצמית, אלא כל מה שהוא עושה, הכל הוא לתועלת עצמו, ובמה הוא נקרא "יהודי", בו בזמן שאפילו קריאת שמע אין בידו לקיים, אלא כשהוא אומר "ואהבת את ה' אלקיך", הוא רואה איך שהוא רחוק מזה, ועל זה הוא בוכה, וכבר הוא רואה, שכבר עשה הכל בכדי שיזכה למשהו אמת, וכבר היה אצל כל השערים עם התפלה שלו, וכל השערים, הוא רואה שהם ננעלים.

אז מרוב צער הוא מתחיל לבכות. הדמעות האלו, בזמן שבאים לשער הדמעות, הוא רואה שהשער הזה לא ננעל, מטעם שהוא לא מבקש מותרות, כלומר הוספה על מה שיש לו כבר רכוש של תורה ומצות, אלא הוא מבקש שהוא רוצה להיות פשוט יהודי, שיאמין בה' ולאהוב אותו, ולא להיות שקוע באהבה עצמית, ולתועלת ה' אין הוא

מסוגל לעשות שום דבר, אם כן הוא מרגיש, שפשוט אין הוא יהודי.

כלומר, הוא שואל לעצמו, אני מאמין בה', והוא גדול מאוד, ומכל מקום הוא רואה, שאין הוא מסוגל לוותר על תועלת עצמו בפני תועלת ה'. אם כן הוא צועק ובוכה פשוט שחסר לו ענין אמונה, להאמין בה' באמת, ולא משפה ולחוץ. וזה דומה אצלו, כאילו הוא אומר איזה לחש, שהוא מקבל על עצמו אמונת ה', ולמעשה, אין לו התפעלות ממה שאמר "הריני מקבל על עצמי עול מלכות שמים", והוא עושה הכל לתועלת עצמו, ולתועלת ה' אין לו שום כח - בפני אדם כזה אמרו "שערי דמעות לא ננעלו", מטעם כי הוא מבקש הכרחיות ולא מותרות, כמשל הנ"ל, מהרב התלמיד חכם, שביקש שיתנו לו כסף עבור יהלום להרבנית שלו.

ולפי זה יוצא, שמה שאמרו, ששערי הדמעות לא ננעלו, ושאלנו, אם לא ננעלו למה צריכים בכלל שער. התשובה היא, ששער הדמעות ננעל בפני אלה שבוכים על מותרות. שהדמעות שלהם דומה לילד, שבוכה על דברים של מה בכך, או כנ"ל במשל של הרב. מה שאין כן מי שבוכה על הכרחיות, שהם דברים שנוגעים לכל האדם, שהוא רואה, שעומד בין החיים והמות, היות שהוא מאמין מה שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים", משום שאין להם דביקות בה', אלא הם משוקעים באהבה עצמית, שזהו נבחן לבחינת פירוד מחיי החיים, לכן נקראים "מתים", נמצא, שהוא בוכה שיתנו לו פשוט חיים. ובטח מי שמתפלל על חיים, שהוא מפחד מפני המות, הוא בוכה מעומק הלב, והתפלה שלו היא לא סתם בכיות.

אולם בחיצוניות אין האדם יכול להבחין בין שהוא בוכה על דברים של מה בכך, כדוגמת הילדים שבוכים, או כנ"ל במשל הרב. אמנם למעלה יודעים על מה שהאדם מבקש, בכדי שימלא לו מבוקשו. כי אין נותנים מלמעלה דברים של מותרות, כי בטח לא ישמור את מה שנותנים לו, והס"א יקבל את הכל. לכן אם האדם רואה, שתפלתו לא נתקבלה, אז עליו מוטל לעבור על הבקשה שלו, מה שהוא מבקש, ולראות, אם באמת הוא זקוק לרחמי שמים, או סתם שחסר לו דברים של מותרות. והאדם צריך להאמין, שבזמן שהוא יסדר תפלתו על הכרחיות, אז תפלתו תתקבל, כנ"ל, ש"שערי הדמעות לא ננעלו", בזמן שהאדם מבקש שיצילו את חייו, ולא ישאר במצב של "רשעים נקראים מתים", אלא שיזכה לדביקות ה'.

וזהו על דרך שאמר אמו"ר זצ"ל פשט על מה שכתוב "ששערי התפלה ננעלו, שערי דמעות לא ננעלו". שהפירוש "מתי שערי הדמעות לא ננעלו", בזמן שהאדם כבר עבר על כל השערים, והוא רואה, שהכל ננעלו עבורו, אז במצב כזה האדם מתפרץ מתוך לבו הבכיות והדמעות האלו שנתגלו אצל האדם, לאחר שהוא ראה שכל השערים ננעלו, ואין לו שום תקוה להגיע להתקרבות ה'. הדמעות האלו פועלים, ששערי הדמעות לא ננעלו.

מה שאין כן סתם דמעות, מטרם שהאדם ראה, שכל השערים ננעלו, אין הדמעות

האלו יכולים להתקבל בשער הדמעות. לכן נגדו כן השער הדמעות ננעלו, היות שעדיין אין לו חסרון אמיתי, שירצה שה' יקרב אותו, אלא הוא חושב, שגם מכוחו עצמו הוא יכול להתקרב לקדושה. אם כן, אין תפלתו שלימה, שיהא באמת נצרך לה', שיעזור לו.

ובהאמור נוכל לפרש, מה שאנו מבקשים (בתפלת נעילה) "פתח לנו שער בעת נעילת שער". ויש להבין, מדוע דוקא בעת נעילת שער, אנו צריכים שיפתח לנו שער. הלא התפללנו כל היום, ומדוע זה לא מספיק שתתקבל בקשתינו, אלא שאנו מבקשים, שיפתח לנו רק עכשיו בעת נעילת שער, וכאילו רק עכשיו אנו יכולים להתפלל, מה שאם כן לפני זה לא היה מספיק התפללות שלנו.

והענין הוא, שיש לנו להתפלל ב' מיני תפלות :

א) הוא כשהאדם בא להתפלל לה' על צרכיו, הוא עוד לא יודע מה שחסר לו, כנ"ל. יכול להיות שהוא בוכה בדמעות שליש לה', שיתקבל את מבוקשו, אבל הוא מתפלל על דברים של מה בכך, כנ"ל במשל של ילדים או במשל של הרב התלמיד חכם. לכן התפלה הראשונה של האדם היא, שה' יודיע לו, מה שחסר לו באמת, בכדי לדעת על מה לבקש.

וכמו שאנו אומרים בראש השנה וביום הכפורים בתפלת מוסף "היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל, העומדים לבקש תפלה ותחנונים מלפניך על עמך בית ישראל, הורם מה שיאמרו, הבינם מה שידברו, השיבם מה שישאלו, ידעם איך יפארו".

ידוע כשמדברים מבחינת עבודה, כל אדם הוא "עולם קטן". לכן "עמך בית ישראל" יהיה פירושו, האדם בעצמו. "השליח של עמך בית ישראל" יהיה פירושו, זה שהאדם מתפלל ומבקש, שה' יושיע לו, המתפלל נקרא "שליח" עבור האדם בעצמו, שהאדם בעצמו הוא נקרא "עמך בית ישראל", כנ"ל. ואנו צריכים להתפלל, שהשליח שלנו ידע על מה להתפלל, היות שאין האדם יודע מה שחסר לו באמת, אלא הקב"ה צריך להודיע לאדם, מהו עיקר ומהו תפל. כלומר, מה נקרא "הכרחיות" ומה נקרא "מותרות", כנ"ל.

לכן ניתן לנו להתפלל עבור בעלי תפלות, הורם מה שיאמרו, הבינם מה שידברו, השיבם מה שישאלו. וזה אנו מתפללים, שה' יודיע לנו מה להתפלל. ובעת נעילת שער אנחנו מאמינים שכבר יש לנו הידיעה, כלומר שאנחנו כבר מבינים על מה להתפלל, היינו שאנו כבר יודעים להתפלל על העיקר מה שחסר לנו.

ב) אז מתחיל מין הב' של התפלה, ששם שייך, שהוא נותן דמעות אמיתיות, כלומר על צורך אמיתי. ועל זה אנו מתפללים "פתח לנו שער בעת נעילת שער". בעת נעילת שער אנו מאמינים, שכבר אנו קבלנו את הידיעה מלמעלה על מה להתפלל. לכן אנו אומרים "אל תסגור את השער". כאילו עכשיו, בסוף היום של כל התפלות, אנו יכולים עכשיו לבקש על תפלה אמיתית.

ובזה יש לפרש, מה שאנו אומרים בראש השנה ויום כפור "וכל מאמינים שהוא עונה לחש, הפותח שער לדופקי בתשובה". ויש להבין, למה צריכים להתפלל לפתוח השער. הלא השער פתוח, כלומר בשביל מה צריכים להתפלל, שיפתח לנו השער. הלא יש עצה פשוטה מאוד, שיתן דמעות על התפלה שהוא מתפלל. וידוע ששער הדמעות לא ננעל, אם כן יש עצה להאדם לבכות, ואינו צריך לבקש, שיעשה לו טובה, שיפתחו לו השער. אם כן מדוע האדם צריך להאמין על זה, כמו שכתוב "וכל מאמינים, שהוא עונה לחש, הפותח שער לדופקי בתשובה". הלא יש לו עצה טובה, שיבכה הבעל תשובה עם דמעות, והשער הזה לא ננעל.

אלא כנ"ל, שהאדם צריך להתפלל מקודם, שידע מה הוא באמת חסר לו. ואז מודיעים לו מלמעלה, שלא חסר לו דברים של מותרות, אלא כמו שאמר הזה"ק על פסוק "או הודע לו חטאתו", שהקב"ה מודיע לו החטא. אז הוא יודע, על מה הוא צריך לעשות תשובה. כלומר, להשיב לו מה שחסר לו.

נמצא, בזמן שהאדם כבר יודע שהוא רשע בבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים", שכבר בא לידי הכרה, שזה שהוא מונח תחת שליטת הרצון לקבל, אם כן הוא נפרד מחיי החיים, ועל זה הוא דופק עכשיו ורוצה לעשות תשובה. כלומר, שהוא רוצה עזרה, שיתנו לו מלמעלה, שתהיה לו היכולת לצאת מאהבה עצמית, ותהיה בידו היכולת לאהוב את ה' בכל לבבך. נמצא, שהוא מרגיש שהוא רשע, היות שבמקום שצריכים לאהוב את ה', הוא אוהב את עצמו.

נמצא, שהדפיקות שלו, מובן לנו, שהוא עושה מה שביכולתו, שה' יקרב אותו, ולהוציאו משליטת הרע שלו, זה נקרא "דמעות אמיתיות". וזהו כנ"ל, שביארנו "פתח לנו שער בעת נעילת שער". היינו היות שרואה, שכל השערים הם סגורות, ואז הוא מתחיל לדפוק. נמצא, בעת נעילת שער, היינו שכבר התפלל והודיעו לו סיבת החטא, אז הוא מתחיל לתת הדמעות האמיתיות, כלומר שהוא רוצה אז פשוט להיות יהודי. אז הדפיקות שלו נבחנות לדמעות. וזהו "הפותח שער לדופקי בתשובה".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו מבול מים, בעבודה

מאמר ד', תשמ"ט
ספר בראשית

בזה"ק נח (דף נ"ד, ובהסולם אות קמ"ח) מפרש את הכתוב, "ואני הנני מביא את המבול מים על הארץ". וזה לשונו, "ר' יהודה פתח, המה מי מריבה, אשר רבו בני ישראל. ושואל, וכי במקום אחר לא רבו בני ישראל את ה'. ומשיב, אלא אלו היו מי מריבה ודאי, שנתנו כח וגבורה לבעל הדין להתחזק. משום שיש מים מתוקים, ויש מים מרורים. שהוא סוד הקדושה והלעומת דקו ימין. ויש מים צלולים, ויש מים עכורים. שהוא סוד הקדושה, והלעומת של קו שמאל. יש מים שלום, ויש מי מריבה. שהוא סוד הקדושה, והלעומת של קו האמצעי. ועל כן אומר הכתוב, המה מי מריבה, אשר רבו בני ישראל את ה', להורות שהוא הלעומת של קו אמצעי, כי המשיכו עליהם את מי, שלא היו צריכים להמשיך, דהיינו הלעומת הנקרא מי מריבה, ונטמאו בו. וזה שאומר ויקדש בס".

ויש להבין את ענין ג' מיני מים, שאומר, שהם נגד ג' קוים. מהו הענין בדרך העבודה. בטח שהזה"ק מדבר ממדרגות עליונות, ששם שייך ענין ג' מיני שפע, המתגלים בג' אופנים. ומה יש לנו ללמוד מזה בדרך העבודה.

קודם כל אנו צריכים לדעת, מה זה "מבול מים" בעבודה, שהמבול הזה היה המחבל, אשר "וימח את כל היקום". ידוע, שבזמן שהאדם מתחיל לעבוד בעבודה דלהשפיע, אז הגוף טוען, מה העבודה הזאת לכם, איזה הגיון יש בזה, שאתה לא רוצה לעבוד לתועלת עצמך, הלא אתה צריך לדאוג, שאתה תהנה מהחיים, ולהשפיע נקרא, שאתה תעבוד לא בשבילך. איזה תועלת תצמח לך מזה שאתה עובד, שהבורא ינה, מזה שאתה מקיים את התורה ומצות שלו, אשר צוה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום. האם יתן לך שכר תמורת עבודתך, כלומר שאתה מתייגע בתורה ומצות.

על זה אתה עונה לי, שאתה רוצה לעבוד בלי שכר. איך אפשר להבין דבר כזה, לעבוד בלי שכר. הלא הוא נגד ההגיון. הלא הטבע שבו נולדנו, הוא רצון לקבל הנאה ותענוג, ואם אנו מתייגעים באיזה דבר, בטח שאנחנו מקבלים הנאה ותענוג תמורת היגיעה. אם כן הרי זהו נגד הטבע שלנו. וזה נקרא "טענת מה".

אולם יש עוד טענה, שהגוף מתנגד לעבודת ה', בזמן שהאדם אומר להגוף, שאנו צריכים להאמין בה', שהוא המשגיח ומנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. אז בא להאדם הגוף, וטוען טענת פרעה, שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", כלומר, שקשה לו להאמין

בה'. זאת אומרת, שהוא אומר, שהוא מסוגל לעבוד לתועלת ה', אבל בתנאי, שאם הוא היה מרגיש את גדלות ה', היה מבין, שכדאי לעבוד בשבילו.

כמו שאנו רואים בגשמיות, שאם בא איזה גדול, שיש הרבה אנשים שקבעו שהוא גדול, והשכל מחייב, כדעת אלו, שאמרו שהוא גדול, בטח כמו בגשמיות האדם מסוגל לעבוד ולשמש את הגדול, בטח אם היתה לו הרגשה כזו בגדלות ה', היה גם כן יכול לעבוד ולשמש את ה'. מה שאם כן לגבי הבורא, אין לנו הרגשה כזאת, אלא, כמו שרואים, הוא בבחינת "שכינתא בגלותא", ואין שום הרגשה בגדלות ה'. אם כן איך הוא יכול לבטל את תועלת עצמו בפני תועלת ה'.

לכן ב' אלה, היינו "מי ומה", כשהם מתחברים, נעשה צירוף **מים**, שזהו מה שכתוב "המבול מים על הארץ, שעל ידיהם מתו". כלומר, שכל בחינת הרוחניות, הנקראת חיים, נאבדה בגלל המים הנ"ל, שהם ב' השאלות, מי ומה. פרחו מהם רוח החיים דקדושה ונשארו מתים. כמו שכתוב "רשעים בחייהם נקראים מתים". וזה נקרא מי המבול בעבודה, שבגלל המים האלה מתו בעבודה, ולא היו יכולים להמשיך בעבודת ה', מסיבת הטענות של מה ומי, כנ"ל.

וזה שכתוב בזה"ק (נח דף ע"א ובהסולם אות ר') וזה לשונו, "אמר ר' יוסי, ראה את מלאך המות, שהיה בא עם מי המבול, ועל כן נכנס אל התיבה. כלומר שהמחבל, שהוא מלאך המות, הוא בתוך הטענות של מה ומי. כנ"ל".

וענין הצלת התיבה מהמבול, בעבודה, הוא, היות שיש ענין למעלה מהדעת, שהוא בחינה, שהוא רוצה ללכת בעינים עצומות. כלומר, אף על פי שההגיון והחוש אינם מבינים, את מה שאומרים לנו חז"ל. אבל הם מקבלים עליהם את אמונת חכמים, ואומרים, שמוטל עלינו לקבל על עצמנו אמונת חכמים. כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ובלי אמונה, אין שום דבר להשיג ברוחניות.

ובחינה זו נקראת בחינת בינה, שהיא בחינת חסדים מכוסים, שהיא נקראת בחינת "כי חפץ חסד". שפירושו, אין הוא רוצה שום דבר להבין, ועל כל דבר הוא אומר, בטח שזהו חסד של הקב"ה, שעושה עמו. והגם שהוא לא רואה את החסדים שה' עושה עמו ועם כל העולם, מכל מקום הוא מאמין, שהקב"ה מנהיג את עולמו בהשגחה פרטית של טוב ומטיב, כמו שכתוב, "וכל מאמינים שהוא טוב לכל, הטוב ומטיב לרעים ולטובים".

וזהו חסדים מכוסים, כלומר, הגם שאינו רואה שזה יהיה חסדים, מכל מקום הוא מאמין למעלה מהדעת, ואומר "עינים להם ולא יראו". וזה נקרא "בחינת תיבה", שמי שנכנס לבחינת חסדים מכוסים, ומקבל הכל למעלה מהדעת, במקום זה אין שום שליטה להס"א, כי כל השאלות, מה שהס"א שואלת, הן יכולות לשלוט רק בתוך הדעת.

מה שאין כן למעלה מהדעת, זה השטח שייך להקדושה, כי כל השאלות הם רק לפי

שכל החיצוני. מה שאם כן שכל הפנימי, שהוא בא לאחר שהאדם זכה לבחינת השתוות הצורה, שהוא זוכה אז לשכל הפנימי, שאז הוא מבין בתוך הדעת הפנימי, ואז הוא רואה, שכל מה שהשכל החיצוני הבין שהצדק אתו, לאחר שהוא זוכה לשכל הפנימי, הוא רואה, שהכל מה שהשכל החיצוני טוען, אין בזה ממש, כמו שכתב אאמו"ר זצ"ל במאמר תש"ג.

ובהאמור, "שהמחבל הנמצא בתוך מים של המבול, שהוא ממית את האדם", פירושו, שבתוך המים, שהם מי ומה, כלומר, שעם הטענות האלה הוא הורג את בני אדם. וזה שאומר הזהר "אמר ר' יוסי, ראה את מלאך המות בא עם מי המבול, ועל כן נכנס אל התיבה".

כלומר שראה, שע"י הטענות האלה, תאבד לו רוח החיים שיש לו. אז הוא נכנס לבחינת למעלה מהדעת, שהיא בחינת בינה, שהיא בחינת כי חפץ חסד, שפירושו הוא, שרוצה להיות רק משפיע ולא לקבל כלום. אלא שהוא שמח בחלקו, כמה שהוא מבין ומרגיש משהו בעבודת ה', הוא לזכיה גדולה אצלו, ואת כל הטענות, מה שהוא שמע מהמי ומה, הוא שמח בזה, שיש לו עכשיו מקום ללכת למעלה מהדעת. נמצא, שעל ידי זה הוא ניצול ממבול מים.

ובהאמור נוכל לפרש מה שאומר הזהר"ק (נח דף ע', ובהסולם אות קצ"ו) וזה לשונו, "כי ודאי הוא, שהאדם צריך להסתיר עצמו, שלא ייראה לפני המשחית, כשהוא שורה בעולם, כדי שלא יסתכל בו. כי כל אלו שמתראים לפניו, יש לו רשות להשחיתם".

(ובאות ר') בהסולם אומר הזהר וזה לשונו, "ועל כן ביקש הקב"ה לחפות על נח להסתירו מעין רואה, כדי להסתיר מעין, מפני מי המבול, כי המים דחקו אותו אל התיבה, כלומר כי ראה את מי המבול ופחד מהם, ועל כן בא אל התיבה".

ויש להבין, איך שייך לומר לגבי מלאך המשחית, שאם נח נכנס בהתיבה, אז המלאך כבר לא רואה אותו, שהוא נמצא בהתיבה. איך אפשר להבין זאת, אם הקב"ה היה מייעץ לנח, שיכנס להתיבה, בכדי שלא יראה אותו המחבל המשחית, בטח כשהיה רואה את התיבה, מה הוא היה חושב, שזהו תיבה ריקה מבלי אנשים. הלא אפילו אם היה המחבל המשחית גשמי, היה בטח רוצה לראות מה שיש בתיבה, ובפרט מלאך, לא רואה מה שיש בתיבה. היתכן.

אלא בבחינת עבודה יש לפרש כנ"ל, "שהמחבל המשחית", הוא רואה באלו אנשים שהולכים בתוך הדעת. עמהם הוא יכול להתוכח בטענות של מי ומה כנ"ל. מה שאם כן שה' אמר, שהוא יכנס בבחינת בינה, הנקראת "עלמא דאתכסיא", שפירושה, שהוא מכוסה בפני חיצונים. כלומר, לאלו אנשים שהולכים עם שכל החיצון, המחבל יכול לראות, משום שיש להם שפה משותפת. היינו, בבחינת חיצוניות.

מה שאם כן אלו שהולכים למעלה מהדעת, הנקרא שעושים הכל מטעם אמונת ה', וע"י אמונת צדיקים, שהם נותנים ההדרכה, איך ללכת ולהגיע לדביקות בה', ולזכות לשכל הפנימי, הנקרא שכל התורה. במקום הזה נבחן, שאין להמלאך המשחית שום אמצעים לראות, היות שהראיה שלו היא בכלים דקבלה.

לכן אמרו חז"ל, "כיון שניתן רשות למשחית, שוב אינו מבחין בין טוב לרע". ופירשנו, שהכוונה היא, בזמן שניתן רשות למשחית, אפילו אלו אנשים שעוסקים בקבלה בע"מ להשפיע, שהם נקראים טובים, מכל מקום היות שעוסקים בקבלה, יכול להיות קטרוג ע"י. לכן גם הם נכנסים בבחינת בינה, שהיא כלים דהשפעה, שבהם אין שום אחיזה להס"א, שזה נקרא, "שאיין המלאך המשחית יכול לראות מי שנמצא בהתיבה". כי כל אחיזה שלו הוא רק בכלים דקבלה. שם הוא יכול להשטין ולקטרג.

אבל מי שנכנס בהתיבה, היינו שהיא בחינת בינה, כלי דהשפעה, אין הס"א רואה אותם. היינו, שאין להם שפה משותפת, שתהיה מציאות להבין מה שהס"א טוען נגד העבודה, כשהאדם הולך בדרך השפעה, שזה נבחן למעלה מהדעת, שהוא בחינת אמונה, שעד בחינת אמונה יש יכולת להס"א להתווכח עם האדם. אבל, ברגע שהאדם נכנס לתיבת האמונה, למעלה מהדעת, הס"א נשארה עומדת על יד שער האמונה ואינה יכולת ללכת הלאה.

וכמו שכתוב בתע"ס (חלק י"ד, דף תקל"א, ד"ה אמנם) וזה לשונו, "אלא בינה זו, עדיין אינה נחשבת למחסרת ראש (היינו שלימות) מטעם, דבינה אינם סובלים משום כח של צמצום".

שפירושו, היות שבינה נקראת בחינת חפץ חסד, שהוא כלי דהשפעה, שאינה צריכה בשביל עצמה שום דבר, וכל דבר שהיא יכולה לעשות למעלה מהדעת, היא מרגישה בעצמה שיש לה משהו לתת. כלומר, שענין צמצום נקרא חסרון. והחסרון בא תמיד על ידי שהאדם רוצה לקבל משהו. ואם הוא צריך לקבל, ואם יש הפרעות מצד מי שהוא, היינו שהנותן אומר, כן אני מסכים לתת לך, אולם רק לפי התנאים שאני רוצה, ואם אתה תסכים לתנאים האלו, אתה תקבל, אחרת לא, כאן יש מקום להפרעות.

כלומר, אם אין המקבל מוכשר לקיים התנאים מה שהנותן דורש, נמצא, אז המקבל בבחינת חסרון. זאת אומרת, התנאים שהנותן רוצה, זה נקרא הגבלות וצמצומים, שלא תמיד המקבל מוכן לקיים את התנאים האלו.

מה שאם כן אם הוא לא רוצה לקבל שום דבר מהנותן, מה איכפת לו מזה שהנותן לא רוצה לתת, רק לפי ההגבלות, הלא אין לו שום עסק עם הנתינות של הנותן. זה מכונה בחינת בינה, כלי דהשפעה, היא רוצה לתת ולא לקבל כלום.

אולם כאן יש עמקות גדולה, בזה שהבינה רוצה לתת ולא לקבל כלום. כי גם כאן יש

תנאי מצד התחתון, הנותן. כלומר, זה שהתחתון רוצה להשפיע, התחתון אומר, שרק לפי התנאי שאני אציג לפניך, אני מוכן להשפיע לך, אחרת אינני מסוגל לתת לך משהו. ומה התנאי, אני רוצה לראות, אם באמת אתה חשוב. ולא סתם חשוב, אלא בכדי שאני אהיה מסוגל לתת לך את הכל, ולא להשאיר בשבילי שום דבר, אלא לקיים "בכל לבבך ובכל נפשך", זה אני יכול לתת לך רק בתנאי, שאני ארגיש את הגדלות והחשיבות שלך, אז אני מוכן להכל. אחרת אין בידי לתת לך, מה שאתה דורש ממני.

נמצא, בזמן שאין אדם מרגיש את גדלות ה', אין הגוף יכול להתבטל אליו יתברך בכל לבבך ובכל נפשך. אולם, לאמיתו של דבר, זה שהתחתון מציג תנאי, שאומר שאני מסכים לעבוד בשבילך רק בתנאי שאני אראה את החשיבות והגדלות שלך, נמצא, שכבר הוא רוצה לקבל מהבורא, היינו גדלות ה', אחרת אין הוא רוצה לעבוד בכל לבבך, כבר האדם מוגבל ומונח תחת שליטת ההסתר, ואין הוא בן חורין, לומר, שאין הוא רוצה שום דבר, אלא הוא רוצה רק להשפיע, זה אינו נכון, שהרי כן רוצה משהו, מטרים שיקיים "שכל מעשיך יהיו לשם שמים", היינו שרוצה לקבל מקודם גדלות ה', ואח"כ האדם אומר, שהוא יתבטל לה'. ובטח שבחינה זו לא נקראת בחינת בינה כי חפץ חסד, ואינה רוצה שום דבר, כי כן היא רוצה.

ובהאמור יוצא, שבחינת בינה, שתכונתה כי חפץ חסד הוא, שלא צריכה שום דבר לקבל, לכן היא בן חורין, כי רק מי שצריך לקבל משהו, הוא כבר מוגבל, ותולה בדעת אחרים. אלא מי שהוא הולך בעינים עצומות, ולא צריך לא גדלות ולא שום דבר, אז נקרא חירות.

אבל צריכים לדעת, לזכות לבחינת בינה, הוא עבודה גדולה עד שמשגיגים בחינה זו. כלומר, שיהא מסתפק במועט, בהרגשה שיש לו, ובשכל שיש לו, אלא הוא שמח בחלקו, במה שיש לו. ואדם הזה יכול להיות תמיד בשלימות, מטעם שהוא שמח בחלקו.

אולם מה יש לאדם לעשות, שעדיין לא הגיע לבחינה זו, והוא רואה שאינו יכול להתגבר על הרצון לקבל. אז הוא צריך להתפלל לה', שה' יעזור לו, שיהיה ביכולתו ללכת בעבודה בעינים עצומות, ולא יהיה נצרך לשום דבר, אלא שיהיה בידו לעשות הכל לשם שמים, אף על פי שהגוף מתנגד לזה.

כלומר, שאין לו לתת עצות להבורא, איך שיעזור לו. אלא הוא צריך להכניע עצמו, ולהתבטל לה' בלי שום תנאים. אלא, היות שהוא לא יכול להתגבר על הגוף שלו, לכן הוא מבקש מה', שיתן עזרה לנצח את מלחמות היצר, היות שהוא מבין את שפלותו.

לכן הוא מבקש מה', שירחם עליו, היות שהוא יותר גרוע משאר אנשים, שהם כן יכולים להיות עובדי ה'. מה שאם כן הוא יותר גרוע מהם, שהוא רואה, שיש לו רצון לקבל באהבה עצמית יותר מכולם. לכן הוא מתבייש כלפי עצמו, איך שהוא נמצא בשפלות כל כך. ולכן הוא מבקש מה', שירחם עליו, שיוציא אותו משליטת היצר הרע,

ולא משום שהוא יותר חשוב משאר אנשים, לכן הוא מבקש, שיתן לו עזרה, אלא, שהוא יותר גרוע משאר אנשים, מטעם שהרצון לקבל שלו יותר מפותח, במרץ יותר גדול הוא עובד אצלו.

אולם אינו מבקש, שיתן לו יותר שכל ודעת בגדלות ה', אז תהיה לו היכולת לצאת משליטת הרע. הגם שזה אמת, אבל הוא לא רוצה להגיד להבורא, שהוא רוצה להציג להבורא תנאים, שרק אז הוא יתבטל לה', כנ"ל. אלא הוא מסכים להישאר במיעוט שכל ובמיעוט הרגשה, לא יותר מכפי שיש לו עכשיו. אלא, היות שאין לו כח התגברות, לכן הוא מבקש מה', שיתן לו **כח התגברות**, ולא מוח, שכל והרגשה.

כי כל מה שהאדם נותן להקב"ה עצות, נראה כאילו שהוא מציג תנאים לה', כאדם בעל עמדה, וכאדם בעל שכל. וזה הוא חוצפה להאדם, שיציג תנאים לה', ולומר, אם תיתן לי למשל טעם בעבודה, אני יכול לעבוד בשבילך, אחרת אני לא מסוגל. אלא האדם צריך לומר, אני רוצה להתבטל ולהיכנע ללא תנאים. אלא תן לי כח, שבאמת אני אוכל לצאת מאהבה עצמית, ולאהוב את ה' "בכל לבבך".

מה שאם כן אם האדם מציג תנאים, זה לא מראה על שפלותו של האדם, אלא להיפך, זה מראה שהאדם מחזיק עצמו לישות ולבעל גאווה. וזהו כמי שאומר, שאר אנשים אין להם שכל, הם יכולים לעבוד בשבילך, אבל אני לא כמו שאר אנשים, אני מבין יותר מה זה יהדות, מה זה עבודת ה'. לכן הוא אומר להבורא, שהבורא צריך להתחשב עמו, כמו שהאדם מבין, ולא כמו שהבורא מבין.

ובהאמור נבין את ענין ג' קוים מה שהזה"ק מביא ג' בחינות.

א) מים מתוקים, והלעומת דקדושה הוא מים מרורים. כידוע, שימין נקרא שלימות, כמו שכתוב במאמר של אאמו"ר משנת תש"ג, שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת שהוא שלם. והלעומת דשלים הוא, שבא הס"א ומראה לו כל החסרונות, איך שהוא לא הולך בדרך ה', ומפיל את האדם למצב של עצבות, עד כדי כך, שהאדם רוצה אז לברוח מהמערכה, ורוצה אז רק להרוג את הזמן, ואז הוא רואה הכל שחור.

ב) קו שמאל. הוא בזמן שהאדם רוצה לעשות חשבון הנפש בתוך הדעת, לראות איך הוא באמת לפי ראות עיניו, אם הוא שלם או בעל חסרון. והיות שהוא הכין עצמו לבירור הזה, וזה שעבר לקו שמאל, הוא משום שהוא רוצה עכשיו להתפלל לה', שיעזור לו, שיאהב את ה' בלב ונפש, זה נקרא "מים צלולים", מטעם שאין כאן שום פסולת ועירוב, אלא הוא רוצה לראות מקום, שיוכל להתפלל לה'. מה שאם כן הלעומת דקדושה בא בטענות, ונותן להבין, שהוא בסדר גמור, אין לו על מה להתפלל. זה נקרא "מים עכורים", כי צלול נקרא, שאין שם שום תערובות, כלומר שהוא רואה את האמת, איך שהוא רואה לפי דעתו ולפי שכלו, והוא רואה, שהוא לא בסדר, ויש לו כח ורצון

להתפלל לה', שיעזור לו, שיזכה לאהוב את ה' "בכל לבבך". אז בא הלעומת דקדושה, ומערב שם שקר, ואומר לו, שהוא כן בסדר, ואין לו על מה להתפלל. נמצא, שזה הוא מים עכורים, שמעורבת שם בחינת שקר, במה שהם אומרים, שהם בסדר ואין להם על מה להתפלל.

וכן יש לפרש מה שאומר הזה"ק "יש מים שלום, ויש מי מריבה, שהוא סוד הקדושה, והלעומת של קו האמצעי". כי כלל הוא, שקו האמצעי הוא התמזגות של ה'בי' קוים. והיות שהקו ימין דקדושה הוא בחינת שלימות, מבחינת למעלה מהדעת, וקו שמאל נקרא, זה שהוא רואה בתוך הדעת שהוא בלתי שלם, אלא להיפך מלא חסרונות.

לכן קו אמצעי הוא בנוי מ'בי' קוים. כלומר, שאי אפשר ללכת למעלה מהדעת מטרם שיש לו דעת, המראה לו את המצב, איך שהוא נראה לעיניו בתוך הדעת. אז שייך לומר, שאינו מסתכל על מה שהשכל מחייב אותו לעשות, אלא הוא הולך למעלה מהשכל, אלא הוא מאמין באמונת חכמים, מה שהחכמים אומרים לו, ולא משתמש עם השכל שלו.

מה שאם כן אם אין לו שכל ודעת, שיגיד לו משהו, לא שייך לומר שהוא הולך למעלה מהדעת. לכן נקרא קו אמצעי בחינת שלום, היות שהוא נצרך ל'בי' קוים. כלומר, בזה שיש לו 'בי' קוים מנוגדים, והוא נצרך לשניהם. ומדוע נקרא זה שלום.

יש לפרש, שבזמן שיש לו 'בי' קוים ביחד, שאז צריך להרים את קו ימין על קו שמאל. כמו שכתוב בזה"ק, שפירושו, שהקו של שלימות הנבנה על הלמעלה מהדעת, על הקו שמאל, שע"י זה קונים בחינת רצון לאהבת ה', שזהו הסגולה של למעלה מהדעת. כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שאמר, זה שהבורא רוצה שנעבוד אותו למעלה מהדעת, הבורא בחר זה הדרך, היות שהוא הדרך היותר מוצלח, שהנבראים יזכו לבחינת דביקות, ואז זוכים לבחינת שלום. כמו שכתוב (תהילים פ"ה) "אשמעה מה ידבר האל ה', כי ידבר שלום אל עמו, ואל חסדיו, ואל ישובו לכסלה". נמצא, שההתכללות של 'בי' קוים נקראת שלום. וזהו קו האמצעי בקדושה.

מה שאם כן בהלעומת דקדושה, נקרא "מי מריבה", כי המשיכו עליהם את מי שלא היו צריכים להמשיך, הנקרא מי מריבה, ונטמאו בו". פירוש, שהלעומת דקדושה הגביהו את הקו שמאל על הקו ימין, כלומר, שאמרו ממש להיפך מהקדושה.

הדרך של הקדושה, זה שצריכים התוך הדעת, שהוא מתנגד למה שהלמעלה מדעת אומר, זהו שצריכים להשתמש ולעסוק עם הקו שמאל, אינו הטעם שהם רוצים ללכת בקו שמאל ולשמוע בקולו, אלא להיפך, הם צריכים להשתמש ולעסוק עם הדעת, בכדי שיהיה להם מקום ללכת למעלה מהדעת. ומה עשו הלעומת דקדושה, שהם המשיכו קו שמאל, שישלוט על הקו ימין, כלומר ללכת בתוך הדעת.

וזה ממש טומאה, שטומאה בעבודה נקרא טמטום הלב. כלומר, שהרצון לקבל סותם

את הלב, שלא יכול לכנס הקדושה לתוך הלב, מטעם שינוי צורה. וממילא נעשה ריב עם ה', מדוע שה' לא נותן להם טוב ועונג, שזהו ההיפך מהשלום. לכן צריכים להשתדל ללכת בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שבריאת העולם היה בנדבה

מאמר ה', תשמ"ט
ספר בראשית

הראשונים תירצו על ענין בריאת העולם, לא היה מטעם חסרון חס ושלוש, שאין לומר על הבורא, שהוא בעל חסרון חס ושלוש, אלא שבריאת העולם היה בנדבה. זאת אומרת, מה שמובא (במדרש רבה בראשית), "שהקב"ה אמר להמלאכים, בשעה שרצה לברוא את אדם הראשון, ואמרו, מה אנוש כי תזכרנו".

והקב"ה השיב להם, "למה הדבר דומה, למלך שיש לו מגדול מלא כל טוב, ואין לו אורחים". זהו חס ושלוש לא חסרון, אלא שזהו רק שרוצה לתת נדבה, שהנבראים יהנו. מה שאם כן חסרון נקרא, מה שהאדם צריך לקבל, ואם אין לו היכולת לקבל, זה נבחר לחסרון. מה שאם כן להשפיע זה לא נקרא חסרון. לכן זה שאנו לומדים, שבריאת העולם היה מסיבת, שרצונו להטיב לנבראיו, זה היה מטעם נדבה, ולא מטעם חסרון.

אבל מי, שמקבל איזה דבר, הוא מוכרח להיות בעל חסרון. כלומר, אם המקבל רוצה להנות ממה שהוא מקבל, אז מוטל על המקבל לבחור לו לקבל רק דברים שהוא משתוקק להם. אחרת אין לו הנאה מזה, שהוא רוצה להנות, והוא בלתי אפשרי, כך אנו רואים בהטבע שלנו. ויותר מזה הוא, שגודל הנאה מהדבר שהוא מקבל, תלוי כפי שיעור ההשתוקקות, כלומר שההשתוקקות להדבר, היא קובעת שיעור של הנאה להדבר, אם מעט או הרבה.

ובכדי שרצונו להטיב, זאת אומרת, שהנבראים יהנו מטוב ועונג, לכן ברא בהנבראים, רצון וחשק להשתוקק תמיד לקבל הנאה. ואם לא יכולים למלאות החסרון לדבר שהוא משתוקק, הוא סובל יסורים. וגם גודל היסורים, בזה שאינו יכול למלאות את חסרונו, תלוי גם כן לפי מידת השתוקקותו להדבר.

ולפעמים מגיע היסורים, עד שהאדם אומר, "טוב לי מותי מחיית", אם אין אני יכול למלאות את מה שחסר לי. וזהו מסיבת היסורים, שהוא סובל מהחסרון שיש לו. ומובן מאליו, כשהוא מקבל המילוי על החסרון, שאמר עליהם, "טוב לי מותי מחיית", איזה הנאה האדם מרגיש, בעת קבלת המילוי. ובאמת כשמדברים מעבודה, האדם צריך להגיע לחסרון, בזה שאין לו דביקות בה', עד שאומר, אם אין אני יכול להגיע לדביקות ה', חסרון זה גורם לו להביאו יסורים כל כך גדולים, עד שיאמר, "טוב לי מותי מחיית".

וזה נקרא רצון אמיתי, כלומר, החסרון הזה ראוי למילוי. וסדר העבודה הוא, שכל פעם

יתעורר באדם השתוקקות לדביקות ה'. והאדם, כשהולך על המסילה להגיע לדביקות ה', הוא בודק עצמו תמיד, האם כבר זכה להתקרבות ה'. כלומר, זה שאומר, "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", האם באמת אוהב את ה', או שגם אוהב את עצמו גם כן.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (סוכה מ"ה) "כל המשתתף שם שמים ודבר אחר, נעקר מן העולם". שפירושו הוא, שמתפלל לה', שיעזור לו, שיהא בידו לעשות הכל לשם שמים, כלומר, שכל כוונתו הוא רק להשפיע. אולם הוא משתתף גם קצת לצורך עצמו, שהוא דבר אחר מ"לשם שמים". כי "לשם שמים" הוא להשפיע, והוא בעת התפלה, שה' יעזור לו, גם רוצה לצורך המקבל לעצמו, שזהו דבר אחר מרצון להשפיע, שהוא ממש ההפכי.

"לכן נעקר מן העולם", שפירושו, זה שברא ה' את העולם, בכדי להטיב לנבראיו, מהעולם הזה הוא נעקר, מסיבת חסרון של השתוות הצורה. לכן כל פעם הוא עושה בקורת על עצמו, לראות, אם הוא הולך על דרך הנכונה. ואם הוא רואה, שהוא לא בסדר, זה גורם לו יסורים. אבל היסורים צריכים להיות בשיעור גדול. כלומר, שיסורים זהו תוצאה מהצורך. כלומר, שאין הכוונה, שצריך להיות לו יסורים, אלא שצריך להיות לו צורך. והצורך גורם יסורים. כלומר, שהיסורים מה שהוא סובל, זה מעיד לו כמה שיעור הצורך שלו.

ובהאמור יוצא, זה שהנבראים נבראו ברצון לקבל, היה מן ההכרח, כי בלי רצון והשתוקקות לקבל תענוג, לא היה לנו מושג של תענוג. אם כן לפי זה, מדוע אין אנו מקבלים תענוג, בזמן שכבר יש לנו רצון וחשק להתענוג, אלא אנו מוכרחים לתת יגיעה, אחרת לא נותנים לנו תענוגים, הן בגשמיות והן ברוחניות.

והתשובה, היא גם כן על הכוונה הנ"ל, דלהטיב לנבראיו, כמו שכתוב (בספר עץ חיים) בתחילתו, "שהצמצום היה בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו". ומבואר שם (בתע"ס חלק א'), שפירושו הוא, "היות שיש ענין, שכל ענף רוצה להדמות לשורש, לכן הנבראים, בזמן שיקבלו את הטוב ועונג מהבורא, יהיה בהם ענין בושה. לכן נעשה תיקון לטובת הנבראים, שאם יקבלו בעמ"נ להשפיע, אז לא יהיה שום בושה בעת קבלת התענוגים".

ובהאמור יש להבין, אם אומרים שרצונו של הבורא להטיב לנבראיו הוא בבחינת נדבה כנ"ל, אם כן מאין יש לנו רשעים. שמכאן משמע, שמי שאינו רוצה לקבל את הטוב והעונג, נקרא רשע. ומדוע אם הוא לא רוצה לקבל טוב, הוא נקרא רשע. ומי שכן מקבל טוב ועונג, נקרא צדיק.

כי ענין שמירת תורה ומצות, הוא כמו שאמרו חז"ל, "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", שע"י תו"מ יתוקן הרע. ומה הוא הרע, זה שלא יכולים לקבל טוב ועונג, מסיבת שינוי, שזה גורם לנו בחינת בושה. ומטעם בושה לא יכולים לתת לנו, כי מסיבת הבושה לא יהיה שלימות בטוב ועונג. לכן לא נותנים לנו את הטוב ועונג. לכן אומרים להם, לא די שלא נותנים להם טוב ועונג, אלא שמוסיפים להם שם, שנקראים רשעים. אם כן יש

להבין, מדוע הם נקראים בשם רשעים. אם אין הם יכולים לקבל טוב ועונג.

ובהאמור נבין, היות שהבורא ברא את העולם בנדבה, זה דומה לעשיר, שיש לו כל טוב ולא חסר לו שום דבר. ועלה ברצונו לתת צדקה לעניים. והיות שהוא רוצה, שבזמן שהעני יקבל את הנדבה, שירגיש עצמו בהתרוממות הרוח, ולא ירגיש שום אי נעימות בעת קבלת הנדבה, אז העשיר אמר, אני נותן נדבה גדולה או קטנה, רק על תנאי אחד. כלומר, שנדבה, גדולה או קטנה אינו תלוי בהנותן, אמר, אלא בהמקבל. היות שמצד הנותן, הוא יכול לתת הרבה יותר מכפי השגת המקבל. זאת אומרת, שאין המקבל מסוגל לדעת, עד כמה שהנותן יכול לתת לו טוב ועונג, מסיבת, שאין המקבל יודע מהו הרכוש של הנותן. אלא עד כמה שהמקבל ישתדל עצמו לדרוש טוב ועונג, לפי ערכו וידיעתו שהוא מבין שהנותן יכול לתת לו. ובאמת מה יש להנותן, שיכול לתת לו, גם זה הוא למעלה מהשכל של אדם, שאין ביכולתו להעריך שום דבר שהוא למעלה משכלו.

ועל כן הכל הוא צריך להאמין, שיש יותר דברים יקרים וחשובים, ממה שהמקבל יכול לצייר לעצמו. כי כל השגותיו של התחתון בנויים על שכל גשמי וחיצוני. מה שאם כן הרוחניות בנוי על שכל פנימי. וכמו שכתוב בהקדמות, "שכל עולם תחתון לגבי עולם עליון הוא כמו גרגיר חרדל נגד עולם מלא". לכן כל הנתינות של העליון, שאומרים נתינה גדולה וקטנה, אינו תלוי בהעליון, אלא בהכשרת התחתון, מה שהוא מסוגל לתת התנאים של הנותן, שרק כמה שהתחתון משתדל לתת התנאים, בשיעור זה התחתון מקבל. כלומר, אם התחתון יכול לתת הכוונה על נתינות גדולות, הוא מקבל נתינות גדולות.

ומה הם התנאים, שהנותן רוצה לתת דוקא, שהתחתון ימלא אותם. הלא הבורא ברא את העולם בנדבה. כלומר, שאין הוא חס ושלום בעל חסרון. אם כן למה הוא צריך שהתחתון ימלא רצונו, כאילו זה נראה, שהנותן לא רוצה לתת לו, אם הוא לא מקבל איזה תמורה מיד המקבל.

התשובה הוא, זה שהבורא התנה תנאים בעת הנתינה, שהמקבל לא יקבל את הנדבה מצד השתוקקות של המקבל, אף על פי שהשתוקקות להנתינה, מה שהנותן רוצה לתת, הוא בשיעור גדול מאוד, מכל מקום רוצה הנותן, שמסיבה זו הוא צריך לוותר מלקבל, רק שיקבל את הנדבה מצד שיש הנאה להנותן, שהוא המשפיע להמקבל, שזה נקרא בחז"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים ולא לתועלת עצמו".

אולם צריכים לדעת התנאי הזה, מה שהקב"ה רוצה, שכולם יעבדו רק בשבילו ולא לתועלת עצמו, אינו חס ושלום לתועלת הבורא, שהוא חס ושלום נצרך לזה, אלא זה שהנבראים עובדים בשביל תועלת ה', זהו בשביל תועלת הנבראים. כלומר, שהנבראים, בעת קבלת הנדבה מהנותן, שלא ירגישו אי נעימות. לכן הציג הנותן התנאי הזה, שצריכים לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו, כנ"ל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע אלו שלא רוצים לקיים תו"מ, הם נקראים רשעים. הלא התו"מ נתנה כדי לזכות בהם את ישראל, כמו שאומר ר' חנניא בן עקשיא. נמצא, מי שאינו מקיים תו"מ, הוא לא יקבל טוב ועונג. ומדוע הם נקראים רשעים.

אלא זה דומה לרופא גדול, שבא לבית חולים, שמונחים שם חולים במחלת הסרטן, שהיא מחלה רחמנא ליצלן, שלא יכולים לצאת ממנה, והוא אומר, שיש לו תרופה, שאם יקבלו את התרופה, כולם ישארו בחיים. ולא עוד, אלא שכולם יגידו אח"כ, שעכשיו אנחנו נהנים מהחיים. כלומר, שהם יגידו, שעכשיו אנו רואים, שהיה כדאי להיוולד, בכדי לקבל ההנאות האלו. ואח"כ בטח כל אחד מכם יגיד בפה מלא, "ברוך שאמר והיה העולם", היות שהם יהיו נמצאים בעולם שכולו טוב.

אולם יש קבוצת אנשים, שהם לא נותנים להרופא להכנס לבית חולים. ואפילו שהרופא נכנס לאחר כמה הפצרות, ונותן התרופה שלו להחולים, הקבוצה הזאת עומדים בתוקף ומפריעים, שלא לקבל בשום אופן את התרופה של הרופא. ומעוררת השאלה, איזה שם יכולים וצריכים לתת להקבוצה הזאת, שלא נותנים לרפאות את החולים האלו, מסיבת שהחולים מונחים תחת שליטתם. וזהו מטעם, שכל זמן שהם חולים, אז יש פרנסה להקבוצה הזאת. מה שאם כן אם הם יחלימו ממחלתם, אז לא יהיה להקבוצה הזאת פרנסה. ובטח שהם נקראים בשם רשעים.

וכל אחד מן הצד מבין, שאם הרופא יכול להענישם, בזה שלא נותנים לרפאות את החולים, בודאי הרופא צריך לעשות את זה. ובודאי לא יעלה על דעתו של מי שהוא לומר, שהרופא ברוגז על הרשעים האלו, מסיבת שהם לא שומעים בקולו, אלא הרופא מעניש אותם לטובת החולים. זאת אומרת, הגם שהרופא רוצה לרפאות את החולים בנדבה, ולא צריך לשום שכר, כי לא חסר להרופא שום דבר, שהחולים יתנו לו משהו, אלא הוא בא לרפאות את החולים, רק בכדי שהחולים ירגישו עצמם בטוב, ויהיו להם היכולת להנות מהחיים, ובודאי מי שרואה את מעשי הרופא, בטח לא יגיד על הרופא, שהוא עושה משהו לתועלת עצמו.

לכן כשהרופא אומר, שהקבוצה הזו, שלא נותנים להחולים לתת את התרופה, הם רשעים ומגיע להם עונשים, שע"י העונשים שיקבלו, היסורים האלו, שהרשעים יקבלו, יפסיקו אז מלהפריע את החולים, שיקבלו את התרופה. וכולם מבינים, שזהו לתועלת החולים ולא לתועלת הרופא.

ובזה יש לפרש, אף על פי שהקב"ה ברא את העולם בנדבה, ואין חס ושלום שום חסרון להבורא, שהנבראים יתנו לו משהו להשלימו, כי הבורא הוא שלם, ואין בו שום חסרון חס ושלום, מכל מקום, כיון שרוצה לתת להנבראים שיהנו מהחיים, אלא הוא רוצה תנאי, שהוא, שהנבראים יקבלו הכל בשביל שהבורא רוצה שיקבלו טוב ועונג. שע"י זה יהיה הטוב ועונג בלי שום בושה, שזה נקרא "שלימות פעולותיו".

וזהו התרופה, שהרופא רוצה לתת להחולים, שהם קרובים למיתה, המכונה "רשעים בחייהם נקראים מתים". וע"י התרופה, הנקרא רצון להשפיע, הם יגיעו לדביקות, שיהיו דבוקים בחיי החיים. נמצא לפי זה, אלו אנשים שלא רוצים שהחולים יקבלו, היינו שלא נותנים להם לעסוק בתורה ומצות, שע"י זה יכולים לזכות את התרופה, הנקראת רצון להשפיע, שבכלים האלו הבורא יכול לתת את הטוב ועונג, היות שבכלים האלו, שיקבל את הטוב ועונג, לא יפסידו את הדביקות, הנקרא השתוות הצורה, שענין הדביקות נקרא, שהם יוצאים מבחינת רשעים הנקראים מתים, וזוכים לחיים.

נמצא לפי זה, מהו הפירוש שהקבוצה הזאת לא רוצים, ומפריעים מלקבל התרופה. עם מה הם מפריעים, בזה שלא נותנים להם לקיים תו"מ, שע"י זה מקבלים התרופה, שהוא בע"מ להשפיע. וממילא מובן, מדוע הם נקראים רשעים, בזה שמפריעים שלא לקבל את התרופה. זאת אומרת, התרופה שע"י זה יזכו לחיים, נקרא רצון להשפיע. והכוחות שמפריעים ולא נתן להם לקבל את התרופה, נקרא תורה ומצות, כמו שאמרו חז"ל, "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין".

לכן מגיעים לאלו המפריעים, שהם בחינת רשעים, עונשים, שע"י היסורים שהם יקבלו, יפסיקו מלהפריע לקבל את התרופה. נמצא לפי זה, את הכל מה שהבורא עושה, היינו העונשים, הם הכל לטובת הנבראים.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו למעלה מהדעת, בעבודה

מאמר ו', תשמ"ט

הנה כתוב בתפלת מוסף דראש השנה "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים". ויש להבין, שכתוב "מלך ישראל", ולאומות העולם אינו מלך, הלא הוא מלך העולם.

והענין שאנו צריכים לדעת, כי כל מה שאנו מדברים מה', אין אנו מדברים מה' לגבי עצמו, כי על זה אמרו "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכלל". אלא כל התוארים, שאנו אומרים על ה', הוא מה שהנבראים השיגו אותו לפי השמות האלו, כמו שכתוב "ממעשיך הכרנוך".

לכן, הגם שהבורא הוא מלך העולם, כלומר שאפילו אין הנבראים רוצים להכיר במלכותו, אין הוא צריך שהם יסכימו, שהוא יהיה מלך עליהם. אלא הוא מושל בלי שאלת פיהם. ועושה, מה שהוא רוצה. ואין לאף אחד שום דעה בעולם, אלא הוא עושה מה שהוא רוצה. ואין הוא צריך להסכמת הנבראים, כמו שכתוב "אני מאמין באמונה שלמה, והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים".

מכל מקום אין לשאול, אם כן, אם הוא מלך עלינו בלי שאלת פינו, אם כן למה אנו צריכים לקבל עלינו את עול מלכותו, הלא בין כך ובין כך הוא מושל עלינו. והתשובה היא כנ"ל, היינו שאנחנו צריכים לדעת את זה, שהוא מושל עלינו. ומטרים שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים בבחינת אמונה למעלה מהדעת. כלומר, שהדעת לא יכול להבין את זה.

כלומר, כי בתוך הדעת אין אדם רואה, שהנהגתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. אלא כל אדם מרגיש חסרון בבחינת הנאה, שהוא נהנה בהחיים שלו. וכל אחד מבין, שאם באמת היה רואה, כי מה שהוא מתפלל ומבקש מה', הוא מקבל תיכף את מבוקשו, זה נקרא "בתוך הדעת". כלומר, שאין הוא צריך להאמין, שה' שומע תפלה, הלא הוא רואה בעיניו, שה' עזר לו.

מה שאין כן כשהוא מתפלל לה' כמה פעמים, ונדמה בעיניו, כי ה' אינו פונה לתפלתו, והוכחה לזה, כי לא קבל שום דבר על מה שהוא התפלל, אז האדם צריך להתחזק ולומר, שהוא מאמין, כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה". והיות שזהו נגד הדעת, כי ההגיון מראה לו, כי חס ושלום אין ה' פונה אליו. וכשהוא מתגבר ואומר, מה שהשכל ודעת מחייב אותו להבין, הוא אומר "אני לא מסתכל, אלא אני מאמין באמונת חכמים, שאמרו לנו, כי ה' כן שומע תפלת כל פה", זה נקרא "אמונה למעלה מהדעת".

ועל ידי קבלת עול מלכות שמים באופן זה, זוכים אח"כ לבחינת "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", ולידי השתוות הצורה, הנקרא "כלים דהשפעה", שבכלים האלו

הבורא משפיע את הטוב ועונג, מה שהיה ברצונו לתת. ובהאמור אנו מבינים, את מה שאנו צריכים להשיג, על ידי זה שאנחנו ממליכים עליו את ה'. כי מזה אנו מקבלים כלים, שנוכל להנות מהבורא. לכן מה שהבורא עושה, בזמן שאין לנו קשר עמו, הוא לא נותן לנו כלום, כלומר שאין אנו יכולים להנות מדבר שאינו נמצא בנו. זאת אומרת, שאין אנו יכולים להנות מהבורא. רק משיעור שהאדם מאמין בהבורא, אז שייך לומר, שהוא מקבל מהבורא. אולם מי שחס ושלום אינו מאמין בהבורא, איך הוא יכול לקבל ממנו. אלא כפי שיעור האמונה בו יתברך, בשיעור הזה האדם יכול לקבל ממנו, מה שהוא רוצה לתת להנבראים. אולם בכדי להגיע לדרגת קבלת עול מלכות שמים, זוהי עבודה גדולה: (א) שהאדם צריך לדעת, אם אין לו אמונה בה', איך הוא יכול לבקש משהו מה'. (ב) מה יתן לו בזה שיהיה לו יראת שמים. כלומר לתועלת מי הוא צריך לקבל על עצמו מלכות שמים. היינו האם זה לתועלת עצמו או לתועלת הבורא. ואם נגיד שזהו לתועלת הבורא, נשאלת השאלה, מה יתן זה להבורא, אם אנחנו נאמין בו, שהוא מלך. מה זה מוסיף עליו. במלך בשר ודם, אנו מבינים, שהוא צריך לכבוד. מה שאין כן הבורא. האם הוא צריך שהנבראים יכבדו אותו, והוא נצרך לנבראיו חס ושלום. וזה כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קפ"ה, ובהסולם אות קצ"א) "אלא יראה דאיהי עקרא, דהיינו שיירא מהשם יתברך, משום שהוא גדול ומושל בכל. הוא גדול, משום שהוא השורש, שממנו מתפשטים כל העולמות. וגדלותו מתראה על מעשיו. והוא מושל בכל, משום שכל העולמות שברא, הן העליונים והן התחתונים, נחשבים לפניו כלא כלום, שאינם מוסיפים משהו על מהותו יתברך". זאת אומרת, שכל הנבראים אין מוסיפים לו שום דבר עליו.

אם כן בגלל מה אנו צריכים לעבוד הכל לשם שמים, כמו שכתוב "כל מעשיך יהיו לשם שמים ולא לתועלת עצמו". הלא הבורא לא מקבל מזה שאנו עובדים בשבילו כלום, כנ"ל, היות שהוא אינו בעל חסרון. אם כן לשם מה אנו צריכים לעבוד בע"מ להשפיע.

אלא שזהו רק לטובת הנבראים, שעל ידי זה הם ינצלו מבחינת שינוי צורה מהבורא, אלא שיזכו לבחינת השתוות הצורה, שזה מכונה "מה הוא רחום אף אתה רחום". ולא שהוא צריך שיעבדו בשבילו חס ושלום, כאילו הוא נצרך לכבוד הנבראים, אלא זה שיעבדו לתועלת הבורא, הנקרא "אך ורק לשם שמים", מזה יצמח תועלת להנבראים, שהם יהנו. וזה נקרא, שהצמצום וההסתר היה בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו. כלומר שהנבראים יוכלו להנות ולא ירגישו שום בושה, שזהו ענין של השתוות הצורה ודביקות בה'.

ובזה נבין מה ששאלנו, שכתוב "מלך ישראל". וכי לאומות העולם אינו מלך חס ושלום. והתשובה היא, כי בדרך העבודה כל אדם הוא עולם מלא, כמו שכתוב בזהר הקדוש. לכן האדם כלול מן אומות העולם, ומבחינת ישראל. אם כן יהיה הפירוש "מלך ישראל", הוא בזמן שהאדם מקבל על עצמו מלכות שמים, הוא נקרא "מלך ישראל". כלומר "ישראל" נקרא ישר-אל, היינו שהאדם אומר, שהוא מלך שלו. כלומר,

שאינו אומר, מה שהקב"ה הוא מלך העולם, מצדו, היינו בלי שהנבראים מקבלים מלכותו על עצמם מדעתם. אלא "מלך ישראל" נקרא, מה שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים מדעתו.

מה שאין כן "אומות העולם" נקרא, שהוא מולך עליהם שלא מדעתם. כלומר, שהקב"ה מלך העולם, אף על פי שאין הם יודעים כלל מענין אמונה בה', ולא רוצים אפילו לחשוב מענין מלכות שמים.

זה נקרא, שה' הוא מלך על האומות העולם. כלומר שהוא מולך עליהם, ועושה מה שהוא רוצה בלי ידיעתם, שהוא העושה ויעשה לכל המעשים. לכן בזמן שכתוב "מלך ישראל", הכוונה היא על אלו, שקבלו עליהם עול מלכות שמים מדעתם ורצונם. זה נקרא "מלך ישראל".

וזהו כמו שכתוב (אבות ג' כ') "ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו". "מדעתו" פירושו בחינת מלך ישראל. "שלא מדעתו" היינו אומות העולם, שהוא מולך עליהם, אף על פי שהאדם אין לו דעת, אפילו לתת מחשבה על ענין אמונה, בחינה זו של האדם נקראת "אומות העולם שישנו באדם".

ובהאמור יהיה הפירוש "כה אמר ה', מלך ישראל", שלא לו אנשים, שכבר קבלו עליהם עול מלכותו יתברך, אומר "וגואלו ה' צבאות". כלומר, שהם מרגישים, שה' גאל אותם מיד "אומות העולם", ששליטתם היא בבחינת "מוחא" ו"ליבא". שפירושו מוחא, זה שהאומות העולם אומרים, שרק מה שהדעת מחייב, זה הוא אמת. מה שאם כן להאמין למעלה מהדעת, הם לא נותנים רשות לאדם, שילך בדרך הזה. וכמו כן ליבא פירושו, שהם לא נותנים להאדם לצאת מאהבה עצמית. אלא שהם אומרים, מה שהלב רוצה ומרגיש, שזהו לטובת עצמו, את המעשים האלה הם נותנים רשות לעשות. מה שאין כן אם האדם רוצה לעבוד בע"מ להשפיע, הם עומדים בכל תוקף, ואין כח ביד אדם לצאת משליטתם. אלא ה' בעצמו הוא גואל אותו מיד שליטתם.

וזה שכתוב, "מלך ישראל וגואלו". היינו, לאחר שקיבלו עליהם את מלכות שמים, שנקרא "מלך ישראל", אז השיגו, שה' הוא "גואלו". כלומר, שרק ה' גאל אותם מיד שליטת הרע, והם בעצמם, לא היה כח לזה.

ועל דרך הנ"ל יש לפרש מה שכתוב "ה' צבאות". השם הזה מורה לנו, כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל, שאמר צבאות הם שני מילים צא - ובא. שפירושו צבא הם אנשי מלחמה. זאת אומרת, אלו אנשים שהולכים כל יום להלחם עם יצר הרע, הם נקראים "צבא". לכן לאחר שזכו לבחינת גאולה, היינו לאחר שכבשו את היצר הרע, ויצאו משליטת הרע, והסדר העבודה שלהם היו בדרך עליות וירידות, זה נקרא "צבאות". כלומר, פעם יצאו משליטתם, ואח"כ שוב באו תחת שליטתם, שהשם של עליות וירידות נקרא "צבאות".

ובשעת עבודה, שהאדם צריך לומר, "אם אין אני לי מי לי", חושבים אז במצב העבודה, שהם עושים בעצמם את העליות וירידות. כלומר, שהם אנשי מלחמה, הנקרא "צבא", "גיבורי חיל". מה שאין כן אח"כ, בזמן שנגאלו, אז הם השיגו, שה' צבאות.

כלומר, כל העליות וירידות, שהיו להם, ה' עשה זה. היינו, אפילו הירידות גם כן בא מה'. שסתם אין האדם מקבל עליות וירידות כל כך הרבה פעמים. אלא שה' סיבב אותם את כל אלו יציאות. שאפשר לפרש "יציאה" היינו "יציאה מקדושה". ו"בא" "ביאתם להקדושה". הכל עשה ה'. לכן אחר הגאולה ה' נקרא "ה' צבאות". ומי הוא. "מלך ישראל וגואלו", היינו כנ"ל. ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון, לשפוט את הר עשו". ש"הר" פירושו הרהורים, שהם מחשבות, שמביאים לבחינת "ציון", שהוא מלשון "יציאות". "הר ציון" יהיה הפירוש הרהורים והמחשבות, שמביאים לאדם ירידות. היינו, שמוציא עצמו מחוץ לקדושה. הרהורים האלו, יתגלה אח"כ, שמהם "עלו המושיעים", "לשפוט את הר עשו". הנה "הר עשו" פירושו המחשבות והרהורים, השייכים לעשו הרשע. "לשפוט" היינו לכבוש ולהכניע את הרהורים של עשו הרשע. ויהיה הפירוש "ועלו מושיעים", מי הם שהושיעים לכבוש את הר עשו. זהו "הר ציון". היינו המחשבות, שגרמו להם ליציאה מהקדושה. הם בעצמם, היינו הירידות, עזרו להכניע את הר עשו. וזה כמו שכתוב "ממכה עצמה מתקן רטיה". זה שהיו להם ירידות, שזה נקרא "מכה", היות שיצא אז מהקדושה ונפל לרשות דס"א. ומזה עצמו יצא רק טוב. וכמו כן זה נקרא, כמו שכתוב "מוריד שאול ויעל". שמזה שהאדם רואה, שהוא יותר גרוע מכל הכלל כולו, לכן הוא עושה מה שיכול. ולא נח, עד שהוא רואה, שה' מוציאו וגואל אותו משליטת עשו הרשע. וזה שכתוב "ועלו מושיעים בהר ציון, לשפוט את הר עשו". וזה שכתוב "והיתה לה' המלוכה". שמשמע, שדוקא אז והיתה לה' המלוכה. היינו בזמן הגאולה, כמו שכתוב "מלך ישראל וגואלו", ומלפני זה אין חס ושלוש המלוכה לה'. אלא מי מושל בעולם.

ויש לפרש, ידוע שלמלכות ישנם ב' שמות:

ציון,

ירושלים.

ובדרך עבודה יש לומר, ש"ציון" נקרא בזמן שעוד אינה מגולה בבחינתה עצמה. שזה נקרא, מלכות, שהיא פנימי. כלומר, שעוד לא ניכר להנבראים, שמלכות היא השולטת בעולם, ואין שום כח אחר בעולם, אלא ה' הוא המלך. ובחינה זו עדיין נעלמת אצל הנבראים. ובחינה זו מלכות נקראת "ציון", כנ"ל, שפירושו הוא, היציאות מהקדושה. והאדם חושב, שהס"א שולטת אז עליו. והוא מטעם, שהוא מרגיש אז, שאין לו שום צורך לרוחניות. זאת אומרת, שהאמונה בגדלות ה' היא בהסתרה. ולפעמים הוא בא לידי יציאה מהעבודה, עד כדי כך, שהוא שוכח בכלל, שישנו ענין של עבודת ה'. שזה נקרא "שנפל ממצבו", שהיה עובד בהתלהבות, וחשב, שמהיום והלאה כבר הוא ישאר בעבודת הקודש בקביעות.

ופתאום הוא רואה, לאחר כמה זמן, שהוא בכלל יצא מהקדושה. כלומר, שאין הוא זוכר את נקודת האפס. כלומר, שאין הוא מסוגל לזכור את הרגע, שיצא מהקדושה ונפל לעולם הגשמי. וזהו מטעם, כי בזמן הנפילה האדם נמצא מחוסר הכרה, ואינו זוכר

שום דבר. כמו בגשמיות, כשהאדם נופל ממקום גבוה, אינו זוכר שנפל. רק לאחר ההתאוששות הוא רואה שהוא נמצא בבית חולים, כמו כן בסדר העבודה. וזהו בחינת "ציון". כלומר, בזמן הגאולה, שאז הוא רואה את מלכות שמים בגלוי, שהוא משיג, שה' גאל אותו מיד עשו הרשע. אז המלכות נקראת "ירושלים", ששליטתה היא בגלוי. אז הזמן לראות, שגם כל אלה הירידות היו מהמלך. כלומר, שכל ההרהורים והמחשבות זרות שהיו להם, לא היה שום כח אחר, אלא ה' שלח להם. כלומר, שגם הירידות שלח להם ה', שעל ידם יהיה להם הצורך לעזרת ה'. נמצא, שהר ציון כנ"ל, ש"עלו מושיעים לשפוט את הר עשו", אומרים עכשיו, שהר ציון היה גם כן בחינת מלכות, הנקרא "ציון". היינו, שכוחה היתה בהעלמה. והיא עזרה לשפוט את "הר עשו". היינו, שכבשו את בחינת עשו הרשע. כלומר, שנתקנו את בחינת עשו. ועכשיו הם משיגים, שאין שום כח אחר בעולם. וזה שכתוב "והיתה לה' המלוכה". כלומר, שעכשיו הם רואים, שגם אז היתה לה' המלוכה. ולא דוקא עכשיו. אלא היתה גם מלפני זה, כי אין עוד מלבדו. ועכשיו, שזכו לבחינת גאולה, הם משיגים, שכך היה מלפני כן. אולם שגם בזמן ההסתר צריכים להאמין, שהכל עושה הקב"ה. וזהו בבחינת למעלה מהדעת. מה שאם כן עתה, הם משיגים, שכך הוא. אמנם אחר זה צריכים לבוא לבחינת גמר התיקון, שזה נקרא בחינת "לעתיד לבוא". שאז "יהיה ה' למלך על כל הארץ", פירוש, אפילו על אומות העולם, שפירושו, שה' יהיה מגולה גם באומות העולם. כמו שכתוב "כי כולם ידעו אותי מגדלם ועד קטנם". וזה נקרא "ה' מלך על כל הארץ". כלומר, שגם לפני גמר התיקון ה' הוא המלך על כל הארץ. אלא כנ"ל, שזה נקרא "שלא מדעתו". כלומר, שהם לא יודעים את זה, שה' הוא המנהיג של העולם. כמו שכתוב (בתפלת שחרית, בקריאת שמע דקרבתות) "ומי בכל מעשה ידיך בעליונים או בתחתונים, שיאמר לך, מה תעשה ומה תפעל". שרק הוא עושה הכל, ואין כח אחר בעולם חוץ ממנו. אולם זה שייך לעם ישראל, שהם מאמינים בה', אצלם שייך לומר, שה' הוא המלך. היינו מדעתם, שגם הם יודעים, שה' מולך עליהם. ולא דוקא שה' יודע בעצמו, שהוא המלך. שזה נקרא "שלא מדעתו", כנ"ל. אלא הם קבלו עליהם עול מלכות שמים בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ונחשב אצלם כאילו זה היה בתוך הדעת. וזה נקרא "מדעתם". כלומר, שענין אמונה למעלה מהדעת בעבודה, פירושה, שצריכים להאמין, אף על פי שהשכל לא רואה שהוא כך, ויש לו כמה הוכחות שאינו כך, כמו שהוא רוצה להאמין, זה נקרא, אמונה למעלה מהדעת. היינו, שהוא אומר, שהוא מאמין, כאילו היה רואה זה בתוך הדעת. זה נקרא "אמונה למעלה מהדעת" בעבודה. כלומר, שזוהי עבודה גדולה, שהאדם יקבל על עצמו זה, הוא נגד הדעת. זאת אומרת, שאין הגוף מסכים לזה, מכל מקום הוא מקבל על עצמו, כאילו זה היה בתוך הדעת. ולאמונה כזאת צריכים עזרה מה'. לכן על האמונה בצורה כזו, האדם צריך להתפלל, שיתן לו כח, שיהיה דומה אליו, כאילו השיג זה בתוך הדעת. כלומר, אין

להאדם להתפלל לה', שיתן לו להבין הכל בתוך הדעת. אלא שיתפלל לה', שיתן לו כח לקבל את האמונה למעלה מהדעת, כאילו שזה היה בתוך הדעת.

אולם מקודם זה הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שכך הוא רצון הבורא, שנקבל עלינו את אמונת ה' בלמעלה מהדעת. וכאן, בסדר הזה, מתחיל עליות וירידות. לפעמים הוא מחוזק בהאמונה. ולפעמים הוא נופל ממדרגתו, ואז הוא צריך להאמין, בזמן שהוא מתפלל לה', שיעזור לו, והוא לא רואה, שקבל את העזרה הנחוצה לו. גם אז עליו להאמין באמונה למעלה מהדעת, שהכל בא מה'. ויחד עם זה להגיד "אם אין אני לי מי לי". ואז הוא בא לבחינת "הר ציון". ואז באים לבחינת "הר עשו". שכל העבודה היא אז, מטרים שזוכים לבחינת גאולה, לצאת משליטתם.

ואז באים לידיעת העבודה, שכתוב "כה אמר ה', מלך ישראל וגואלו, ה' צבאות, אני ראשון ואני אחרון, ומבלעדי אין אלקים, והיתה לה' המלוכה, והיה ה' למלך על כל הארץ". כמו שכתוב "וכל בני בשר יקראו בשמך, להפנות אליך כל רשעי ארץ, יכירו וידעו כל יושבי תבל". כלומר שאז כולם ידעו, שהקב"ה הוא המלך. ולפני זה רק עם ישראל יודעים, שהוא המלך.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו "מי שלא טרח בערב שבת, מה יאכל בשבת" בעבודה

מאמר ז', תשמ"ט

חז"ל (עבודה זרה ג') אמרו שם וזה לשונם "אמרו לפניו, רבונו של עולם, תנה לנו מראש ונעשנה, (תנה לנו עכשיו התורה, ונקיימנה). אמר להן הקב"ה, שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת. מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת", עד כאן לשוננו. ויש להבין זה בדרך העבודה:

(א) מהי "הטרחא בערב שבת",

(ב) מה נקרא "שבת" בבחינת עבודה,

(ג) ומדוע צריכים "טרחא", בכדי להשיג בחינת "שבת".

ידוע, ש"שבת" נקראת תכלית מעשה שמים וארץ. כלומר, התכלית של בריאת שמים וארץ היתה לצורך "שבת". זאת אומרת, בחינת הגילוי של רצונו להטיב לנבראיו, בזמן שזה מתגלה לעיני כל, אז נקרא שבת. היינו, ש"שבת מכל מלאכתו", היות שיש מלאכה גדולה, שיתגלה לעיני כל את הנהגתו יתברך בבחינת טוב ומטיב.

ואז אין כבר מלאכה לעבוד בבחינת יומין דחול. שענין עבודה הוא "לעשות מחול קודש". שענין קדושה, הוא בחינת קדש, שמפריש עצמו מכל כלי קבלה, ועושה כל מעשיו על הכוונה דלהשפיע. כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני". שפירושו הוא, כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן הנבראים צריכים להגיע להשתוות הצורה.

בגשמיות אנו רואים, שהאדם עובד רק בשביל פרנסה. ופרנסה נקראת מזונות שהגוף ניזון מהם. שפירושו, שהמזונות הוא, שנותן להגוף, הן חיי גשמיים, הנקרא אכילה, שתיה, וכדומה. והן מזונות רוחניים, הנקראים כבוד, השכלה, שליטה, ממשלה, וכדומה.

בכדי לקנות המזונות הללו, האדם מוכרח לתת יגיעה, אחרת הוא לא יקבל את זה. זאת אומרת, שהמזונות שהאדם משתוקק לקבל תמורת עבודתו, דומה לסעודה. והיגיעה, היא דומה להכנה להסעודה. זאת אומרת, מי שלא מוכשר לתת יגיעה, אינו מקבל לא מזונות גשמיים ולא מזונות נפשיים. כלומר, שמי שרוצה משהו, שיתנו לו, הנותן לא יתן, אם לא יתנו לו את התנאים, מה שהנותן דורש.

לכן בקדושה, שנקרא "בע"מ להשפיע", והיות שהאדם נברא עם רצון לקבל לעצמו, והנותן דורש שיעבוד בשבילו, הנקרא "כל מעשיך יהיו לשם שמים". אחרת, אם הנותן יתן להמקבל על הכלים דאהבה עצמית, הכל ילך להס"א, שהיא עושקת השפע

מהקדושה. כי קדושה נקרא, מה שהוא עושה לתועלת הבורא. ואם הכוונה לעצמו, שזה נקרא "שינוי צורה", הוא ההיפך מהקדושה.

אמנם היות שזהו נגד הטבע, הן בבחינת מוחא והן בבחינת ליבא, זה נקרא "יגיעה". וזהו ההכנה להסעודה. כלומר, זה שהאדם צריך לכוון לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו, בכדי להשיג הכלי הזה, הנקרא "עמ"נ להשפיע", זוהי עבודה ויגיעה גדולה. וזה הוא הנקרא "הכנה לסעודה", ש"הסעודה" נקראת בחינת "שבת".

ובהאמור יוצא, שהעבודה נקרא "זמן של חול". כלומר שצריכים לעבוד להוציא את החול שישנו בלבו של אדם, ולהכניס שם קדושה. ש"קדושה" נקראת, דביקות בה'. ו"חול" נקרא, פירוד מה'. כי כל העבודה היא לתת על הרצון לקבל כוונה בע"מ להשפיע. שאז האדם מתדבק בה', כנ"ל "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'". ועל זה הוא משיג כלים, שהם מוכשרים לקבל את מה שהבורא רוצה לתת, את הטוב ועונג הנקרא "סעודה" כנ"ל. וזהו סעודת שבת. וזהו "מי שלא טרח בערב שבת, מה יאכל בשבת".

ואמור"ר זצ"ל אמר משל, על ענין עבודה לטובת ה', ולא לעבוד בכדי להשיג תועלת עצמו, אלא שיהיה הכל לשם שמים, שאחרת ילך כל השפע לקליפות. וזה מובא בספר "פרי חכם" (חלק ב', דף פ"ט), וזה לשונו "מלך גדול, טוב ומטיב, כי לא נזקק לשום עבודה שיעבדוהו, אלא כל שאיפתו היתה להטיב עם בני מדינתו, נתן צו לכל בני המדינה כולם, וייחד מקום בהיכלו לכך.

והתנה בפירוש, שאסור לעבוד מחוץ למקום המיועד, והנה שכרם אתם במקום פעולתם, שהכין להם סעודות גדולות. ותחל העבודה סבורים היו, שהמלך הכין משגיחים על אופן עבודתם, לדעת מי עובדו ומי לא עובדו. אמנם המלך הסתתר, ואין שום השגחה. ולא ידעו מהמצאה הנפלאה, אשר נתן מין אבק רע במעדנים ומגדנות. וכנגדו, נתן אבק מרפאה בבית של העבודה.

ובזה התבררה ההשגחה מעצמה. כי אוהביו שמרו מצות המלך בדקדוק, וגם דייקו לעבוד במקום המיועד לכך דוקא. וממילא שאבו לתוך גופם את אבק המרפאה. וגם כאשר הגיע זמן האכילה, טעמו את המגדנות, מעודם לא השיגו טעמים כאלו. ועל כן היו מהללים את המלך.

אבל השפלים, שאינם מבינים כלל בחינת מעלה במלך, שראוי משום זה לאהוב אותו, כיוון שראו, שאין השגחה, לא שמרו את מצות המלך כראוי, וכשהגיע זמן האכילה, כיון שטעמו את המגדנות, נתמלאו חיכם טעם מר, מחמת האבק הנ"ל, ויחרפו ויבזו את המלך".

ובהאמור, שבכדי להרגיש את הטוב והעונג שיש בתו"מ, אי אפשר להרגיש מטעם צמצום ודין שנעשה. שאי אפשר להרגיש שום אור בכלים דקבלה, שבכלים דקבלה אין שם אלא חושך ומות, מסיבת השינוי צורה שיש בין האור והכלי. לכן, כשרוצים לטעום טעם בתו"מ עם הכלים דקבלה, אין שם שום טעם. ובכלים דקבלה יכולים להשיג רק

טעם בתענוגים גשמיים, ששם כן מגולה טעם של מתיקות, בזמן שהאדם משיג את התענוגים הגשמיים.

והטעם הוא, שבכוונה תחילה נעשה כך, בכדי שיהא קיום הבריאה, שיהיה ממה להנות, עוד מטרם שהאדם משיג כלים דהשפעה, שהם נקראים "כלים דיחוד עם ה'". היינו, שאין האדם נעשה מרוחק מה' בזמן קבלת התענוגים. ובכדי שיהיה להאדם ממה לקבל חיות ותענוג, לכן למדנו, שע"י שבירת הכלים מאיר הארה דקיק, שהיא הארה קטנה של קדושה, המאירה בתוך הקליפות, שמזה ניזונים כל התענוגים הגשמיים.

לכן בתענוגים גשמיים יכול האדם לקבל תענוג ומצב רוח מרומם. מה שאם כן להרגיש תענוג אמיתי, שהוא העיקר המכוון בהרצון דלהטיב לנבראיו, שורה שם האבקה של הסתר, והעלם, וחושך, ומרירות, שאין שם שום טעם בתו"מ. זאת אומרת, האבק המר היא בחינת ההעלם וההסתר, שיש שמה מכח תיקון הצמצום.

ואבק המרפא הוא נתן היגיעה בתורה ומצות. כלומר, שדוקא בהיגיעה בתו"מ מוצאים שם סם המרפא. ולמה דוקא בהיגיעה, ולא סתם שעוסקים בתו"מ, לא מספיק לקבל את הסם המרפאה, שירפא האדם מהסם המר, שישנו בהסעודה.

ובכדי להבין זה, צריכים מקודם לדעת, מהו סם המרפא את האבק המר, שה' נתן בהסעודה. ומהו היגיעה בתו"מ, שעל ידי היגיעה דוקא יכולים למצוא מקום, להשיג את הסם המרפאה.

ידוע, עיקר היגיעה היא בזמן שעובדים נגד הדעת. כלומר, שאין האדם יודע בשביל מה הוא צריך לעבוד, והוא צריך לעבוד נגד הדעת. זהו קשה מאוד. וזה נקרא "יגיעה בתו"מ". אולם יש להבין, מדוע צריך האדם לעבוד בתו"מ נגד הדעת, שזה קשה מאוד, ולא כל אדם מסוגל לזה, ולמה לא יכולים לעבוד בתו"מ בתוך הדעת, שיהא דבר השווה לכל נפש.

והענין, כי צריכים לדעת, מהו הלמעלה מהדעת, הנקרא "יגיעה", שצריכים להתייגע בעסק תו"מ. אלא הענין הוא, היות שהאדם נברא ברצון לקבל לעצמו, והיות על הרצון לקבל הזה נעשה תיקון, בכדי שלא יהיה בחינת שינוי צורה בעת קבלת השפע, אלא שאפילו בזמן קבלת השפע יהיה בדביקות, הנקרא "השתוות הצורה", לכן נעשה צמצום והסתר.

זאת אומרת, בזמן שהאדם רוצה לקבל את הטוב ועונג בכלים דקבלה, אז הוא לא רואה שום אור, אלא רק חושך, הנקרא "חלל פנוי מאור". אלא האדם צריך להמציא לעצמו כלים דהשפעה, שהוא בחינת "מה הוא רחום אף אתה רחום".

ואיך משיגים הכלים האלו. הוא ע"י היגיעה בתו"מ. כלומר, שעוסקין בתורה ומצות, כדי להשיג הכלים דהשפעה. שפירושו, שאין האדם רוצה לקבל שום תמורה עבור עבודתו בתו"מ, אלא התמורה והשכר שלו יהיה, שיהיה לו כח לעשות הכל לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו.

זאת אומרת, אם האדם מקיים תו"מ על מנת שיקבל תמורה, ששיג טוב ועונג לתועלת עצמו, זה נקרא "המקיים תו"מ בתוך הדעת". היינו, שעל זה הגוף לא מתנגד. כי בשיעור שהוא מאמין, שיקבל מזה הנאה לתועלת עצמו, זה נקרא "בתוך הדעת".

ועל בחינה זו אומר הרמב"ם ז"ל "כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה מעט מעט" (רמב"ם, הלכות תשובה. דף ס' ע"ב).

רואים אנו מדברי הרמב"ם, שיש ב' בחינות בקיום תו"מ:

א) לתועלת עצמו. שהוא לקבל שכר, ולא לעבוד למעלה מהדעת. כי בשיעור שהוא מאמין בשכר ועונש, כיון שהוא הכל לתועלת עצמו, עבודה זו נקראת "עבודת כלל עמי הארץ", שהוא בתוך הדעת. ובבחינת עבודה אין זה נקרא יגיעה. (אולם בבחינת הכלל גם זה נקרא יגיעה).

ב) היגיעה בתו"מ. כלומר, שעוסק בתו"מ שלא עמ"נ שיקבל עבור זה איזה שכר, אלא הוא עובד הכל לתועלת ה'. וזהו נגד הדעת. כי השכל מחייב, שהאדם עובד הוא בשביל תועלת עצמו. לכן כשהוא אומר, שהוא מקיים תו"מ, בכדי שע"י זה הוא יקבל כח לעבוד רק לתועלת ה', ולא לתועלת עצמו, אז הגוף מתחיל להתנגד בכל כוחו, וצועק, מה, השתגעתי, אתה רוצה לבטל עצמך להבורא, תגיד אתה, מה יהיה לך מזה.

בחינה זו נקראת יגיעה גדולה, היות שהוא צריך להילחם עם הגוף שלו, בזמן שהצדק והשכל הישר הוא עם הגוף, היות שזהו הטבע שלו. נמצא, שזה נקרא יגיעה, משום שזהו למעלה מהדעת, כנ"ל, שאין הגוף מסכים לזה, לעבוד לתועלת ה'.

וזה נקרא, שהוא עוסק בתו"מ בבחינת היגיעה. כלומר, שע"י התעסקותו בתו"מ, הוא רוצה לזכות לבחינת להשפיע. שזה יכולים להשיג דוקא ע"י זה שלומד בבחינת יגיעה, כנ"ל, שהוא עוסק בתו"מ על הכוונה, מה שאמרו חז"ל "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, כי המאור שבה מחזירו למוטב".

פירוש, היות שהוא רואה, שאין בידו אהבת ה', אלא אהבה עצמית, ולשם שמים אינו מסוגל לעשות שום תנועה קלה, מסיבת שהגוף מתנגד לזה, וכל פעם ופעם הוא מתגבר, ומכל מקום הוא לא מתקדם, אלא להיפך, אחרי כל היגיעה שנתן בהתגברות, הוא רואה, שהוא הולך אחורה ולא קדימה.

והיגיעה הזו גורמת לו מקום תפלה, שה' יעזור לו. נמצא לפי זה, שכל פעם שהוא רואה, שהוא הולך אחורה, לעומת זה כל פעם הוא מתקדם בתפלה. כי לפי מה שהוא רואה, שהוא רחוק מהמטרה, יש לו מקום להתפלל יותר מעומק הלב, היות שהוא רואה את מקום הסכנה.

זאת אומרת, שהוא מפחד, אולי יתגבר עליו הרע, ויתן להבין, שהוא יברח מהמערכה. כלומר, כי הגוף נותן לו להבין, שהעבודה הזו ניתנה לאנשים בעלי אופי חזק, ולא להכלל. והגם שעתה האדם קבל על עצמו ללכת בדרך האמת, היינו לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, אבל היות שלא הולך לו, אלא הוא הולך אחורה, לכן הוא מפחד, שלא יתגבר עליו הרע, ושיתן לו להבין בתוך הדעת, שהצדק הוא עם הגוף, מטעם שהוא רואה את המציאות, שאין לו שום ספק, בזה שהגוף אומר לו, שזו עבודה בשביל יחידי סגולה.

לכן זה נותן לו להתפלל לה' בכל הלב, שיציל אותו מסכנה זו, שיהא מוכרח לברוח מהמערכה. לכן הוא אומר, ריבונו של עולם, תעזור לי עתה, כי עכשיו עדיין יש לי כח להתפלל אליך. אבל אני לא יכול לדעת, מה יהיה אח"כ. אולי לא יהיה אפילו מי שיבקש ממך עזרה.

לכן הוא אומר, ריבונו של עולם, עזור לי כל זמן שהנשמה עוד בקרבי, כי אני מפחד, אולי אחר כך אני אמות, ואני ארד למקום פירוד, שהוא יאוש, ואין שם אמונה בה' אפילו שיעור קטן, שיהיה לו מקום להתפלל לה'. כי האדם הנופל למקום יאוש, כבר לא מבקש שום עזרה. כי כל זמן שיש להאדם בטחון, שיצא ממצבו, הוא עדיין עושה פעולות בבחינת "כל אשר בידך ובכוחך לעשות, עשה".

נמצא, שהיגיעה, בזה שרוצה לעבוד בבחינת השפעה, זה גורם לו יגיעה. וזה גורם לו תפלה, שה' יעזור לו, ולהאמין באמונת חכמים, מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

נמצא, שהסם המרפא נמצא בהיגיעה. כלומר, זה שמתייגע עצמו בתו"מ להגיע לשמה, ה"לשמה" שהוא משיג, זה גורם לו אח"כ, שיהיה ביכולת להנות מהסעודה, הנקרא "טוב ועונג". היות שכבר יש לו הכלי דהשפעה, שהם מעבירים את ההעלם וההסתר, שרוכב על הסעודה. שההסתר הזה מרחק את כל מי שרוצה לטעום מהסעודה, ואומר על הסעודה, שיש לו טעם מר. ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל, שהקב"ה אומר "שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת, הוא יאכל בשבת".

ושאלנו, מהו בעבודה "סעודת שבת". יש לפרש, כמו שאמרו חז"ל, שהקב"ה אומר בעת בריאת אדם הראשון, למה הדבר דומה, למלך שיש לו מגדל מלא כל טוב ואין לו אורחים. שהסעודה נקראת "מגדל מלא כל טוב".

וזה נקרא "סעודת שבת". שפירוש, לאחר גמר העבודה, שהוא השגת כלים דהשפעה, שזהו כל היגיעה ביומין דחול, שחול נקרא "ששת ימי המעשה", שהוא ענין עשיית כלים מוכשרים, שתהיה להם היכולת לקבל הסעודה הכוללת לכלל ישראל, שזה יהיה בגמר התיקון, שזה נקרא בחז"ל בחינת "ישראל", שדרשו, שבריאת העולם היתה בשביל ישראל, כמו שכתוב "בראשית ברא. ואין ראשית אלא ישראל", כמו שכתוב "ראשית ישראל". כלומר, שהמגדל מלא כל טוב הוא בשביל הכלל כולו.

ובאופן פרטי נוהג הסעודה בזמן שהאדם מתקן מעשיו ובא לבחינת "ישראל", הנקרא ישר-אל, שפירושו, שכל מעשיו הוא לשם שמים, הנקרא, אל, אז הוא זוכה לבחינת "הסעודה" באופן פרטי. ובגמר התיקון יהיה, שכל הפרטים יבואו עם כלים מוכשרים לקבל את הסעודה, כנ"ל, שאמר הקב"ה, מי שטרח בערב שבת, הוא יאכל בשבת, כנ"ל בהמשל של סם המרפאה. כלומר, שע"י היגיעה בתו"מ, שם בהיגיעה ימצאו את התרופה המבטלת את הצמצום וההסתר הרוכב על הסעודה.

ובהאמור יש לפרש מה שמובא במסכת שבת (דף קי"ט) וזה לשונו "אמר לו קיסר לרבי יהושע בן חנניא, מפני מה תבשיל של שבת ריחו נודף. אמר לו, תבלין אחד יש לנו, ושבת שמה, שאנו מטילין לתוכה, וריחו נודף. אמר, תן לנו הימנו. אמר לו, כל המשמר את השבת מועיל לו, ושאינו משמר את השבת, אינו מועיל לו".

הגם שהפירוש הפשוט הוא, שהוא מי ששומר שבת, אולם בעבודה יש לפרש "השומר שבת" פירושו שומר מלשון "ואביו שמר את הדבר", שהפירוש, שהוא יושב ומצפה ואומר, מתי אני יכול להשיג את הכלים, המוכשרים לקבל סעודת שבת, שיהיה ריחו נודף, היות שסעודת שבת נקראת "טוב ועונג, המלוּבש בתרי"ג מצות בבחינת תרי"ג פקודין".

וכמו שכתוב בהסולם (חלק א', דף רמ"ב, אות א') "שבכל מצוה ומצוה יש שם בפקדון אור מיוחד. וזה כבר נקרא בחינת הסעודה של שבת, שיכולים לקבל זה דוקא אחר העבודה ויגיעה, שזה בא ע"י שמקיימים את התרי"ג מצות בבחינת עיטין, היינו עצות, איך להגיע לבחינת המאור שבה מחזירו למוטב".

לכן יהיה הפירוש "מי ששומר" היינו ששומר את התרי"ג מצות בבחינת עצות איך להגיע לבחינת השפעה. שדוקא בכלים דהשפעה יכולים להנות מסעודת שבת, שאז כבר הצמצום וההסתר נסתלק מהטוב ועונג. וזהו כמו המשל הנ"ל של סם המרפאה, היינו האבקה הנמצאת בקיום תרי"ג מצות בבחינת עצות, זה מרפאה את הסם המר, השורה על הטוב ועונג. לכן אם לא משיגים את הכלים דהשפעה, הנמצאים בתו"מ, ע"י היגיעה, נשאר ההסתר על הטוב ועונג.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אבות, פרק שני, כ"א) וזה לשונם "ונאמן בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך. ודע, שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא". וזה תמוה, הלא צריכים לעבוד שלא ע"מ לקבל פרס. אם כן איך אומרים "ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא". ובהנ"ל יש לפרש, שחז"ל מסבירים לנו, מהו השכר של צדיקים לעתיד לבוא.

כלומר, כל היגיעה שנותנין בכדי לקבל שכר, אומרים לנו, מהו השכר שלהם. לעתיד לבוא. היינו, שיזכו לעבוד רק בבחינת "כל מעשיך יהיו לשם שמים", שהוא כלים דהשפעה. ועל זה הם נותנים כל היגיעה, בכדי להשיג "לעתיד לבוא" בכלים אחרים ממה שיש להם עכשיו, שהם כלים דקבלה. ולעתיד יזכו לכלים דהשפעה. וזהו "ודע שמתן שכרן לצדיקים לעתיד לבוא".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שאם הטוב מתגדל, גם הרע מתגדל, בעבודה

מאמר ח', תשמ"ט
ספר בראשית, תולדות

הכתוב אומר (תולדות כ"ב), "ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר, אם כן למה זה אנכי, ותלך לדרוש את ה'". ומביא רש"י את דרשת חז"ל, "לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה, עשו מפרכס לצאת. דבר אחר, מתרוצצים זה עם זה, ומריבים בנחלת שני עולמות", עד כאן לשונו.

אנו רואים, שבזמן העיבור, היה זה פונה לקדושה, וזה פונה לעבודה זרה. אם כן מה החידוש שהתורה מספרת לנו אח"כ "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד, איש שדה. ויעקב איש תם, יושב אוהלים". בטח כמו שנולדו, כן המשיכו בדרכם לפי תכונתם.

ורש"י מתרץ זה, ואומר, וזה לשונו, "ויגדלו, כל זמן שהיו קטנים, לא היו ניכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם, מה טיבם, כיון שנעשו בן י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות, וזה פירש לעבודה זרה".

ובכדי להבין זה בדרך עבודה, איך אנו לומדים זה **באדם אחד** את יעקב ועשו, צריכים להבין מקודם מהן בחינת יעקב ובחינת עשו בעבודה.

ידוע שכל הרע, שאנו לומדים, שהוא נגד הקדושה, נקרא בעבודה "רצון לקבל לעצמו". מה שאם כן קדושה נקראת "רצון להשפיע לה'", כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה'", שפירוש "קדוש" הוא מופרש מלקבל לעצמו, אלא רק להשפיע, שהבורא משפיע להנבראים, והנבראים צריכים להשפיע להבורא, כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום".

לכן נכנה את הרצון לקבל לעצמו בשם **עשו**, והרצון להשפיע לה' בשם **יעקב**. וממילא נבין מהו הפירוש **עשו**, כמו שפירש רש"י, הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו, כבן שנה הרבה. שזה מראה על הרצון לקבל לעצמו, שעל זה לא צריכים לעבוד, מטעם שזה כבר עשה הבורא, בזה שהרצון להטיב לנבראיו ברא את הרצון לקבל. ומטעם זה נקרא היצה"ר בשם "מלך זקן וכסיל", כמו שכתוב בזה"ק.

מה שאם כן על הרצון להשפיע, הנקרא **יעקב**, צריכים לתת הרבה עבודה עד שמשיגים את הרצון הזה. שזה ממש ההיפך מ **עשו**, שהוא נעשה ונגמר מאליו, מצד הבורא. מה

שאינו כן הרצון להשפיע, זה שייך לעבודת האדם, כי זה נמשך מתיקון הצמצום, שמלכות, הנקראת רצון לקבל, חשקה להיות משפיע, כמו המאציל, לכן עשתה תיקון הצמצום, שלא לקבל, רק בעמ"נ להשפיע. ובה היא מקבלת השתוות הצורה.

וזה נקרא בחינת עשו, כמו שפירש רש"י על עשו, הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר. כלומר, שאין האדם צריך לעבוד בכדי להשיג כלים דקבלה, אלא תיכף כשנולד, יש לו כבר היצה"ר, כמו שאומר בזה"ק, שתיכף כשנולד יש לו היצה"ר, כמו שכתוב "לפתח חטאת רובץ". ומפרש, ש"פתח" נקרא פתח הרחם. תיכף בא לו היצה"ר, הנקרא "חטאת", כמו שאמר דוד "וחטאתי לנגדי תמיד".

מה שאין כן יעקב, שהוא בחינת כלים דהשפעה, שהם ישלטו בהאדם, זה בא דרך רמאות, כמו שכתוב (תולדות שישי) "ויאמר, בא אחיך במרמה, ויקח ברכתך". וענין הרמאות הזה, אמר אמו"ר זצ"ל, היות שתחילת העסק בתו"מ מתחילים בשלא לשמה, ועל זה הרצון לקבל יכול להסכים. אמנם אח"כ ע"י זה זוכים לשמה. אז העשו צועק, אתה רמיתני, כמו שכתוב "ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמיים". ענין פעמיים יש לפרש, הן במוחא והן בליבא. ומתחילים בשלא לשמה, לכן אין לו כל כך התנגדות מהגוף, היות שהוא נותן לו להבין, שיאמין לו, שהוא עובד רק לטובת הגוף, שזה מכונה אהבה עצמית.

אולם לצאת אח"כ משליטה זו של אהבה עצמית ולזכות לאהבת ה', כאן מתחילה העבודה האמיתית, וכאן מתחיל את סדר העבודה, הנקרא, שהאדם רוצה לעלות על המסילה ההולכת לדביקות ה'.

ותחילת העבודה מתחילה בעיבור, היינו בזמן שרוצים לעבור מהרצון לקבל לעצמו, ולהכנס לבחינת רצון להשפיע. וזה שכתוב, "ויתרוצצו הבנים בקרבה". ופירש רש"י, לשון ריצה. כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר, יעקב רץ ומפרכס לצאת. עוברת על פתחי עבודה זרה, עשו מפרכס לצאת.

ואמו"ר זצ"ל פירש, כי בזמן שהאדם מתחיל בעבודה, אז הוא הזמן שבאות לו מחשבות הפוכות זו מזו, כלומר שמטרם שמתחיל בעבודה דלהשפיע, אינו יכול לשים לב כל כך להבחין ההבחנות הדקות שיש בסדר העבודה. מה שאם כן כשרוצה להכנס בעבודה דלהשפיע, אז הוא יכול להרגיש כל מצב ומצב שבו הוא נמצא.

ואמר, שבזמן שהאדם עובר על פתחי תורה, האדם מתעורר, ובאות לו מחשבות, שכדאי להכנס למקום תורה, שהיא בחינת "כי הם חיינו ואורך ימינו". וזה נקרא, שבחינת יעקב מתעוררת. והוא חושב אז, שבטח הוא ישאר במחשבות כאלו תמיד, היות שהוא מרגיש, שזוהי תכלית החיים, ועל גשמיות אינו כדאי לתת תשומת לב, כי זה לא עיקר החיים, שכדאי לחיות בשביל זה.

אולם אח"כ, כשעובר על פתחי עבודה זרה, שפירושו, בזמן שיצא לשוק, ורואה שכל אנשים שקועים רק באהבה עצמית, ובכלל ענין להשפיע לא מעניין אותם, באות לו תיכף מחשבות שכדאי ללכת בתלם שלהם, ושוכח עכשיו את כל העבודות שהשקיע בענין לשמה, שזהו עיקר החיים, ועכשיו הוא מבין בכלל אחרת. זה נקרא עבודה זרה. היינו, שעובד את עצמו, ואינו עובד את ה'.

וזה נקרא עבודה זרה בדרך עבודה. זאת אומרת, שהאדם רואה, שבחינת עשו שבקרבו מפרכסת לצאת ולהשתתף עמהם. אולם את זה רואים רק בזמן העיבור, כלומר בזמן שהאדם רוצה לעבור מבחינת אהבה עצמית לאהבת ה', שהוא עמ"נ להשפיע. מה שאם כן בזמן שהאדם עדיין עובד בבחינת הכלל, הוא אינו מסוגל להבחין את ההרגשים האלו, אף על פי שנמצאים אצלו.

והטעם הוא פשוט, כמו שאמרו חז"ל "מילתא דלא אתרמו על אינשא לאו אדעתהו", שפירושו, דבר שלא כל כך מעניין לאדם, אינו עולה על דעתו לחשוב על זה. לכן דוקא אלו אנשים, שרוצים ללכת בדרך הפרט, הנקרא בע"מ להשפיע, היות שהם מעוניינים לדעת, אם הם מתקדמים בעבודה, אצלם חוש הבקורת מפותח, לראות כל דבר דק. וכל חוט השערה הם רואים, אם הם בסדר או לא. לכן בעיבור מתחילה הריצה הנ"ל בין יעקב לעשו.

וזה שכתוב "ויתרוצצו הבנים בקרבה, ותאמר אם כן למה זה אנכי". כלומר, בזמן שהאדם מתחיל לראות, פעם הוא משתוקק לאהבת ה', ופעם הוא משתוקק לאהבה עצמית, ואז הוא אומר "אם כן למה זה אנכי". פירוש, למה לי כל העבודה הזאת, אם אני רואה, שעליות וירידות שלי, אין להם סוף, ואני מרגיש עצמי, שמעת שנכנסתי לעבוד בדרך של השפעה, נשארתי קרח מכאן וקרח מכאן.

כלומר, בזמן שעבדתי בבחינת הכלל, ידעתי שבכל יום ויום אני מתקדם בעבודת ה', היות שכל יום הייתי יכול לעשות חשבון הנפש, וראית כמה זמן שהתפללתי, וכמה זמן שלמדתי, והיה לי על מה להסתכל, והייתי בשמחה ובמצב רוח מרומם, היות שהסתכלתי רק על מעשים, וראיתי שברוך ה' אני מצליח בעבודה.

מה שאם כן עכשיו, שנכנסתי לעבוד על הכוונה דלהשפיע, ואמרו לי, שלא מספיק המעשים, שאני עושה, על הכוונה, משום שה' צוה לנו לעשות ולקיים את התו"מ, אלא שצריכים לכוון בע"מ להשפיע, היינו לתועלת ה', ואני רואה, עד כמה שאני משקיע כוחות, ואני לא מסוגל להתגבר, אף על פי שלפי דעתי עשיתי מה שביכולתי, ואין אני מתקדם אף שעל וצעד קדימה, ומה תהיה התכלית, "אם כן למה זה אנכי", בשביל מה עזבתי את העבודה בבחינת הכלל.

וזה שכתוב "ותלך לדרוש את ה'". כלומר, שראה, שאין עכשיו שום עצה, היות כי לחזור להכלל כבר אינו יכול, מטעם כיון שראה, שיש דרך של אמת, כבר אינו מסוגל

לעבוד, רק בבחינת המעשה, לכן אין ברירה, רק לדרוש את ה', שהוא יעזור לו, כמו שאמרו חז"ל, "הבא לטהר מסייעין אותו".

ואומר, עכשיו אני רואה, מה שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו", את זה הוא לא צריך להאמין, שאינו יכול לו, אלא את זה הוא רואה בתוך הדעת.

מה שאם כן אלו אנשים, שעובדים בתוך הדעת, הם צריכים להאמין, שהקב"ה עוזר להם, היות שבתוך הדעת הם רואים, שהם עוסקים בתו"מ, והם רואים, מתי שהגוף רוצה להתעצל קצת, תיכף הם מתגברים על עצלות הגוף, ואין הם רואים, שיש להם חסרון בעבודה, הגם שהוא רואה, שיש אנשים יותר גדולים ממנו, הן בכמות והן באיכות, אולם ידוע לגדלות אין שיעור, אמנם ברוך ה', הוא רואה, שהוא נחשב בין אנשים חשובים, ואף פעם לא באות לו מחשבות רעות, כלומר, שיחשוב, שיש לו רע, אלא הוא כמעט בסדר, מטעם "אין צדיק בארץ, אשר יעשה טוב ולא יחטא". לכן הוא מאמין למעלה מהדעת, שיש לו חסרונות. אולם זה הוא רק מטעם שהוא מחפש שפלות, אבל באמת מצבו לא כל כך נורא ברוחניות.

מה שאין כן בזמן שרוצים לעבור לבחינת עבודה דלהשפיע, הוא בתוך הדעת, שאין לו שום התקדמות בתו"מ, שתהיה לו היכולת לכוון בע"מ להשפיע. לכן הוא רואה, שאין לו ברירה אחרת, אלא לדרוש מה', שיעזור לו. וגם כן קשה לו להתפלל, שה' יעזור לו, מטעם שנופלים ספקות חס ושלום, בזה שה' ישמע תפלתו.

וזה בא לו מטעם שהוא כבר התגבר הרבה פעמים, וביקש מה' שיעזור לו, שיהיה ביכולתו לעסוק בעבודה דהשפעה, והוא לא קיבל שום התקדמות בעבודה דלהשפיע. אם כן, הוא צריך עתה להתגברות גדולה, שיהא בידו כח להתפלל לה', שיעזור לו. כלומר, הוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שה' יעזור לו. ובתוך הדעת הוא רואה, שהוא בעירום וחוסר כל מבחינת עבודה דלהשפיע. שזהו ממש ההיפך משהיה עוסק בבחינת עבודת הכלל.

ועתה נבאר מה ששאלנו, מה שכתוב "ויגדלו הנערים, ויהי עשו איש שדה, ויעקב איש תם יושב אהלים". ושאלנו, מהו החידוש. בטח כמו שהיו בעיבור, כך יהיו כשיגדלו. ורש"י מתרץ זה ואומר, "כל זמן שהיו קטנים, לא היו ניכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם, מה טיבם. כיון שנעשו בן י"ג שנה, זה פורש לבתי מדרשות, וזה פורש לעבודה זרה".

ויש לפרש זה על דרך שאמרו חז"ל (קידושין מ') וזה לשונם, "תנו רבנן, לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע עצמו לכף זכות". ומתעוררת השאלה, לאחר שעשה מצוה אחת, וכבר הכריע עצמו לכף זכות, איך הוא יכול לומר אח"כ, שיראה עצמו חציו חייב וחציו זכאי, הלא כבר הכריע עצמו לכף זכות.

אלא יש לתרץ כמו שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) וזה לשונם, "אתא ההוא סבא תנה ליה, כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". וגם זה יש להבין, מדוע אם הוא נעשה גדול, מדוע מתגדל אצלו גם היצר הרע. אלא כנ"ל, היות שצריכים, שיהיה חציו על חציו, אחרת לא שייך לומר בחירה, שיש בידו להכריע. כי זה שעשה מצוה אחת, כבר הכריע לכף זכות או להיפך. לכן כשמוסיפים לו רע, מתי שנעשה גדול, היינו, לאחר שכבר עשה מצוה אחת. נמצא לפי זה, שכל פעם שנעשה גדול, מוסיפים לו רע. לכן תמיד הוא נמצא בחציו טוב וחציו רע. וזה שאומר "לעולם יראה אדם עצמו חציו חייב וחציו זכאי".

ובזה יש לפרש מה שמפרש רש"י "ויגדלו הנערים", "כל זמן שהיו קטנים, לא היו ניכרים במעשיהם, ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם. כלומר, היות כשהם קטנים, אין לו הרבה טוב. וממילא אין לו הרבה רע, שיהיה ניכר הרע שבו. זה שמפרש רש"י "לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם".

מה שאם כן "ויגדלו", אז נגדלו שניהם. ואז יש היכר בין יצר טוב לרע. וזה בא ללמדינו, שבתחילת העבודה בזמן העיבור, זאת אומרת, בזמן שמתחיל לעבור מעבודת הכלל לעבודת הפרט, תיכף מתחיל אצלו להתגלות הרע. אמנם לא ניכר כל כך. אבל כשמתחיל להתעלות בעבודה, שמתחיל להתגדל, כמו שכתוב "ויגדלו הנערים", לפי סדר ושיעור גדלות, מתגדל הרע, לפי שיעור הטוב, מה שהוא עושה, בשיעור זה מתגדל הרע אצלו, כנ"ל, בכדי שיהיו חציו חייב וחציו זכאי.

ובהאמור יש לפרש מה שפירש רש"י "דבר אחר, מתרוצצים זה עם זה, ומריבים בנחלת שני עולמות". ויש להבין, לאיזה צורך צריך להיות הריב בין שניהם. אלא כמו שאמרו חז"ל (ברכות ה') "אמר ר' לוי, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר". ופירוש רש"י, שיעשה מלחמה עם יצר הרע. ויש להבין, המלחמה הזו לאיזה צורך. הלא יותר טוב היה, שאם האדם רואה, שהרע שבו לא מתעורר בקרבו. בשביל מה הוא צריך לעורר ולעשות עמו מלחמה. הלא יותר טוב שלא יכניס עצמו לסכנה, אולי לא יכול לנצחו, כדברי חז"ל, "שאין לאדם להכניס עצמו בסכנה".

ובדרך עבודה, שרוצים להגיע להשפיע, אז מוטל על האדם להגיד, בזמן שהוא עושה מעשי מצות, או שעוסק בתורה, שהוא רוצה לעשות הכל על הכוונה דלהשפיע, זה נקרא שירגיז את יצר טוב על יצה"ר. כי בזמן שהאדם אומר להגוף שלו, שצריכים לעבוד לשם שמים, ולא לתועלת עצמו. תיכף הגוף מתרגז, ועומד בכל תוקפו נגדו, ואומר לו "את הכל אתה תוכל לעשות, אבל לשם שמים ולא לתועלת עצמו, זה לא בא בחשבון". נמצא, שאם לא ירגיז אותו, אף פעם לא יהיה לו מציאות להגיע להאמת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו פורענות הבאה לרשעים, מתחלת מן הצדיקים, בעבודה

מאמר ט', תשמ"ט

חז"ל (בא קמא ס') אמרו וזה לשונם "אין פורענות באה לעולם, אלא בזמן שהרשעים בעולם, אלא מצדיקים תחלה", עד כאן לשונם.

ויש להבין, מדוע מגיע פורענות לצדיקים, אם הפורענות צריכה לבוא לרשעים, מה הצדיקים אשמים בזה.

ובדרך עבודה יש לפרש מקודם, מה זה "פורענות" בעבודה, ומהו "רשעים" בעבודה, ומהו "צדיקים" בדרך עבודה. ובכדי להבין כל זה, צריכים לדעת מה זה "עבודה". וגם יש להבין בכלל, בשביל מה צריכים לעבוד. כלומר, מה אנו מרויחים, בזה שאנו צריכים לעבוד.

הלא מי ברא כל הדברים שישנם בעולם. הכל הבורא עשה. אם כן לאיזה צורך היה, בזה שברא בעולם הזה, שצריכים לעבוד על כל דבר, שאנו רוצים לרכוש, הן להשיג צרכים גשמיים, והן להשיג צרכים רוחניים.

ולהבין כל זה, צריכים קודם להבין, מהו ענין של כל הבריאה. כלומר, לאיזה צורך ברא הקב"ה את העולם. על זה באה התשובה, כמו שאמרו חז"ל "להטיב לנבראיו". ומסיבה זו ברא נבראים, והטביע בהם רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג. וזה נקרא "מטרת הבריאה". והיות שזה אינו בהשתוות הצורה להבורא, משום זה ירגישו המקבלים בהטוב ועונג בחינת בושה.

לכן נעשה תיקון, הנקרא "צמצום והסתר", שלא יקבלו רק על הכוונה בע"מ להשפיע. והיות שהכלי הזה, התחתון צריך לעשות, וזהו נגד הטבע, היות שהבורא ברא את הנבראים עם רצון לקבל הנאה ותענוג, לכן כל דבר שאינו מצד הטבע, זה קשה להאדם לעשות. וזה נקרא "יגיעה".

לפי זה יוצא, שענין היגיעה אין הכוונה שהאדם צריך להתייגע. אלא זה הוא תוצאה. היות שזהו נגד הטבע, לכן קשה לעשות את הפעולה הזו. וזהו היגיעה. וזהו בין אדם למקום. וכמו כן אותו תיקון יש בין אדם לחבירו, בכדי שלא יהיה בושה. כי האדם מתבייש לאכול לחם חסד.

לכן ניתן ענין מקח וממכר, שהפועל נותן להבעל בית את העבודה, והוא נותן לו עבור העבודה כסף. וממילא אין כאן שום בושה. וגם כאן בין אדם לחבירו, אין רצונו של בעל בית שיתן לו יגיעה, אלא שיתן לו עבודה. הכוונה על התוצרת, שהוא ענין חליפין. הפועל נותן לבעל הבית תוצרת, ותמורת זה בעל הבית נותן לו כסף.

ובמוכר וקונה הדבר הוא להיפך. המוכר נותן לקונה תוצרת, והקונה נותן למוכר כסף.

ולא חשוב איך שהוא, אלא שצריך להיות, ששניהם יתנו. אחרת, היינו אם אחד נותן והשני רק מקבל ולא נותן לו שום דבר חזרה, הרי יש כאן ענין שינוי צורה. ואז נמצא במקום הזה בחינת בושה אצל המקבל.

ובהאמור יוצא, שענין היגיעה, אין הכוונה על היגיעה. אלא הכוונה היא, היות שבכדי שלא יהיה בחינת בושה, לכן שניהם צריכים לתת. ובהיות מצד הטבע, האדם נברא רק לקבל, זהו היגיעה. אם כן היגיעה היא רק תוצאה, ולא זהו הכוונה, כלומר המטרה. נמצא, שלא היגיעה אנו צריכים, אלא השתוות הצורה אנו צריכים. והיגיעה נמשך מכח שאין לנו זה מצד הטבע.

ובהנ"ל נבין מהו "רשעים" ומהו "צדיקים". ומדוע "אין פורענות באה לעולם, אלא בזמן שהרשעים נמצאים בעולם". בעבודה נקרא "פורענות", שאין גילוי לטוב ועונג. כלומר, שלא יכול להתגלות להנבראים את רצונו להטיב לנבראיו, מסיבת שינוי צורה, כנ"ל, היות שכל זמן, שאין להאדם כלים דהשפעה, שזהו נקרא "השתוות הצורה", זוהי הסיבה המעכבת לרדת השפע להנבראים. נמצא, "רשע" נקרא מי שהוא מרוחק מה'. כלומר, בעבודה נקרא "רשע" מי שהוא בשינוי צורה מה', שהוא לא בבחינת "מה הוא רחום, אף אתה רחום".

נמצא, זה שהשפע עליון לא יכול לרדת לתחתונים, הוא מסיבת בחינת הרשעים, הנמצא באדם, כי בעבודה נבחן, שהאדם בעצמו נכלל מבחינת רשעים, שהם הניצוצי קבלה. וזהו הפירוש "אין פורענות, אלא בזמן שהרשעים בעולם". כלומר זה שהשפע אינו בא לעולם, זה נקרא "פורענות באה לעולם", הוא מסיבת הרצון לקבל שישנו באדם, הוא המעכב מהטוב ועונג.

ובזה יש לפרש כל ענין של הרשעים, מה שלא שומעים בקול ה'. שהוא צוה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום, שאנו צריכים לשמוע בקול ה', אחרת הוא מעניש אותנו. שעל זה יש לשאול, בשלמא מלך בשר ודם, שהוא דורש כבוד, יש להבין שהוא מעניש לכל מי שלא שומע בקולו. אבל לגבי הקב"ה, מדוע הוא מעניש על זה שלא שומעים בקולו. וכי לכבוד הוא צריך, בכדי לקבל כבוד מהנבראים. ואם לא מכבדים אותו, הוא נפגע מזה.

והרי זה דומה לאדם, שנכנס ללול של תרנגולים. והוא נותן להם פקודות, והם אינם שומעים בקולו. וכי שיך לומר, שהאדם נפגע מהם. וקל וחומר, הנבראים לגבי הבורא. איזה ערך יש לומר, שהבורא נפגע מהנבראים, שלא שומעים בקולו, ובשביל זה הוא שולח להם פורענות.

אלא אנו צריכים להאמין, שכל ענין נקימה ונטירה של הקב"ה אינו חס ושלום לתועלת הבורא, אלא לתועלת הנבראים. כלומר, שע"י העונשים שהם יקבלו, זה יביאו אותם לזכות להטוב ועונג, שזהו רצון הבורא, שהנבראים יקבלו ממנו.

זאת אומרת, שהיסורים מביאים את הנבראים, שיקבלו עליהם את ענין השפעה, שרק הם הכלים האמיתיים, המסוגלים לקבל את השפע העליון, מה שהבורא רוצה לתת להם. וזה שכתוב "אין פורענות באה לעולם, אלא בזמן שהרשעים בעולם". לכן הם מרגישים בחינת יסורים. כלומר, שכל מה שהם עושים בעבודה, הם מרגישים טעם מר, היות שאין להם כלים דהשפעה, שרק בהם מאירים את הטוב ועונג. נמצא, הרשעים, שהם בחינת

קבלה שבאדם, זהו המעכב מלקבל את הטוב.

וזהו כמו שאמר הרמב"ן (מובא בתע"ס, חלק א', דף י"ד, אות א') וזה לשונו "יש הפרש מן אחד, ויחיד, ומיוחד. פירוש, מתייחד לפעול בכח אחד, רצונו לומר, שפועל להטיב כראוי ליחודו. וכשהוא מתחלק לפעול פעולתו, דהיינו שפעולותיו משונות זו מזו, ונראה חס ושלום כפועל טוב ופועל רע, אז נקרא יחיד, מפני שלכל פעולותיו המשונות יש להן תוצאה יחידה, להטיב. ונמצא, שהוא יחיד בכל פעולה ופעולה".

וזהו כמו שפרשנו, שענין "פורענות באה", אין כאן ענין של נקימה ונטירה מצד הבורא, על מה שלא שומעים בקולו. אלא זה שהוא רוצה, שכן ישמעו בקולו ולשמור את התו"מ, זהו לטובת הנבראים ולא לטובת הבורא. כי הוא חס ושלום אינו בעל חסרון, שהוא צריך משהו בשבילו.

אלא כל מה שהוא רוצה מהתחנתונים, הוא, שיקבלו טוב ועונג בלי שום אי נעימות. אלא שהנאה תהיה בתכלית השלימות. מה שאם כן אם היתה בחינת בושה בעת קבלת התענוג, אז אין שלימות בהתענוג. נמצא, שהפורענות, שהרשעים מרגישים, הוא לטובתם, שזה יגרום לתקן מעשיהם.

אולם יש לדעת, מהו ענין תיקון המעשים בדרך העבודה. זהו כנ"ל, שעל כל מעשה ומעשה, שעושים, צריכים לתת עליו כוונה. והכוונה היא, שרוצה עם המעשה הזה לעשות נחת רוח ליוצרו. וע"י זה הוא יגיע לדביקות ה'. ולא שעושה המעשה, שיהיה בזה הכוונה לתועלת עצמו. אלא כל דאגותיו יהיו איך לעשות נחת רוח להבורא.

ואלה אנשים שרוצים ללכת בדרך שיגיע לבחינת להשפיע, הם נקראים "צדיקים". כלומר, הגם שעוד לא הגיעו לדרגה זו, שתהיה כל כוונתם בע"מ להשפיע, אבל הם רוצים להגיע לזה, המה נקראים "שהולכים בדרך צדיקים", זאת אומרת להגיע לדרגת "צדיק", כבר נקראים על שם סופו.

מה שאם כן אלו אנשים שעובדים בבחינת הכלל, כלומר שאין הם עוסקים על בחינת הכוונה, בכדי שיגיעו לדרגת צדיקים, מהם לא מדברים בבחינת עבודה של דרך האמת. אלא הם שייכים לבחינת עבודה על המעשים. וכוונתם בתו"מ, הוא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל, ש"מלמדן אותן בכדי לקבל שכר". רק אלו שכבר באו לידי הבנה, שצריכים לעבוד לשם שמים, אלו אנשים נקראים, שהולכים בעבודה להגיע לדרך האמת.

והגם שעוד לא הגיעו, להם אומר הרמב"ם ז"ל, ש"מגלין להם רז זה מעט מעט". ומהו הסוד, שאסור לגלות "לקטנים, ולנשים, ולכלל עמי הארץ". הסוד הוא, שלא מספיק המעשה לבד, אלא שצריכה להיות גם כוונה, שתהיה בע"מ להשפיע ולא לקבל שכר. אלא כל הנאה שיש לו הוא בזה, שהוא יכול לשמש להבורא, וזה הוא השכר שלו, וזה שוה אצלו כמו שיש לו הון תועפות, לכן אין הם צריכים עוד משהו עבור עבודתם, אלא זה שהם משמשים את המלך, זהו כל הנאה שלהם, ולזה הם מצפים.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, אם הפורענות באה לעולם מחמת הרשעים, מדוע מתחלת הפורענות מן הצדיקים. והתשובה היא, כי צדיקים נקראים בדרך העבודה, אלו אנשים, שרוצים ללכת בדרך האמת, אף על פי שעדיין לא הגיעו, אלא שהולכים בקו הזה.

לכן אנו צריכים לדעת, כי הפורענות הזו, הוא בזה שמרגישים טעם עפר בתו"מ. ובמקום שהיו צריכים להרגיש "כי הם חיינו ואורך ימינו" הם מרגישים טעם מר.

והם שואלים לעצמם, הלא מטרת בריאת העולם היתה בכדי להטיב לנבראיו. ואיפוא זה. הלא אנו רואים את ההיפך. והלא אנחנו צריכים להרגיש טעם מתיקות בעבודה, בזה שאנו משמשים להמלך, ולא לבקש שום תמורה. ואנו רואים, שהגוף מתנגד לזה. וזה גורם להם להבין, שכל החסרון הזה, הוא מטעם שהמלך הוא מלך שפל, ואין להמלך שום חשיבות.

כי אחרת הם היו צריכים להרגיש את חשיבות המלך ולהיבטל אליו. מטעם שאנו רואים, שיש בהטבע שלנו, שיש זכיה גדולה, שהקטן משמש להגדול. ועל זה אין לנו עבודה להיבטל נגד הגדול. ומדוע לגבי הבורא אין אנו רואים את זה. על זה אנו מוכרחים לומר, שהבורא, שהוא מלך של כל העולם, אין אנו מאמינים בגדלותו, אלא להיפך. וזה נקרא בזה"ק "שכינתא בגלותא" או "שכינתא בעפרא".

אם כן, מה חסר לנו, רק בחינת אמונה בה', שהוא מלך גדול וחשוב. נמצא, שדוקא אצל אלו אנשים, שהם נקראים "צדיקים", כלומר שרוצים להיות צדיקים ולעבוד את ה' בלי שום תמורה, הם רואים ומרגישים את הרע שבהם. כלומר, שהם מרגישים את הפורענות, שאין הם מסוגלים לקבל טוב ועונג, מסיבת הרשעים שבקרבים. פשוט שהם מרגישים, שהם רשעים, שחסר להם האמונה בה', שהוא מלך גדול וחשוב. ואין לך רשעים יותר גדולים מזה, שהם רואים פשוט, שחסר להם את האמונה בה'. נמצא, מתי מתגלים את הרשעים באדם, דוקא בזמן שהם רוצים להיות צדיקים.

ובזה יש לפרש מה שכתוב "ואינה מתחלת אלא מצדיקים תחלה". שפרושו "צדיקים תחלה", כלומר, שהפורענות מתחילה להיות ניכרת ונרגשת מתחילה, היינו מעת שמתחיל להיות עובר מבחינת עבודת הכלל לעבודת הפרט. ש"עבודת הפרט" נקרא "דרך צדיקים".

לכן חז"ל מרמזים לנו, שתיכף מתחילה, מעת שרוצה לעבוד בע"מ להשפיע, אז ניכר אצל האדם הפורענות. שמרגיש, שהוא רחוק מבחינת אמונה בה'. וממילא הוא רחוק מלקבל את הטוב והעונג, מה שברצונו הוא להטיב לנבראיו. והאדם, במצבים האלו, הוא רואה אצלו בחינת ירידות ועליות. אם כן יהיה הפירוש "אלא מצדיקים תחלה", ש"תחלה", שמתחיל להכנס בדרך צדיקים, כנ"ל.

מה שאם כן אלו שעובדים בבחינת הכלל, אין הם מרגישים איך שהם מונחים תחת שליטת הרע, ואין הם רואים, שחסר להם אמונה בה'. אלא להיפך, הם יודעים, שיש להם שיעור כל כך גדול באמונה, עד שיכולים לתת לאחרים. ואומרים, עוד מוסר לאחרים, מדוע אין הם הולכים בדרך הישר, שיבינו, כי העיקר הוא רק רוחניות ולא גשמיות.

ואלה אנשים, שהם שומעים את דבריהם, הם חושבים, מה שהם אומרים להם מוסר, שצריכים לעשות הכל לשם שמים, בודאי הם יודעים, מהו הפירוש "לשם שמים", כי אחרת לא היו אומרים להם דברי מוסר. ובאמת הם לא יודעים אפילו מהו להשפיע. כי ענין להשפיע, שזהו נגד הטבע. ובזמן שהאדם רואה, איך שקשה לו להתגבר ולעסוק בעבודה דלהשפיע, איך הוא יכול להגיד להשני. כי רואה, שפשוט חסרה לו אמונה, שיאמין

בה', שהוא מלך גדול, כנ"ל, כי מצד הטבע, יש בהטבע, שקטן יכול לשמש להגדול בלי שום תמורה.

מה שאם כן האנשים שהם בבחינת הכלל, כשאומרים שצריכים לעבוד לשם שמים, לא יודעים אפילו פירוש המלים, אלא כפי ששמעו אלו המלים בזמן החינוך, ולא הבינו מה ששמעו, הם ממשיכים עם המליצה הזו, כי אצלם הרע הוא רק בבחינת "כחוט השערה", כמו שאמרו חז"ל אצל יצה"ר "רשעים נדמה להם כחוט השערה, וצדיקים כהר גבוה".

והוא מטעם שיש תיקון, שהאדם לא יראה את הרע, יותר מכפי מה שהוא ראוי לתקן. לכן "רשעים" נקראים בעבודה אלו שאין להם צורך לעבוד לשם שמים, אלא שהם עוסקים בתו"מ לתועלת עצמם. לכן ניכר אצלם הרע, שהוא הרצון לקבל לעצמו, לרע. זה נקרא, שהיצה"ר הוא "כחוט השערה".

אלא "אצל צדיקים". כלומר, אלו אנשים, שרוצים ללכת בדרך של השפעה, ומתחילים לתקן את הרצון לקבל, הם רואים כל פעם, איך שמתראה אצלם את הרע בשיעור היותר גדול, עד שנעשה אצלם "כהר גבוה". לכן אין הם מסוגלים לומר מוסר לאחרים, היות שהם עסוקים לבקש אמונה בה' לצורך עצמם. ובזה מתפרש מה שאמרו חז"ל "אין פורענות באה, אלא בגלל רשעים. ואינה מתחלת, אלא מצדיקים תחלה".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שהסולם הוא באלכסון, בעבודה

מאמר י', תשמ"ט
ספר בראשית, ויצא

הכתוב אומר (ויצא כ"ח ל') "ויחלום, והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו". ויש להבין מה מרמז לנו שהסולם מוכרח לעמוד באלכסון, שכך אנו רואים אצלנו, אם הסולם עומד ישר, אי אפשר לעלות עליו. וכמו שרש"י מביא דרשת חז"ל וזה לשונו, "אמר ר' אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרה, הסולם הזה עומד בבאר שבע, ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש". זאת אומרת, הסולם מוכרח לעמוד בשיפועו. מה מרמז לנו זה בעבודה. וכן יש להבין קושיית המפורשים, מדוע כתוב "מלאכי אלקים עולים", ואח"כ "יורדים". היה צריך לכתוב להיפך.

ולהבין כל זה מוכרחים להבין מהו בכלל הבריאה **עבודה**, שניתן לנו בקיום תו"מ. הלא מטרת הבריאה היתה להטיב לנבראיו. אם כן עבודה זו, לשם מה אנו צריכים, כמו שכתוב "יגעתי ומצאתי תאמין, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין", היגיעה הזו למה לי, ומה זה מוסיף לנו במטרת הבריאה, שהיא "להטיב לנבראיו".

אלא לפי מה שכתוב בספר "עץ חיים" (בתחילתו), "שבכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, היה תיקון הצמצום. כלומר, שנעשה העלם והסתר במקום מלכות, הנקראת מקבל בע"מ לקבל. ונעשה במקום הרצון לקבל, המכונה עביות, תיקון המסך. שענינו הוא, שלא לקבל יותר מכפי שהוא יכול לכוון בע"מ להשפיע. זהו שגרם לנו עבודה, ובגלל זה אמרו חז"ל דוקא "יגעתי ומצאתי תאמין".

ומהי היגיעה. היות שמצד הטבע אדם נברא ברצון לקבל לתועלת עצמו, והיות על כלי זה נעשה צמצום והסתר, אלא שהאדם צריך לעבוד בע"מ להשפיע, והיות שזהו נגד הטבע, לכן זוהי היא יגיעה, משום שעבודה זו היא קשה. לכן, אם אומר מי שהוא, שהוא עובד ה', ולא מרגיש שום יגיעה, בטח שזהו מטעם שהוא עובד לתועלת עצמו, ולא לתועלת ה'. היות מי שעובד לתועלת ה', סימן הוא, שהגוף, המכונה רצון לקבל, הוא מתנגד לזה. וזהו שכל כך קשה לעבוד בע"מ להשפיע בכוחות עצמו, עד שמוכרחים לעזרת ה', שעל זה אמרו "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו". נמצא, שהעבודה נקראת, זה שצריכים לעבוד לתועלת ה'.

וזה שצריכים לעבוד לתועלת ה', אינו חס ושלום ממש לתועלת ה', שהקב"ה צריך

את עבודתו של אדם, אלא כנ"ל, שזה נכנס בתור שלימות פעולותיו. כלומר, שע"י זה שהאדם עובד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, אז האדם מוכשר לקבל את הטוב והעונג בלי שום בושה, הנקרא נהמא דכסופא, היות שהוא מקבל על הכוונה של ע"מ להשפיע ולא לקבל לעצמו.

אולם בסדר העבודה, שהאדם צריך להגיע למעלת הדביקות, כמו שכתוב "ולדבקה בו", אין האדם יכול לעלות ברגל אחת. אלא צריכים שתי רגליים, ימין ושמאל. כמו שאמרו חז"ל (סוטה מ"ז) "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת", שיש לפרש, מצד אחד האדם צריך לראות, שהוא נדחה ונרחק מה', כלומר לראות איך שהוא מרוחק מדביקות ה', הנקראת להשפיע, והוא משוקע באהבה עצמית.

ועד כמה שהוא רוצה להתגבר בעבודה להשפיע, הוא רואה, שהוא הולך אחורה, כלומר שהרע מתגבר אצלו בכל יום בשיעור יותר גדול, עד שהוא בא לידי החלטה, שאין שום אפשרות, שתהיה מציאות, שיוכל להשתחרר מאהבה עצמית. ואומר, אם ה' לא יעזור לו, הוא אבוד. ואומר, עכשיו אני לא צריך להאמין שה' עוזר, אלא עתה, כשהוא יזכה לדביקות ה', אז הוא יגיד, שהוא רואה בתוך הדעת, שה' עזר לו.

וכמו שכתוב (תהילים קכ"ז) "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו". ואין לו מה לעשות, רק לבקש מה', שיעזור לו לצאת משליטת הרצון לקבל. ולפעמים אין לו אפילו כח לבקש מה', שיעזור לו. וזה נקרא "רגל שמאל", שהוא הולך על דרך, שהוא רואה איך שהוא מלא קלקולים וחסרונות. וכידוע, ששמאל בעבודה נקרא, דבר הצריך תיקון. וזה נקרא "לעולם תהא שמאל דוחה".

ורגל השני נקראת "ימין", כי דבר שאינו צריך תיקון נקרא בעבודה ימין, כלומר, שהאדם צריך לדעת, איך שיש לו זכיה גדולה, בזה שהוא זכה להיות בין אלה שהם משמשי המלך. זאת אומרת, שהוא צריך להאמין, שזה מה שיכול לעשות לתת קצת זמן מעבודתו, שהוא עוסק לצורכי עצמו, ולעסוק בתו"מ, שזה נקרא עבודת ה', אין הוא אומר, שזהו מכח עצמו, שהוא רוצה לעבוד בעבודת הקודש, אלא הקב"ה נתן לו מחשבה ורצון, שתהיה לו קצת אחיזה בתו"מ. והוא שמח בזה, שיש לו קצת זכיה לשמש את המלך.

והוא נותן תודה לה' על זה, היות שהוא רואה, שיש הרבה אנשים בעולם, שאין להם זכיה כזו. והוא מרגיש איך שהוא מקורב לה'. זה שכתוב "וימין מקרבת", כלומר שרגל ימין הוא זה, שמרגיש עצמו מקורב לה'.

שדוקא ע"י ב' רגליים יכולים ללכת למעלה ולמעלה, ולהגיע להיכל המלך. ובזה יכולים לפרש מה שכתוב "והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". פירוש, שהסולם, שע"י עולים למעלה להיכל המלך, יש שם שני קצוות:

א) "סולם מוצב ארצה", שהוא בחינת **קו שמאל**, הנקרא "ארצה", שהאדם צריך לראות, איך שהוא מונח בארציות, שהוא משוקע באהבה עצמית, כנ"ל, שהיא בחינת "שמאל דוחה". אז יש מקום להתפלל מעומק הלב, שאז האדם מסתכל בתוך הדעת שלו, איך שהוא לא יכול לעשות משהו לתועלת ה', ורק הקב"ה יכול להוציא אותו משליטת הרע שבו. ועל זה נאמר "אלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו".

ב) זה שכתוב "וראשו מגיע השמימה". והקצה השני שבסולם הוא, "הוא בשמימה", כאילו שיש לו שלימות גמורה, מטעם שהוא שמח בחלקו, בזה שיש לו קצת נגיעה בעבודת ה'. והוא מרגיש עצמו בזה למאושר, כי זוהי זכיה גדולה, שזכה לשמש את המלך, ולדבר עמו, אפילו רגע אחד ביום, מספיק לו, שיהיה לו מצב רוח מרומם. ועל זה הוא מודה ומשבח את המלך.

נמצא לפי זה, שהסולם הזה, שעליו עולים להיכל המלך, עומד באלכסון. כלומר, שה"מטה" שבסולם, שהוא "סולם מוצב ארצה", אין זה מטה ממש, כמו סולם שהוא עומד ישר, שאי אפשר לעלות עליו, שכך אנו רואים בגשמיות. שזה מראה, שאפילו בגשמיות הסולם מוכרח לעמוד בשיפוע. ושיפוע מראה, ש"למעלה" אין זה מעלה ממש.

וגם "למטה", אין זה מטה ממש, אלא כנ"ל, כלומר, בזמן ש"ראשו מגיע השמימה", שהוא הולך **בקו ימין**, שהוא בחינת שלימות, אין זה סוף פסוק, אלא הוא צריך גם כן ללכת בבחינת "ארצה", היינו לראות שהוא עדיין נמצא בארץ. וכשהוא הולך בבחינת ארצה, שהיא בחינת שמאל, הוא צריך גם כן לדעת, שהוא צריך ללכת בימין, שזהו נקרא "וראשו מגיע השמימה". כלומר, שהגם שהם שני דברים מנוגדים והופכיים זה לזה, מכל מקום אין הם מרוחקים כל כך זה מזה, שיהיה הרבה מרחק ללכת מקצה אל קצה השני. זאת אומרת, שצריכים ללכת בשני קוים. **וזה נקרא שיפוע. היינו כנ"ל, שזה מראה, שצריכים ללכת ב' קוים.**

וזה נמשך מהתיקון, הנקרא צמצום ב', שהוא ענין שיתוף מידת הרחמים בדין. כמו שאמרו חז"ל, "מתחילה ברא את העולם במידת הדין, המכונה קו ישר, שיש בו ענין מעלה ומטה, הנקרא מעלה בחשיבות, שהוא בחינת זך ביותר, הנקראת ספירת הכתר, שהוא זך ביותר, שאין שם חסרון. ומטה נקרא, למטה בחשיבות, שהוא עב ביותר, המכונה ספירת המלכות, שהוא הרצון לקבל. וראה שאין העולם יכול להתקיים, עמד ושיתף עמו מידת הדין". היות שמלכות דמידת הדין, הנקרא רצון לקבל, הוא השורש הנבראים, היה קשה להפוך אותה בע"מ להשפיע, שזה נקרא "אין העולם יכול להתקיים".

כמו שאומר ב"פתיחה לחכמת הקבלה" (אות נ"ח) וזה לשונו, "וראה שאין העולם מתקיים, שבאופן זה לא היה שום אפשרות לאדם, הצריך להברא מבחי"ד הזו, שיוכל לסגל מעשים של השפעה, לכן הקדים מידת הרחמים ושיתפה למידת הדין. והמאציל העלה מידת הדין, שהוא כח הסיום, הנעשה בספירת המלכות, והעלה אותה אל הבינה,

שהיא מידת הרחמים. ושיתף אותם יחד זה בזה, שבזה נעשה הכשר לגוף האדם, היוצא מבחי"ד, שיהיה כלול גם ממידת השפעה".

נמצא, שדוקא ע"י עלית מלכות לבינה, יכול העולם להתקיים. ועלית מלכות לבינה מכנה האר"י הקדוש בשם קו אלכסון. ואמר שזה סוד מה שכתוב (בתע"ס חלק ו' דף ת"א) וזה לשונו, "והנה אחר שצמצום עצמו הניח חד פרסא. וזה סוד "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים".

שזה סוד הא', שהקו של הא' הוא באלכסון, כמו שאומר (בתע"ס דף תס"ג) וזה לשונו, "כי דבר החיבור של ב' נקודות בהצמצום הוא הקו של הא' כזה . ובחינה העליונה של כל מדרגה היא י, שעל הקו מלמעלה, הכוללת כתר וחכמה של המדרגה, בסוד מים עליונים, כזה י". הרי שהשתוף מידת הרחמים בדין נקרא אלכסון. וזהו השורש, שגם בענף הגשמי, אין הסולם, שהיא בחינה שעולים ע"י הסולם, אלא בזמן שעומדת באלכסון, שהיא בחינת צמצום ב'. מה שאם כן סולם שעומד ביושר, שהוא בחינת מידת הדין אינו יכול להתקיים.

אולם יש לדעת מהשני קצוות, שהם בחינת "שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". יהיה הפירוש, שצריכים את השני קוים, שעל ידי שניהם יגיעו לקו האמצעי. כי אי אפשר להיות קו אמצעי, אם אין לפניהם שני קוים. לכן, בזמן שיש מחלוקת, אז שייך לומר, ש"בא השלישי ויכריע ביניהם, ועושה שלום". מה שאם כן אם אין מחלוקת, אין צורך לעשות שלום. זאת אומרת, אם אנו צריך לבחינת שלום, אז אנו מוכרחים להמציא מקודם מחלוקת, אחרת אין מקום לשלום.

אולם השאלה היא, בשביל מה אנו צריכים לשלום, הלא יותר טוב היה, אנו מבינים, כשאין מחלוקת, ולא צריכים לשלום, שכך השכל מחייב.

והתשובה היא, היות שאלו שני הופכיים יש בנו בהטבע, נמצא לפי זה, שענין המחלוקת זהו מציאותי, שהטבע עשה לנו כך. פירוש, שמצד מטרת הבריאה, יש בנו טבע, שהבורא נתן לנו רצון לקבל הנאה ותענוג. ומצד תיקון הבריאה, אנו צריכים ללכת בכיוון הפוך, שהוא להשפיע, כדוגמת הבורא "מהו רחום אף אתה רחום".

אם כן הב' קצוות האלו הם נמצאים בנו. ומה שאנו אומרים, שצריכים לעשות מחלוקת, כמו שאמרו חז"ל "לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר", וכמו שפירש רש"י, "שיעשה עמו מלחמה". הכוונה היא, שיגלה את הרע שבו. ולא ע"י המחלוקת, הוא מייצר רע, שמזה נעשה מחלוקת. אלא הרע שבאדם הוא בגניזו. ואם יכנס שמה אור דקדושה, תיכף יתעורר הרצון לקבל, הנקרא שבו, ויקבל הכל בקבלת לעצמו. וזה יעבור תיכף להצד הטומאה והקליפות.

לכן צריכים לעשות מלחמה, שע"י זה הרע יצא ממחבואו וילחם עם היצר טוב.

נמצא, שדוקא ע"י מלחמה הוא מתגלה, היות שהוא רוצה להילחם עם היצר טוב. וכשהוא מתגלה בפרצופו האמיתי, אז רואה האדם, איך שהוא "הר גבוה". ובא אז לידי הכרה, שאין עצה אחרת, אלא לבקש מה', שיעזור לו להכניע את הרע, ושתהיה לו היכולת לעבוד רק על הכוונה בע"מ להשפיע.

ובזה נבין את פירוש של "ב' כתובים, המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". שענין ב' קצוות של הסולם, שמראה, שהם הפוכים זה מזה. שמצד אחד הוא "מוצב ארצה", שמראה על השפלות, שהוא רואה בתוך הדעת, איך שהוא מרוחק מה', היות שהוא משוקע באהבה עצמית, שזהו שינוי צורה.

ומצד הב' "וראשו מגיע השמימה", כאילו שיש לו שלימות גמורה, שהוא שמח בחלקו, ושמח כאילו הוא רק בשמים, ואין לו שום שייכות לארציות, שזה נקרא ש"הסולם עומד בשיפועו". זה שכתוב "שני כתובים, המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם".

זהו **קו האמצעי**, כלומר שאלו ב' קוים מולידים כתוב השלישי, שזהו הקב"ה, הנקרא קו אמצעי. וזה על דרך שאמרו חז"ל (נידה ל"א ע"א) "שלושה שותפין הן באדם, הקב"ה אביו ואמו, אביו מזריע הלוּבן, אמו מזרעת אודם, והקב"ה נותן בו רוח ונשמה".

שיש לפרש "אביו נותן הלוּבן", שאביו הוא בחינה א' בעבודה, שהיא בחינת קו ימין, היינו שלימות. ב' הוא קו שמאל, היינו בחינת חסרון כנ"ל, שזה נקרא "נותנת את האודם", שהיא בחינת חסרון. והקב"ה נותן אז הנשמה ורוח, שאז הקב"ה משפיע לו את העזרה הדרושה, כמו שאומר בזה"ק, "שמסייעין אותו בנשמתא קדישא". וזה נקרא "הקב"ה נותן הרוח והנשמה". וזה יש לפרש מה שאומר רש"י "הסולם עומד בבאר שבע ואמצע שיפועו מגיע כנגד בית המקדש. היינו כנ"ל, אמצע, היינו קו אמצעי, הוא כנגד בית המקדש, שהוא בחינת הקב"ה".

ובהאמור יש לפרש, מדוע כתוב "והנה מלאכי אלקים עולים" ואח"כ "יורדים". היה צריך לכתוב להיפך, מקודם "יורדים" ואח"כ "עולים". יש לתרץ על דרך העבודה, היות שאלו אנשים, שרוצים לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמם, הם נקראים "מלאכי אלקים". כלומר, שהם באו לעולם הזה בשליחות האלקים, היינו לעבוד בשביל אלקים.

כמו שאמרו חז"ל (סוכה ע"ב) "אנן שלחא מצוה אנן". ופירש רש"י שם, היות שהלכו להקביל פני ראש גולה, דחייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שפירושו, זה שאנו עוסקים במצות, אנן שלוחא דמצוה, שפירוש "שלוחא דמצוה", כלומר שהם באו לעולם להיות שלוחים של הקב"ה, שכולם צריכים לעשות ולקיים את כל מה שהקב"ה ציווה לעשות. שפירושו, כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות", כמבואר בהסולם (בהקדמת ספר הזהר), שענין **ברא** הוא בחינת **יש מאין**, שהכוונה היא על הרצון לקבל, שזה בא מצד

הבורא. לעשות זה שייך להנבראים, היינו שהם צריכים לעבוד לתועלת הבורא. נמצא, שאלו אנשים, שעובדים לתועלת הבורא, הם נקראים "מלאכי ה'", כנ"ל "שלוחא דהקב"ה".

ובזה יש לפרש מה שכתוב (מועד קטן י"ז ע"א) "אם הרב דומה למלאך ה', יבקשו תורה מפיו. ואם לאו, אל יבקשו תורה מפיו. ומקשים על זה, וכי מי שרוצה ללמוד תורה אצל רב, צריך מקודם לראות מלאך ה' ואח"כ, לאחר שכבר ראה את צורתו של מלאך ה', אז הוא הזמן שילך לחפש רב הדומה למלאך ה'".

ובהאמור יש לפרש, שאם הרב לומד להתלמידים את העבודה שצריכה להיות בעמ"נ להשפיע, זאת אומרת, לשם מה האדם בא לעוה"ז, לעשות את שליחות ה', שיעבוד עבור תועלת ה', נמצא, שהאדם הוא שליח ה', ולא שהוא בעל בית בעולם הזה, אלא שהוא עבד ה', שפירוש שליח ה', שפירושו מלאך ה'. וזהו הפירוש "אם הרב דומה למלאך ה', יבקשו תורה מפיו".

ובהאמור נבין מדוע כתוב מקודם "והנה מלאכי אלקים עולים". הטעם הוא, כי בדרך העבודה, להיות מלאך ה', היינו לעבוד לתועלת ה', צריך מקודם לעלות על הסולם, שזה נקרא בחינת ימין, הנקראת "וראשו מגיע השמימה". ואח"כ לרדת למטה, שהוא בחינת שמאל, שזה "מוצב ארצה". ואח"כ עוד הפעם, שזה נקרא "עולים ויורדים". ואח"כ זוכים לקו האמצעי, היינו שהקב"ה נותן את הנשמה. ואז זוכים לדביקות ה'.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהם הכוחות, שצריכים בעבודה

מאמר י"א, תשמ"ט

חז"ל אמרו (מגילה ו' ע"ב) וזה לשונם "ואמר ר' יצחק, אם יאמר לך אדם, יגעתי ולא מצאתי, אל תאמין. לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין. יגעתי ומצאתי, תאמין". ויש להבין, מהו ענין של "תאמין". וכי מדברים כאן באנשים שאומרים שקר. הלא כאן מדברים מאנשים שעוסקים בתורה, ובטח שהם אנשים כשרים. מדוע יש לחשוב שהם משקרים. אם כן, מהו הענין שאומר "תאמין" או "לא תאמין".

ובכדי להבין זה, צריכים מקודם לדעת מהו יגיעה. וכבר דברנו מזה הרבה פעמים, כי יגיעה נקרא, בזמן שהאדם צריך לעשות מעשים שהם נגד הטבע. כלומר, היות שאנו נולדנו עם רצון לקבל לעצמו, ומסיבת שתהיה בחינת דביקות והשתוות הצורה, כי דוקא ע"י זה יש מציאות שיקבלו טוב ועונג, ולא תהיה בחינת בושה, לכן נעשה תיקון, שצריכים לעשות הכל בע"מ להשפיע. אחרת אנו נמצאים בחלל פנוי ריקן מאור, שזה נקרא "העלם והסתר", שלא מרגישים שום קדושה בעת שעוסקים באהבה עצמית.

לכן בעת שמתחילים לעבוד בע"מ להשפיע, שזה נגד הטבע, זה נקרא "יגיעה", מטעם שהגוף מתנגד לזה. היות שכל תנועה, שהגוף לא רואה שזה יהיה לתועלת עצמו, הוא מתנגד בכל תוקף. וצריכים כוחות גדולים להתגבר עליו. וכאן מתחילה עיקר העבודה, שעליה אמרו "יגעתי" או "לא יגעתי".

ועל זה שאלנו, איך שייך לומר, שאם יבואו אנשים ויאמרו "לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין". הלא מדברים מאנשים שכבר זכו לבחינת "מצאתי". ובודאי אנשים אלו הם אנשים כשרים. ולא שייך לומר, שהם חס ושלוש משקרים. אם כן מה שייך לומר "אל תאמין" להם, כאילו הם משקרים חס ושלוש. אלא האמת הוא, שהם כן נתנו יגיעה. אם כן מדוע הם אומרים שלא נתנו יגיעה, שאומרים "לא יגעתי ומצאתי".

והתשובה היא כנ"ל, כי בזמן שהאדם מתחיל להכנס בעבודה דלהשפיע, אז הגוף מתחיל להתנגד. והאדם מתחיל לעשות את הסגולות של תו"מ, בכדי שיהיה לו כח להתגבר על הרע שבו. והסיוע מה שהוא צריך לקבל מתו"מ, הוא רואה את ההיפך. שמה שחשב, שכל פעם הוא ילך צעד קדימה, וירגיש שלא כדאי לעבוד בשביל אהבה עצמית, והוא חושב, שכבר הגיע הזמן, שהרע יהיה נכנע אליו, והוא מאמין, שבטח הרגשה זו נתנו לו מלמעלה, ובטח שמהיום ואילך כבר לא יהיה לו שום חיבור עם הרע.

ופתאום הוא רואה, שהוא נמצא שוב בתכלית השפלות. שהוא משוקע באהבה עצמית, ושוב מרגיש ההסתר וההעלם מהמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. והגם שהוא מאמין, שבכדי לזכות לזה צריכים מקודם לזכות לאהבת ה', והוא רואה רק איך שהוא אוהב את

עצמו, ובנוגע להיבטל לה' ולומר, שאין שום רשות אחר בעולם, אלא הכל שייך להבורא, והתחתון לא עולה בשם, על זה אין האדם מסוגל להשלים.

לכן, בעת שבאה לו מחשבה של ביטול לה', הגוף עומד נגדו, ונותן לו להבין, איך אתה רוצה לבטל את עצמך לה', ושלא תהיה לך שום מציאות בפני עצמך, אלא שאין רק רשות היחיד של הבורא, ואין אתה רוצה לעלות בשם. הלא זה נגד הטבע, היות שהאדם, שכל זמן שהוא חי, הוא רוצה להתקיים ולהרגיש את ישותו. ואיך אומרים לו, שהוא צריך להיבטל לה', ולאבד את ישותו.

ואז אומר הגוף, שהוא לא מסכים לזה. וזה נקרא בחינת "גלות". היינו, ש"אומות העולם" שבאדם שולטים על בחינת "ישראל" שבו. כידוע ש"ישראל" פירושו ישראל-אל. כלומר, שהאדם אינו רוצה להיות מציאות בפני עצמו, אלא הוא רוצה להיבטל ישראל לאל. וכמו שהיה בגלות מצרים, שהמצרים היו שולטים על עם ישראל, ולא יכלו לצאת משליטתם, אלא כמו שכתוב "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים". זאת אומרת, שאין מציאות שהאדם בעצמו יהיה לו הכח להתגבר ולצאת משליטת הגוף, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, הוא יכול לגאול אותם מהגלות הזו.

ועתה מתעוררת השאלה, אם האדם שהשקיע הרבה יגיעה, ועבר עליו מצבים של הרבה עליות והרבה ירידות, והרבה פעמים היה שהגיע לבחינת יאוש, כלומר שהוא בא לידי החלטה, שענין "כל מעשיך יהיו לשם שמים" זה אינו בשבילו, אלא זה שייך לאנשים בעלי כשרונות יוצא מהכלל ולבעלי כח, שהם אמיצי לב.

אבל הוא עצמו אינו מסוגל להגיע לזה. וכבר החליט, שהוא צריך לעזוב את המערכה הזו. ולאחר כן שוב קבל התעוררות מלמעלה, עד כדי כך, שכבר שכח על מה שהחליט קודם המצב של עכשיו. ואמר, שעכשיו אני רואה, שאני כבר על הסוס, שגם אני יכול להגיע לידי מצב של השפעה ולצאת מאהבה עצמית. פתאום עוד הפעם הוא ירד ממדרגתו.

וגם כן נוהג ענין השכחה. כלומר, שהוא כבר שכח מה שאמר לפני זה, שהוא כן מסוגל להגיע לעבודה דלהשפיע. ולא עלה על דעתו, שיהיה עוד זמן, שיפול ממדרגתו. אלא היה בטוח, שעכשיו הוא יתקדם קדימה, ועכשיו הוא רואה, שזהו לא כמו שחשב, ומחשבות ומצבים כאלו הם אצלו בלי סוף.

ובהאמור יוצא, בזמן שהקב"ה בעצמו עוזרו, ומוציאו מן הגלות, הוא לא יודע מה להגיד, אלא הוא רואה, שמצד אחד, כל היגיעות שנתן, לא עשו שום פרי. אלא שהוא רואה בתוך הדעת, שאם הקב"ה לא היה עוזרו, הוא כבר היה עוזב את המערכה. כי הרבה פעמים היו לו מחשבות כאלה. אם כן, אין הוא יכול לומר "יגעתי ומצאתי". הלא הוא רואה, שעם היגיעה לא הרויח כלום. וזה שזכה לבחינת "מצאתי", היה רק מצד ישועת ה'. ולכן הוא בא ואומר "לא יגעתי ומצאתי". כלומר, שהיגיעה שנתן, היא לא מעלה ולא מורידה.

עתה נבין את השאלה, איך אנו חושדים בו, שהוא אומר שקר. ובהנ"ל הוא פשוט. הוא אומר מה שהוא רואה. והוא רואה, שכל היגיעה שלו לא עזרה לו כלום. לכן הוא טוען טענת

אמת "לא יגעתיי". כלומר, לענין השגת המטרה הוא לא עשה כלום. היינו, שמכל היגיעה שנתן, הוא נשאר במצב השפלות עוד יותר משפלות שהיה מרגיש בתחילת עבודה. היות בזמן שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה חושב, שיש לו קצת רע, ובודאי יהיה לו כח להתגבר עליו, ויהא בידו לעבוד בעבודה דלהשפיע, ולא לקבל לעצמו.

ומה הרויח מהעבודה ויגיעה שהשקיע. שהגיע לתכלית השפלות, שאין כמוהו. אם כן איך הוא יכול לומר "יגעתיי ומצאתיי". הלא היגיעה גרמה לו שישיג יותר רע, ולא שימצא את הקדושה, ויכנס בתוך הקדושה. אם כן הוא יודע, שטוען טענת אמת. היינו, שהיגיעה כלום לא שוה. אם כן בטח שהיגיעה אינה סיבה להשגת המציאה. לכן הוא אומר "לא יגעתיי ומצאתיי". ואינו אומר שקר לפי ראות עיניו.

ועתה יש לשאול, מדוע הם אומרים "אל תאמין". הלא הוא אומר אמת. אם כן מה אנו מוצאים בדבריו, דבר שאינו אמת, שבשביל סיבה זו אמרו חז"ל "אל תאמין".

אלא הענין הוא, שיש כלל "אין אור בלי כלי". כלומר, "אי אפשר להיות מילוי בלי חסרון". לכן כשהאדם נותן יגיעה, ומשקיע כוחות בכדי להגיע להיות משפיע לה', כל כמה שהשקיע כוחות, מתעורר אצלו יותר החסרון להמילוי. זאת אומרת, לפי שיעור שהוא מתייגע עצמו להגיע לדרגת להשפיע, הוא רואה, שהוא רחוק מזה.

ומי נותן לו להבין, שהוא רחוק מלהיות משפיע. זוהי העבודה בעצמה. וזה דומה לאדם שתפס גנב, והגנב רוצה לברוח ממנו. לכן אם האדם מחזיק את הגנב, ואין הגנב מראה הרבה התנגדות, אין האדם צריך לתת הרבה כוחות להחזיק את הגנב. ואם הגנב מתחיל להראות התנגדות יותר גדולה, אז גם האדם צריך לתת יותר כוחות, בכדי שהגנב לא יברח מתחת ידו. ואם הגנב מראה כוחות יותר גדולים מכפי שיש להאדם, והוא רואה, שעוד מעט הוא יברח ממנו, האדם מתחיל לצעוק לעזרה, וצועק "הצילו".

נמצא, מתי האדם צועק לעזרה, דוקא במקום שאין האדם יכול להציל את עצמו בכוחות עצמו, אז הוא מתחיל לצעוק "הצילו". מה שאין כן אם הגנב הוא ילד קטן, והאדם תפס אותו בידו, אין זה מדרך העולם, שיצעק "הצילו ותעזרו לי, שהילד הגנב לא יברח ממנו, כי אין לי כח להחזיק אותו, היות שהוא רוצה לברוח ממני".

שבטח כולם יצחקו ממנו, משום שאין מדרך העולם לבקש עזרה במקום, שהאדם בעצמו יכול לעשות את הדבר בלי שום עזרה מצד מישהו. וזהו מטעם, שסדר העולם הוא, ש"אין מילוי בלי חסרון". לכן, היות שאין לו צורך וחסרון לעזרה, לכן כשמבקש עזרה בלי צורך, כולם צוחקים ממנו, משום שאין זה בסדר תיקון הבריאה.

ומזה נובע, בזמן שהאדם לא נצרך לבריות, ושיש לו פרנסה, והוא מבקש עזרה ותמיכה שיעזרו לו לפרנסתו, מי שרואה הוא צוחק ממנו, אף על פי שהוא עומד ומבקש עזרה. ואנו רואים, שבשיעור שהוא עומד ומתחנן, שירחמו עליו, האנשים שמכירים אותו, שהוא לא בעל חסרון, צוחקים ממנו ולא נותנים לו כלום.

ובהאמור נבין, מדוע כשהוא אומר "לא יגעת ומצאתי", אמרו חז"ל "אל תאמין". וכפי שהסברנו, הוא טוען טענת אמת, כנ"ל. אלא כמו שהסברנו, ש"לא נותנים מילוי בלי חסרון". ולכן האדם מוכרח לעבוד ולהשקיע יגיעה, ולעשות כל הסגולות, בכדי שיבוא לדרגת, שכל מעשיך יהיו לשם שמים. וכפי היגיעה שהכניס בעבודה, בשיעור הזה הוא נעשה יותר נצרך להבורא, שיעזור לו. ואז, כשיש לו כלי, היינו צורך שה' יעזור לו, היינו שהוא לא רואה שום עצה, שיהיו לו האפשרות להגיע לדרגת השפעה, אז הוא הזמן, שהוא מקבל עזרה מלמעלה.

ולפי זה יוצא ששניהם אמת, הוא מוכרח לומר "לא יגעת". כלומר, שאין היגיעה שלו שוה משהו, כי הוא רואה, שלא הרויח מהיגיעה שנתן, אלא להיפך. זאת אומרת, שעל ידי היגיעה שנתן, הוא בא לידי הכרה, שהיגיעה לא שוה כלום. כלומר, שלא יכולים לקנות עם היגיעה שום דבר. וזה הוא רואה בתוך הדעת. ולא שייך כאן להאמין למעלה מהדעת, שהיגיעה לא עזר לו, רק ה' עזר לו. היות הוא רואה זה בעין.

ואז שייך לומר "לא יגעת ומצאתי". לכן הוא אומר לכל, שהיגיעה כלום לא שוה. והוא אומר אמת לפי דעתו. ועליו אמרו חז"ל "אל תאמין שלא יגע". וזהו מטעם, ש"אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון". לכן צריכים את היגיעה, שזה מרבה לו חסרון, כל פעם שיהא נצרך להבורא, שיעזור לו, עד שמקבל חסרון אמיתי, שהקב"ה יודע מהו השלמת חסרון, שיהא ראוי למילוי. ואז הקב"ה נותן לו המילוי.

נמצא לפי זה, אם אין האדם נותן יגיעה, אין מקום שהקב"ה יתן לו מילוי. הרי אנו רואים, שהיגיעה כן יש לה ערך, עד כדי כך, שבלי יגיעה אין מקום למציאה, כנ"ל "כי אין מילוי בלי חסרון". לכן אמרו "לא יגעת ומצאתי, אל תאמין". אלא מוכרח להיות יגיעה, שזה נותן לנו הצורך לישועת ה'.

לכן כשהאדם בא ואומר "יגעת ולא מצאתי", אמרו "אל תאמין". כלומר, אם באמת האדם התייגע, וקבל צורך, שה' יתן לו המילוי, בטח הקב"ה היה נותן לו המילוי. אלא בטח שלא התייגע כל צרכו, שיהא מספיק לקבל מילוי. ומתי הוא הצורך בשלימות. זה ה' יודע. לכן מוטל על האדם להרבות ביגיעה, ולא לברוח מהמערכה, עד שה' יעזור לו.

ובזה יובן את השאלה ששאלנו, לאיזה כוחות האדם נצרך, בכדי שיוכל להגיע להדרגה "שכל מעשיך יהיו לשם שמים". האם האדם צריך להיות בעל כשרון גדול, ובעל רצון תקיף, ואמיץ לב, וכדומה, כלומר שצריכים, שיהיה בעל כח גדול בכל הדברים, שנמצאים בין אנשים, שהם נקראים "מרים מעם". היות שכתוב "יגעת ומצאתי, תאמין". אם כן משמע, שצריכים לכוחות גדולים.

ועל זה אמרו "לא יגעת ומצאתי, אל תאמין". כלומר, שלא צריכים כוחות גדולים, ולא כשרונות גדולים, אלא רק רצון לבד, שיהא לו רצון להידבק בה'. אז ה' מקרב אותו בלי שום יגיעה וכוחות גדולים, כנ"ל, שהאדם, שזכה לבחינת "מציאה", הוא אומר "לא יגעת". שהוא רואה, שכל היגיעה לא עולה בשם, שיהיה באדם כוחות הכי גדולים בעולם כולו, לא יעזור לו.

כי בכדי להגיע לדביקות ה' ולצאת משליטת האהבה עצמית, רק הבורא יכול להוציא אותו משליטת הכלי קבלה של האדם. כמו שכתוב "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים". ושום כוחות שבאדם לא יעזור לזה.

ובזה יש לפרש את מה שכתוב (שיר "מעוז צור ישועתי") "יוונים נקבצו עלי, אזי בימי חשמנים, ופרצו חומות מגדלי, וטומאו כל השמנים". היות שענין היגיעה אנו צריכים, בכדי לגלות את החסרון שבנו, ורק אח"כ יש מקום למלאות את החסרון, לכן, בכדי לדעת בדיוק מה שחסר לנו, זה יכולים לראות דוקא בזמן, שהאדם רוצה להתקרב לקדושה, כלומר לעשות את "כל מעשיך יהיו לשם שמים", שזה נקרא בחינת "חשמונאים", שתפקידם היה להוציא את הקדושה משליטת הקליפות, הנקראים "יוונים".

ודוקא בזמן שהאדם רוצה להתקרב לקדושה, שהוא ע"י האמונה למעלה מהדעת, אז מתגלה אצל האדם את "הדיעות של היוונים", שהיא קליפה נגד האמונה. ואז רואים, שכל "היוונים", שמטרים שהתחיל בעבודה דלהשפיע, "היוונים" לא היו מגולים באדם, והאדם היה חושב, שיש לו אמונה מספקת בה', ויש לו כח לקיים תו"מ, ולא חסר לו אלא להרבות בתו"מ.

מה שאם כן בזמן שרוצה להיות בחינת "חשמונאי", היינו שרק הקדושה ישלוט בעולם, אז "היוונים", שהיא הקליפה לעומת האמונה, מתגלה כל פעם ביותר תוקף, ודוקא רוצה לפרוץ את "חומת מגדלי", שהאמונה היא "החומה", שכל הגדלות תלוי בשיעור האמונה, שיש להאדם בה'. כמו שכתוב בזה"ק על הכתוב "נודע בשערים בעלה", שכל אחד ואחד לפי מה שמשער בלביה. שענין אמונה בה', כל אחד ואחד יש לו שיעור אחר באמונת ה"י". וכמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות י"ד).

ובהאמור נבין "מתי נפרצו חומות מגדלי", כלומר שראו שאין להם אמונה, זאת אומרת, שלא יכולים ללכת למעלה מהדעת. דוקא בזמן שרצו לכנס בהעבודה שהוא כולו להשפיע לה', אז "היוונים נקבצו עלי", והתחילו לבוא מחשבות של "היוונים", שלא נתנו ללכת, אלא רק מה שהשכל מחייב, אם כדאי לעשות.

מה שאם כן מה שהוא נגד השכל, הם עומדים בתוקף ולא נותנים לזו אף משהו. ואז מתחילה היגיעה. היינו דוקא בזמן שמתחילים ללכת בעבודה דלהשפיע, שרק אז רואים, שאין האדם יכול לעשות משהו נגד הטבע שלו, שהוא הרצון לקבל לעצמו.

לכן כשהקב"ה עשה להם נס, היינו שהוא עזר להם, אז כולם ראו, שכל העבודה לא עשה להם כלום, כלומר שכל עבודה היתה בחינם, כי לא היו יכולים לכבוש אותם, כמו שכתוב ("ועל הניסים") "מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים".

היינו, שמדרך הטבע והשכל, אין שום מציאות, שיכלו לנצח. היות ששם היו חלשים ומעטים. אם כן הם ראו בתוך הדעת, שה' עזר להם. וזה בא ללמדנו, שכשה' עוזר, לא שייך לומר, שדוקא לאדם גיבור הוא יכול לעזור. מה שאם כן לאדם חלש, אינו יכול לעזור לו.

ובהאמור אנו יכולים לראות, איזה כוחות גדולים ומידות טובות צריכים להמצא בהאדם, שה' יעזור לו, שיוכל להתקרב אליו יתברך. ועל דרך עבודה יש לפרש "מסרת גבורים ביד חלשים". היינו, המחשבות החזקות והרצוניות החזקות של היוונים שבאדם, ביד ישראל שבאדם, שהם חלשים במחשבות, שהם אינם בעלי כשרונות.

ושיהיו בעלי רצון חזק, שיוכלו להתגבר על הרצונות של אומות העולם שבאדם, זה אין להם. ומכל מקום אתה מסרת הגבורים האלו ביד חלשים. וזה נקרא "נס", היות שאין זה בידי אדם מצד הטבע, שיוכל להתגבר עליהם.

וזה בא ללמדנו, שאין האדם יכול לומר, שהוא לא מוכשר להיות עובד ה' בע"מ להשפיע. כי הוא רואה, שאין לו כל התנאים, שיהיה מוכשר לזה. לכן מראים לנו, שאין האדם מוכשר להתגבר על הטבע, אפילו שהאדם יהיה גבור שבגבורים. אלא ה' הוא הנותן את העזרה, כנ"ל שאמרו "לא יגעת ומצאתי, אל תאמין". זאת אומרת, שהמציאה, היינו למצוא את הכלים דהשפעה, זה נותן הקב"ה.

וזהו כמו שכתוב (תהילים ל"ג) "אין המלך נושע ברב חיל, גבור לא ינצל ברב כח, הנה עין ה' אל יראיו, המייחלים לחסדו, להציל ממות נפשם". שפירושו "הנה עין ה'", כלומר שה' מסתכל לאלו אנשים "המייחלים לחסדו", כלומר, שמצפים שהקב"ה יתן להם מידת החסד, שפירושו, שיתן להם את הכלים דהשפעה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהי סעודת חתן

מאמר י"ב, תשמ"ט

חז"ל אמרו (ברכות ו') "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, עובר בחמישה קולות". ויש להבין, מדוע נקרא סעודה זו, סעודת חתן, ולא סעודת כלה. בתורה אנו מוצאים אצל יעקב, שלבן עשה את הסעודה ולא יעקב, כמו שכתוב (ויצא שלישי) "ויאסוף לבן את כל אנשי המקום ויעש משתה".

בענין הריקודים בהחתונה, אנו רואים להיפך, שחז"ל לא אמרו "כיצד מרקדין לפני החתן", אלא "כיצד מרקדין לפני הכלה" (כתובות ט"ז ע"ב). וזה לשונם "כיצד מרקדין לפני הכלה. בית שמאי אומרים, כלה כמות שהיא. ובית הלל אומרים, כלה נאה וחסודה. אמרו להם בית שמאי לבית הלל, הרי שהיתה חגרת או סומא, אומרים לה, כלה נאה וחסודה. והתורה אמרו, מדבר שקר תרחק. אמרו להם בית הלל לבית שמאי, לדבריכם, מי שלקח מקח רע מן השוק, ישבחנו בעיניו או יגנו בעיניו. הוי אומר, ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים, לעולם דעתו של אדם מעורבת עם הבריות", עד כאן לשונו.

ובכדי להבין את ב' המאמרים האלו, נפרש זה בדרך העבודה. הנה "כלה" נקרא בזמן הגלות. כלומר, בזמן שהאדם נמצא בזמן העבודה בהסתרת פנים, שלא מאיר לו את האהבת ה' וכבוד גדלות ה', שיהיה תמיד לנגד עיניו, ושלא יפול ממדרגתו, אלא שיעלה תמיד למעלה מעלה. אולם האדם נמצא בזמן הסתרת פנים, הנקרא "זמן הגלות". כלומר שעדיין נמצא תחת שליטת "אומות העולם", שהוא הרצון לקבל לעצמו.

זאת אומרת, שכל זמן שלא יצא מרשותו של הרצון לקבל, עדיין שורה עליו הצמצום וההסתרה. שכל פעם הוא צריך להתגבר על ההסתרה, שהוא רואה את ההנהגה של הבורא, ולומר, שהוא ממש בבחינת טוב ומטיב, וכל מה שהוא מקבל מה', הוא רק טוב. וממילא הוא צריך לתת שבח והודאה בכל הלב, בזה שהבורא נותן לו כל טוב.

ובבחינה זו לפעמים יש לו כח התגברות על מה שהוא רואה, ולומר כמו שכתוב "עיניים להם ולא יראו". וזהו רק בזמן עליה.

אבל אחר כך באים לו מחשבות של רצון לקבל, והם דורשים ממנו, שהם רוצים לראות ולהסכים למעלה מהדעת, שכך הוא באמת, שהוא מקבל מהבורא רק טוב, הגוף לא נותן להאמין את זה, וממילא הוא נופל ממדרגתו.

והגם שידוע לו, שהעצה לצאת ממצב הירידה היא תפלה, אולם אין לו אז כל כח להתפלל. והגם שיש כלל, שכל מה שחסר לאדם, יש לו להתפלל לה', אם כן גם על זה

שאינו יכול להתפלל, הוא צריך להתפלל. אבל לפעמים גם על זה אין כח להתפלל. לכן האדם במצב הזה הוא בירידה גמורה.

אולם שלפעמים אדם מדרדר והולך, עד שבא למצב, שהוא כבר שוכח ואינו מרגיש שהוא נמצא בירידה. וכמו שדברנו מזה כמה פעמים, שהאדם נופל כל כך למטה, עד שנשאר מחוסר הכרה. כלומר, שאין לו אז את ההכרה שהוא נמצא "בשאל תחתיות". רק לאחר כך, כשהוא מתאושש, הוא רואה, איך שהוא נמצא בתחתית השפלות, ואין לו כח אפילו להתפלל.

אולם האדם צריך אז להתגבר ולהתחזק ולומר, עתה אני יכול לומר בפה מלא "שיר המעלות, ממעמקים קראתיך ה'". היות שאי אפשר להיות יותר עומק בארץ מכפי שאני נמצא, ובטח אם אני אבקש ממצב של אמת, והוא רואה אז, שאם ה' לא יעזור לו, הוא כבר אבוד, ואז הוא רואה, שאין הוא מסוגל לעשות משהו מצד כוחות עצמו, לכן אז הוא צריך לומר לה', שאפילו להתפלל אליך שתושיע לי, גם זה איננו מסוגל. אי לזאת, רק אתה יכול להושיע לי. ואז הוא אומר "מן המצר קראתי יה, ענני במרחב יה". וע"י הירידות והעליות מתרקמים באדם צורך וחסרון לעזרת ה'. ואז בכל פעם מתגלים להאדם כלים, שה' ימלא אותם.

וזה כמו שכתוב בהסולם (הקדמת ספר הזהר, דף קכ"ו) וזה לשונו "כי ימי הגלות נקרא לילה, כי הוא הזמן של הסתרת פניו מבני ישראל. ואז שולטים כל כוחות דפרודא על עובדי ה'. ועם כל זה, דוקא בעת ההיא, מתחברת הכלה בבעלה, ע"י התורה והמצוות של הצדיקים, הנקראים בעת ההיא בשם תמכין דאורייתא. וכל המדרגות הנשגבות, הנקראות רזין דאורייתא, מתגלות על ידיהם. כי על כן הם נקראים עושיהם, שהם כביכול העושים של התורה".

הנה אנו רואים, שענין "כלה" נקראת העבודה בזמן הגלות, ששם יש הסתרת פניו. ואז שולטים על האדם כל כוחות דפרודא, שענינם הוא, שבאים לו מחשבות, שגורמים בו, שהוא ירגיש, שהוא נפרד מהבורא. ואז הוא עומד בפני הדילמה:

(א) או שיברח מהעבודה. ואז הוא נפרד לגמרי מהקדושה,

(ב) או שיעשו כל מה שבכוחו, שה' יעזור לו להינצל מהמחשבות האלו. כלומר, שה' יאיר פניו. אז אין מקום לשליטת הכוחות של פירוד.

זאת אומרת, שאין עליו להתפלל שהמחשבות האלו יסתלקו ממנו. אלא עליו לבקש, שה' יאיר פניו אליו, שלא יסתיר פניו ממנו. זאת אומרת, שאם הוא יתפלל לה', שהמחשבות האלו יסתלקו ממנו, אם כן הוא לא הרויח כלום מהכוחות דפרודא, אלא הוא יחזור למצב שבו היה נמצא, מטרם שבאו לו המחשבות דכוחות דפרודא. אם כן לא הרויח שום דבר. וזה נקרא, שסבל יסורים בחינם. מה שאם כן אם הוא מבקש מה', שיאיר לו פניו, בכדי שהכוחות דפרודא יכנעו, נמצא, שעלה אז בדרגה ע"י זה שזכה לקרבת ה'.

נמצא, שבחינת "כלה" היא העבודה, שהוא בחינת "קבלת עול מלכות שמים", שנקרא בחינת "אמונה בה'". ונגד זה הם כוחות דפרודא, שהיא לא נותנת לאדם להאמין בה' למעלה מהדעת. אלא כפי מה שהשכל החיצוני מחייב, כך הכוחות דפרודא מפרידים את האדם מה'. לכן במצבים האלו נוהג ענין "עליות" ו"ירידות". היות שכל הבסיס של האמונה הוא למעלה מהדעת, לכן יש מקום לכוחות דפרודא, שלא נותנים להאדם רשות ללכת נגד הדעת.

ובזה יש לפרש את מה ששאלנו, מדוע אצל כלה אמרו חז"ל "כיצד מרקדין לפני הכלה". שענין ריקוד, אנו רואים, שבזמן שמרקדין, האדם עולה למעלה ותיכף יורד למטה, ולפעמים הוא נופל לצד מזרח, ולמערב, ולצפון, ולדרום. היינו, שהנפילות מצד הריקוד הן לכל ששה קצוות העולם. והנפילות באות כדי שהאדם ירגיש את הצורך לעזרת ה'. כלומר, שנעשה בכוונה תחילה, שהאדם בעצמו לא יכול לצאת משליטת "האומות העולם" שבקרבו מבלי עזרת ה'.

ולשם מה רוצה הקב"ה, שהאדם יבקש עזרה ממנו. הוא כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, היות שאין להאדם צורך ונחיצות, שישגי בחינת נפש - רוח - ונשמה (נר"ן), את מה שהקב"ה רוצה לתת זה להאדם, והיות שהאדם מסתפק במועט, לכן ע"י זה שהאדם מבקש עזרה, והעזרה מה שה' נותן לו היא בחינת נר"ן, כמו שכתוב בזהר הקדוש "הבא לטהר מסייעין אותו. ואומר, במה מסייעין אותו, בנשמתא קדישא".

פירוש, שכל פעם כשהוא רוצה להיות יותר זך, נותנים לו העזרה ע"י נשמה יותר גבוה. נמצא, לפי בקשת העזרה מלמעלה, זה הוא הגורם, שיקבל כל פעם מדרגה יותר גבוהה, שע"י זה הוא יקבל את הנר"ן שלו. לכן זה שהקב"ה רוצה, שיבקשו ממנו עזרה, זה הגורם, שהאדם יהא מוכרח להמשיך כל פעם מדרגה יותר גבוה.

ובהאמור נוכל להבין, מדוע אצל הכלה שאלו "כיצד מרקדין לפני הכלה", ולא לפני החתן. היות ריקודין, שענינו הוא עליות וירידות, הנוהג בזמן הגלות, הנקרא, הסתרת פניו יתברך, שאז שולטים כוחות דפרודא. אולם השאלה היא, מהו הגורם שיש עליות וירידות. בזה יש מחלוקת בית שמאי ובית הלל.

בית שמאי אומרים, כלה כמות שהוא. כלומר, כפי הטעם שהוא מרגיש בהעבודה, הוא צריך להתגבר ולומר, אפילו אני לא מרגיש את חשיבותה, ומכל מקום אני מקבל עלי מלכות שמים באמונה למעלה מהדעת. ולומר, היות שאני רוצה לעבוד ולשמש את המלך, מה חשוב לי איך אני מרגיש טעם בעבודה זו. אלא הכל צריך להיות למעלה מהדעת. כלומר, שהאדם צריך לומר, שהוא מסכים לעבוד את עבודת הקודש, אפילו שאני אשאר בכל החיים שלי בטעם כזה. זה נקרא "כלה כמות שהיא".

וכמו שאמר אאמו"ר זצ"ל (מובא במאמר "סדר עבודה") שיש להאמין באמונה, שה' הוא המשגיח בבחינת אמונה לבד. כלומר, אף על פי שהאמונה הוא למטה בחשיבות, מכפי

שהוא היה מבין זה בתוך הדעת, והוא בוחר ללכת בדרך הזו. ולא עוד, אלא זה שהולך למעלה מהדעת, אין זה מטעם שאין לו ברירה.

אלא, אפילו יתנו לו דעת, הוא בוחר יותר ללכת למעלה מהדעת. וזה נקרא "כלה כמות שהיא". כלומר, שהוא מקבל על עצמו מלכות שמים, אפילו שאין לו הרגשה של חשיבות, כמו שצריכים להרגיש בזמן שמשמשים מלך גדול וחשוב. ומכל מקום אין הוא משגיח על ההרגשה שהוא מרגיש, אלא הכל הוא מקבל על עצמו בשמחה רבה. אבל היות שהכל הוא למעלה מהדעת, יש בעבודה זו עליות וירידות. לכן בזמן עבודה של בחינת כלה, יש עליות וירידות, שזה נקרא "ריקודין".

ובית הלל אומרים, שהריקוד הוא לאו דוקא כדעת בית שמאי, שאומרים, שצריכים לומר "כלה כמות שהיא", היינו שמקבל על עצמו, אף על פי שהוא אצלו בבחינת למטה בחשיבות, ושרק בזה האופן יש עליות וירידות, הנקרא "ריקודין". אלא, לפי דעתנו, לא צריכים להחמיר כל כך באלו העובדים, שרוצים לקבל עליהם בחינת אמונה, בצורה, שכל כך היא במצב שלמטה בחשיבות.

אלא שיש לקבל את האמונה בצורה, שלא יסתכל עכשיו על מה שהוא מרגיש. אלא צריך לומר, שבאמת הכלה הזו, היא כלה נאה וחסודה ("חסודה" פירושו, חוט של חסד משוך עליה). ומה שהוא לא מרגיש, זה הוא משום שעדיין לא ראוי להרגיש. אבל באמת אחר כך הוא יראה את יופיה, איך שהיא נאה וחסודה. ומכל מקום, היות שעכשיו אין לו ההרגשה זו, כבר נוהג כאן ענין עליות וירידות, שזה נקרא בעבודה "ריקודין".

ובהאמור יוצא, שענין זה נוהג רק בזמן שהעבודה היא בבחינת "כלה". לכן אמרו חז"ל "כיצד מרקדין לפני הכלה", ולא אמרו "כיצד מרקדין לפני החתן". מה שאם כן כשמדברים מסעודה, נקרא זה "סעודת חתן" ולא "סעודת כלה". והטעם הוא, כי סעודה היא, כמו שאמרו חז"ל (ע"ז דף ג'), "מי שטרח בערב שבת, אוכל בשבת, ומי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת", היות ששבת היא "תכלית מעשה שמים וארץ".

"שבת" פירושו זמן של קבלת את הטוב והעונג, שהוא תכלית מטרת הבריאה. לכן נקרא שבת "תכלית מעשה שמים וארץ". נתינת הטוב והעונג, זה שייך להחתן, שהכוונה היא על הבורא, שהוא המשפיע טוב ועונג להנבראים. והקב"ה נקרא "חתן", על שם כמו שאמרו חז"ל (יבמות ס"ג) "נחית דרגא ונתיב אתתא", שפירושו של "חתן", שהוא צריך לרדת מדרגה יותר למטה ולקבל אשה. כמו שכתוב בספר "מתן תורה", "וירד ה' אל ראש ההר". ומבחינת ירידה זו נקרא הקב"ה "חתן", מלשון "נחית דרגא", כנ"ל.

ויש לפרש, מהו ענין ירידה אצל הקב"ה. אלא כמבואר בדברי האר"י הקדוש, שבכדי שתהיה יכולת להנבראים לקבל אורו יתברך, היו הרבה צמצומים והמעטת האור, עד שיהא ראוי להשגת התחתונים. כי אם האור יהיה גדול יותר מדי, לא תהיה שום אפשרות לתחתונים לקבל את שפעו, כי הם מתבטלים להאור "כנר בפני האבוקה".

וזה נקרא אצל הבורא "וירד", לשון ירידה מגדלותו. כלומר, שאין התחתונים ראויים לראות את גדלותו יתברך, אלא כל אחד לפי הכשרתו, בשיעור הזה מסתלק ממנו הצמצום, והאור מתגלה. ומבחינה זו נקרא הבורא "חתן", בזמן שהוא לוקח את העם ישראל בתור "כלה", לתת לה כל מה שהיא צריכה, כמו שכותבים בכתובה, מה שהחתן נותן להכלה "ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס יתיכו".

כלומר, שהבורא, בזמן שהוא לוקח לעם ישראל בתור כלה, שווא שהוא יתן לה כל מה שהיא צריכה. זה נקרא "סעודת חתן", שהבורא, שהוא החתן, מלשון "נחות דרגא", הוא מזין ומפרנס את הנבראים, כלומר, שצריך להשפיל עצמו, בכדי שיתן לכל אחד ואחד לפי יכולת השגתו. שבעבור זה היו כל הצמצומים. ומזה בא כל ענין ריבוי השמות.

ובטח מובן מאליו, בזמן שהאדם מקבל מהבורא טוב ועונג, לא שייך לומר, שבמצב כזה, בעת קבלת השפע, שיהיו עליות וירידות. שרק בזמן שהאדם הוא נמצא במצב של הסתרת פנים, שהוא צריך להתגבר על מה שהוא מרגיש, ולומר, שהבורא הוא טוב ומטיב, שזה לא תמיד האדם מסוגל להתגבר.

מה שאם כן בעת קבלת טוב ועונג, אין שום מציאות, שיהיה לו אז מצבים של ירידות, שזה נקרא "ריקודין". לכן לא אמרו "כיצד מרקדין לפני החתן". כי בזמן שהקב"ה נקרא "חתן", הוא כשלוקח את "הכלה". כלומר, שיש אז יחוד בין חתן לכלה, שענין "יחוד" נקרא השתוות הצורה.

כלומר, שעם ישראל בכלל, או אדם פרטי בלבד, הגיע להשתוות הצורה, זה נקרא "יחוד". שאז מסתלקת ההסתרת פנים, וכל אחד ואחד מקבל את גילוי פנים של הקב"ה. זה נקרא "סעודת חתן". לכן אמרו, ששם, אצל חתן, העבודה היא מתקבלת אז בצורה אחרת, היינו שצריכין לשמח את החתן.

אולם יש להבין מה שאמרו חז"ל (ברכות ז') "כל הנהנה מסעודת חתן, ואינו משמחו, עובר בה' קולות. ואם משמחו, מה שכרו. אמר ר' יהושע בן לוי "זוכה לתורה, שנתנה בה' קולות". ויש להבין, מה מרמז לנו בעבודה "סעודת חתן". שכל הנהנה מסעודת חתן, צריך לשמחו. ובגשמיות קשה להבין, בשביל מה צריכים לשמח את החתן. וכי הוא בעצמו לא שמח. כי מי מכריח אותו להיות חתן. ובטח שהוא שמח, כמו שכתוב "כמשוש חתן על כלה". ובטח בגשמיות יש על זה תירוצים, אולם בדרך העבודה מה זה מרמז לנו.

והענין הוא, כמו שידוע, כי כל עבודתנו היא, שעל ידי הקיום בתו"מ הוא שנגיע להשתוות הצורה. שענינו הוא להגיע "שכל מעשיו יהיה ע"מ לעשות נחת רוח ליוצרו, ולא לתועלת עצמו". והמצב של עבודה זו נקרא בשם "כלה", כנ"ל, שיש שמה ענין עליות וירידות, הנקרא "ריקודין".

ואח"כ, כשגמר את העבודה זו מצד התחתון, שזה נקרא "כל אשר בידך ובכוחך לעשות, עשה", אז נקרא זה בשם "גמר מלאכה". וזה הוא פירוש "כלה", כמו שכתוב "בכלות

משה", שהוא ענין גמר מלאכה מצד התחתון. אז האדם זוכה לבחינת אמונה בקביעות. היינו, שכבר בא לדרגת "כל מעשיך יהיו לשם שמים". לכן מה שהוא מקבל אז שפע מלמעלה, שנקרא "סעודת המלך", הוא צריך לקבל את השפע בע"מ להשפיע ולא לתועלת עצמו.

כלומר, שהוא צריך אז להיות מוכן לומר, שהתענוג הזה, שהוא מקבל, הוא מקבל לא מטעם, שהוא רוצה להנות עצמו, אלא שהוא רוצה לשמח את ה'. היות שהבורא ברא את העולם, בכדי להטיב לנבראיו. ואם הוא לא יקבל את הטוב ועונג, לא יכול לצאת כוונתו יתברך לפועל. ובזה שהוא נהנה עכשיו, אז הקב"ה נהנה, שמטרתו מתגלה בפועל. נמצא, בזה הוא מקיים מה שאמרו חז"ל "כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו". והוא כן משמחו.

ובאמת צריכים להבין:

(א) במה יכולים לשמח את החתן.

(ב) בשביל מה צריכים לשמח את החתן.

ובדרך העבודה, מה שייך לומר, שעם ישראל צריכים לשמח את הקב"ה. וכי שייך לומר דבר כזה אצל הקב"ה, שהוא צריך להשמחה שלנו, שאנחנו נשמח אותו.

(ג) ומדוע הוא עובר בה' קולות, אם אינו משמחו. כלומר, למה דוקא מספר של ה' קולות.

(ד) שכל מי שמשמחו, הוא מקבל שכר. ומהו שכרו, אמר ר' יהושע בן לוי "זוכה לתורה, שנתנה בה' קולות". גם זה יש להבין. כל אדם יודע, שהשכר הוא בעוה"ב. ומהו שאומר, שהתורה הוא השכר. לכאורה משמע להיפך, כמו שכתוב "תנא דבי אליהו, כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו, שהוא בן עולם הבא". נמצא, שבשביל תורה מקבלים שכר "עולם הבא". וכאן אמר ר' יהושע בן לוי, שהשכר הוא תורה.

ובהאמור, שכל עבודתינו היא, שע"י קיום תו"מ האדם צריך לכוון, שע"י זה הוא יגיע לבחינת השתוות הצורה, כנ"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום". והמצב הזה נקרא בחינת "כלה", כנ"ל.

וכל מה שמקבלים מהבורא, לא חשוב גשמיות או רוחניות, אלא כל תענוג שמקבלים מהקב"ה, זה נקרא "סעודת חתן". כלומר, שכל מה שהאדם נהנה, נקרא בשם "סעודה". לכן כל ההנאות שהאדם מקבל מה', נקרא "סעודת חתן".

והיות שע"י זה שהאדם מקבל, האדם בא לידי שינוי צורה, שזה גורם פירוד. ועל בחינה זו היה צמצום והסתר, שאין אור פניו מתגלה במקום פירוד. זה שהקב"ה נותן לו משהו

להנות, שע"י זה שהקב"ה נותן לו משהו, הוא צריך לקבל מזה עליה בדרגה. היינו, שיהיה יותר מקורב לקדושה. כי עתה הוא יותר מוכשר להאמין, שה' טוב ומטיב. ומשום זה היה צריך לקבל על עצמו, שיאהב את ה', היות שהוא זן ומפרנס.

וראיה לזה, שקבל עכשיו בחינת מזונות. היות מזה שהגוף מתקיים וחי חיי אושר, זהו לאו דוקא מאכילה ושתיה. אלא האדם צריך גם למזונות השייכים לבחינת רוחו של הגוף. היינו מכבוד, והשכלה, ומעבודת ה'. כל אחד לפי רוחו, יש לו צורך לדברים שירומו לו את רוחו. והכל נקרא "מזונות". לכן כל הנאה שהאדם מקבל מה', השכל מחייב שיתקרב לקדושה. אמנם למעשה, אדם נעשה ע"י זה יותר מרוחק, מטעם שינוי צורה הנובע מבחינת קבלת התענוג.

לכן, אם האדם, בזמן שמקבל את התענוג מה', הוא משתדל לשמח את המלך, בזה שהוא מקבל בע"מ להשפיע להקב"ה, והשמחה שלו היא מזה, שמשתדל לכוון בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו, היות שע"י זה הוא משיג כלי דהשפעה, ועם הכלי הזה הוא משמח את הבורא, מסיבת היות שמטרת הבריאה היא להטיב.

ומזה יש שמחה לה', שעכשיו ה' יכול לתת טוב ועונג להאדם, מסיבת שהאדם מוכשר עכשיו לקבל בע"מ להשפיע, ואז יקוים מה שכתוב "ישמח ה' במעשיו", שפירושו, במעשה הבריאה, שרצונו להטיב לנבראיו. והיות מסיבת הצמצום, היה הקב"ה צריך להסתיר עצמו מפני הנבראיו. מה שאם כן בזה שהאדם מכוון בעת קבלת הנאה, שמקבל זה לתועלת הבורא, בזה שיש להבורא הנאה, מזה שנותן להנבראים.

נמצא לפי זה, שמכל הנאה והנאה, כשהוא מקבל ומכוון בזה, שכוונתו היא לתועלת ה', ע"י זה מתרקם אצלו כלי, הנקרא "מקבל בע"מ להשפיע". וכשהכלי הזה מתגדל אצלו, אחרי כל נתינה ונתינה, אז מה יהיה שכרו אח"כ מהגדלת הכלים, שיהיו בע"מ להשפיע, השכר שלו יהיה, שיזכה אח"כ לבחינת תורה, הנקרא בחינת "שמותיו של הקב"ה", היות שעכשיו, מה שיקבל, יהיה בע"מ להשפיע.

נמצא, השכר יהיה בחינת תורה, כמו שאמר ר' יהושע בן לוי. כלומר, מה יהיה אחר שהאדם כבר זכה לדרגה, שיכול לשמח המלך. זאת אומרת, שרוצה רק לעשות נחת רוח ליוצרו. ומהו שכרו. אין הפירוש, שהאדם צריך לקבל שכר, עבור זה שהוא משמח את הבורא. אלא הפירוש הוא, מהו שכרו. היינו, שהוא אומר, שהשכר שלו הוא, במה שהוא יכול לשמח את המלך.

ובמה משמח את המלך. עם קבלת התורה. שענין להטיב לנבראיו, הוא ההטבה שהבורא רוצה לתת להנבראים, שהוא גילוי אלקותו יתברך לנבראים. וזה נקרא "תורה", היינו "תורה מבחינת שמותיו של הקב"ה". נמצא, שכרו הוא בזה, שהקב"ה יכול לתת לו בחינת תורה, שמנתינה זו הקב"ה נהנה. וזה משמח אותו.

נמצא לפי זה "הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו", כלומר שהוא עדיין שקוע באהבה

עצמית, ואינו יכול לומר, שכל מה שהוא עושה, הוא רק לתועלת הבורא. ואין הקב"ה יכול לתת את בחינת תורה, היות שהכל ילך להס"א. לכן אמרו, שהוא "עובר בה' קולות". שידוע, שה' בחינות הוא כולל כל העולמות וכל המדרגות, המתגלות בבחינת שמותיו של הקב"ה, שהם **קוצו של י' ו ד' אותיות ה'י'יה'**, שבעולמות נקראים **א"ק ואבי"ע**. ובבחינת הנשמות נקראים נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה.

אם כן, יהיה הפירוש "עובר בה' קולות", היינו שהוא גורם, שה' בחינות הנ"ל לא יתגלו, מסיבת שלא משתדלים להגיע לידי הכוונה, שכל המעשים יהיו רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. שזה נקרא, במקום שהוא צריך לעבוד לשמח את הקב"ה, הוא דואג רק לשמח את עצמו. וממילא הוא מונע בזה, שהשפע עליון לא יוכל לבוא לידי גילוי.

נמצא, שהאדם גורם מניעת השפע למטה. וזה נקרא, שבמקום שהאדם צריך להשתדל, שיהיה כבוד שמים מגולה, שזה נקרא "גילוי אלקות לנבראיו", שזוהי מטרת הבריאה, האדם עושה מעשים, שע"י גורם, שאין כבוד ה' מגולה, אלא שכבוד הס"א מגולה, ושכינתא היא בעפרא.

וזה נקרא **"שכינתא בגלותא תחת אומות העולם"**, הנמצאים בכל אדם ואדם. כלומר, במקום שהאדם ישתדל, שבחינת טוב ומטיב יהיה מגולה, ושיסתלק ההסתר ע"י זה שמכוונים להשפיע, הוא גורם שהאומות העולם שבו, הם יעלו מעלה מעלה. היות שענין אומות העולם הוא הרצון לקבל לעצמו. והיות שעובדים בשבילו, הוא מקבל כח, ובחינתו מתגלה. ובחינת ישראל שבו יורד תחתיו, זה נקרא "שעובר בה' קולות".

מה שאם כן אם עובדים בע"מ להשפיע, הקדושה מקבלת כח, והיא שולטת. מה שאם כן "מי שנהנה מסעודת חתן" כנ"ל, וכוונתו היא "בכדי לשמחו". שפירושו, שהשכר שלו הוא, במה שהוא זוכה לשמח את הבורא. והסימן על השכר, כלומר מאיפה הוא יודע, שכן הוא אמת, שכוונתו בעל מנת לשמח את הבורא.

על זה אמר ריב"ל, ש"שכרו הוא תורה". אם הוא זוכה לתורה, היות אם כוונתו באמת היא רק לשמח את המלך. וזהו כל שכרו. וממילא מסתלק ממנו הצמצום וההסתר, וצריך לזכות לגילוי אור פניו יתברך, שזה נקרא בחינת "תורה של שמותיו יתברך", הנקרא "גילוי אלקותו יתברך לנבראיו".

ובהאמור יוצא, שענין "כלה" הוא עבודה של אמונה, היינו קבלת עול מלכות שמים. וכאן יש ענין של עליות וירידות. זאת אומרת, מה שהאדם צריך לתת לה'. שהוא בחינת "כניעה ללא תנאיי". כלומר, שאם האדם מקבל בחינת אמונה למעלה מהדעת, אפילו שאין לו שום הרגשה, ואין לו שום התפעלות, מזה שקבל על עצמו עול מלכות שמים, מכל מקום הוא מסכים על המצב הזה, ואומר, שבטח כך הוא רצון ה', שיעבוד וישמש אותו בשפלות כזו, אם כן מה חשוב לו, איזו התפעלות הוא מרגיש מהאמונה כזו, כי על עצמו, היינו לתועלת עצמו, על זה הוא לא דואג, אלא רק מה שהוא לתועלת ה'. ואם ה' רוצה שהוא ישאר במצב הזה, הוא מקבל עליו בלי שום תנאים. וזה נקרא "כניעה ללא תנאיי".

ומבחינה זו נקראת אמונה, בחינת "מטה". היינו, שהבחינה זו היא בחינת "מטה בחשיבות" אצל האדם. כמו שכתוב בספר "פרי חכם" (חלק ב' דף נ', ד"ה "ואפרש"), ש"ענין אמונה נקרא מטה, מטעם שהוא מטה בחשיבות. לכן, כשמשליכין את האמונה ארצה, כלומר שלא מחשיבים את גדלות של אמונה, נעשה מזה נחש. היינו, שנעשה האדם אז במצב הזה יותר גרוע משהתחיל לכנס בעבודה דבחינת אמונה. שמלפני זה הוא היה בבחינת דומם דקדושה, ולא היה חסר לו בחינת אמונה. מה שאם כן עתה, שהתחיל לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, אז האמונה שלו בלתי חשובה, מטעם שהדעת שלו לא נותנת לו להאמין בלי דעת. לכן הוא נופל לקליפת נחש. לכן, כשרוצה להכנס לקדושה, הוא אוחז אותו בזנבו. היינו, שזנב הוא הבחינה האחרונה שבכל דבר. כלומר, שהוא מקבל את האמונה עם כל שפלותה, דהיינו למעלה מהדעת. אז נעשה לבחינת מטה. מפרש שם וזה לשונו, שבידו של הגואל היה מטה, שהוא סוד רעיא מהימנא, שיש מטה בידו להטות לבן של ישראל, לאביהם שבשמים".

מה שאם כן "חתן" הוא שנותן, כשמדברים ממה שהבורא עושה, בחינתו הוא להטיב לנבראיו. לכן נקרא "סעודת חתן". וזה שאמרו "הנהנה מסעודת חתן".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו "לחם רע עין" בעבודה

מאמר י"ג, תשמ"ט
ספר שמות

בזהר שמות (דף ז' ובהסולם אות כ"א) כתוב שם וזה לשונו, "ר' חייא פתח, אל תלחם את לחם רע עין, משום שהלחם או ההנאה, מאותו בן אדם שהוא רע עין, אינו כדאי לאכול ולהנות ממנו. ואם כשירדו ישראל למצרים, לא היו טועמים את לחם המצרים, לא היו נעזבים בגלות במצרים, ולא היו יכולים להרע להם". (ובאות כ"ג) אומר שם וזה לשונו, "כי אין לחם רע בעולם זולת הלחם של רע עין. מה כתוב, כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם, כי תועבה היא למצרים, כלומר, שלא יכלו לראות כשהעברים אוכלים. הנה לך לחם רע עין", עד כאן לשונו.

ויש להבין את האיסור של "לחם רע עין". עד כדי כך, שאם לא היו ישראל טועמים את לחם המצרים, לא היו עם ישראל נשארים בגלות. זה תמוה מאוד, מהו הקשר של "לחם רע עין" לגלות. כלומר, מדוע זה גורם, שיהיו בגלות עבור דבר זה, שמשמע, שזהו איסור חמור, האם זה בכלל מצות לא תעשה מדאורייתא או מדרבנן, שמגיע בגלל זה גלות.

ובכדי להבין זה על דרך העבודה, צריכים לזכור את ב' דברים שיש לפנינו. ואת זה צריכים לזכור תמיד:

(א) הוא מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. וזה מזכיר לנו, שאנו צריכים להגיע לידי שלימות, ולזכות להגיע לקבל את הטוב והעונג, שישנם במטרת הבריאה. ומטרה זה האדם נבחן לבעל חסרון, היות שלא הגיע למטרת הבריאה. והוא נמצא עדיין באמצע עבודה. וזה נקרא בלשון הקבלה, שהאדם צריך לזכות להשיג את בחינת "נרנח" שבשורש נשמתו".

(ב) הוא תיקון הבריאה. היות ששינוי צורה עושה פירוד, והיות שהאדם נברא בכדי שיוכל לקבל את הטוב והעונג, שמוכרח שיהיה לו רצון וחשק לקבל תענוג, והרצון לקבל הזה, מפריד אותו מהשורש, כי הבורא רוצה להשפיע, והנבראים יש להם רצון לקבל, וזה גורם פירוד, שמרחק את הנבראים מהבורא. לכן נעשה תיקון, המכונה "צמצום והסתרה", שאין הנבראים יכולים להרגיש את השורש שלהם, כלומר "מי ברא אותם", מטרה שמתקנים את הפירוד.

וכמו שכתוב (בפתיחה לחכמת הקבלה, אות י') וזה לשונו, "והנך מוצא, איך שהנפש

הזאת, שהיא אור החיים, המלוּבש בהגוף, נמשכת יש מיש מעצמותו יתברך ממש, ובעברה דרך ד' עולמות אבי"ע, כן היא הולכת ומתרחקת מאור פניו יתברך, עד שבאה בכלי המיוחד לה, הנקרא "גוף". ואם אמנם גם האור שבה נתמעט מאד, עד שאין ניכר בו עוד שורש מוצאו, עם כל זה ע"י העסק בתו"מ, ע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא הולך ומזכך את הכלי שלו, הנקרא "גוף", עד שראוי לקבל את השפע הגדול, בכל השיעור הכלול במחשבת הבריאה בעת שבראה".

ובהאמור נבין, שהעבודה שלנו היא לצאת מקבלה עצמית, היינו שהפרנסה שלנו תהיה ממה שאנחנו מפרנסים את הגוף, שיהיו לו חיים, שיכול להנות מחיים, לא יהיה מזה, שהרצון לקבל לעצמו נהנה, שהוא נקרא "רע עין", כלומר, שלא רוצה להיות משפיע, אלא כל חשקו הוא לקבל לעצמו, שזה נקרא "רע עין", שלא רוצה לתת משהו לאחרים, אלא הוא משוקע באהבה עצמית.

וזה נקרא "רע עין". ולכן, אם המזונות, מה שהאדם אוכל, הנקרא "לחם", אסור לאדם להנות מהלחם הזה, שהוא "לחם רע עין". כלומר, שהאדם נהנה וסועד את לבו מהלחם של "רע עין". זאת אומרת, מזה ש"הרע עין" נהנה, היא תהיה הנאה של אדם. כלומר, מזה שהרצון לקבל, הנקרא "רע עין", נהנה, שמזה תהיה כל השמחה, והמצב רוח, שהאדם מקבל על זה, הוא לא מסכים לקבל, משום שהנאה הזו גורמת לאדם שיהיה נפרד מהקדושה מסיבת שינוי צורה, כנ"ל.

ובזה נבין את מה ששאלנו, מהו כל כך גודל האיסור של "אל תלחם לחם רע עין", שבגלל זה נשאר ישראל בגלות, כמו שאומר "ואם כשירדו ישראל למצרים, לא היו טועמים את לחם המצרים, לא היו נעזבים בגלות מצרים". היות שענין "גלות" נקרא בזה, שעם ישראל לא היו יכולים לעבוד בע"מ להשפיע לה', אלא רק לקבל לעצמו. וזה נקרא "גלות מצרים", שלא יכלו לצאת משליטתם, אלא הרצון לקבל לעצמו, היה שולט. לכן אומר הזה"ק, שאם בזמן שירדו בגלות מצרים, היו נזהרים שלא יאכלו, היינו שלא יהנו מזה שהמצרים נהניו, כלומר "מרע עין", שהוא הרצון לקבל לעצמו, לא היו נכנסים תחת שליטתם, בגלות.

נמצא, שגודל האיסור של רע עין הוא, שהלחם שלו כולו בע"מ לקבל, וזה גורם כל הפירוד מהקדושה. וזהו כל האיסור של "אל תלחם את לחם רע עין". זאת אומרת, שכל עבודה שלנו בתו"מ, היא בכדי שנצא מגלות של הרצון לקבל לעצמו. כלומר, שאנו צריכים לכוון בעת שאנו עוסקים בתו"מ, שהשכר שלנו יהיה, שע"י זה נזכה לצאת מגלות והשעבוד של הרצון לקבל לעצמו, ונוכל לעבוד הכל בע"מ, שיצמח מזה נחת רוח להבורא, ושכר אחר אין אנו דורשים עבור העבודה בתו"מ.

היינו, שאנו רוצים לזכות, להרגיש בעת שאנו עוסקים בתו"מ, שאנחנו משמשים למלך גדול וחשוב, ושתהיה בנו בזה אהבת ה', מזה שאנו מרגישים את רוממותו יתברך.

אבל כל הנאה שלנו תהיה מזה, שאנחנו משמשים את הבורא, זה יהיה השכר שלנו, ולא שהוא יתן לנו איזו תמורה עבור העבודה. אלא שנרגיש, כי **העבודה בעצמה היא השכר**, ואין שום שכר יותר גדול בעולם, מזה שזוכים לשמש את הקב"ה.

מה שאם כן "לחם המצרים" הוא, בדרך העבודה, ממש להיפך, כמו שכתוב "כי לא יוכלון המצרים, לאכל את העברים לחם, כי תועבה היא למצרים". "כי תועבה" הוא מלשון "תועבת מצרים כל רועה צאן", שפירושו, מבזים היו בעיניהם הרועים. לכן הפירוש יהיה, שהמצרים היו מבזים את המאכלים של העברים, כי העברים כל הלחם היינו המזונות, היו בע"מ להשפיע, ואצל המצרים כל הלחם הוא בבחינת "רע עין", שהוא לקבל. וכששמעו, שהלחם עברים הוא להשפיע, דבר של להשפיע הוא מאוס ובזוי, כי בזמן שצריכים לעשות בע"מ להשפיע ולא לקבל לתועלת עצמו, עבודה זו בזויה אצלם. ולא מרגישים בזה שום טעם.

לכן בזמן שהמצרים היו רק שומעים, שצריכים לעבוד בע"מ להשפיע, הם באים לידי הרגשה, שהם צריכים להשפיל עצמם. היינו, שכל הדעת שלהם, שהיא מחייבת, שהאדם צריך לדאוג לתועלת עצמו, ומה שאינו יצמח מזה משהו לתועלת עצמו, זה אין הם מסוגלים לעשות, לכן הגוף, בזמן שהוא נמצא תחת שליטת המצרים, בזמן שהוא שומע אפילו רק רמז קל, שצריכים לעשות להשפיע, תיכף הגוף מבזה את עבודה זו, והוא טוען, שהוא עדיין בשכל המלא שלו, ולא יכנע לאכול לחם של עברים, שאצלו הלחם הזה לחם תועבה, משום שהלחם הזה הוא נגד הדעת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שכתוב "והשבות אל לבבך"

מאמר י"ד, תשמ"ט
ספר שמות, וארא

בזה"ק (וארא דף כ"ט ובהסולם אות פ"ט) כתוב שם וזה לשונו, "פתח ר' אלעזר ואמר, וידעת היום והשבות אל לבבך, כי הוי"ה הוא אלקים. שואל, מקרא זה היה צריך לומר, וידעת היום כי ה' הוא אלקים. ולבסוף, והשבות אל לבבך. כי הידיעה, שה' הוא אלקים, מכשירו להשיב אל הלב כן. ואם כבר השיב אל לבו, מכל שכן שיש לו ידיעה. ועוד, והשבות אל לבך, היה צריך לומר, ולא לבבך.

ומשיב, אלא אמר משה, אם אתה רוצה לעמוד על זה, ולדעת "כי ה' הוא אלקים", אז "והשבות אל לבבך". ותדע זה. כי "לבבך" פירושו, שיצר הטוב ויצר הרע, השוכנים בלב, נכללו זה בזה, והם אחד, היינו בשני יצריך, שיהפוך מדות הרעות של יצר הרע להיות טובות. ואז ודאי אין עוד הפרש בין יצר טוב ליצר הרע, ואז תמצא "כי ה' הוא אלקים", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מה ישנו בידיעה זו, שאם יודעים, ש"ה' הוא אלקים", באים לידי "והשבות אל לבבך", שזוהי שאלת ר' אלעזר. ועוד יש להבין את התשובה שאומר, שאי אפשר להגיע לידיעה, ש"ה' הוא אלקים", מטרם שזוכים לידי "והשבות אל לבבך". מהו הקשר, שזה תלוי בזה. כלומר, שדוקא בזמן שהוא עובד את ה' עם היצר הרע גם כן, אז יכולים לבוא לידיעה זו.

וכדי להבין זה, צריכים להקדים את ענין מטרת הבריאה ואת ענין תיקון הבריאה, שידוע כי מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שפירושו, שהבורא רוצה, שכל הנבראים יקבלו טוב ועונג. ומטרם שהגיעו לקבלה זו, אין עדיין ניכרת השלימות שבמטרת הבריאה, היות שעדיין ישנן בחינות בעולם, שעוד לא השיגו את הטוב ועונג.

לכן שלימות מטרת הבריאה ניכרת דוקא בזמן, שכולם ישיגו את הטוב ועונג. וזה נקרא, כמו שאומר האר"י הקדוש, "שמטרם שנברא העולם, היה הוא ושמו אחד", כמו שכתוב בתע"ס, שפירושו, שבחינת הטוב ועונג, שהיה ברצונו להטיב לנבראיו, היתה שם בחינת כלי, הנקראת מלכות דאין סוף, שקיבלה את האור. והיה האור, הנקרא "הוא", והכלי, הנקרא "שמו", אחד, שלא היה שינוי צורה. וזוהי מטרת הבריאה.

ואח"כ בא ענין של תיקון הבריאה, כמו שאומר האר"י הקדוש, "שבכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, צמצם את עצמו". ומפרש שם באור פנימי, שבכדי שלא תהיה

בחינת בושה, היות ששינוי צורה גורם בחינת פירוד בין המקבל להמשפיע, וכמו כן כל הדברים שאינם נוהגים בהשורש, גורמים בחינת אי נעימות בהענפים, כידוע, לכן ע"י הצמצום וההסתר, שנעשה, ניתן להתחתונים מקום לתקן את הכלי קבלה שלהם, שיהיו בעמ"נ להשפיע.

ואז כבר תהיה השתוות הצורה בין המקבל להמשפיע. אז יקובל כל האור, שהיה ברצונו להטיב לנבראיו, מגולה אצל התחתונים. ושוב יהיה "ה' אחד ושמו אחד", שפירושו, שהטוב ועונג, שהיה מגולה בעולם אין סוף בכלים דקבלה, יתגלה האור הזה בכלים דקבלה, המתוקנים בע"מ להשפיע.

ומכאן נמשך לנו ב' דברים :

א) הרצון לקבל, הנמשך ממטרת הבריאה, היות שרצונו להטיב לנבראיו, לכן ברא בהנבראים רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג. ומבחינה זו נמשך הרע, הנקרא בשם "יצר הרע", שתכונתו היא אך ורק לקבל לתועלת עצמו.

ב) הרצון להשפיע. והוא נמשך מכח הצמצום וההסתר, שנעשה בכדי שיהיה תיקון הבריאה, שהוא נקרא בשם "יצר טוב", היות שע"י הרצון להשפיע מגיעים להשתוות הצורה, שהיא בחינת דביקות, שעל ידה יקבלו את הטוב והעונג, שיש ברצונו להטיב לנבראיו, שאז יבוא מטרת הבריאה לשלימותה.

הנה, בזמן שהאדם רוצה להכנס בעבודת הקודש, כלומר לעבוד ולתת יגיעה, בכדי שיקבל שכר, שהשכר שלו יהיה, שיזכה לדביקות ה', היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אז הגוף, שנולד מצד המטרת הבריאה עם הרצון לקבל לעצמו, כנ"ל, הוא מתנגד בכל תוקף, והוא צועק, הלא מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, ואין הבורא חסר כלום, שהתחתונים יתנו לו.

אם כן הוא שואל, בשביל מה אני צריך להשתדל, שהכל יהיה לשם שמים בלי תמורה. והלא זה הוא נגד מטרת הבריאה. ואם היה נכון, שצריכין לעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו, אם כן מדוע ברא בנו רצון לקבל לעצמו. אלא היה צריך לברוא בנו רצון להשפיע. אז היו כל הנבראים עובדים לתועלת ה'.

אלא מה אתה רוצה לומר, היות שרצונו להטיב לנבראיו, לכן ברא בנו רצון לקבל. ואח"כ הוא רוצה, שיעבוד בשבילו לתועלת ה'. וזהו יסורים גדולים באם, שרוצים לבטל את הקבלה עצמית, ולבטל את כל עצמיות שבנו, ולא להשאיר אצלנו שום דבר עבור תועלת עצמנו.

וכמו שאמרו חז"ל (סוכה מ"ה) "כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם". שפירושו, שאם הוא עושה הכל לשם שמים, אלא משתף גם עבור עצמו קצת, זה נקרא

"דבר אחר". הרי זה נעקר מן העולם, היינו מעולם הבא, היינו שלא יכול לזכות להשכר, שמקבלים עבור עבודת האדם בתורה ומצות.

נמצא לפי זה, שאין אנו יכולים להבין, שרצונו להטיב לנבראיו, נתן לנו יסורים לעבוד בשבילו. וכי בשביל מה הוא צריך, שאנחנו נסבול יסורים, בזה שאנחנו צריכים לוותר על הרצון לקבל שלנו. לכן בזמן שאנו הולכים בכפיה, ועובדים בהתגברות על הרצון לקבל שבנו, ואנו אומרים להגוף שלנו, אין אנחנו צריכים להיות חכמים.

אלא אנו צריכים להאמין באמונת חכמים, כמו שהם מלמדים אותנו, שאנו צריכים לקיים את התו"מ בלי שום תמורה, אלא כמו שאמרו (אבות פרק א' ג') וזה לשונם, "הוא היה אומר, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הו כעבדים, המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס".

זאת אומרת, שאנו צריכים להאמין, שהבורא אינו חס ושלוס בעל חסרון, שהוא צריך שאנחנו נעבוד בשבילו. אלא אנו צריכים להאמין, שזה שאנחנו צריכים לעבוד בשבילו, זהו בטח לטובתנו. היינו, שע"י זה נגיע למטרת הבריאה, שהיא, שהתחתונים יקבלו טוב ועונג. אלא, שהעבודה הזו היא לצורך תיקון הבריאה, כנ"ל.

אולם, היות שזה הוא נגד הדעת, לכן אין האדם מסכים לזה, וצריך כל פעם להתגברות, היות שכל התגברות פועלת רק לשעתה, וכל פעם הוא צריך להתגברות מחודשת. המצב הזה נקרא בחינת "דין". כלומר, שעדיין האדם נמצא במצב של שליטת הצמצום ודין, שהיה שלא יהיה מגולה את אור פניו יתברך, שכולם ירגישו איך שהבורא מנהיג את העולם בהשגחה של טוב ועונג.

אלא כל אחד רואה, איך שמידת הדין שורה בעולם, היות שכל אחד מרגיש חסרונות, הן בגשמיות והן ברוחניות. אז האדם אומר, ששם אלקים, שהוא מידת הדין, על ידו מתנהג העולם. והאדם צריך להאמין, שבאמת הכל הוא רחמים, אלא לפי שעה הוא צריך כך להרגיש, היות שהכל הולך על דרך התיקון, שדוקא ע"י זה תהיה היכולת להגיע למטרת הבריאה, שהיא טוב ועונג.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הקשר של "והשבות אל לבבך", להידיעה "כי ה' הוא אלקים". כי מטרים שהאדם מגיע לידי מדרגת, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, המכונה "בע"מ להשפיע", אין האדם מסוגל לראות, שכל מה שמתרחש בעולם, הקב"ה מתנהג עם העולם בבחינת טוב ומטיב.

אלא הוא צריך להאמין, שכך הוא, ולומר, כמו שכתוב "עינים להם ולא יראו", אלא שהוא רואה, שהנהגת העולם היא במידת הדין, הנקראת "אלקים". אלא אח"כ, שהוא זוכה לכלים דהשפעה, שהמתקן את הכלים דקבלה שלו, שיהיו בע"מ להשפיע, שזה נקרא, שהוא יכול להיות עובד ה', גם ביצה"ר, כי יצר הרע נקרא "הרצון לקבל לתועלת

עצמו", כנ"ל, שמזה נובע כל הרע שאנו רואים בעולם, שזה נוהג גם בין אדם לחבירו, שכל המלחמות והגנבות והרציחות שישנן בעולם, נובעות מהרצון לקבל לתועלת עצמו.

וכשהוא מתקן את הרצון לקבל הנאה, שיהיה בעמ"נ להשפיע, אז הוא מקבל השתוות הצורה, שהוא מקבל בחינת דביקות בה'. ואז מסתלק ממנו את הצמצום וההסתר, ששורה בעולם. ואז הוא רואה רק טוב. ואז הוא רואה, שכל מה שהיה מרגיש לפני שזכה לדביקות, היו רק תיקונים, שיביאו אותו ע"י לידי השתוות הצורה. נמצא, מה שהיה חושב, שההתנהגות העולם היא במידת הדין, שנקרא "אלקים", הוא רואה, שהוא רחמים, הנקרא "הוי"ה".

ובזה יש לפרש את הקשר של "והשבות אל לבבך" ל"הוי"ה הוא אלקים". היות כי מטרים שזוכים להשבת הלב, שהיה בשינוי צורה וריחוק מקום, כלומר המקבל לעצמו הוא בשינוי צורה מהמשפיע, שזה נקרא ריחוק, נמצא שהשתוות הצורה נקראת, שהשיב את המקבל להמשפיע, זה נקרא "והשבות אל לבבך".

אז רואים, שכל מה שחשב, שהעולם מתנהג בדין, שהוא אלקים, הוא רואה עכשיו, כי "הוי"ה הוא אלקים". היינו, ש"אגלאי מילתא למפרע", שהיה הכל במידת הרחמים. וזה שכתוב "כי הוי"ה הוא אלקים". אולם מטרים שזוכים להשבת הלב, הנקרא "השתוות הצורה", חושבים שהכל הוא מידת הדין, שנקרא "אלקים".

ובהאמור יש לפרש מה שמקשים, מדוע אם ה' היה רוצה להוציא את עם ישראל ממצרים, הוא שלח את משה, לבקש ולהתחנן מלפניו, שיתן רשות לעם ישראל לצאת ממצרים. הלא אנו רואים, שעשה שם נסים לאבותינו במצרים. היינו, שכל המכות היו אצל המצרים, ולבני ישראל, לא היו שולטים שום דבר של המכות, ומדוע ה' לא הוציא את עם ישראל בעל כורחו של פרעה. ובדרך הפשט יש הרבה תירוצים. ונפרש זה על דרך העבודה.

ידוע, שכל אדם הוא "עולם קטן", שהוא כלול מע' אומות העולם ועם ישראל, היינו בחינת ישראל שבו, שהיא בחינת **ישר-אל**, כלומר, שכל מה שהוא עושה, הכל לשמו יתברך. ובחינה זו היא בגלות, בתוך הקליפות, שהם ע' אומות. ובחינת מצרים נקראת שהם מצירים לבחינת ישראל שבו. ופרעה מלך מצרים, נקרא בחינה המושלת ושולטת על עם ישראל. והקב"ה רוצה שגוף האדם צריך לעשות בחירה, היינו שהרע שבאדם יכנע, כלומר שהרצון לקבל הכללי שבו, יתן מקום לצאת משליטת... (ההמשך חסר).

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שהצדיקים ניכרים ע"י הרשעים, בעבודה

מאמר ט"ו, תשמ"ט

ספר שמות

בזהר (שמות דף קי"ז ובהסולם אות ש"ע) כתוב שם וזה לשונו "דודי לי ואני לו, הרועה בשושנים. מה השושנים, קוצים, מצוים בתוכם, אף הקב"ה מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. מה שושנים, אלמלא הקוצים אין השושנים מתקיימים, כך אלמלא הרשעים, אין הצדיקים ניכרים", עד כאן לשונו.

ויש להבין, שמכאן משמע, שצריכים את הרשעים רק בכדי שיהיה היכר לצדיקים. השאלה היא, לגבי מי אנו צריכים את ההיכר הזה. לגבי הבורא אי אפשר לומר כך, הלא הוא יודע כל הנסתרות. ואי לגבי העולם, הלא כתוב "והצנע לכת עם ה' אלקיך", כלומר, שהאדם צריך להסתיר את מעשיו בפני בני אדם. אלא משמע לגבי אדם עצמו. נשאלת השאלה, בשביל מה האדם צריך, שיהיה לו היכר לצדיקים ע"י הרשעים. ההיכר הזה למה לי. כלומר, מה נעשה, בזה שיש לו הידיעה וההיכר בין צדיקים לרשעים. זאת אומרת, שלא מספיק בזה שהוא עושה מעשים של צדיקים, אלא הוא צריך לדעת את ההיכר, שיש בצדיקים ע"י הרשעים דוקא, כאילו אחרת לא אפשר להיות צדיק.

ידוע שבדרך העבודה מדברים הכל בגוף אחד, כלומר הן הרשעים והן הצדיקים שניהם נמצאים בגוף אחד. אם כן תהיה השאלה, לאיזה צורך צריכים רשעים וצדיקים בגוף אחד, שהזה"ק אומר, שהקב"ה מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. אם כן היות שכל אדם הוא עולם קטן, בטח יותר טוב היה, אם היה מנהיג עולמו ע"י צדיקים לבד. והרשעים למה לי. והתשובה היא, בכדי שיהא הכר להצדיקים. אז צריכים להבין, מהי התועלת, מזה שיש היכר לצדיקים ע"י הרשעים, כלומר מה מרויחים מההיכר הזה.

והענין הוא, ידוע שיש מעשה מצות וכוונת המצות. כלומר, מה הוא רוצה עבור עבודתו, כשהוא מתייגע בקיום בתו"מ. ולמדנו, שעל זה יש שכר בשני אופנים:

(א) נקרא לא לשמה

(ב) נקרא לשמה.

ושלא לשמה נקרא, שבשביל העבודה שלו יתנו לו שכר, הן בעוה"ז והן בעוה"ב. וכמו שאומר בזה"ק, שהעבודה הזו לא נקראת עיקר, כמו שאומר בזה"ק (הקדמת ספר הזהר, דף קפ"ה ובהסולם אות ק"צ) ש"היראה דשלא לשמה לאו עיקר יראה". (ובאות

קצ"א) אומר וזה לשונו "היראה שהיא עיקר, הוא שהאדם יירא מפני אדונו, משום שהוא רב ושליט והכל נחשב כאין לפניו, וישים חפצו באותו המקום, שנקרא יראה".

ומזה יצא לנו, שיש שתי מיני כוונות בעת עשיית המעשים, הן בלימוד התורה והן בעשיית המצות. שעבודת הכלל היא בבחינת לקבל שכר. ועבודת הפרט היא לשם שמים, וזהו השכר שלהם, אם הם יכולים לשמש את המלך. כלומר, שכל התענוג שלהם, שנותן להם חומרי דלק, שיוכלו לעבוד בע"מ להשפיע, הוא בזה שהם מרגישים, שהם עושים נחת רוח למלך, ונותנים שבח והודאה למלך, בזה שנתן להם מחשבה ורצון לעבוד בשבילו, ולא מטעם לקבל שכר אחר תמורת עבודתם.

כי כדי לקבל שכר, הם אומרים, שאין אנו צריכים להרגיש את גדלות המלך, אלא אנו צריכים להסתכל על גדלות וחשיבות השכר, שיקבלו תמורתן, אם יקיימו את התו"מ, אבל הבורא יכול להישאר אצלם באותה גדלות וחשיבות, כמו שהיה אצלם בתחילת עבודתם.

מה שאם כן אם כוונתם היא לעשות נחת להבורא, הרי זה גורם, שאם הם רוצים להוסיף עבודה, הם נצרכים להוסיף בגדלות הבורא, כי כפי שיעור גדלותו יתברך, בשיעור זה הם יכולים להיבטל אליו ולעשות את כל מעשיהם רק לשם שמים. וזה כמו שאומר בזה"ק על פסוק "נודע בשערים בעלה", שכל אחד ואחד "לפום מה דמשער בלביה".

אי לזאת, אלו אנשים שרוצים לעבוד לשם שמים, בכדי שיהיה להם חומרי דלק לעבודה, הם צריכים כל יום להשתדל להשיג בחינת אמונה בגדלות ה', היות שגדלות ה' זו שמחייבת אותם לעבוד בשבילו. וזהו כל התענוג שיש להם בעבודתם.

לכן אלו אנשים, שלפעמים הם חושבים, שמספיק להם את שיעור האמונה, שיש להם בה', והם חושבים לעצמם, שהם כבר צדיקים, ואין להם צורך להרבות באמונת גדלות ה', ובזמן שה' מתנהג עמהם בבחינת צדיקים, היינו שנותן להם קצת התקרבות, שמקבלים רצון וחשק וטעם בעבודה, הם חושבים את עצמם, שהם כבר אנשים שלמים, ולא חסר להם אמונה להאמין בגדלות ה'. ואין להם צורך להתקדם, רק במעשים לבד. ובגדלות ה' מספיק להם כמה שיש להם. זה נקרא, ש"הקב"ה מתנהג עמהם בבחינת צדיקים".

לכן, בכדי שהאדם יתקדם בדרך ה', שיזכה להגיע שכל מעשיו יהיו לשם שמים, והוא מרגיש עכשיו שהוא במצב עליה, ומה עליו לעשות עוד, לכן הקב"ה מנהיג את עולמו עם רשעים, כלומר שהקב"ה נותן לו אז מחשבות של רשעים, היינו, שלא כדאי לעבוד בשבילו, אלא רק לצורך עצמו. וע"י זה הוא מקבל ירידה, והאדם חושב אז, זה שקיבל ירידה, אינו מטעם שזה ניתן לו, בכדי שיתקדם בדרך ה', לזכות לבחינת דעת דקדושה. אלא שהוא חושב, שהוא הלך אחורה, מטעם שאין הוא מסוגל לעבוד בבחינת הפרט,

אלא שהוא צריך לעבוד בבחינת הכלל. והיות שמהכלל יצא, נמצא, שהוא נשאר בבחינת קרח מכאן וקרח מכאן, היות שאין הוא מסוגל להכנס שוב לכלל.

לכן נמצא האדם אז, במצב העומד בין שמים וארץ. והוא מרגיש שמצבו יותר גרוע משאר אנשים. ואז האדם יכול לבקש מה' בכל הלב, ויכול לתת תפלה כמו שכתוב "חנני ה' כי אמלל אני, רפאני ה' כי נבהלו עצמי, ואתה ה' עד מתי". כלומר, עד מתי אני אשאר במצב, שאני מרגיש, שמצבי יותר גרוע מכל אדם, שאין לי שום אחיזה ברוחניות.

לכן אין לו שום עצה, אלא שהוא צריך להאמין במה שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה". ופירש אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין, שה' שומע תפלת כל פה, היינו אפילו פה הכי גרוע בעולם, שאי אפשר להיות יותר שפל וגרוע בעולם, מכל מקום ה' שומע אותו. וזהו כמו שאמרו חז"ל, "הבא לטהר מסייעין אותו".

ועל זה מפרש בזה"ק, ש"נותנים לו נשמתא קדישא". נמצא לפי זה, מה שה' נותן לו את המחשבות של הרשעים, הוא בכדי שיהיה לו מקום לבקש, שה' יעזור לו, אחרת הוא היה נשאר במצב, שהיה בתחילת עבודתו, והיה נשאר בזה כל ימי חייו.

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש "אלמלא הרשעים, אין הצדיקים ניכרים". ושאלנו, אצל מי צריך להיות ניכר הצדיקים, ולשם איזה צורך צריכים את ההיכר הזה. והתשובה היא, היות שהקב"ה "מנהיג עולמו בצדיקים ורשעים". וגם על זה יש לשאול, בשביל מה הוא צריך להנהיג עולמו בצדיקים ורשעים, הלא היה מספיק אם היה מנהיג עולמו בצדיקים לבד, בכדי שיוכל להוציא לאור את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. כי השכל מחייב, אם היה מנהיג עולמו בצדיקים לבד, היה יותר קל להוציא את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. אם כן הרשעים למה לי.

ועל זה באה התשובה "אלמלא הרשעים, אין הצדיקים ניכרים", שפירושו, שלא היה ניכרים הצדיקים, את **שלימות וגדלות שבהם**, לאיזו דרגה שהם מגיעים. אלא הצדיקים היו נשארים בדרגה של תחילת עבודתם, ולא היה בהם שום התקדמות בדרגת הצדיקים. לכן, בכדי שיהא ניכר מעלות וגדלות של הצדיקים, היה **מוכרח להנהיג עולמו בצדיקים ורשעים**, היות שע"י זה שהקב"ה שולח להאדם בחינת צדיקים, היינו שמקרב אותו לעבודת ה'.

האדם, אם לא היתה לא בחינת ירידה, היה מוכרח להישאר בבחינה זו בכל ימי חייו, ולא היתה לו שום התקדמות בבחינת שכל התורה, ששם גנוז את הטוב והעונג, שהיה במטרת הבריאה. ולא היתה ניכרת מעלת הצדיקים, כי לאיזה צורך הוא צריך מדרגה יותר גבוהה. ובאמת צריכים לדעת, שמעלת הצדיקים היא כמו שאמרו חז"ל (סוף עוקצין) "עתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות", שנאמר "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא".

לכן, בכדי שיהיה להם צורך להשיג את מדרגת צדיקים, ושיהא ניכר מעלתם כנ"ל, היה צריך להנהיג עולמו בצדיקים ורשעים. נמצא, מה הוא הפירוש "שיהא ניכר צדיקים, צריכים גם לרשעים", כי דוקא בזה שמנהיג עולמו גם ברשעים, הוא נותן את המחשבה ורצון של הרשעים לאדם, כמו שהוא נותן בחינת צדיקים להאדם, שפירושו, שנותן לו בחינת רצון לאהבה עצמית.

וזה בכוונה תחילה, שהאדם ידע, שאין הקב"ה רוצה שהוא ישאר במצב, שהיה מבין מה זה עבודת ה' לפי שכלו של אז, בתחילת כניסתו לעבוד בעבודת הפרט, שהיה משער בעצמו מהי דרגת צדיק. ואם הקב"ה לא היה מתנהג עמו בבחינת רשעים, היינו שהיה נותן לו מחשבה ורצון **מה שהוא נגד מוחא וליבא**, היה חושב עצמו, שכבר נמצא במדרגת צדיק, והיה נשאר אצלו מדרגת צדיק בתכלית השפלות ביותר, היות שהוא יודע, שאין לו מה להוסיף.

וזה נקרא, ש"הקב"ה היה מנהיג עולמו בצדיקים", שהיה נותן להאדם רק דרגת צדיק, ולא היה מרגיש שום חסרון, שהקב"ה צריך לתת לו מדרגה יותר גבוהה בהבנת פירוש של "צדיק", שזה מכונה **שהצדיקים לא היו ניכרים**, כנ"ל, שמעלת צדיק, שהוא צריך להגיע להשיג ש"י עולמות, לא היה לו שום צורך לזה.

ואי אפשר לתת מילוי בלי חסרון, היות שהאדם לא ידע לשמור את זה, שהקליפות לא יקחו ממנו לתוך רשותם. ומזה רק הקליפות יכולות להרויח. וזה יגרום היזק לקדושה, כמו שאמרו חז"ל "לא נבנתה צור אלא מחורבנה של ירושלים". לכן דוקא בזמן שיש חסרון, ונותנים לו מילוי על החסרון, הוא יודע אז לשמור עצמו, שלא יגיע מזה שום ריווח לחיצונים.

היוצא מזה, שהאדם צריך להאמין לאמונת חכמים, מה שהם מדריכים אותנו, ולהאמין לדבריהם. ואל יאמר האדם, זה שמקבל כל פעם ירידות, אין זה בא מצד שהוא לא ראוי להגיע להשלימות. **אלא כל הירידות באות לו מלמעלה**. וזהו בכדי שיהיה להאדם צורך להשיג את כל בחינת נרנח"י של נשמתו. וצריכים להתגברות גדולה ולומר, שה' שולח לו ירידות, בכדי שיתגבר ויעבוד בכפיה. וזה נקרא "כופין אותו עד שיאמר, הקב"ה "רוצה אני", כמו שפירש אמו"ר זצ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מה הוא האיסור לברך על שולחן ריק, בעבודה

מאמר ט"ז, תשמ"ט
ספר שמות, יתרו

בזהר יתרו (דף קי"ב, ובהסולם אות תל"ז) כתוב שם וזה לשונו, "לא תישא את שם אלקיך לשוא. ר' שמעון פתח, ויאמר אליה, אלישע, מה אעשה לך הגידי לי, מה יש לך בבית. אמר לה אלישע, היש לך על מה שתשרה ברכת הקב"ה, שלמדנו, אסור לו לאדם שיברך על שלחן ריק. מה הטעם, משום שהברכה שלמעלה אינה שורה על מקום ריק".

(ובאות תמ"ב) אומר שם וזה לשונו, "מכאן, שלא להזכיר שם הקדוש בריקנות. וכתוב, לא תישא את שם אלקיך לשוא". עד כאן לשונו.

ויש להבין, מהו הטעם שהברכה עליונה לא תוכל לשרות על שלחן ריק. הלא ענין הברכה הוא, מה שהבורא רוצה לתת טוב ועונג להנבראים. אם כן איזו שייכות יש להמקבלים, שהם מוכרחים מקודם לעשות הכנה בכדי שיהיה מקום לשרות הברכה, שצריכים לתקן מקום מתאים לקבל הברכה העליונה.

והוא, שהשלחן, היינו מקום שעליו אוכלין, היינו המקום שמשם האדם מפרנס עצמו, שעליו ערוך כל מיני תענוגים, להנות מהם, זה נקרא, שלחן, אסור להיות ריק, אלא שיהיה משהו מדבר שהוא נהנה מזה.

ורק אז הוא יכול לברך לה'. זאת אומרת, שאם הוא מברך לה' ואין שום דבר הנאה מונח על השולחן, זהו איסור, כמו שכתוב, "אסור לו לאדם שיברך על שלחן ריק".

ועוד קשה להבין, מזה שר' שמעון מביא ראיה, שאלישע שאל אותה "מה יש לך בבית", שהשאלה היתה, אם יש לה משהו מדבר שיכולים להנות, אחרת אין הברכה יכולה לבוא. ואנו רואים, שהפסקת השמן הנקראת, ברכה, היה מטעם שלא היו כלים ריקים, כמו שכתוב, "ויאמר, לכי שאלי לך כלים, כלים ריקים אל תמעטי, ויאמר אליה, אין עוד כלי, ויעמוד השמן".

נמצא, שהפסקת הברכה לא היתה מטעם שהשלחן היה ריק, אלא הפסקת

ברכת השמן היתה מחמת שלא היו כלים ריקים. נמצא לפי זה, שצריך להיות גם כלים ריקים.

ובכדי להבין זה על דרך העבודה, צריכים לדעת את ענין ההפכיות שיש לנו בסדר העבודה. כי מצד אחד אנו רואים, שהאדם צריך לסדר שבחו של מקום, ואח"כ יתפלל. ובדאי בזמן שהוא מסדר שבחים, הוא אומר שהבורא הוא טוב ומטיב לרעים ולטובים, ושהוא רחום וחנון. ואז אין שייך לומר, שהאדם הוא בעל חסרון, כלומר שחסר לו משהו, הן ברוחניות והן בגשמיות, אחרת נמצא שסתם הוא אומר בפה, וליבו בל עמו, היינו בהלב הוא חושב אחרת ממה שאומר בפה. לכן אי אפשר לזמר ולהודות לה', ולומר את מעלותיו, אלא האדם אומר על עצמו שיש לו כל טוב, ולא חסר לו שום דבר. אם כן איך האדם יכול לומר כך בזמן שהוא מוציא עצמו בעירום וחוסר כל.

ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך לצייר לעצמו, כאילו כבר זכה לאמונה שלימה בה', וכבר יש לו הרגשה באבריו, שהבורא מנהיג את כל העולם בבחינת טוב ומטיב. ואף על פי כשהוא מסתכל על עצמו ועל העולם, הוא רואה שהוא וכל העולם כולו בחסרון, כל אחד לפי דרגה דיליה, על זה הוא צריך לומר, "עיניים להם ולא יראו", היינו למעלה מהדעת. ועל דרך זה הוא יכול לומר, שהוא איש שלם ולא חסר לו שום דבר, וממילא הוא יכול לסדר שבחו של מקום למעלה מהדעת.

ועוד אמר, שהאדם צריך ללכת בקו ימין, שהוא לעשות חשבון לעצמו, ולומר, הכל הוא בהשגחה ואין בידי אדם שום בחירה. שכך אמר בשם הבעש"ט, **שלפני המעשה האדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי". ולאחר המעשה, האדם צריך לומר ש"הכל הוא בהשגחה"**, כלומר שה' נתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו בתו"מ, והוא בחר בו לאו דוקא מכל העמים, בכדי לתת לו מחשבה ורצון, לשרת אותו, היינו לשמור את התו"מ, אלא אפילו בעם ישראל עצמו, הוא בחר בו משאר אנשים לתת לו מקום שישמש אותו.

והגם שזהו שרות קטן, היינו שנתן לו לעבוד מחוץ להיכלו, שנקרא, שלא לשמה, ולהכנס לתוך ההיכל עוד לא נתן רשות, כלומר שעוד לא קבל רשות מה', זאת אומרת, שעוד לא קבל מה' רצון וחשק לעבוד בע"מ להשפיע, וכל מה שהוא עושה, הוא רק לתועלת עצמו, שזה נבחן, "חוץ מהיכל המלך", אבל אצלו גם זה לזכות גדול יחשב, מזה שבחר בו יותר משאר אנשים. ובזה הוא מרגיש עצמו לאיש מאושר. ומזה האדם יכול לקבל סיפוק ולתת שבח

והודאה להבורא, בזה שזיכה אותו וקבל אותו לעבודה.

וזה נקרא, קו ימין בעבודה, היינו שמרגיש עצמו לאדם מאושר בזמן שהוא מסתכל על שאר אנשים, שאין להם הזכיה הזאת לשמש את המלך, הגם שזהו שלא לשמה, מכל מקום הוא דבר חשוב מאוד, היות מבחינת המעשה הוא משמש את המלך, ואין להוסיף על המעשים, כלומר אפילו שירצה להוסיף על מעשי המצות, אסור לו, כמו שכתוב, "לא תוסיף ולא תגרע". אם כן לזכיה גדולה זה יחשב לו.

לכן כשהוא מסתכל על אחרים, איך שאין להם שום מגע עם תו"מ, והוא רואה את שפלותם, במה הם שקועים, כלומר, שכל ההנאות שהם מסוגלים לקבל, הן רק ע"י תענוגים המלוכבים בלבושים של כל בעלי חי נהנים, שרק מלבושים אלו נותנו להם מלמעלה להנות, ולתורה ומצות אין להם שום קשר. והוא מאמין, שהכל בא מלמעלה. מזה האדם צריך לקבל שמחה ואושר.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שאם האדם מקבל מזה שמחה ואושר, אז ע"י השמחה הוא נחשב לברוך, ואז, "ברוך מתדבק בברוך". וזה נקרא, מתוך שלא לשמה באים לשמה, מטעם כי המאור שבה מחזירו למוטב, היות שעכשיו הוא מרגיש עצמו לבחינת ברוך, ואז יכול לשרות עליו הברכה עליונה, שזה נחשב לבחינת השתוות הצורה.

מה שאם כן אם האדם מרגיש עצמו לארור, שהוא בעל חסרון, אם כן אין לו השתוות לה', כי הבורא הוא שלם בתכלית השלימות, לכן אין מקום שתוכל לשרות הברכה, מטעם שינוי צורה.

ומצב הזה נקרא, קו ימין, היינו שלימות, שאין בו שום חסרון. ומה עליו לעשות בזמן שהוא עוסק בבחינת הימין, הוא לתת שבחים והודאות לה', ולעסוק בתורה, ושאו הזמן לקבל את המאור התורה, היות שנמצא במצב שלימות הנקרא, שהוא איש שיש לו ברכה ואין לו חסרונות. וממילא אז הזמן לשרות עליו בחינת ברכה, כנ"ל ש"ברוך מתדבק בברוך".

אולם על רגל אחת אי אפשר ללכת, פירוש, על קו אחד אין האדם מסוגל להתקדם, היות שיש כלל, "אין אור בלי כלי", כלומר, "אין מלוי בלי חסרון". והיות בקו ימין הוא בבחינת השלימות, אל כן אין לו מקום להתקדם, שיהיה לו צורך שה' ימלא את צרכיו, כי אין לו שום צורך.

לכן האדם מוכרח אז להשתדל לראות את חסרונותיו, בכדי שיהיה לו מקום לתת תפלה, שה' ימלא את חסרונותיו. וזה נקרא, שהאדם צריך להמציא כלים ריקים, שהקב"ה ימלא אותם עם שפע עליון, שזה נקרא, ברכה. ואם אין כלים ריקים, היינו חסרונות, אם כן במה הוא יכול למלאות אותם.

וזה נקרא, שהאדם הולך אז בקו שמאל, שענין שמאל נקרא ברוחניות, דבר הצריך תיקון. זאת אומרת, שהאדם צריך חלק קטן מזמנו לעשות בקורת על עצמו, כמה הוא מסוגל לתת כוחות ולעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, ואם הוא יכול לומר, אם לא לעבוד בע"מ לעשות נחת רוח ליוצרו, אין הוא רוצה לחיות, וכדומה לזה.

ואז הוא בא לידי הכרה, שאין הוא מסוגל לזה מכוחות עצמו, אלא רק ה' יכול לעזור. נמצא, שעתה הוא הזמן שיכול לתת תפלה מעומק הלב. כלומר שהוא רואה ומרגיש שאין כח בידו לשנות את הטבע שעמה נברא, הנקרא, רצון לקבל לעצמו ולא להשפיע.

אבל באמת, האדם צריך להאמין, שהחסרון הזה מה שהוא בעצמו אינו מסוגל בכוחות עצמו לשנות, הטבע שלו, שהידיעה הזו באה מלמעלה. זאת אומרת, שמלמעלה מודיעים לו את האמת הזו שאין הוא מסוגל לעבוד בע"מ להשפיע.

והאדם צריך לדעת, שלא לכל אדם מגלין זה. אלא בדרך כלל, כלומר לאנשים שעובדים בבחינת כלל, היות שלוקחים כח לעבודה כמו הדומם דקדושה, ואין להם שייכות לצומח, האדם אינו רואה פגם בעצמו.

אלא אלו אנשים שמשתדלים ללכת בדרך הפרט, הם כפי ערך תשוקתם להגיע לידי מדרגות הדביקות, הם מקבלים עזרה מלמעלה לראות את האמת, איך שהנבראים מרוחקים מלהיות משפיעים.

נמצא לפי זה, שלא דוקא העזרה שיהיה ביכולתם לעבוד בע"מ להשפיע, העליון נותן, אלא גם הכלי, היינו הצורך, שצריכים לקבל עזרה מלמעלה, שאין הם יכולים בעצמם לעבוד בע"מ להשפיע, גם זה נותן העליון. כלומר שהעליון נותן החסרון, היינו הכלים ריקים, שאין להם שום כח להתגבר על כלים דקבלה, שגם זה נותן העליון.

אמנם העזרה על חסרון נותנים דוקא לאלו שרוצים ללכת בדרך הפרט. מה

שאם כן לאנשים העובדים בבחינת הכלל, להם אין מגלים הידיעה הזו. והטעם הוא פשוט, משום שאין להם צורך לעבוד בע"מ להשפיע, אם כן מה יגלו להם.

אולם יש כאן ענין, שקשה לאדם המתחיל ללכת בדרך הפרט, והוא מתחיל לראות איך שענין להשפיע הוא דבר קשה, אין יכולת בידו לומר, שהידיעה זו נתנו לו מלמעלה במתנה, אלא הידיעה באה לו מחמת שפלות הגוף בעצמו.

אלא שאומר, שכל אלו שהולכים בדרך העבודה דלהשפיע, הוא מטעם שאין להם כל כך רע בטבע שלהם, לכן הם יכולים ללכת בדרך הזה. מה שאם כן בשבילי זה קשה. וקשה לו להאמין שלכולם קשה מצד הטבע, ואין שום עצה שהאדם יהיה לו הכח לצאת משליטת אהבה עצמית, אלא רק הבורא בעצמו עוזר לצאת משליטת זו.

וזה נקרא, שה' הוציא את עמו ישראל מגלות מצרים, כמו שכתוב בהגדה של פסח, "אני ולא שליח", "אני ולא שרף, אני ה' ולא אחר". שיש לפרש, שהקב"ה אמר, שרק הוא הוציא את עמו ממצרים. וזה שכתוב, "אני ולא שרף", היינו שהיה לאדם כח כמו אש של שרף, לכן הוא היה יכול לצאת מאהבה עצמית. אלא אפילו שיהיה האדם אש שורף, גם כן אין לו כח ללכת נגד הטבע, אלא ה' הוציא אותם.

וזה שכתוב, "אני ולא שליח". פירוש, שלא יעזור לאדם בזה שהוא רוצה לעשות שליחות ה', ובזה היה לו הכח לצאת משליטתם, אלא שום דבר לא יעזור לאדם, אפילו שיהיה גיבור שבגיבורים אין בכוחו לצאת משליטה זו של תועלת עצמו, אלא הקב"ה הוא נותן הכח לצאת מהגלות הזו.

אל כן האדם מוכרח לומר ולהאמין, שאין דבר קשה לגבי הבורא. לכן אין האדם יכול לומר, שהעבודה זו דלהשפיע אינה בשבילו, משום שקשה לו. אלא האדם צריך להאמין, שכל אלו הירידות שיש לו, הוא מטעם שמכל ירידה וירידה האדם מקבל צורך לעזרת ה', כי ענין צורך נקרא, כלי, שבכלי זה הבורא יכול לתת אור, כידוע שאין אור בלי כלי.

אולם אין הכלי נעשה בבת אחת. אלא מכל ירידה האדם מקבל צורך לעזרתו יתברך. נגיד למשל, מירידה אחת נעשה צורך על סנטימטר אחד, ובירידה שניה הוא מקבל עוד הפעם צורך, שצריך לומר, שרק ה' יכול לעזור לו. נמצא, שקבל עוד סנטימטר. ויש לו כלי שעומקו רק ב' סנטימטר. וכשיש

לו מאה ירידות, נמצא שיש לו כבר כלי שעומק שלו הוא מאה סנטימטר. וכן על דרך זה הולך (ומתגדל) הכלי, היינו הצורך והרצון שה' יעזור לו, (שיתן לו) כלי גדול.

אולם יש לשאול, כמה הוא השיעור של גדלות הכלי. על זה אמר אמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין, שה' יודע כמה צורך ורצון צריך להיות גדלות הכלי. ובזמן שה' רואה שהכלי כבר מסוגל לקבל את האור, אז תיכף ה' ממלא את הכלי כפי יכולתו יתברך. ואין להאדם להתפעל מהירידות, אלא האדם צריך לומר, "ישועת ה' היא כהרף עין", אלא שהאדם צריך להאמין, שתיכף אחר כל ירידה יכול להיות שזה כבר מספיק לו להיות כלי, וה' ימלא אותו רצון תיכף.

אולם בזמן שהוא רואה, שעוד לא קבל העזרה מה', עליו להרבות בתפלה, שה' יעזור לו, ולא לבוא לכלל יאוש. וסדר הזה נקרא, קו שמאל. כלומר, שהוא צריך עתה דוקא להרגיש את שפלותו, איך שהוא מרוחק מענין עבודה דלהשפיע.

אמנם אסור להאריך בעבודה זו של קו שמאל. רק זמן קצר מזמנו שעוסק בעבודת ה', יקח לעבוד בעבודת החסרון. אבל עיקר זמן האדם צריך לעסוק בעבודת השלימות הנקרא, ימין, שהוא מסתפק במועט, כלומר כמה טעם וכמה הרגשה שיש לו בעבודה, הוא שמח בחלקו, ומרגיש עצמו לאדם השלם, ונותן על זה תודה לה', והוא מרגיש עצמו לאיש המאושר בעולם, כנ"ל.

ואז יש לו מקום לברך את ה', בגלל מה שנתן לו את הטוב הזה, שיש לו היכולת להכנס ולהיות עובד ה' אפילו במדרגה הכי קטנה, לא חשוב אצלו. והוא מטעם, כי הוא רואה שהוא חשוב אצל הבורא, בזה שהוא מאמין שהבורא בחר בו לעמוד לפניו ולשרת, אפילו השרות הכי קטן, ולאחרים אפילו שרות כזה לא נתן, על זה הוא מברך לה'.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע אין הבורא יכול לתת את הברכה שלו, דוקא אם יש על השלחן משהו מהאכילה, ואסור לברך על שלחן ריק. והטעם הוא, משום שצריך להיות בחינת השתוות הצורה, כנ"ל, כמו שאמרו חז"ל, "אין ארור מתדבק בברוך". לכן בזמן שהאדם מברך לה', ויש בו בחינת הנאה מזה שה' נתן לו את הסעודה, כלומר בחינת אחיזה בקדושה, זה נקרא, שהשלחן אינו ריק, והברכה יכולה לשרות בו. כנ"ל שזה נקרא, קו ימין, שבזה צריך האדם ללכת רוב היום של עבודה.

וגם יש לפרש, מה שהביא ראיה, ששאל את האשה, מה יש לה בבית. ולומד מזה, שצריך שלא יהיה השלחן ריק. והלא אנו רואים, שכן צריכים כלים ריקים, כי ההפסקת השמן, הנקראת, ברכה, נפסקה מחמת שלא היו עוד כלים ריקים.

התשובה היא כנ"ל, שגם צריכים בכדי שיתקדם בעבודה, קו שמאל, הנקרא, חסרונות, שהם כלים ריקים. אולם עשיית כלים לחוד, שהוא בזמן שעוסק בקו שמאל. והשפעת השפע לתוך הכלים ריקים, הוא דוקא בזמן שהאדם הוא במצב שהוא איש מבורך ואינו חסר לו כלום, וברוך מתדבק בברוך.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, שהברכה אינו שורה בדבר שבמנין, בעבודה

מאמר י"ח, תשמ"ט
ספר שמות, כי תישא

בזה"ק (כי תישא דף א', ובהסולם אות ב') כתוב שם וזה לשונו, "בא וראה, הרי העמידו, שאין ברכה עליונה שורה על דבר שנמנה. ואם תאמר, ישראל איך נמנו, אלא לקח מהם כפר נפשם. והעמידו, שלא עשו חשבון עד שנתקבץ כל הכפר ההוא, והוא עלה לחשבון. ונמצא, שמתחילה מברכים את ישראל בעת קבלת הכפר, ואח"כ מנו את הכפר, ואח"כ חוזרים ומברכים את ישראל. ונמצא, שישראל נתברכו בתחילה ובסוף, ולא היה בהם נגף. שואל, למה עולה נגף בסבת מנין. ומשיב, שהברכה אינה שורה בדבר שבמנין. וכיון שנסתלקה ברכה, שורה עליו הסטרא אחרא, והוא יכול להזיק".

ויש להבין:

(א) אם בדבר שבמנין אינו שורה ברכה, אם כן מהו ההבדל בין שסופרים את האנשים או שסופרים את הכופר במקום אנשים. הלא בסופו של דבר כבר אנו יודעים את מנין אנשים. אם כן מה מועיל אם החלפנו את הכפר, כי סוף סוף אנו יודעים את מספר שלהם.

(ב) מדוע הכפר הוא דוקא מחצית השקל, ולא שלם, או רבע שקל. מה מרמזת לנו את ענין מחצית דוקא.

(ג) לאיזה צורך אומר הכתוב, "העשיר לא ירבה, והדל לא ימעיט". וכי יש מי שלא יודע דבר כזה, שאם צריכים לדעת איזה מנין, ומחליפין, במקום לספור אנשים, שיספרו במקום זה דבר אחר במקומם, בטח מוכרח להיות דבר אחד לכולם. אחרת אי אפשר לדעת את המנין. אם כן מה בא זה ללמדנו.

(ד) מה מועיל לנו בזה, אם מבורכים בתחילה ובסוף, אם באמצע יש מנין. וכי בשביל הברכות מתקלקל המנין, אם דבר שבמנין אינו יכול לשרות שם ברכה.

ובכדי להבין כל זה על דרך העבודה, צריכים לתת תשומת לב על המטרה שהאדם צריך להגיע אליה. ידוע שהסדר הוא, כי לכל מטרה שהאדם רוצה להשיג אותה, צריכים לתת יגיעה. כי בלי עבודה, לא יכולים להשיג שום דבר. אם כן בעבודת ה', מהי המטרה שהאדם צריך להשיג, שבגללה הוא נותן את היגיעה.

התשובה היא, להגיע לידי דבקות ה' הנקראת, השתוות הצורה, שפירושו, כמו

שהמטרה של הבורא בבריאת העולם היא להטיב לנבראיו, כמו כן האדם צריך לשום המטרה לנגד עיניו, שהיא להטיב להבורא. כלומר שהאדם צריך לעשות דברים להנות את הבורא, שזה נקרא, השתוות הצורה.

זאת אומרת, בזמן ששני הצורות באים כאחת, אז מטרת הבורא מתלבשת במטרת הנבראים.

נמצא, שרצונו להטיב לנבראיו, שזהו מטרת הבריאה, מתלבש בהרצון דלהשפיע נחת רוח ליוצרו, וזה מכונה, מקבל בע"מ להשפיע. ולפי זה יוצא, מהו השכר שהאדם מקבל תמורת היגיעה. צריכים לומר, **השכר הוא השגת המטרה**, כדרך השכר בדברים גשמיים, שהאדם נותן יגיעה, ותמורתה הוא מקבל את המטרה שהוא משתוקק אליה להשיג, שלא נותנים בלי יגיעה.

ובהאמור יוצא, כשהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, בכדי להשיג את המטרה שלו, הנקראת, דבקות בה', דהיינו שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע, הוא צריך לתת יגיעה הנקראת, יסורים, שפירושו, שהאדם צריך ללכת נגד הטבע שלו. כלומר, היות שהאדם נברא בכלים להנות לעצמו, והוא צריך ללכת בדרך שיגיע להנות להבורא, ולא לתועלת עצמו, ולזה הגוף מתנגד.

ועל זה יש מלחמות: פעם גובר הרצון להשפיע, ופעם גובר הרצון לקבל. וצריכים לדעת, שכל הכוחות שיהיו להאדם, שתהיה לו היכולת ללכת נגד הרצון לקבל, האדם צריך לקבל מתורה, כמו שאמרו חז"ל, "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין".

היינו בזמן שהוא הולך לעסוק בתורה, ונותן יגיעת התורה, לאיזה שכר הוא מצפה, הוי אומר, לכוון לזכות להרצון להשפיע לה'. וזה נקרא, שלומד תורה בכדי להגיע לשמה, הנקרא, בע"מ להשפיע, שהיא בחינת "הדבק במדותיו יתברך".

ונמצא לפי זה, ביגיעת התורה יש ב' אופנים:

(א) שהוא מתייגע בלימוד התורה בכדי להשיג ע"י זה תועלת עצמו, דהיינו ע"מ שיקראו "רבי", או תשלום של כסף, וכדומה.

(ב) יגיעת התורה בכדי להשיג כח ללכת נגד תועלת עצמו. נמצא כאן, שיש להבחין בחינה אחרת בענין יגיעה. כלומר שיש להאדם יגיעה גדולה, שיהיה בידו כח להתייגע בתורה על כוונה זו שהיא נגד הגוף. ואדרבה הגוף, עד כמה שאפשר הוא מתנגד לו, ולא רוצה לתת לו כח להתייגע בתורה על כוונה זו. מה שאם כן שלא לשמה, כנ"ל, שם אם הגוף רואה שישגיג למה שהוא משתוקק לקבל תמורה, אז הגוף נותן לו חומרי דלק שיוכל להתייגע בתו"מ, היות שהתמורה שהוא מצפה לקבל, היא לא נגד טבע הגוף. לכן הגוף יכול לתת לו כח עבודה.

אי לזאת, בזמן שהאדם רואה שהוא יכול להשיג על ידי היגיעה, תועלת עצמו, אז בידו כח לעשות מעשים, ולתת יגיעות גדולות, ואין רפיון במעשי ידיו. ובדרך זו מתחילים לחנך את, "הנשים והקטנים וכלל עמי הארץ", כי רק ע"י שלא לשמה יכולים לשכנע את האדם שיעסוק בתו"מ.

אולם בזמן שהאדם צריך להחליף את המטרה, היינו במקום שתחילת עבודתו בתו"מ היתה המטרה שלו, מה שהוא רוצה לקבל עבור היגיעה, היה תועלת עצמו, ועתה הוא הולך להחליף את המטרה, כלומר במקום שהיה חושב, מתי אני אשיג את המטרה עבור הרצון לקבל שלי, שאני אוכל להנות, הוא משתוקק עכשיו להמטרה, ואומר, מתי אני אוכל להנות את הבורא, ולוותר על תועלת עצמי.

והיות שהמטרה הזו היא נגד הטבע, אז הוא זקוק יותר לאמונת ה', היינו שהוא צריך להשתדל תמיד להשיג את גדלות ה'. כלומר שבשיעור שהוא מאמין בגדלות ה', בשיעור זה הוא יכול לעשות מעשים על כוונה זו. ולכן מוטל על האדם כל יום להתפלל, שה' יאיר עיניו, ויכיר את גדלות וחשיבות ה', בכדי שיהיה לו חומרי דלק לתת יגיעה על הכוונה דלהשפיע.

ויש בזה להבחין ב' בחינות:

(א) שיהיה לו רצון להשפיע נחת רוח ליוצרו, שזו יהיו כל שאיפותיו.

(ב) שיעשה מעשים על הכוונה, שהמעשים יביאו לו רצון, שירצה לעשות מעשים בכדי שיהיה נחת רוח להבורא. כלומר שהוא צריך לעשות מעשים ויגיעות גדולות בכדי שישג אור וכלי. אור נקרא, היינו שקבל מה' רצון שהוא משתוקק כל היום לעשות נחת רוח להבורא. וכלי נקרא, רצון, כלומר שיהיה לו רצון שירצה להשפיע לה'. וב' אלה הוא צריך לקבל מהבורא. זאת אומרת, הן האור והן הכלי. אולם האדם צריך לדרוש את זה, ועל זה כתוב, "ציון דורש אין לה". ואמרו חז"ל, "פשט מכלל דבעי דרושה", היינו שצריכה להיות דרישה מצד התחתונים, שה' יתן להם הן האור והן הכלי.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (בתפלת מוסף דראש השנה), "וישמעו רחוקים ויבואו, ויתנו לך כתר מלוכה".

ידוע שסדר העבודה הוא כמו שכתוב, "נעשה ונשמע", שענין העשיה שייך להנבראים, שזה נקרא, "אשר ברא אלקים לעשות". כלומר שענין עשיה שייך לנו, וע"י זה נזכה לבחינת שמיעה, שהיא בחינה מה שהבורא נותן לשמוע, ומצד עצמם אין הנבראים מסוגלים לקבל על עצמם את ענין עבודת ה', שיהיה בלתי ה' לבדו, ושלא להתערב בזה התועלת עצמו.

אלא שמיעה באה מצד ה', על דרך שהיה במתן תורה, שעם ישראל שמעו מפי ה', "אנכי", "ולא יהיה לך". אולם לפני זה היתה הכנה לקבלת התורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פ"ז), שהיה ענין הגבלה ופרישה, כמו שכתוב, "וקידשתם היום ומחר", ואח"כ זכו לשמוע את התורה.

ובזה יש לפרש, "וישמעו רחוקים ויבואו". היינו את זה שהם רחוקים, כלומר שיש ענין תורת חיים, שזה נקרא כמו שכתוב, "כי עמך מקור חיים", שהוא דבקות בה', אלא שהאדם רחוק מזה. הרחקה הזו גם כן באה מצד ה', כי אפשר להיות רחוק מדבר אלא בזמן שיש להאדם ידיעה ברורה שיש מציאות, ורק הוא מטעם איזה סיבות הוא רחוק מזה.

אל כן האדם צריך מקודם להיות לו בחינת אמונה בה', ואח"כ הוא יכול לומר, שהוא מרגיש שהוא רחוק מה'. נמצא, שהרגשה זו שהוא רחוק, מוכרחה להיות לו הרגשה, שה' משגיח על העולם, ויש דין ויש דיין, אלא שהוא מרגיש זה מרחוק, אחרת מי אומר לו שהוא נמצא מרוחק מה'.

על כן זה שהאדם מרגיש שהוא רחוק מה', ה' מודיעו לו את זה בזה שמתראה אל האדם מרחוק. זאת אומרת, שבזמן שהבורא מוסתר ממנו, אין האדם יכול להיות במצב של ריחוק, כי מי אומר לו שהוא רחוק. אלא כנ"ל, בזה שה' מתגלה אליו קצת, אז באה לו הרגשה שהוא רחוק.

וזה שכתוב, "וישמעו רחוקים", היינו שה' שולח להם בחינת שמיעה, שירגישו שהם רחוקים ויבואו להתקרב. היינו שדורשים מה' שיקרב אותם. היינו שיוכלו לבוא לידי השתוות הצורה, שהוא כלים דהשפעה. אולם אין האדם משיג הכלים האלו אלא ע"י עזרה מלמעלה. וזה נקרא, "אור המתלבש בכלי", היינו בהרצון לכח הזה.

וזהו כמו שכתוב (תהילים קכ"ז), "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו". שפירושו, "אם ה' לא יבנה בית", היינו שהלב יהיה בנין דקדושה. "שוא עמלו", היגיעה היא בחנם. "בוניו בו", כלומר אלו שרוצים לבנות בנין דקדושה, צריכים לדעת ולהאמין שבלי עזרתו יתברך, שהוא נותן הן הכלי כנ"ל, שהוא הרצון וחשק להשפיע, והן האור, שהוא הכח שהאדם מקבל, שיכול לעשות מעשים דלהשפיע, הכל הוא הנותן, אבל האדם צריך לעשות מקודם מעשים, כלומר שלפני העבודה צריך האדם לומר, "אם אין אני לי מי לי", ואח"כ הוא צריך לומר, "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו".

וכמו שהיה קודם מתן תורה, כלומר בכדי שיוכלו עם ישראל לשמוע את התורה שנתנה בהר סיני, היתה הכנה מצד עם ישראל, שנתנה להם ענין הגבלה, ופרישה, שזה נקרא, הכנה מצד התחתון, ואח"כ יש מקום לקבלת התורה מצד ה'.

אולם בזמן הכנה, היינו מטרם שהאדם זכה לכלי הנקרא, צורך, שיהיה בידו כח

לעשות, שכל המעשים יהיו בע"מ להשפיע, הצורך הזה הוא אצלו בעולה ויורד. כלומר לפעמים הוא משתוקק שה' יתן לו הכח שיהיה בידו לעשות הכל לתועלת ה', ומבקש מה' שיעזור לו. ולפעמים יש לו אח"כ ירידה, שפירושו, שאין הוא מרגיש שום צורך לעשות נחת רוח להבורא, אלא חושק אך ורק עצות ותחבולות איך למלאות עצמו עם תענוגים עבור הרצון לקבל לעצמו.

ואם בא לו בזמן הירידה מחשבה בקשר לרוחניות, שצריכים לעשות מעשים דלהשפיע, הוא מתחיל לחשוב מחשבות על הבורא, מדוע עשה הבורא כך, היינו שאסור לעבוד לתועלת עצמו, ומאי איכפת להבורא אם האדם כן עובד לתועלת עצמו.

ואז הוא מהרהר בכלל על התורה ומצות, מדוע הוא רוצה לצער אתנו, ונתן לנו חוקים שקשה לקיים אותם. אם הוא באמת אב הרחמן, למה נתן לנו לקיים מצוותיו בהרבה איסורים, וכדומה. ולפעמים בזמן עליה, הוא בא גם כן להרהר על הבורא, וכי בשביל מה נתן לנו לקיים מצות של ענין, ושמרתם את נפשותיכם.

כלומר זה שהאדם מוכרח לאכול, ולשתות, וכדומה, בשביל איזה צורך ברא ה' אותם דברים. וכי בקיום אלו דברים האדם יהיה יותר חכם, ויותר בעל יראת שמים. אם כן האדם שואל, בשביל מה צריכים כל הנאות גשמיות, היות שלא רואה שתהיה מזה תועלת רוחנית, כך האדם עולה ויורד.

היינו לפעמים הוא לא מבין בשביל מה ניתן לנו בכלל הנאות גשמיות, כיון שהוא מבין עכשיו, שעיקר תכלית האדם היא להידבק בה', אם כן תאוות גשמיות הללו לשם מה נבראו. ובזמן הירידה ממש להיפך, הוא שואל לעצמו, מדוע נאסרו לנו הרבה דברים. ובאופן כללי, מדוע נאסר לנו לעבוד לתועלת עצמו, רק שאנו כאילו מוכרחים לעבוד לתועלת ה'. ואם לא, אנו מוכרחים לסבול בעולם הזה ובעוה"ב.

וזהו סדר העבודה בזמן הכנה. זאת אומרת, מטרם שהאדם זוכה לאמונה בקביעות, הוא נמצא **בכף הקלע**, שזורקים את האדם מקצה אל קצה, והוא רואה שאין לו זכות בחירה. אלא מה שרוצים מלמעלה, כך עושים עמו. והוא נמצא כחומר ביד היוצר, ואין לו שום דעה על עצמו.

והאדם צריך להאמין, שכל המצבים שעוברים עליו הוא לטובתו. כלומר שדוקא על ידי עליות וירידות הוא יבוא לשלימות הנרצה, כמו שכתוב, "מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה". שע"י הירידות הנקרא, בחינת מיתה, בעבודה, ומחיה, הנקרא, בחינת עליה, בעבודה, שדוקא ע"י זה יצמיח ישועה, היינו שהאדם יגיע לשלימותו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, בשביל מה צריכים למנות את ישראל בכלל. זאת אומרת, מי צריך לדעת את המנין, בו בעת שענין מנין זהו דבר מסוכן, כמו שכתוב, שאין הברכה שורה על דבר שבמנין. והתיקון, שניתן להם לתת הכופר, מה זה משנה. סוף כל סוף

יודעים את המנין של ישראל. וכמו כן מה שנותנים ברכה מתחילה וברכה בסוף המנין, מה מוסיף לנו זה.

ובדרך עבודה, שמדברים הכל באדם אחד, צריכים לדעת, מהו מנין של ישראל. אלא כנ"ל, שדרך העבודה להגיע לשמה, היינו להשפיע, מתחילים בקו ימין הנקרא, שלימות, שזה נקרא, שהוא איש שהברכה שורה עליו. ומבחינה זו האדם צריך לקבל שמחה, ולתת שבח והודיה לה' על מה שזיכה אותו עם קצת אחיזה בקדושה, לא חשוב כמה שיש לו, היות שהוא יודע, שגם זה לא מגיע לו.

וזה נקרא, שהוא מסתפק במועט. אל כן אין לו מה למנותו, לראות כמה בחינות יש לו מבחינת ישראל, היינו כמה אחוזים מעבודתו הוא יכול לומר שזה ישר-אל, שפירוש, כמה כח הוא מוכן לתת עבור הקדושה שנקראת, שם שמים, את זה לא מעניין בכלל, כי הוא אומר, מה שיש לי קצת אחיזה בתו"מ, זהו חשוב מכל התענוגים שישנם בעולם.

ואין לשאול על זה, אם כן מדוע אם זה כל כך חשוב, מדוע הוא מסתפק במועט. על זה הוא משיב לעצמו, בטח אין לי זכיה שהקב"ה יתן לי חלק יותר גדול מכפי שיש לי, ורק אני רואה שיש אנשים שגם זה אין להם. נמצא, שהוא איש שהברכה מצויה אצלו, היות שיש לו עם מה לשמוח. והוא רואה, ששאר אנשים עליזים ושמחים משטויות.

וה' נתן לו שכל ובינה להבין שיש לו לשמוח עם ה'. זה נקרא, שמטרם שהוא הולך למנות את בחינת ישר-אל שבקרבו, היינו מה שיש לו בפנימיות הלב, מברכים תחילה את ישראל. כלומר שהוא אומר, שהבחינת ישראל שבו הוא מבורך, כנ"ל, שיש לו עם מה לשמוח היות שהברכה מצויה אצלו, והוא מסתפק במועט, במה שיש לו.

ואח"כ מונין את ישראל, היינו שעובר לבחינת שמאל, ומתחיל לעשות חשבון נפש, כמה תורה יש לו, וכמה יראת שמים יש לו. אז הוא רואה שהוא מלא חסרונות, ואז יכול להיות בחינת נגף, היינו שיכול לבוא לידי יאוש ולברוח מן המערכה. ולומר, שאין עבודה זו דלהשפיע בשבילו, ולכנס בבחינת עבודה דקו אחד כבר אין הוא מסוגל, כי כבר אינו יכול לרמאות עצמו, ולומר שזהו עבודה אמיתית, היות שכבר שמאל אומר לו כל פעם, מהי נקראת, עבודה של אמת.

וזהו פירוש, שדבר שבמנין אינו שורה בו ברכה, כי תמיד יש בו חסרונות, כמו שכתוב, "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". נמצא, לפי הכלל, בדבר שיש חסרון, יש אחיזה לקליפות, שפירוש, שהקליפה מראה לו שזה לא בשבילו. נמצא, עם טענות כאלו היא הורגת אותו. כלומר שעד כמה שהיה לו משהו ברוחניות, היא מוציאה ממנו, ונשאר בבחינת, "רשעים בחייהם נקראים מתים".

וזה שכתוב, שכל דבר שבמנין אין שורה שם ברכה. כי הוא רואה תמיד חסרונות, ובכל חסרון יש אחיזה לקליפות. זה נקרא, בחינת נגף. וזה שכתוב, "ולא יהיה בהם נגף,

בפקוד אותם", היינו שע"י הכופר לא תהיה בחינת מיתה בגלל המנין, שפירושו כנ"ל, שבשעה שעובדים בבחינת קו שמאל, כלומר אף על פי שהולכים בקו שמאל, ויכול להיות נגף, אבל ע"י הכופר לא יהיה בהם נגף.

לכן ניתנה עצה, בכדי שלא יהיה ניכר החסרון להקליפות, "ונתנו איש כופר נפש בפקוד אותם". כלומר שלא יסתכלו על החסרונות מה שהם מוצאים, בזמן שאדם עושה חשבון, כמה אחוזים הם נכללים בבחינת ישראל.

אלא שיעשו חשבון, כמה תיקונים הם צריכים לעשות בכדי שיהיה להם כופר נפש לה'. זאת אומרת, שלא יסתכלו על החסרונות, אלא על תיקון החסרונות, שע"י זה הנפש שלהם שהיה בקליפות, יצא מהם וידבק בה', שזה נקרא, "ונתנו איש כופר נפשו", שיספרו את התיקונים מה שהם צריכים לעשות. וממילא אין הם רואים אלא תיקונים, כמו שאמרו חז"ל (יבמות ל"ח), "שטר העומד לגבות, כגבוי דמי". נמצא, שבזמן שמסתכלים על התיקונים, הרי הוא כאילו כבר תיקן אותם, ואין כאן מקום חסרון.

וזה שכתוב, "זה יתנו כל העובר על הפקודים". שיש לפרש, בזמן שרואים החסרונות שנקרא, "עובר על הפקודים". "מחצית השקל", שענין מחצית, פירושה, כמו שכתוב (פרי חכם ח"ב, דף ע"ח), וזה לשונו, "כי תפלה עשתה מחצה. ודרך המתפלל על עצמו, שאין לו שלימות זולת המחצה, כי השלם אין לו על מה להתפלל. על כן הזהירו אותנו חז"ל, שלא לעבוד ע"מ לקבל פרס, אלא לשלמות".

שפירושו, שהאדם, מה שנותן נבחן לחצי, היינו הכלי, שהוא רצון לקבל לעצמו שנתרחק מה', וצריכים להתפלל שהכלי הזה יתחבר להבורא, שהוא נקרא, האור. וכשהאור מאיר בכלי, זה נקרא, שלימות. וזה פירוש, "תפלה עושה מחצה", שענין מחצה, פירושו, הכלי, כי "אין אור בלי כלי". לכן כשהוא מתפלל, ומרגיש חסרונו, אז יש מקום למילוי החסרון. נמצא, זה שכתוב, "זה יתנו", היינו הכלי שהוא מחצית, המכונה, "אתערותא דלתתא", כנ"ל, שהתפלה על החסרון זהו כבר נקרא, תיקון.

וזה על דרך משל. איש אחד נתן להוציא את הכתמים שישנו על המעיל שלו. ואומר לבעל המכבסה, אני סופר לך את המנין של התיקונים, מה שאתה צריך לתקן, בכדי שאני אדע כמה לשלם לך.

והוא מבקש מבעל המכבסה, שיתקן ולהוציא את הכתמים. ואז לא שייך לומר, שהאדם יבוא לידי יאוש, בזמן שהוא רואה שיש לו הרבה כתמים, היות שהוא לא סופר את הכתמים, בכדי שיראה כמה חסרונות שיש לו בהמעיל שלו, אלא מה הוא סופר כמה תיקונים הוא צריך לעשות.

נמצא, שהוא לא חושב עכשיו על חסרונו, אלא חושב עכשיו על התיקונים. וממילא לא שייך לומר, שיהיה בהם (בכתמים) נגף, היינו שיברח מהמערכה, ויגיד, שהעבודה של

דרך אמת, זה לא שייך אליו. נמצא, שתיקון גדול הוא שסופרים את הכופר ולא את החסרונות שיש באנשים. וזהו כמו שאמרו חז"ל, "שטר העומד לגבות כגבוי דמי". כלומר כשעוסקים בבחינת התיקונים, הרי הוא כאילו כבר היה מתוקן, מטעם שהוא מסתכל עתה על התיקונים ולא על החסרונות.

ונוסף על תיקון הכופר הנ"ל, הנקרא, "כופר נפשו לה'", היינו שמדברים מבחינת התיקונים, שיהיה דבקות בה' צריכים לתת ברכה לפני המנין. שפירוש, שצריכים ללכת בקו ימין הנקרא, ברכה, כנ"ל, שהוא איש שלא חסר לו כלום. ואח"כ עוברים לבחינת שמאל הנקרא, מנין, כנ"ל. ואח"כ שוב עוברים לבחינת ימין הנקרא, ברכה. וזה שכתוב, "שע"י הברכה בתחילה ובסוף אז המנין יתקיים, ולא יהיה בהם נגף, אלא ע"י זה הם יבואו לשלימות אמיתית.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, ששבת נקראת "ש - בת", בעבודה

מאמר י"ט, תשמ"ט
ספר שמות, ויקהל

הזה"ק (ויקהל דף ס"א, ובהסולם אות ק"פ), כתוב שם וזה לשונו, "מהי שבת, דהיינו למה נקראת בשם שבת. אלא סוד הדבר, כיון שעלתה נקודה זו, ואורה מאיר, אז היא מתעטרת באבות, שהם חג"ת דז"א, להיות אחד, ונקרא הכל שבת, דהיינו המלכות עם האבות ביחד, נקראים שבת. שבת היא אותיות ש-בת, כי ג' ווין שב - ש', רומזים על ג' אבות חג"ת. והיא שנקראת בת מתעטרת בהם".

עוד שם (באות קפ"א) וזה לשונו, "יסוד הדבר, כי נקודה בכל מקום שהיא, היא עיקר העין. כלומר שיש בה חכמה, המכונה עינים, היא נקראת בת. כמו שאמר, שמרנו כאישון בת עין. כי משום שהיא העיקר של כל העין, היא נקראת בת". פירוש, ג' גוונין יש בעין, שהם חג"ת. וגוון הד' היא נקודה שחורה, שהיא המלכות, ובה לבד מתגלה החכמה הנקראת, עין. על כן היא העיקר של כל גווני העין. שם (באות קע"ז) אומר, וזה לשונו, "כל אלו ששת ימים, חג"ת נה"י, מתאחדים בסוד נקודה אחת קדושה, שהוא המלכות. וכל הימים מתאחדים בה".

ויש לפרש זה על דרך העבודה. הנה אאמו"ר זצ"ל שאל לפי הנ"ל, ששת ימי המעשה מרמזים על בחינת ז"א, שהם חג"ת נה"י דז"א, ושבת מרמזת על מלכות. אם כן היו צריכים להיות ששת ימים דחול יותר חשובים משבת, כי ז"א הוא מדרגה יותר גדולה ממלכות.

ואמר, נכון ששת ימים דחול מראים על ז"א, אולם כל העולם הוא תחת הנהגת המלכות, כי מלכות נקראת, כנסת ישראל, שפירוש, שהיא כוללת כל הנשמת ישראל. וכל מה שאינו נמצא במלכות, אין בא לידי גילוי בעולם הזה. אבל כל זמן שאין יחוד בין ז"א ומלכות, כלומר השפע של ז"א עוד לא נמשך למלכות, נקרא, חול.

מה שאם כן שבת היא בחינת יחוד, כלומר שז"א מתאחד עם המלכות, שפירוש, שכל הששה ספירות של ז"א מאירים במלכות. לכן נקראת, **שבת קודש**, שהקדושה של ז"א נמשכת למלכות. שחול פירוש, שהם נפרדו זה מזה. כי המלכות, שהיא הכלי המקבלת השפע עבור התחתונים, המלכות המקבלת, הוא בשינוי צורה מהמשפיע, שהוא ז"א. וצריכים התחתונים להיות מוכשרים לקבל את השפע מה שמלכות רוצה להשפיע להם, היינו (להיות) בהשתוות הצורה, שהיא שתהיה בע"מ להשפיע.

לכן ניתן לנו ששת ימי המעשה, בכדי לתקן את עצמנו ע"י העבודה בתו"מ. ולפי שיעור שעוסקין בהשפעה, בשיעור זה כל אחד ואחד מתקן בשורש נשמתו למעלה במלכות, שתהיה בע"מ להשפיע. נמצא, שע"י ששת ימי המעשה מתתקנת המלכות ע"י התחתונים. ואז מלכות כבר בהשתוות הצורה עם ז"א, ואז נמשך השפע של ז"א במלכות.

לכן שבת שהיא בחינת מלכות, יותר חשובה מששת ימים דחול, אף על פי ששת ימים רומזים על ז"א, שהוא מדרגה יותר חשובה ממלכות, אולם כל המדרגות נמדדות לפי מה שהן משפיעות לתחתונים. והיות שבששת ימי המעשה הם באמצע המעשים של תיקון המלכות, שתהיה בע"מ להשפיע, אין עדיין ז"א יכול להשפיע. אלא רק בשבת, שנגמרים המעשים של עבודת דהשפעה של מלכות, אז נקראת שבת יותר חשובה, משום שאז מאירה מדרגת ז"א לתחתונים ע"י תיקון המלכות. לכן נקראת שבת, רזא דאחד, שזהו ענין יחוד ז"א ומלכות מטעם השתוות הצורה. לכן נקראת, **שבת שלום, היינו ששבת נקראת, שכבר יש שלום בין ז"א, הנקרא, משפיע, למלכות, הנקראת, מקבלת.**

כי בשבת כבר מלכות מתוקנת בע"מ להשפיע, ואין שום פירוד ביניהם. לכן נקרא זה, שבת שלום ומבורך, שאז נמשכות הברכות למלכות ולהתחתונים. ומטעם זה שבת יותר חשובה מששת ימי המעשה.

הנה חז"ל אמרו (עבודה זרה ג'), וזה לשונו, "אמר להן הקב"ה, שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת. מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת". משמע מכאן, שענין **סעודת שבת מכונה בחינת שכר על העבודה**. ואם האדם לא נתן עבודה, מהיכן יקבל שכר. ובלי עבודה האדם יכול לקבל צדקה, או מתנה, אבל לא שכר, שענין שכר שייך דוקא תמורת עבודה. לכן אמר להם הקב"ה, מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת.

אולם באמת קשה, מדוע אמר הקב"ה, מי שלא טרח בערב שבת מאי יאכל בשבת. הלא הקב"ה יכול לתת להם בתור מתנה או צדקה.

והתשובה היא, כי בלי עבודה לא יכולים להנות מהסעודה, מטעם הידוע, כי בכדי שלא תהיה נהמא דכסופא בעת קבלת התענוג, לכן נעשה התיקון, הנקרא, צמצום והסתר על אור עליון. והטוב ועונג מה שהבורא רוצה לתת לנבראים, אינו מגולה.

אלא ע"י עבודה בסגולה דתו"מ, משיגים את הכלים דהשפעה, בשיעור זה מסתלק ההסתר, ויש מקום לקבל את הטוב ועונג. מה שאם כן מטרם שמשיגים את הכלים דהשפעה, אין מקום להנות ממטרת הבריאה, שהיא הטוב ועונג. לכן אין שייך לומר, שהבורא יתן לו בדרך מתנה או צדקה. כי בטח תהיה שם בחינת בושה, והבושה הזו מקלקלת את הטעם של העונג.

וכמו שאנו רואים בגשמיות, שהאדם מתבייש לאכול לחם חסד, אלא דוקא ע"י יגיעה. וכאן היגיעה היא, להפוך את הכלי קבלה שעמהם האדם נברא, ולהמציא לו כלים דהשפעה, שהם נגד הטבע. וכל מה שהוא נגד הטבע, הוא קשה לעשות, וצריכים לתת יגיעה גדולה בכדי להשיג את הכלים דהשפעה. ועל זה אמרו, "הבא לטהר מסייעין אותו", כלומר בלי עזרתו יתברך אין לאדם שום סכויים שיוכל להשיג אותם.

ובהאמור נבין, כי ששת ימי המעשה הוא ענין עשיית הכלים דהשפעה, שזה שייך לבחינת ז"א, שדרגת ז"א היא להשפיע להמלכות. ובכדי שהמלכות, שהיא המקבלת השפע מז"א, (תוכל) לתת לתחתונים, לכן צריכים לתקן את המלכות בבחינת משפיע, כדוגמת ז"א, שזה נקרא, יחוד, כנ"ל, בחינת השתוות הצורה.

ולכן נקראים ששת ימי המעשה, יומין דחול, משום שהעבודה הזו לצאת מהרצון לקבל לעצמו, ולהכניס אותו לתוך קדושה, היינו שהוא ישמש את הקדושה, **כלומר שהעבודה היא לעשות מחול קודש**. והגם שהאדם עושה כל יום תיקון של מידה אחת, כי יום ראשון הוא נגד מדת החסד, ויום שני כנגד מדת הגבורה, וכו', מכל מקום אינו ניכר תיכף כל יום את תיקונו.

אלא בזמן שנתתקנו כל ששת ימים, אז ניכרת השבת, היינו שכל זמן שלא גומרים את סדר העבודה של שבוע ימים, עוד לא ניכרת בחינת שבת אצל האדם. וזה גורם, שאין האדם יכול לראות ולהרגיש אם הוא התקדם בעבודה, או עומד באותו מצב מזמן שהתחיל בעבודה.

ולפעמים אדם רואה את ההיפך, כלומר שהלך אחורה. זאת אומרת, מטרים שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היתה לו יותר תשוקה לתורה ועבודה, ועכשיו הוא רואה, שחומרי דלק לעבודה נחלשו אצלו. וזהו מסיבת, שכל שבוע נבחן למדרגה אחת, שבאמצע המדרגה לא יכולים לראות את המצב של אמת, כי זה דומה לגלגל המסתובב, שמה שהיה מקודם למטה עולה למעלה, ומה שהיה למעלה יורד למטה. ומכל זה המכונה מתקדמת.

ורק בגמר עבודה, היינו שתגיע שבת, שפירושו, שגמר את ששת ימי המעשה, השייך לשבת זו, אז נבחן שבחינת ז"א, שהם כלים דהשפעה, נכנסו במלכות. וזה נקרא, שבת. לכן אף על פי ששת ימי המעשה שייכים לז"א, מכל מקום עוד לא מאירים במלכות, כי עיקר העבודה שלנו היא במלכות, כמו שכתוב, "לתקן עולם במלכות שדי".

נמצא, כי עבודת הכלים, היינו להוציא את הרצון לקבל לעצמו, ולהכניס במקומו את הרצון להשפיע, זה נקרא, עבודת חול, שהוא תיקון הכלים. ועבודה זו אסורה בשבת, כי שבת נקראת, זמן הסעודה, שכבר יכול האור להאיר בתוך הכלים. וזהו מה שכתוב, "מי שלא טרח בערב שבת", היינו שלא הכין את הכלים דהשפעה, "מהיכן יאכל בשבת",

הלא אין לו כלים, שהסעודה שהיא הטוב ועונג, יוכל להתלבש בה.

ובזה יובן מה ששאלנו, ומדוע לא יכול לתת להם את הסעודה בתור מתנה וצדקה. כי במתנה וצדקה אין שם כלים דהשפעה, שהטוב ועונג יוכל לכנס, מסיבת הצמצום, כנ"ל.

אולם אנו מוצאים, ששבת נקראת, מתנה, כמו שאמרו חז"ל (ביצה ט"ז), וזה לשונו, "לדעת כי אני ה' מקדשכם. אמר לו הקב"ה למשה, משה, מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה. ואני מבקש ליתנה לישראל. לך והודיע אותם".

ולפי זה יהיה קשה, מדוע אמר, "מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת". ועל דרך העבודה יש עוד לשאול, הלא יכול לתת להם סעודת שבת במתנה, כי שבת נקראת מתנה, כנ"ל. משמע שיכולים ליתן שבת אפילו בלי עבודה.

אולם יש לשאול במה שאמרו חז"ל, שהקב"ה אמר למשה, לך והודיעם. ויש לשאול, בשביל איזה צורך הוא צריך לתת להם הודעה מוקדמת על המתנה. כי בשלמא, אם רוצים משהו עבור המתנה, מבינים שצריך להודיעם, בכדי שהם יתנו את התנאים, מה שהוא דורש עבור נתינת המתנה. אם כן משמע, שגם כאן במה שאמר, "לך והודיעם", בטח הוא דורש משהו עבור המתנה.

אולם יש להבין, איך שייך לבקש משהו עבור מתנה. הלא אם המקבל מתנה נותן משהו, כבר לא נקרא זה, מתנה. אלא יש לפרש, זה שאמר, לך והודיעם, שנתן להם ידיעה היות שהוא רוצה לתת להם מתנה, ויש פחד שלא יגנבו מהם, לכן הנותן מתנה דורש מהם שיעשו להם מקום שמור עבור המתנה, שאף אחד לא יוכל להוציא מהם את המתנה החשובה הזו. אחרת, הנותן מתנה לא יכול אפילו להודיע להם את החשיבות שבהמתנה, כי בטח שישמעו מי שלא צריך לשמוע, שזהו דבר חשוב, ויכול להוציא את המתנה מידם.

לכן בכדי שהוא יתן להם המתנה, היה לו צורך להודיעם מקודם, שרוצה לתת להם מתנה, כמו שכתוב, "לך והודיעם". ואני אודיע להם את החשיבות של המתנה, בכדי שתהיה להם האפשרות להנות מהמתנה. אז הוא מודיע להם, שיעשו הכנה גדולה עבור המתנה, שתהא שמורה בפני חיצוניים, שיכינו מקום עבור המתנה. נמצא, התנאי שהוא רוצה בכדי לתת להם המתנה, הוא שיכינו מקום שמור עבור המתנה, שזה לא נקרא, שנותן מתנה תמורת ההכנה.

ומהי השמירה בפני החיצוניים. היא, אם הם יכינו כלים דהשפעה, שבכלים האלו הם יקבלו את השבת, הנקראת, מתנה, זה נקרא, שמירה בפני החיצוניים, שכל אחיזתם הוא בכלים דקבלה. מה שאם כן בכלים דהשפעה, מזה הם בורחים. ועבודה זו דהכנת הכלים נקראת, יומין דחול, שבכל יום צריכים להכניס הכלים המרומזים לספירות דז"א, הנקראים, חג"ת נה"י.

וכשנגמרה העבודה דלהשפיע, אז בא אור השבת, הנקרא, **סעודה**, ומתלבש בהכלים שרכשו בששת ימי המעשה. נמצא לפי זה, שכל גילוי של העבודה ניכר בשבת, שזה נקרא, רזא דאחד. שהמלכות הנקראת, כלי קבלה, נתהפכה להשפעה בעבודה דששת ימי המעשה. כלומר שהעבודה דכלים דהשפעה שרכשו ביומין דחול, נכנסים לתוך השבת. זאת אומרת, זה ששבת נקראת, מלכות המאירה בגדלות, הוא מכח העבודה דהכנה שלפני קבלת המתנה. אז אור השבת שנקרא, מתנה, יכול להתלבש באלו הכלים דהשפעה. ואין אז שליטה להחיצונים, מטעם כי כלים דקבלה שבהם החיצונים נאחזים, אינם. לכן נקראת שבת, וכל דינים מתעברין מנה.

לכן מתנה נקראת, שבת, משום שהקב"ה לא נתן את שבת תמורת יגיעה, אלא נתן השבת בתור מתנה. ומה שאנו צריכים לעבוד בששת ימי המעשה, הוא לעשות מקום עבורה, היינו מקום שמור, שאין החיצונים יכולים להתאחז בה, מטעם שבשבת כבר נתקנו הכלים דהשפעה, והם בורחים ממקום שהם רואים שכלים דהשפעה שולטים. לכן נקראת שבת, קודש, שהחיצונים בורחים מקדושת השבת, שמאיר אז הכל בכלים דהשפעה, מכח ההכנה שהיתה בששת ימי המעשה.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב, "ישמח משה במתנת חלקו". ויש להבין מה שכתוב, "שונא מתנות יחיה" (משלי ט"ו, כ"ז), אם כן מהו, "ישמח משה במתנת חלקו", הלא, "שונא מתנות יחיה".

והתשובה היא, "כי עבד נאמן קראת לו". ומהו, עבד נאמן. זה כמו שאמרו חז"ל, "אלא הוו כעבדים, המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס", שפירושו, שכל עבודתו הוא רק להשפיע ולא לקבל כלום.

נמצא, זה שהוא כן מקבל, הוא מסיבת שהבורא רוצה לתת לו. נמצא, שמה שהוא מקבל נקרא, מקבל בע"מ להשפיע. נמצא, שהמתנה מה שהוא מקבל, אינו מטעם שהוא רוצה לקבל לעצמו, אלא מטעם שהוא רוצה להשפיע, והיות שרצון ה' הוא להטיב, לכן הוא מקבל את הטוב והעונג בכדי למלאות את רצונו יתברך, היות שהוא רוצה להנות להבורא. ומה חסר להבורא. בטח שמטרת הבריאה תצא לפועל בשלימות. לכן הוא מקבל את מתנת המלך, בכדי להנות להמלך. וזה שכתוב, "כי עבד נאמן קראת לו".

ובהאמור יש לפרש דברי הזה"ק, ששואל, מהי שבת. ומשיב, **ש - בת**. כי ג' ווין שב - ש' רומזים על ג' אבות, חג"ת. ומלכות נקראת, בת, מתעטרת בהם, כי בה עיקר החכמה, כמו שכתוב, "שמרנו כאישון בת עין, שהיא עיקר העין". ג' גוונין יש בעין, שהם חג"ת, וגוון הדי היא נקודה שחורה, שהיא המלכות.

כי ג' ווין, כל ו' מרמז על ששת ימי המעשה, שהוא זמן עבודה, שעל האדם מוטל להמציא לו את הכלים דהשפעה. אכן בכל יום ויום האדם צריך ללכת בג' קוים, שזהו

הרמז של ג' ווין שב - ש'.

כלומר שע"י זה שהולכים בימין ושמאל כל יום, באים לקו האמצעי שהוא כלול משניהם. היינו, שמתחילים ללכת בימין הנקרא, מצב השלימות, ואח"כ עוברים לבחינת מנין, שהוא שמתחיל לספור את הרווחים שהשיג ע"י היגיעה, ואח"כ חוזר לימין. וע"י הסיבוב הזה של ימין ושמאל באים לקו אמצעי, הנולד מבי' הקוים. ואח"כ ע"י העבודה של הג' ווין, באים לבחינת שבת, ששבת נקראת, **נקודת המלכות**, שהיא גוון שחור, והיא נקראת, נקודה שחורה, מטעם שעל המלכות הנקראת, כלי המקבל, עליה היה צמצום. לכן על בחינתה עצמה אין האור מאיר, אולם ע"י תיקון של הג' ווין, שהם העבודה דששת ימי המעשה בג' קוים שלהם, אז היא יכולה לקבל את האור ששייך לבחינתה, שהוא אור החכמה. ונקראת, בת עין, ש - עין נקרא, חכמה, ובנקודה שחורה מתגלה אור החכמה.

וזהו שבת, שע"י היומין דחול מתגלה השבת.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו שהיצה"ר עולה ומשטין בעבודה

מאמר כ', תשמ"ט
ספר ויקרא

בזהר צו (דף ו' ובהסולם אות כ') אומר וזה לשונו "זאת תורת, זו היא כנסת ישראל. מלכות העולה, זו היא מחשבה רעה, שהיא עולה על מחשבתו של האדם להטותו. מן דרך האמת היא העולה, זו היא העולה ומשטנת על האדם. וצריכים לשרפה באש, כדי שלא לתת לו מקום להשטין. ומשום זה על מוקדה על המזבח כל הלילה. מי הוא לילה, הוא כנסת ישראל, מלכות, שהיא זאת, הבאה לטהר את האדם מאותו הרצון. ועל כן צריך שלא יכבו אותה לעולם, אלא אש תמיד תוקד בו, וכו'", עד כאן לשונו.

ויש להבין מהו הפירוש, "שהמחשבה רעה עולה ומשטנת על האדם". וגם יש להבין, מהו ש"לילה נקרא מלכות", וגם מהו הפירוש, שעם האש שורפים את המחשבה רעה, שלא תשטין למעלה. והאש הזו כתוב "לא תכבה". מהו האש הזה.

ידוע שהבסיס שלנו הוא האמונה. כלומר, שאף על פי שאין אנו מרגישים ומבינים את כל הדברים, מה שחז"ל אמרו לנו, אנו צריכים להאמין. ובלי אמונה אין מה לדבר. כלומר, שאנו צריכים להאמין, מה שאמרו לנו "יגעתי ולא מצאתי אל תאמין". אלא לאחר שהאדם נתן את היגיעה שדרושה, אנו נגיע למה שחז"ל אמרו לנו. זאת אומרת, קודם כל עלינו להאמין, שמטרת הבריאה היא "להטיב לנבראיו".

ומה שהנבראים לא משיגים תיכף על המקום את הטוב ועונג, זאת אומרת שכל אחד ואחד יוכל לומר "ברוך שאמר והיה העולם", היינו שכל אחד שש ושמח בזה שהוא נברא, ויכול להנות מהעולם שהוא מלא כל טוב. אלא אנו רואים, שכל הנבראים סובלים, אחד פחות אחד יותר. וכולם שואלים, איפוא נמצא הטוב ועונג הזה, שהבורא רוצה לתת לנו. התשובה היא, שנעשה תיקון, בכדי להוציא לאור שלימות פעולתו. כלומר, שהטוב ועונג, שהנבראים יקבלו, לא ירגישו בזה בחינת "בושה". לכן נעשה "צמצום והסתרה", שהטוב ועונג עדיין מוסתר מאתנו, עד שנשיג את הכלים הראויים לקבל את הטוב, ושלא ירגישו בזה שום חסרון, הנקרא "נהמא דכסופא", כידוע.

על כן אנו צריכים להאמין, הגם שעדיין אין אנו רואים את הטוב, אבל אם אנו נכשיר עצמנו להשיג את הכלים המוכשרים לזה, אנו כן נקבל את הטוב, כמו שאמרו חז"ל "יגעתי ולא מצאתי אל תאמין". אלא כל מי שמתייגע להשיג את הכלים דהשפעה, הוא יקבל את הטוב והעונג. אי לזאת, אין לאדם להחליט, אם עבר עליו איזה זמן שהוא עסק בעבודה דלהשפיע, ונתן יגיעה על זה, הוא צריך להאמין, שבטח עוד לא נתן היגיעה הנצרכת לזה, לכן עוד לא קבל את הכלים האלו.

אבל בכדי לקבל (הכלים) האלו, היינו כלים דלהשפיע, יש כאן עבודה הפוכה. כלומר, שמדרך העולם, שהאדם לומד איזה מקצוע, הוא כל יום שהוא מתקדם קצת, אחד פחות אחד יותר. וכל אלו שהם עוזבים את המקצוע, אין זה שהם רואים שאין הם מתקדמים, לכן הם עוזבים את המקצוע, אלא שהם מתקדמים לאט לאט, שהם רואים, שכל הפחות צריכים ללמוד את המקצוע הזה הרבה שנים, היות שהם מתקדמים לאט לאט, לכן הם עוזבים את המקצוע.

אולם בלימוד עבודה דלהשפיע, הסדר הוא הפוך מאוד, שלא די שלא רואים את ההתקדמות בעבודה, אלא שהם רואים, שהם הולכים אחורה. ובאמת נשאלת השאלה, מדוע צריכים ללכת אחורה. כלומר שהוא רואה, במקום שעכשיו הוא צריך לראות, איך שהרצון לקבל לעצמו הוא מפריד אותו מקדושה, ושכל פעם הוא צריך להיות מואס ברע, היינו שלא יתחשק לו לעבוד עבור "קבלה עצמית", אלא שיחשוק תמיד לעבוד לשם שמים, ועכשיו הוא רואה, שהוא קבל יותר חשק לאהבה עצמית, ואין הוא מסוגל לעשות משהו בע"מ להשפיע.

ואאמו"ר זצ"ל אמר על זה, כי באמת האדם כן מתקדם, היינו שכל פעם הוא מתקדם לראות את מצבו האמיתי, איך שהוא כל כך משוקע באהבה עצמית. כי יש תיקון מלמעלה, שהאדם לא יראה את מצבו האמיתי, מטרם שהוא מסוגל לתקן. לכן בשיעור שרואים מלמעלה, שהוא משתדל לצאת "מאהבה עצמית", בשיעור זה מגלין לו את הרע שיש בו, בכדי שידע שהוא האדם הגרוע ביותר בעולם. כלומר שאצל שאר אנשים, לא מגולה אצלם כל כך הרע, כמו אצלו הוא מגולה. לכן הוא רואה מה שחסר לו. אז יש מקום לבקש מה, שיושיע לו לצאת מהרע שבקרבו.

ובזה יש לפרש מה שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת". היינו, שבאמת הם רואים את שפלותם, איך שהם יותר שפלים משאר אנשים, ואין בכוחות עצמם לצאת משליטת הרע שבהם. לכן נקרא זה "אשר יקראוהו באמת", שהוא מסיבת, שאין הם רואים שום מציאות לצאת משליטת אהבה עצמית.

לכן יש להם דבר שלם, היינו רצון שלם לעזרתו יתברך. וזה הוא על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל "תפלה עושה מחצה". כלומר, מה שהאדם נותן "אתערותא דלתתא", הנקרא "תפלה עושה מחצה", היינו הכלי, הנקרא (רצון) להדבר שהוא רוצה שימלא אותה הקב"ה. וכשהמחצה של הכלי כבר נגמר, אז בא המלוי. וכאן נקרא "מחצה", שהוא רואה, שיש לו חסרון, שאין לו כלים דהשפעה.

נמצא, בזמן שהוא יודע בעצמו, שאין לו שום אפשרות לתקן את חסרונו, היינו שכבר עשה כל מה שביכולתו, בכדי שיהיה לו כח להשיג את הרצון דלהשפיע, אז יכול לומר, שהוא יודע מאה אחוה, שאם ה' לא יעזור לו, הוא ישאר באהבה עצמית, זה נקרא שיש לו "כלי שלימה", היינו חסרון. אז בא המלוי על החסרון, שה' נותן לו את הרצון וחשק להשפיע.

והסדר הוא כמו שאמרו חז"ל "גי' שותפים הם באדם: הקב"ה, אביו, ואמו. אביו נותן את

הלובן", כמו שמובא (נדה ל"א) וזה לשונו "תנו רבנן, שלשה שותפין יש באדם הקב"ה, אביו ואמו. אביו מזריע הלובן, אמו מזרעת אודם, והקב"ה נותן בו רוח ונשמה".

שענין "ימין" נקרא על שם אביו, שפירושו אור החכמה, שהוא האור של מטרת הבריאה, שהוא האור החכמה הוא האור "דלהטיב לנבראיו", שהוא זה בא דוקא לכלים דקבלה. ועל האור הזה היה צמצום והסתרה, שלא יאיר לכלים דקבלה מטרם שיש להם תיקון, שיכולים לכוון בעמ"נ להשפיע.

לכן כשהאור הזה מאיר, אז רואים, שיחד עם זה מאיר, גם כן שיש צמצום, היינו שמרגישים ע"י האור הזה, שיכולים לבוא לידי פירוד. אז האדם יהיה יותר גרוע ממה שהיה, כלומר שירצה לקבל אור רוחני, ולהעביר אותו לידי הקליפות, שהם רוצים לקבל שפע בע"מ לקבל. לכן האדם מקבל על עצמו, שלא ישתמש עוד בכלים דקבלה, שזה נבחן, שאביו, הנקרא חכמה, "נותן את הלובן", היינו שמלבין את האדם, שלא ישתמש עם הרצון לקבל לעצמו, היות שהאור נתן לו להבין, איך שמתרחקים מה', בזה שעוסקים עם הרצון לקבל לעצמו. לכן הוא מחליט לא להשתמש עוד עם הרצון לקבל, שזה נקרא "לובן".

אולם בלי רצון אי אפשר לעשות שום דבר. ולעצמו הוא כבר לא רוצה לקבל. לכן "אמו נותנת את האודם". "אמו" נקראת בינה, שבחינתה היא רצון להשפיע. כידוע, שמלכות נקראת "שחור", היינו הרצון לקבל, שנקרא מלכות, שעליה היה צמצום, שפירושו, שהאור לא יאיר לתוכה, לכן היא נקראת בשם "חושך". וכשהמלכות נכללה בבינה, נקראת בינה "אודם". וזה יהיה הפירוש, שאמו, היינו הבינה, נותנת להאדם בחינת רצון להשפיע. ואז כבר האדם מסוגל לעשות מעשים דלהשפיע. ואז נקרא "שהקב"ה נותן רוח ונשמה", שפירושו שפע עליון, הבא לתוך כלים דהשפעה. וזה נקרא "לידת הפרצוף", היינו שנולדה **מדרגה חדשה**.

היוצא מזה, שהכל בא מלמעלה. כלומר, שזה הכח לזרוק את הרצון לקבל, אין זה בידו של אדם לעשות מצד עצמו, אלא שזה נקרא "אביו נותן את הלובן", כנ"ל. וכמו כן שיהיה כח בידו לעשות הכל בעל מנת להשפיע, אין זה בידי אדם, אלא זה בא לו כח מלמעלה, שירצה לעשות מעשים רק להשפיע. וזה נקרא "אמו מזרעת אודם".

ובהאמור נפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש שאומר "היא העולה ומשטנת על האדם". וזה שכתוב "זאת תורת", היינו סדר העבודה, הנותנים לו כוחות מלמעלה. ואומר "שתורה" נקראת "כנסת ישראל", מלכות, שהאדם צריך לקבל על עצמו מלכות שמים. אז בא הסדר, קודם כל האדם מתחיל להרגיש את הרע שבו, היות כי בטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה נדמה בעיניו, שהוא כבר צדיק, היות שברוך ה' הוא יושב ולומד תורה ומקיים מצות.

ומה עליו עוד לעשות. בטח שיש צדיקים יותר גדולים, היינו שלומדים יותר ומדקדקים יותר במצות, אבל על כל פנים הוא גם כן צדיק. אלא שהוא מאמין, שיש צדיקים יותר גדולים. ומשום (זה) הוא מרגיש בעצמו את שפלותו, מזה שהוא לא כל כך צדיק כמותם. ורק מזה הוא לוקח את שפלותו.

אולם בזמן שהאדם מתחיל להכנס בעבודה על דרך האמת, שהיא עבודה דלהשפיע, האדם מתחיל לראות כל פעם, איך שהוא משוקע באהבה עצמית, ואין הוא מסוגל לעשות שום דבר בע"מ להשפיע. אלא כל זמן שהוא רואה, שעל ידי קיום תו"מ, ייחנה מזה הרצון לקבל לעצמו, הוא מסוגל לעשות, אחרת אין לו שום כח.

וזה נקרא "זאת תורת העולה", שאומר הזה"ק "שהיא המחשבה רעה, שהיא עולה על מחשבתו של האדם, להטותו מן דרך האמת". כלומר, מי הוא הנותן לו שמחשבה הרעה שתעלה על מחשבתו. הלא מטרים שהתחיל בעבודה, הוא היה צדיק. ועכשיו, מדוע הוא מקבל מחשבה רעה.

הלא השכל מחייב להיפך, שעתה, שרוצה לעבוד על דרך האמת, היה צריך לעלות על מחשבתו מחשבות טובות ולא רעות. תשובה, "זאת תורת העולה", היינו "כנסת ישראל", שהיא מלכות, שולחת לו את המחשבות הרעות האלו. אחרת, אם היא לא מודיעה לו את מחשבות של הרע, אף פעם לא היה בידו לתקן.

נמצא, שהתורה שולחת לו את המחשבות הרעות. אולם אח"כ הוא בא לידי יאוש, הוא מגיע לשפלות כזאת, שאין הוא יכול להאמין, שהקב"ה יכול לעזור לו, לפי שפלותו שהוא רואה, איך שהוא משוקע באהבה עצמית. וזה שכתוב "היא העולה ומשטנת על האדם", שהמחשבה הרעה הזו עולה על מחשבתו של אדם ונותנת לו להבין, שאין אתה ראוי שהקב"ה יעזור לך, אלא הקב"ה עוזר רק לאנשים, שהם יותר חשובים ממך. וזהו פירוש "שעולה ומשטין בעבודה". וצריכים לשרוף באש התורה, כמו שכתוב "כה דברי כאש". אלא הקב"ה עוזר לכל אדם.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו "שכור אל יתפלל" בעבודה

מאמר כ"א, תשמ"ט

חז"ל (עירובין דף ס"ד) אמרו "שכור אל יתפלל. ואם התפלל, תפלתו תועבה".

זאת אומרת, שיותר טוב שלא יתפלל, משום שתפלתו תועבה. ומהו פירושו "תועבה".

אנו מוצאים לשון "תועבה" גם לגבי העריות. באופן כללי שם "תועבה" הוא דבר מאוס, כמו שנאמר "לא תאכל כל תועבה", "בא וראה את התועבות הרעות, אשר הם עושים פה", וכדומה. ויש להבין זה על דרך העבודה, מדוע אם הוא שכור, יותר טוב שלא יתפלל, משום שהוא דבר מאוס.

בזה"ק (שמיני, דף כ', ובהסולם אות ס"א) שואל על מה שכתוב "יין ושכר אל תשת", וזה לשונו, "ר' חייא פתח, ויין ישמח לבב אנוש. שואל, אם הכהן צריך לשמוח, ולהמצא בהארת פנים יותר מהכל, אם כן למה אסור לו יין, הרי בו נמצאת שמחה, והארת פנים נמצאת בו. אלא, תחילת היין היא שמחה, וסופו הוא עצבות. והכהן צריך להיות תמיד בשמחה. ועוד, שהיין בא מצד הלויים, כי התורה ויינה של תורה, הוא מצד הגבורה. וצד הכהנים, הוא חסד".

עוד שם (באות ס"ו) "משום זה, כהן שנכנס למקדש לעבוד עבודה, אסור לשתות יין, כי מעשיו הם בחשאי, והיין מגלה סוד. וזה סוד, שהוא להרים קול". וזה הרמת קול שייד ללויים.

ויש להבין מהו נקרא "כהן" בעבודה, ומהו, "עבודת הכהן היא בחשאי" בעבודה, ומהי בחינת "לוי". ומדוע הלויים צריכים להיות בהרמת קול, ההיפך מהכהנים. ומדוע יין בתחילה הוא בשמחה, ואח"כ הוא בא לידי עצבות. היינו, מה נקרא "בתחילה" ומה נקרא "בסוף".

קודם כל צריכים לדעת, מה זה "עבודה". ידוע, שיש בעבודת ה' ב' אופנים:

(א) שלא לשמה,

(ב) שלא ע"מ לקבל פרס.

שפירושו, שהוא מאמין בה', שהוא מלך העולם. ולפי שיעור אמונתו בגדלות ה', כך הוא מרגיש, שזו זכיה גדולה, שהוא משמש את המלך. ובמה הוא יכול לשמש את המלך, שהמלך יהנה מזה.

התשובה היא, שצריכים להאמין, שה' צוה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום, במה שאנו

יכולים לשמש אותו, היינו שנתן לנו תורה ומצות. וגם להאמין באמונת חכמים, לקיים כל מה שרבותינו הוסיפו לנו, הנקרא "מצות מדרבנן". וכמו כן נתן לנו לקיים מנהגים, שהם נתנו לקיים. ובה מה שאנו מקיימים את כל אלה, הוא בכדי שתהיה נחת רוח לפניו, בזה שאנו מקיימים את התורה ומצות. וכל הנאה שלנו היא בזה שיש לנו הזכיה הגדולה הזו. ומזה אנו שואבים את כל החיים שלנו.

כלומר, היות שבלי הנאה ותענוג אי אפשר לחיות. כידוע, שזה נמשך מכת, שמטרת הבריאה היתה בכדי להטיב לנבראיו. לכן נטבע בהנבראים רצון וחשק להשתוקק לקבל הנאה, אחרת אין האדם יכול להתקיים בעולם. לכן כל הנבראים, תיכף שנולדים, מוכרחים לקבל הנאה.

אלא כל ההבדל מקטנים וגדולים הוא בהתלבשות. כלומר, הנאה מוכרחת להיות מלובשת באיזה דבר. לכן לפי ההתבגרות של האדם, כן הלבושים משתנים אצל האדם. למשל, ילד, יש לו הנאה ממשחקים, וכדומה, וכשהוא מתבגר הוא מחליף את הלבושים.

וכמו כן האדם המתחיל לעבוד בעבודת הקודש, בכדי שתהיה לו הנאה בקיום תו"מ. לכן צריכים להבטיח לו, שיקבל שכר תמורת עבודתו. כדוגמת עבודת האדם בגשמיות, שהאדם אף על פי שיש לאדם תענוג גדול במנוחה, מכל מקום הוא מוותר על המנוחה והולך לעבודה, היות שע"י העבודה הוא יקבל "שכר", הנקרא דברים שיהנה מהם. והנאה הזו שמקבל מהעבודה, היא ע"י ב' אופנים:

(א) שכר, הנקרא "משכורת". שע"י המשכורת שהוא יקבל, יהיה בידו לקנות מצרכים, שעל ידם הוא ינהה.

(ב) יש אנשים שהם עובדים לא בכדי לקבל משכורת תמורת עבודתם, אלא הם מקבלים כבוד. ומזה הם נהנים, ומזה הם מקבלים חומרי דלק לעבודה.

כמו כן בעבודת הקודש, יש שעובדים עמ"נ לקבל שכר או כבוד תמורת עבודתם. וגם בזה יש ב' אופנים:

(א) שהנבראים יתנו להם כסף או כבוד.

(ב) שהם רוצים, שתמורת עבודתם הקב"ה יתן להם כסף, וכבוד, וכדומה. וכמו שכותב הזה"ק, שהם רוצים תמורת עבודתם, שה' יתן להם עוה"ב. וכל זה נקרא "על מנת לקבל פרס".

אולם אלו אנשים שרוצים לעבוד רק בע"מ להשפיע, שהחומרי דלק שלהם הוא בזה שהם משמשים את המלך, כמו שאומר בזה"ק (הקדמת ספר הזהר, הסולם אות קצ"א) וזה לשונו "היראה, שהיא עיקר, הוא, שהאדם יירא מפני אדונו, משום שהוא רב ושליט, העיקר והשורש של כל העולמות, והכל נחשב כאין לפניו, וישים חפצו באותו המקום, שנקרא יראה".

כאן בעבודה הזו מתחיל העיקר כבידות, היות שהאדם צריך להמציא לעצמו חומרי דלק לא ממה שמקובל בהכלל, היות שהכלל יכול להבין, שרק שכר המקבל תמורת עבודה. היינו, שהעבודה היא בתו"מ, והשכר הוא מקבל דבר אחר. שרק זה, במה שהוא מקווה, שהוא יקבל את התמורה, זה מחייב אותו לעבוד. זאת אומרת, לפי מה שהוא מצפה לקבל איזו תמורה, בזה הוא מודד את שיעורו בעבודה, היינו כמה כוחות להשקיע בעבודה, שהוא לפי שיעור השכר, שהוא יקבל אח"כ.

מה שאין כן אלו אנשים, שרוצים לעבוד בלי שום תמורה, אלא בע"מ להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז המודד הוא גדלות הבורא. כלומר, לפי מה שהאדם משער בעצמו גדלות המלך, בשיעור זה יש לו כח לעבודה. וכמו שכתוב (הקדמה לתע"ס, אות י"ד), שיש ענין אמונה חלקית, שכל אחד ואחד יש לו שיעור באמונה. כלומר, שזה קובע לו, כמה כוחות הוא צריך לתת בעבודת ה'.

וזה כמו שאומר בזה"ק על פסוק "נודע בשערים בעלה. כל חד וחד לפום מה שמשער בלביה". שפירושו, כל אדם יש לו שיעור בגדלות ה'. והגדלות ה' הוא אצל האדם לפי מה דמשער בלבו. זאת אומרת, לגדלות ה' אין שיעור, שהאדם יוכל לתת שיעור אמיתי לגדלות הבורא. כמו שכתוב "ולגדולתו אין חקר, דור לדור ישבח מעשיך", שענין "דור לדור" בעבודה לומדים זה באדם אחד. היינו כל מצב ומצב נקרא דור.

זאת אומרת, במצב עליה, האדם יש לו איזה שיעור בגדלות הבורא, ובמצב הירידה יש לאדם שיעור אחר בגדלות הבורא. זה נקרא "דור לדור". והמובן הוא, שע"י הדורות האלו, היינו ע"י העליות וירידות, שהאדם נותן חשבון לעצמו, עד כמה הוא מעריך את גדלות יתברך בבי' מצבים האלו, והוא מתחזק בעבודה, ע"י זה הוא בא אח"כ לזכות ש"ישבח מעשיך". כלומר, אפילו המצב דירידות, הוא רואה שהם היו לשבח ולא להפסד.

כי אין בהאדם יכולת להעריך שום דבר, אלא ע"י דבר והפוכו, כמו שנאמר "כיתרון האור מתוך החושך", כמבאר אמו"ר זצ"ל (ספר "שמעתי", מאמר "כיתרון האור מתוך החושך"). נמצא, ש"דור לדור", היינו משניהם ביחד באים לידי בחינת "ישבח מעשיך". שעל ידי מצבים האלו, שנעשו ונשנו כל פעם, אפילו ביום אחד יכולים להיות כמה מצבים, הנקראים "דורות", ומכל אלו "הרבה דורות" באים לשלימות. אבל בתנאי שלא יברחו מהמערכה באמצע העבודה.

ובהאמור אנו רואים, שבכדי שיהיו חומרי דלק לעבוד בע"מ להשפיע, ולא לקבל שום תמורה, אלא העבודה בעצמה תהיה שכר, אנו זקוקים להאמין בו יתברך. הכוונה, להאמין על גדלותו. וצריכים לתת כח ויגיעה גדולה איך להשיג אמונה בגדלות הקב"ה. ובלי אמונה בגדלות הבורא, אין כח לעבודה בע"מ להשפיע. כלומר, שדוקא בזמן שמרגישים גדלות ה', אז האדם מוכן לעבוד בלי שום תמורה.

אלא העבודה בעצמה היא השכר, היות ששוא אצלו מה שהוא משמש למלך גדול, שכל הון דעלמא אין לו שום ערך נגד השרות הזה, שה' נותן לו רשות לכנס ולשמש אותו. לכן אנו צריכים לרכז את כל מחשבותינו, איך להגיע להרגיש את גדלות ה'. ואז הכל נמשך אחרי

וידוע, כשמתחילים בעבודה, צריכים להתחיל בקו ימין, שנקרא "שלימות". כלומר, שהאדם צריך להשתדל להאמין בלמעלה מהדעת, עד כמה שאפשר. ולומר, אפילו שהוא אינו יכול לעשות רק שרות קטן בקדושה, הוא צריך להאמין, שזה הוא חשוב מאוד, ואין לו שכל להעריך את חשיבות שבדבר.

וזהו כמו שאמרו חז"ל "הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו". פירוש, שהאדם צריך להעריך אפילו נגיעה קטנה ברוחניות, לא חשוב באיזו צורה שהיא, והכל הבורא מקבל, ושם זה על חשבוננו של אדם, ופרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. וכמו שמובא במאמר "סדר העבודה של בעל הסולם זצ"ל", כשמייחסים את העבודה לה', להאמין שה' מקבל עבודתנו, ולא חשוב באיזו צורה נראית העבודה.

פירוש, שה' מתחשב עם כל אחד ואחד, אם הוא עושה משהו בעבודה. ולא חשוב על הכוונות שהאדם חושב אז, אלא הכל הקב"ה מקבל לחשבון. לכן גם האדם בוודאי צריך לחשוב על כל מה שהוא משהו בעבודת ה', ומהכל האדם צריך לקבל הנאה ושמחה, בזה שיש לו זכות על משהו לנגוע ברוחניות.

ועל האדם מוטל לתת רב תודות לה', במה שזיכה אותנו במשהו עם רוחניות, כנ"ל, אפילו הולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו. אם כן, האדם צריך לתת תודה לה', במה שזיכה אותנו לכל הפחות ללכת לבית הכנסת. וכשהאדם נותן תודה לה' עבור זה, ולא סתם שנותן תודה, אלא האדם צריך לשמוח עם זה, זה נקרא "ימין", "שלימות", וזה מידת החסד, קו ימין.

היינו שהוא אומר, שה' עושה עמו חסד, בזה שנותן לו רשות, לעשות משהו ברוחניות. ובחינה זו נקראת בחינת "כהן". היינו, שהוא נקרא, שהוא עובד עבודת הקודש.

וכשהאדם הולך בקו ימין, הוא יכול להיות תמיד בשמחה, שזה נקרא "כי חפץ חסד". היינו, שהוא שמח בחלקו במה שיש לו, ואינו מדבר חס ושלוש לשון הרע על הבורא. כלומר, שבזמן שהאדם הוא בשמחה, אין אז מקום לדבר לשון הרע. היות שבזמן שהוא בשמחה, אין לו אז טענות להבורא, שאין הקב"ה מתנהג עמו במידת טוב ומטיב. ואז האדם נקרא בחינת "ברוך".

וכמו שכתוב במאמר "אמונת רבו", שאז הזמן, שהאדם יכול לזכות למדרגה גבוהה, מטעם ש"ברוך מתדבק בברוך". מה שאם כן כשהאדם מדבר לשון הרע, אפילו שהוא רוצה מהבורא שיתן לו רוחניות ולא גשמיות, מכל מקום אין הבדל בין זה לזה. אלא בו בזמן שיש לו טענות, ואינו שבע רצון ממצבו שבו הוא נמצא, ואינו יכול לומר, שהבורא מתנהג עמו בבחינת טוב ומטיב, כבר נקרא זה "לשון הרע", שאיסור לשון הרע ידוע לכל.

לכן בזמן שהאדם הולך בקו ימין, ובאותו לו מחשבות של לשון הרע, הוא צריך לדחות אותם ולומר, שאסור לשמוע לשון הרע. ויעשה כל מה שבידו, לדחות ולסלק ממנו את כל המחשבות הרעות, שמדברים לשון הרע, הגם שהמחשבות האלו כשבאות להאדם, הן

אומרות, אין אנחנו מחשבות זרות, אלא אדרבה, אנו רוצים, שאתה אל תרמה את עצמך, אלא שתראה את מצב העבודה שלך, אינו בסדר, ולך תתקן, אולם אם כן אנחנו מביאים מחשבות טובות על האדם.

אז יש לומר, אם אתם אומרים לי לטובתי, מדוע אין אתם באים אלי בזמן, שאני נמצא בקו שמאל, היינו בזמן שהאדם עושה חשבון נפש, שהאדם צריך להיות הולך ולא עומד במצב אחד. וימין נקרא, שהוא מסתפק במועט. ולב' צריכים, כידוע. ולהגיד לי, איך אני לא בסדר.

אלא דוקא בזמן שאני רוצה ללכת עתה בקו ימין, אתם באים אלי. לכן אין אני רוצה לשמוע בקולכם. וזה נקרא "שלימות של ימין". ובחינה זו היא תמיד בשלימות, כי הוא שמח בחלקו, ולא מעניין לו שום דבר, רק לתת רב תודות לה'. ובחינה זו נקראת בחינת "כהן", והוא שמחה תמידית.

אולם עבודה זו נקראת שהיא בחשאי, כלומר שאינה מגולה לחוץ את שלימותה. כי זה נקרא "חסדים מכוסים", היינו שאינו יכול להראות לחוץ את חשיבותה, כי כלפי חיצוניים אין לו מה להראות. כי החיצונים תיכף ישאלו אותו, על מה אתה מסתכל. שאנו רואים, שאתה שש ושמח בחלקך. אדרבה, תראה לנו מה יש בידך, איזה רכוש אתה קנית ברוחניות, שבגלל זה אתה שמח.

והוא עונה להם, אני שמח בחלקי. אבל הם אמרו לו, הלא אנו רואים, שאין לך שום דבר ממשי ברוחניות, ומכל מקום אתה שמח. אם כן אתה מרמה את עצמך. ומהי האמת. הוא אומר, אני הולך למעלה מהדעת, אם כן אין לי צורך לענות לכם תשובות על מה שאתם שואלים אותי בתוך הדעת. אולם צריכים לדעת, שענין החיצוניים, אין הכוונה על גוף שני, אלא האדם בעצמו כלול מהרבה מחשבות, כמו שכתוב בזה"ק "האדם הוא עולם קטן, וכלול מכל אומות העולם".

ועתה נבאר מהו "לוי". מדוע הוא בהרמת קול, שהוא ההיפך של כהן, שעבודתו בחשאי, היינו למעלה מהדעת. ששם יש שלימות, לכן הוא יכול להיות תמיד בשמחה. הנה הלויים הם בחינת שמאל, שהוא בחינת הארת חכמה, שחכמה בא בכלים דקבלה. מה שאין כן חסדים, שהוא בחינת כהן, זה בא בכלים דהשפעה.

ובכלים דקבלה צריכים תמיד שמירה, שלא ימשכו אחר הכלים שהם עוסקים בקבלה. והשמירה שלהם היא, שממשיכים גם כן חסדים. והחסדים האלו שומרים על הכוונה, שתהיה בע"מ להשפיע, שזה נקרא "מקבל בע"מ להשפיע". וברגע שנמשך אחר המעשה, שהוא קבלה, תיכף נופל ממדרגתו, היות שהוא נעשה נפרד מהקדושה. לכן עבודת הלויים, שהיא בהרמת קול, היינו שמאירה שם הארת חכמה, שזה נקרא "גילוי החסדים". וגילוי מכונה הרמת קול, היות שזהו מגולה לחוץ, היינו בכלים דקבלה. לכן הוא אומר, שבתחילתו הוא מביא שמחה, וסופו הוא עצבות.

ושאלנו, מהו "תחילה" ו"סוף". אלא "תחילה" נקרא בעת שהוא מעורב על חסדים, אז הוא

יכול להשתמש עם החכמה. מה שאם כן בסופו, שהחסדים שלו, היינו ממה שנכלל מחסדים, מסתיימים, והוא נשאר עם העצם, היינו עם חכמה לבד, ואז החכמה אי אפשר להשתמש בלי חסדים, זה מביא לו עצבות, היות שהוא צריך תמיד ללבוש של חסדים, ואין לו. מה שאין כן בחינת "כהן", שהוא צריך להיות תמיד בשמחה, אז הוא צריך ללכת רק בקו ימין, שהוא חסד, היינו "כי חפץ חסד", והוא "שמח בחלקו", ואין לו שום צורך לגדלות. וממילא הוא יכול להיות תמיד בשמחה.

וזהו על דרך מה שכתוב (תע"ס, חלק י"ד, דף א'-תקכ"ח) כתוב שם שיש ב' בחינות:

(א) ברכה,

(ב) בחינת חירו, שהוא חרות. שמפרש שם באור פנימי, ש"חסדים מכוסים נקרא בן חורין", שלא חסר לו שום דבר, משום שהוא לא נצרך לשום דבר. לכן הוא מרגיש עצמו לחירות, שאין לו שום שעבוד מדבר, מה שהוא צריך לקבל אותו. נמצא, שהוא לא משועבד לשום דבר. וזה דוקא כשהוא שמח בחלקו. וזה נקרא בחינת "כהן", שעבודתו היא בחשאי, שאינו מגולה לחוץ מה שיש לו, כלומר שאינו צריך שיהיה מגולה לחוץ את הרכוש, אלא הוא מאמין למעלה מהדעת, שכל מה שיש לו זה מספיק בשבילו.

אולם בחינת לויים, שהם שייכים לבחינת שמאל, היינו חכמה, שהיא בחינת "יינה של תורה". ותורה דוקא צריך להיות מגולה. כי התורה צריך להיות עם בחינת דעת, שדעת נקרא "קו אמצעי", שהוא המכריע בין ימין ושמאל, כלומר שלא יקח יותר חכמה מכפי שיש לו חסדים. מה שאם כן אם הוא רוצה לקבל חכמה יותר מחסדים, זה נקרא ש"שותה יין יותר מכפי שהוא מוכשר". אז הוא נעשה ע"י זה "שכור" ומאבד את "הדעת", הנקרא "קו אמצעי", השוקל, שלא יהיה יותר חכמה מחסדים.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "שכור אל יתפלל. ואם התפלל, תפלתו תועבה". כלומר, בזמן שנאבד לו הדעת, שהוא הקו אמצעי, אלא שהוא מתפלל, שרוצה שיתנו לו חכמה יותר מחסדים, זה נקרא "תועבה". כי זה דבר מאוס, משום שהוא מתפלל לה', שיתן לו חכמה בלי חסדים, שזה ילך להחיצוניים ולא לקדושה.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (ויק"ר, א' ט"ו) "כל תלמיד חכם שאין בו דעת, נבלה טובה ממנו". היינו כנ"ל, שהוא מקבל חכמה יותר מחסדים. נמצא, שאין בו קו אמצעי, הנקרא "דעת", המכריע בין ימין ושמאל". וכנ"ל "נבלה טובה ממנו", כלומר שהוא מאוס, היות שאין בו דעת, הוא נבחן ל"שכור", ש"שתה יין יותר מן המידה", היינו יותר מחסדים. וכשהוא מתפלל בדרך זו, שיתנו לו תורה, המכונה "יינה של תורה", תפלתו תועבה. היינו, שהוא נבחן לדבר מאוס.

וזה יכולים להבין על דרך שאמרו חז"ל (אבות, פרק שלישי) וזה לשונם "כל שחכמתו מרובה ממעשיו, למה הוא דומה, לאילן, שענפיו מרובין ושורשיו מועטין, והרוח באה ועוקרתו". פירוש, מעשה נקרא "ימין", "חסד". ולא צריך להבין בדעת ובשכל, שכדאי להיות עובד עבודת הקודש בע"מ להשפיע, אלא שהוא יכול ללכת למעלה מהדעת, אף על פי

שהדעת באה אליו עם "השאלות של פרעה", ששואל "מי ה'", אשר אשמע בקולו" או "שאלת רשע", ששואל "מה העבודה הזאת לכם". ועל זה הוא עונה להם, שהוא הולך למעלה מהדעת. זה נקרא "מעשה", היות שהוא לא עונה להם עם חכמה ושכל, אלא הוא עונה להם, שהוא עובד במעשה ולא בשכל, וזהו כל השמחה שלו, בזה שהוא מקיים בחינת אמונה למעלה מהדעת.

ואח"כ, כשהוא זוכה לבחינת חכמה, אין הוא רוצה לשמש עם החכמה בתור תמיכה, לומר, עכשיו כבר אני לא צריך לבחינת אמונה, היות שכבר יש לי בסיס של שכל. זה נקרא "חכמתו מרובין ממעשיו". אלא הוא מקבל את החכמה, בגלל שהבורא רוצה שיקבל, הוא מקבל ולא לתועלת עצמו. ואם הוא רוצה לקבל חכמה יותר ממעשיו, זה נקרא "שכור" ותפלתו תועבה. אלא שהכל יהיה בדעת, היינו שהוא בחינת קו אמצעי, שלא יהיה יותר שמאל מימין, כנ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו שדוקא בליל פסח, שואלים די קשיות

מאמר כ"ב, תשמ"ט

ההגיון מחייב, כמו שאנו רואים, מתי האדם שואל שאלות, בזמן שהוא נמצא בחסרון, הוא שואל שאלות, מדוע הוא צריך לסבול מזה שאין לו מה שהוא מבין שחסר לו. והוא בא בטענות ותביעות להבורא, ושואל, מדוע הוא צריך לסבול יסורים. אבל בזמן שהאדם נמצא במצב שיש לו כל טוב, איזו שאלות יש לשאול, בזמן שהוא מרגיש עצמו שהוא במצב החירות, שאין לו שעבוד משום דבר, שירגיש שדבר זה שאין לו יגרום לו צער, שיהיה לו מקום לשאול, מדוע.

אם כן יש להבין, מדוע דוקא בליל פסח, שהוא חג החירות, אנו שואלים שאלות. והם נקראים, די שאלות, היינו די פעמים למה. דוקא בזמן שלא חסר כלום. ולפי מה שאומר האר"י הקדוש, שליל פסח הוא יותר שלימות מבליל שבת, שאומר, בליל שבת יש עליה למלכות למוחין דנשמה, מה שאם כן בליל פסח יש עליה למלכות למוחין דחיה, כדוגמת יום שבת (ע"ש בשער הכוונות). אם כן יש להבין, למה דוקא בזמן השלימות שואלים שאלות. בטח שיש על זה הרבה תירוצים, ונפרש זה על דרך עבודה.

ידוע ענין עבודה שלנו בתורה ומצות, שניתן לנו, הוא בכדי שעל ידם נתקן את עצמנו, שנהיה ראויים לקבל טוב ועונג, כי בשביל זה נברא האדם. כידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. אלא בכדי שלא יהיה ענין של בושה בעת קבלת התענוגים, שזהו מסיבת שכל ענף רוצה להדמות לשורשו, והיות שהשורש הוא המשפיע לנבראים, כנ"ל, אל כן יש שינוי צורה בין המשפיע להמקבל. וזה גורם לנו ענין בושה.

לכן כדי לתקן זה, נעשה צמצום והסתר על ההשגחה העליונה. כלומר שנעשה מקום ע"י זה שנעשה צמצום והסתר, שממקום הזה אנו רחוקים כל כך מהבורא, שזה גורם לנו מיעוט הבנה בהשגחתו יתברך על בריותיו, כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (אות מ"ב, מ"ג), שאומר שם, שאם היתה השגחה גלויה, אשר למשל, כל האוכל דבר איסור יחנק תיכף על מקומו, וכל העושה מצוה, ימצא בה התענוג הנפלא, בדומה לתענוגות המצוינים ביותר שבעולם הזה הגשמי, כי אז מי פתי היה מהרהר אפילו לטעום דבר איסור, בשעה שהיה יודע שתיכף יאבד מחמתו את חייו, או להתמהמה על תענוג גדול גשמי, הבא לידו מבלי לקבלו. נמצא, שהצמצום

וההסתר שנעשה, הוא בכדי לתקן את ענין הבושה, גורם לנו את כל היגיעות וההתרחקות מהבורא יתברך.

ובהאמור, שענין צמצום והסתר נעשה לטובת התחתון, אל כן אין מקום לשאול שאלות על ההשגחה, מדוע הבורא מתנהג עימנו בצורה זו כמו שנראה לעינינו, שאין אנו רואים את הטוב, ואנו סובלים גלות, ועניות, וכדומה, היינו שכל אחד ואחד יש לו טענות על הבורא, מדוע הוא מתנהג בהשגחה בלתי גלויה לעינינו, שזהו רק טוב. לכן אסור לדבר לשון הרע על השגחתו יתברך, איך שהוא מתנהג עם הנבראים. אלא אנו צריכים להאמין באמונה למעלה מהדעת, שממש כמו שנראה לעינינו, כך צריך להיות. ועל מה שאנו מרגישים, אנו צריכים ללכת בדרכי התורה, מה שהחכמים הורו לנו איך להתנהג בכל אלה ההרגשות שאנו מרגישים, ועליהם להגיד בדרך אמונה למעלה מהדעת, שענינים להם ולא יראו, כמו שכתוב במאמר משנת תש"ג, ע"ש.

ואיסור לשון הרע ידוע, אלא שמקובל, שענין לשון הרע שהוא רע כל כך, הוא בין אדם לחבירו. ובאמת עיקר לשון הרע הוא בין אדם למקום, כמו שכתוב (שמות רבה פרק ג', י"ב), וזה לשונו, "תפש משה מעשה הנחש, שהוציא לשון הרע על בוראו, שנאמר, כי יודע אלקים, כי ביום אכלכם ממנו, ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים, יודע טוב ורע".

ובהאמור נבין, מהו כל החומר של לשון הרע יותר משאר דברים. היות שעיקר לשון הרע הוא מהנחש, שהוא דיבר לשון הרע על הבורא, ואמר לו, מה שהבורא צוה לך שלא לאכול מעץ הדעת, אלא שזה ישאר בהעלם והסתר, על זה אמר לו הנחש, שלא צריכים לשמוע מה שאמר לך, שצריך להישאר העץ הדעת נסתר מהתחתונים. אלא טענתו היתה שהכל צריך להיות בגלוי.

וזה היה ענין של לשון הרע של הנחש. נמצא, שדיבר על ההשגחה, מה שהבורא מתנהג עם הנבראים בהשגחה בלתי גלויה, זה לא בסדר. ובאמת שענין ההסתר הוא רק בכדי שיהיה היכולת להנבראים לקבל את הטוב ועונג בלי בושה. וזה יכול להיות רק ע"י זה שהנבראים יקבלו הכל לשם שמים, כלומר שכל ענין הקבלה יהיה בע"מ להשפיע. נמצא, זה שהנחש דיבר לשון הרע, אין זה פרט, אלא דיבר על כל התיקון שנעשה על המלכות, בכדי שהתחתונים הנמשכים ממנה יוכלו להגיע לידי דביקות, הנקרא, השתוות הצורה, שבזה יהיה התיקון, שיוכלו לקבל את הטוב ועונג בלי שום אי נעימות, המכונה, בושה.

שבגלל תיקון הזה ניתן לנו תורה ומצות, שע"י יוכלו לצאת מאהבה עצמית, שהיא בחינת פירוד מה'. ויוכלו להגיע לידי השתוות הצורה, כמו שאמרו חז"ל,

"בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". ולפי לשון הרע שהנחש דיבר, שתהיה השגחה גלויה, שהכל יהיה מגולה. אפילו שה' אמר לו לאדם בפירוש, "מעץ הדעת לא תאכל", אלא בחינה זו צריכה להיות מכוסה, שרק בגמר התיקון תהיה היכולת להאיר בחינה זו, גם על זה אמר לו הנחש, שלא ישמע בקול ה'.

כלומר לא שה' עשה זה לטובת האדם, עשה שתהיה השגחת ה' לנבראים, שהבחינת טוב ומטיב תהיה בלתי גלויה, אלא מטעמים אחרים. נמצא, שהלשון הרע של הנחש היה ענין כללי. כלומר שכל התיקונים שאנו צריכים לעשות בסגולת תורה ומצות, הוא אמר, שזה אינו לצורך האדם.

לכן איסור לשון הרע הוא כל כך דבר חמור מכל האיסורים, היות שהוא כלל של כל התורה כולה. זאת אומרת, עם הלשון הרע הזה, כל התיקונים שנעשו, אין מקום שיתקנו. לכן היות שבין אדם למקום הוא כל כך חמור, לכן האיסור בין אדם לחבירו גם כן הוא דבר חמור, כמו שדברנו בענין, "ואהבת לרעך כמוך", שאמר ר' עקיבא, שזה הוא כלל גדול בתורה.

נמצא, המדבר לשון הרע, הוא עושה פעולה הפוכה מהכלל של, "ואהבת לרעך כמוך". לכן לשון בין אדם לחבירו הוא גם כן כלל. לכן האיסור הוא כל כך חמור.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ח), וזה לשונו, "ואמר רב יהודה, אמר רב, אדם הראשון מין היה". ופרש"י, מין היה, נוטה לעבודה זרה. וזה קשה מאוד להבין, בזמן שאדה"ר היה מדבר עם הקב"ה, ואיך יכול להיות מי שמדבר עם ה', יהיה מין, שיהיה נוטה לבו לעכו"ם. הלא הבורא דיבר עמו, ואיך אפשר שתהיה לו איזו טעות, עד כדי כך להיות לבו נטה לעכו"ם.

אלא כנ"ל, שהבורא אמר לו, שהעץ הדעת צריך להיות בהסתר, ואסור לגלותו לפני גמר התיקון. ובזמן שהנחש בא אליו ואמר, לא לשמוע בקול ה', במה שה' מסתיר ממנו, התענוג הגדול הזה הנמצא בעץ הדעת, ולקח ללבו את הלשון הרע של הנחש, זה נקרא, "מין היה".

וכמו שפרש"י, שלבו היה נוטה לעכו"ם, כלומר שלבו היה נוטה למה שאמר לו הנחש, שיותר טוב שתהיה הנהגת העולם בגלוי, כמו שיעץ לו הנחש. וזה נקרא, "מין", שלא מוצא חן בעיניו הנהגתו יתברך. זאת אומרת, שהוא חשב לפי עצת הנחש, שאם יהיה מגולה את העץ הדעת, שכוונתו שתהיה השגחה גלויה, אז יהיה הרבה עובדים בעבודת הקודש, מטעם כנ"ל, שכולם ישמרו תורה ומצות, מטעם שהכל יהיה מלובש בשכל בתוך הדעת, ולא שהכל צריך להיות למעלה מהדעת.

כלומר, שפירושו, עץ הדעת, יהיה שהכל יהיה מגולה בתוך הדעת. ועל זה בא הציווי, שלא יאכל, היינו שענין עבודה שלנו לגבי הבורא יהיה למעלה מהדעת, ולא בתוך הדעת, אף על פי שהשכל מחייב, שאם יהיה הכל משובש בתוך הדעת, יתרבו עובדי ה'.

וזהו ענין של לשון הרע של הנחש, שדיבר רע על ההשגחה. היות שזה שהבורא עשה שתהיה עבודת ה' בבחינת אמונה למעלה מהדעת, אין הפירוש שה' לא היה יכול לעשות הכל בתוך הדעת, אלא אנו צריכים להאמין, אף על פי שאין אנו מבינים, שכך היא ההנהגה הטובה ביותר. וכך אמר אמו"ר זצ"ל, שהבורא בחר בדרך של אמונה למעלה מהדעת, היות שהבורא יודע שזוהי הדרך המוצלחת ביותר, שע"י זה תהיה אפשרות להתחתונים להגיע להמטרה, הנקראת, דביקות ה', שהיא בחינת השתוות הצורה, הנקראת, מקבל בעמ"נ להשפיע.

והגם שענין חטא של עץ הדעת מדברים ממדרגות גבוהות, שהוא סוד האור של גמר התיקון, כמו שמבואר בהקדמה לפני מסבירות, מכל מקום בענין מה שנוגע לנו בעבודה, יש לפרש כנ"ל, היינו מי שמדבר לשון הרע על השגחה, הוא שאומר, שאין הוא רוצה להאמין שהשגחתו יתברך על הנבראים היא בבחינת טוב ומטיב, ושזהו כך להאמין למעלה מהדעת.

אלא שהאדם אומר, אם תהיה השגחה גלויה, היינו אם הוא יראה בשכל שלו, שהבורא משפיע לכל הנבראים בבחינת טוב ומטיב, ושזה יהיה בתוך הדעת, ורק באופן כזה הוא מסוגל לקיים תו"מ. וזה בא מכח החטא דעץ הדעת, שהאדם רוצה ללכת דוקא בתוך הדעת, ולא להאמין למעלה מהדעת. לכן כשהוא לא מאמין בבחינת טוב ומטיב, נמצא שהוא מדבר לשון הרע על הבורא, ששורש הזה התחיל בעת שהנחש דיבר לאדם הראשון לשון הרע על הבורא, כנ"ל.

וזה שהאדם רוצה ללכת בתוך הדעת, זה נקרא, חטא דעץ הדעת. והחטא הזה מתגלה בבי' אופנים, כלומר שמזה נמשך לנו לשאול בי' שאלות:

א) שאלת פרעה, ששאל, "מי ה'", אשר אשמע בקולו", שבכלל קשה לו ללכת ולהאמין משהו נגד השכל. ומזה נמשך עוד דבר, היינו שאלה ב) מדוע האדם צריך לעבוד לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו. כי הוא שואל, מה אני ארויח בזה שאני יעבוד לשם הבורא ולא לתועלת עצמי.

ובהאמור נבין, מה שאנו רואים, שאפילו לאחר שהאדם התגבר, ואמר, שהוא מקבל על עצמו ללכת בדרך האמת, ומתחיל להאמין באמונת חכמים, והשכל מחייב, שבכל יום ויום הוא צריך להתקדם וללכת קדימה, והאדם רואה שזהו ממש להיפך,

שכל יום הוא הולך אחורה. אם כן השכל מחייב לאדם לומר, שהעבודה זו, היינו ללכת בבחינת השפעה, זהו לא בשבילו. אלא זוהי עבודה בשביל יחידי סגולה. והוא מבין שיותר כדאי לו לברוח מהמערכה. ומה אומרים לו, שהוא צריך עוד פעם ללכת באמונה למעלה מהדעת, ולא להסתכל על מה שהדעת מחייבת אותו לעשות. וכמו שכתוב במאמר "אמונת רבו" (משנת תש"ג), שאין האדם מסוגל לראות את מצבו האמיתי, אלא צריך ללכת למעלה מהדעת, ורק באופן כזה יכולים להגיע להמטרה לזכות לדביקות ה'.

אולם יש להבין, מה נותן לנו זה שהאדם מרגיש בתוך הדעת, שהוא נמצא במצב אחורה ולא קדימה. כלומר לאיזה צורך האדם צריך להרגיש שהוא נמצא במצב ירידה, מהי התועלת מזה. ואנו רואים, שבזמן של מצב עליה, היינו שיש להאדם תשוקה לרוחניות ולתענוגי עוה"ז, מה שכל העולם רוצים אחריהם, בכדי להשיג את התענוגים האלה, הוא מסתכל על זה כדבר שנברא ללא צורך, כלומר שיותר טוב היה, אם הבורא היה בורא את כל הנבראים שיהנו מדברים רוחניים. אם כן, המחשבות של ירידות האלו, מה האדם הרויח מזה, שאחרי כל עליה הוא בא לידי ירידה. לכן האדם שואל תמיד, מהו השיעור של עליות וירידות, ולמה צריכים זה בכלל, הלא יותר טוב היה, אם האדם היה נשאר במצב עליה.

אלא התשובה היא, כי אי אפשר להעריך שום דבר, אם לא יודעים את החשיבות שבהדבר. כלומר שיש כלל, שהנאה שהאדם נהנה מאיזה דבר, תלויה בחשיבות של הדבר. ויש לפעמים שנותנים לאדם איזה דבר חשוב, ואם היה יודע להעריך את זה, היה יכול לקבל מדבר הזה הנאה גדולה. והיות שהוא לא יודע את הערך שבדבר, אינו האדם יכול להנות, אלא לפי מה שהוא מבין את חשיבותו.

למשל, האדם קנה איזה חפץ, איזה ספר, שהוא לא כל כך בצורה יפה. ואותו ספר שהוא נדפס מחדש, עלה יותר ביוקר. והיות שלא היה לו הרבה כסף, לכן קנה זה הספר. וגם המוכר לא ידע את הערך החשיבות של הספר, לכן מכר לו במחיר נמוך. ולאחר זמן, בא מי שהוא לתוך ביתו, וראה את הספר, ואמר, היות שהספר הזה נדפס לפני שלוש מאות שנה, לכן הספר הזה שוה הון רב, שנמצאים רק שלושה ספרים בעולם. נמצא, עכשיו, שהוא שמע שיש להספר הזה ערך רב, הוא מתחיל להנות מהספר.

והנמשל הוא, שאין לנו השכל איך להעריך את חשיבות של עליה. כלומר שאין לנו שכל להבין, כמה שוה רגע אחד שיש לנו הכח להאמין בה', ושיש לנו קצת הרגשה מגדלות ה', שבמצב העליה יש לנו השתוקקות להיבטל אליו בלי שום שכל וסברה, אלא כנר בפי אבוקה. וממילא אין אנו יכולים להנות מזה שהבורא קירב אותנו, ונתן לנו קצת התקרבות. ומזה אנו צריכים להרגיש את השמחה

וההתרומומות הרוח, מה שזה צריך להביא לנו, אולם היות שאין בנו החשיבות להחשיב זה, לכן אין אנו יכולים להנות מזה אלא לפי החשיבות, כנ"ל במשל.

לכן ניתן לנו ירידות, בכדי שיהיה לנו מקום ללמוד את החשיבות של העליות, כמו שכתוב, "כיתרון האור מתוך החושך", שדוקא ע"י הירידות האדם יכול להגיע לדעת ולהחשיב את העליות. ואז הוא יכול להנות מהעליות, ויבוא לידי הרגשה, "כי הם חיינו ואורך ימינו". מה שאם כן בזמן שאין האדם יודע את הצורך לאמונה, כי הוא חושב, בזה שעוסק בתורה ומקיים מצות, זה מספיק לו שיהיה בגדר עובדי ה', לא נותנים לו מלמעלה ירידות בכדי להעריך את העליות.

כי היות שהעבודה שלהם היא בבחינת חצוניות, כלומר שאין כוונתם שיכנסו לתוך הפנימיות, זאת אומרת, אין כוונתם שיתבטלו לגמרי לקדושה, שקדוש פירושו, פרוש ומובדל מעצמותו, כמו שכתוב, "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שאז אין שום רשות אלא רשותו של הבורא, מטעם שהתחתון רוצה להיבטל להשורש, וכל מה שהוא מבין שכדאי לחיות, הוא רק בשביל תועלת הבורא.

ובכדי שהאדם יהיה במצב שלא ירצה לחיות רק בכדי שיהיה נחת להבורא, לזה אדם מוכרח להמציא לו אמונה גדולה בגדלות ה', בכדי שיהא כדאי לבטל את עצמו עבור תועלת ה'. ולא מספיק לו האמונה שרכש בזמן החינוך. ועל האמונה שקבל בשעת החינוך, כבר הוא מסוגל לעבוד ולקיים את התו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה. וזהו מטעם שאין הוא מוכרח לבטל את עצמו לה', אלא הוא מבקש מה', היות שהוא מקיים את התו"מ מה שה' צוה לנו ע"י משה רבנו עליו השלום, בזכות זה הקב"ה ימלא את כל משאלותיו.

כי הוא מאמין בשכר ועונש. ובטח הוא, כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שני, כ"א), וזה לשונו, "אם למדת תורה הרבה, ונאמן הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך". לכן היות שהבסיס המחייב אותו לקיים תו"מ, תלוי בהשכר, ולא בהנותן את השכר, נמצא, שאין הוא מוכרח לעסוק בגדלות האמונה של הבורא, אלא בגדלות וקטנות השכר. לכן אין שם ענין עליות וירידות, להאמין בגדלות וחשיבות הבורא, אלא שם שייך רק ענין שעוסק בתורה ומצות, או שנחלש בקיום, מטעם שלא תמיד הוא מאמין בהשכר.

וזה גורם גם לאלו שעוסקים בתו"מ עמ"נ לקבל שכר, שיש לפעמים, שנמצאים בין אנשים שאינם מאמינים בשכר ועונש, שהם יכולים להשפיע על האדם ממחשבותיהם, וזה גורם לו חס ושלוש שיתרחק אפילו לגמרי מיהדות. לכן גם הם צריכים שלא יבואו במגע עם אנשים שהם חופשיים בדיעות, היות שמביאים להם מחשבות זרות בענין אמונה בשכר ועונש. אולם בדרך כלל, אלו שעוסקים בשלא

לשמה, אינו נוהג בהם ענין עליות וירידות, כלומר שאין צורך שיהיו ירידות.

מה שאם כן אלו אנשים שהם רוצים לעבוד מטעם חשיבות הבורא, שהם צריכים תמיד להתגבר באמונת חשיבות וגדלות הבורא, שרק חשיבות וגדלות הבורא זהו הוא מחייב אותם לקיים תו"מ, בכדי להגיע לדביקות ה', ואלו אנשים צריכים תמיד לשער ולהעריך גדלות הבורא.

והם צריכים תמיד להעריך, שאם יש להם קצת אחיזה ברוחניות, הוא מטעם שה' מקרב אותם, והם כשלעצמם אינם מסוגלים לעשות שום דבר, אם לא רואים מזה שיצמח מזה תועלת עצמם. נמצא, שעיקר עבודה היא לבטל את עצמו, וזהו נגד הטבע, ולזה רק בישועתו יתברך יכולים להגיע.

נמצא, שבזמן עליה האדם חושב שזהו כבר טבעי, ואין לו עכשיו שום צורך שה' יעזור לו. לכן נעשה תיקון, הנקרא, ירידות, שמראים תמיד לאדם את גודל גבורתו, מה שהוא מסוגל לעשות בכח עצמו. ואיך הוא רואה את זה. אלא כשזורקים אותו מן מצבו, שהיה חושב שהוא כבר בן אדם ולא דומה לבהמות שעובדים לתועלת עצמם, ופתאום אפילו אין אדם בא לידי הרגשה שרוצים לזרוק למטה לתוך שפלות כזו, שהוא רואה אח"כ איך שהוא נמצא בשפל המצב.

אולם בזמן הירידה אין הוא רואה איך שהוא מתחיל לרדת, אלא בזמן שיורד הוא נשאר מחוסר הכרה. אלא לאחר זמן שירד, בא לו גם כן עזרה מלמעלה, ומודיעים לו, תדע, שאתה נמצא עכשיו בירידה. ומטרם שמודיעים לו שהוא נמצא במצב של מחוסר הכרה, אין הוא יודע שום דבר. אולם גם זה האדם צריך להאמין שכך הוא, היינו שענין הידיעה לא בא מאליו. אמנם האדם צריך לדעת, שהירידות האלו ניתנו לו בכדי ללמוד מזה איך להעריך את מצב העליה, רק בזמן הירידה, אין אדם מסוגל ללמוד מזה משהו.

אלא בזמן העליה, אז יש לו מקום לעשות חשבון אמיתי, ולומר, שזה שאני נמצא עכשיו בבחינת אמונה, זהו הוא בא לי מצד ה', אחרת אני תיכף ירד למצב של אהבה עצמית, ואם לא עושה חשבון זה, תיכף זורקים אותו. ולתת תודה לה' על מה שקירב אותו. נמצא, שאי אפשר להשיג הנאה אמיתית מהתקרבות ה', אם לא יודעים להעריך את זה, כנ"ל, "כיתרון האור מתוך החושך".

נמצא, שבכדי שהנבראים יקבלו את הטוב והעונג, ושירגישו זה, היו מוכרחות להיות כל אלו הירידות הנקראות, בחינת גלות. וזה מכונה, "שכינתא בגלותא", או "שכינתא בעפרא", שרק ע"י זה יהיה להאדם כלים להרגיש את הטוב ועונג.

ובהאמור נבין, מדוע דוקא בזמן החירות, שהוא ליל פסח, שהוא תכלית השלימות, כמו שאומר האר"י הקדוש, שיש למלכות אותו גדלות כמו שיש למלכות מוחין דחיה, כן הוא בליל פסח.

התשובה היא, שדוקא בזמן עליה, כשחושבים אז על איזו ירידות, היה להם אז יכולת להוציא את החשיבות של העליות. אחרת זה דומה שנותנים לאדם דבר ששואה הון רב, והוא משתמש בזה, ונהנה מזה, כמו שהיה שואה איזו פרוטות.

נמצא, שדוקא בזמן החירות, אז מקום לשאול את השאלות. זאת אומרת, אין הכוונה על השאלות, אלא צריכים את השאלות בכדי להבין את התירוצים, וזהו על דרך שאמר אמו"ר זצ"ל, על ענין מה שכתוב, "דבר נא באוזני העם, וישאלו איש מאת רעהו". ופרש"י, הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק, ועבדום, וענו אותם, קיים בהם, ואחרי, יצאו ברכוש גדול, לא קיים בהם. ומקשין העולם, וכי אם הקב"ה רוצה לתת לעם ישראל רכוש גדול, אין לו להקב"ה לתת להם, אלא הוא מוכרח לומר לעם ישראל, שיעסקו ברמאות, ולשאול כלים מהמצרים, כלי כסף וכלי זהב.

והשיב, שבזמן שה' אמר לאברהם, "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה", שאל אברהם, "במה אדע כי אירשנה". "ויאמר לאברם, ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". ושאל, מה אנו רואים בהתשובה של ה' על שאלת אברם, במה אדע, שע"י זה שיהיו בארץ לא להם, היינו שיהיו בגלות, אז אברם כבר יהיה בטוח שהם ירשו את הארץ.

ואמר, היות שאין אור בלי כלי, היינו אין מלוי בלי חסרון, ואברם אמר לה', שהוא לא רואה שהם יצטרכו לאורות כל כך גדולים, הנקרא, ארץ ישראל, לכן ה' אמר לו, ע"י זה שיהיו בגלות, ויבקשו מה' שיוציאם מהגלות, ובמה מוציאם, זהו רק עם אורות גדולים, כי "המאור שבה מחזירו למוטב", אל כן כבר יהיה להם צורך לאורות הגדולים.

ועל זה פירש, שלכן אמר ה', שישאלו כלים מהמצרים, כלומר שיקחו את הקשיות של המצרים, רק בהשאלה, היינו בכדי לקבל האורות, ואח"כ יחזיר להם הכלים. כלומר שלקחו קשיות בכדי להבין את התירוצים. וזהו כנ"ל, שאי אפשר להבין את האור רק מתוך החושך. לכן כל השאלות הן דוקא בזמן החירות, כנ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, אם בלעו את המרור לא יצא, בעבודה

מאמר כ"ג תשמ"ט

הנה בשער הכוונות (דף קע"א) כתוב שם וזה לשונו, "וזה סוד המרור, שהיא בגימטריא מות, שהם סוד דינים שבה, אשר בהם נאחזים הקליפות, הנקראים מות, ולמתקה ע"י המשכת החיים. וזהו טעם שצריך שירגיש טעם מרירות, ואם בלעו לא יצא ידי חובתו, כי ע"י טחינת שיניים מתמתקים, ע"י ל"ב שיניים", עד כאן לשונו. ויש להבין בעבודה, מהו מרור שנקרא מות, ומהו פירושו, שע"י לעיסת שיניים, שהם ל"ב, מתמתק המרור, ואם בלעו, כבר אינו טועם טעם מרירות, איך זה מתבאר בעבודה.

ובכדי להבין זה, צריכים קודם לדעת, בשביל מה צריכים בכלל עבודה. ואנו רואים אפילו בגשמיות, אין אדם משיג שום דבר בלי יגיעה, והתשובה הוא ידוע, היות שכל ענף רוצה להדמות לשורשו, והיות השורש שלנו, שברא אותנו על כוונה, רצונו להטיב לנבראיו, היינו להשפיע, לכן בזמן שהנברא הוא המקבל, הוא מרגיש בעת קבלת הטוב מחבירו, אי נעימות, לכן ניתן לנו עבודה. בזמן שהאדם מקבל שכר תמורת עבודתו, כבר אין כאן ענין של בושא, שנגיד שאין האדם מוכן לאכול לחם חסד, כיון שהוא נותן תמורת הלחם, עבודה. ונראה זה כעין חליפין, שהם מחליפין אחד עם השני, אחד נותן עבודה, והשני נותן לו לחם, היינו כסף, וכדומה.

אולם זה מובן היטב בגשמיות, היינו בין אדם לחבירו, אבל בין אדם למקום, מה שייד לומר, שהאדם עובד בתורה ומצות, ותמורת זה הוא נותן לו שכר, הלא חז"ל אמרו, שצריכים לעבוד שלא על מנת לקבל פרס, אם כן מהו התועלת מהעבודה בתו"מ. בשלמא בגשמיות, אנו מבינים שצריכים לעבוד, היות ששכר בלי עבודה, נוהג שם ענין בושא, לכן כשרוצה לקבל שכר, יש תיקון על השכר, שלא יהיה בבחינת נהמא דכסופא, בעת קבלת השכר, כשהאדם נותן עבודה תמורת השכר. לכן אנו מבינים, שהעבודה הוא תיקון על השכר, מה שאם כן בעבודה שלא ע"מ לקבל שכר, בשביל מה צריכים לתת את העבודה, היינו לאיזה צורך צריכים את העבודה, הלא אין כאן מה לתקן, היות שהוא אינו מקבל שום תמורה, אל כן עבודה זו למה לי. ועוד יש להבין בענין העבודה, כי בגשמיות אנו מבינים, שהאדם צריך לעבוד, היות כי העבודה, מה שהאדם עובד לצורך השני, השני נצרך הוא להעבודה, לדוגמא, הבעל מאפיה נצרך לפועלים, אחרת הוא לא יכול להוציא את כמות הלחם, הנצרך לו, מה שאין כן לגבי הבורא, וכי הוא חס ושלוס בעל חסרון, שהנבראים ישלימו את מה שחסר לו, ע"י העבודה שהנבראים יעבדו בשבילו.

אם כן השאלה היא בב' אופנים :

א) שענין עבודה ניתן לנו, בכדי שיהיה מציאות לקבל שכר תמורת עבודה, שעם זה

יתוקן הבושה, שלא יהא זה כאילו אוכל לחם חסד. ובעבודת ה', לא שייך לומר כן, היות שעובדים בע"מ שלא לקבל שכר.

(ב) בין אדם לחבירו שייך לומר, שחבירו צריך להעבודה שלו, אולם בין אדם למקום, איך שייך לומר, שהבורא נצרך חס ושלוס לעבודת האדם. והתשובה היא, שבאמת יש לשאול, מדוע אמרו חז"ל, שצריכים לעבוד שלא ע"מ לקבל פרס. הלא כל ענין העבודה, נתקנה בכדי שלא יהיה נהמא דכסופא, לכן אנו רואים, שגם בגשמיות, היינו בין אדם לחבירו גם כן נוהג הכלל הזה, שלא לאכול לחם חסד, מסיבת הבושה. אם כן מדוע צריכים לגבי הבורא, לעבוד בלי שכר, הלא העבודה מתקנת את הטוב ועונג, שלא יהיה בו בושה בעת הקבלה, מכיון שכבר לא נקרא זה, מתנה או צדקה, אלא עכשיו הטוב ועונג קיבל שם חדש, הנקרא שכר. ולפי זה מדוע צריכים לעבוד שלא עמ"י לקבל פרס.

ותשובה על זה מבואר בספר תע"ס (חלק א' דף ט"ז, אות ז'), שהוא שואל על מה שאמרו חז"ל, שבכדי לתקן שלא יהיה נהמא דכסופא, נעשה תיקון, שברא את עוה"ז. שישנה כאן מציאות של עבודה, "כי נוטלים שכרם משלם חלף יגיעתם וניצולים ע"י מפגם של בושה". והוא שואל שם על זה, וזה לשונו, "ותירוצם תמוה מאוד, הוא למה זה דומה, אל אדם אומר לחבירו, עבוד עימי רגע אחד קטן, ותמורת זאת אתן לך מכל תענוגי העולם, בכל ימי חיידך, שאין לך מתנת חינם גדולה מזו, שהרי העבודה הוא בעוה"ז, עולם עובר, שאין לו ערך של כלום כלפי השכר והתענוג של העולם הנצחי", ושם (באות כ') הוא משיב, "היות שיש שינוי צורה בין הבורא, להנבראים, שזה גורם הבושה כנ"ל, וע"י עסק בתורה ומצות ע"מ לעשות נחת רוח ליוצרו, מתהפכים כלי הקבלה של הנשמה, לכלי השפעה, כלומר שמצד עצמה לא היתה חפצה בשפע הנכבד, אלא מקבלת השפע כדי להשפיע נחת רוח ליוצרה, הרוצה שהנשמות יהנו משפעו יתברך".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, שבשלמא בין אדם לחבירו, מבינים שהעבודה שהאדם עובד לשם שכר, הוא בכדי שהאדם לא יאכל לחם חסד, כידוע כי זה גורם בושה, וע"י העבודה נתקן הפגם של בושה, כי כבר מקבל שכר תמורת עבודה, מה שאם כן לגבי הבורא, מהו התיקון של העבודה, אם צריכים לעבוד שלא עמ"י לקבל פרס. וכמו כן שאלנו, בשלמא בין אדם לחבירו, חבירו זקוק לעבודה של האדם, כנ"ל, אולם לגבי הבורא, בשביל מה הבורא צריך לעבודתו של האדם, וכי חס ושלוס הוא בעל חסרון, חס ושלוס, שהוא זקוק לעבודת האדם.

אלא כנ"ל, שבין אדם למקום, אין שייך לומר, שהעבודה מתקן את קבלת טוב ועונג, שלא יהיה מורגש פגם של בושה, כי רק בין אדם לחבירו, היות שהנותן עבודה משלם לו לפי עבודתו. נמצא, שהעבודה עם השכר הם כעין חליפין, שהם מחליפים זה עם זה, ואין כאן כבר שום בושה, היות כי שניהם מקבלים יחד, היינו, אחד מקבל עבודה ואחד מקבל שכר. מה שאם כן לגבי הבורא, אין כאן דבר שוה, היינו שנוכל לומר, שאחד מקבל עבודה ואחד מקבל שכר. מבי טעמים:

(א) שאי אפשר לומר, שהבורא מקבל עבודה מן האדם, היות שאין הבורא חס ושלוס

בעל חסרון, שיהיה נצרך לעבודת האדם.

ב) כמו שאומר שם בתע"ס, שהשכר מה שהעובד ה' מקבל, אין זה בהשוואה לעבודה, כנ"ל, כי העבודה בערך קבלת השכר, דומה לאדם שעובד אצל חברו רגע, ותמורת זה הוא נותן לו, פרנסה לכל ימי חייו, היות שהעובד ה' עובד רק בעוה"ז, ותמורת זה הוא מקבל שכר בנצחיות, מה שאם כן בין אדם לחבירו, אינו נוהג זה.

לכן, כמו שכתוב שם, ענין עבודת האדם בתורה ומצות הוא לא לשם חליפין, כמו בעבודה שבין אדם לחבירו, אלא העבודה הוא, שהאדם, ע"י העבודה בתו"מ, הוא יקבל ע"י זה דבר חדש, היינו טבע שני, כלומר, במקום שנולד בטבע עם רצון לקבל לעצמו, הוא יקבל ע"י זה שהוא עוסק בתו"מ בע"מ להשפיע, ולא לקבל שכר כלל, ע"י זה הוא יקבל שכר תמורת עבודתו. אבל מהו השכר שהוא מצפה לזכות עבור העבודה שלו בתו"מ. הוא שה' יתן לו טבע שני, היינו כלים דהשפעה, במקום שהיה לו עד עכשיו כלים דרצון לקבל בע"מ לקבל, הוא ישיג עכשיו כלים חדשים, הנקראים כלים דהשפעה. לכן בעת העבודה בתו"מ, הוא צריך לכוון שהוא עוסק בע"מ להשפיע, כלומר שצריך לכוון כל הזמן, בזמן העבודה, לאיזה שכר שהוא מצפה, שה' יתן לו תמורת עבודתו בתו"מ.

ויש בהכוונה זו, שמכוון בע"מ להשפיע, ב' דברים :

א) שידע לאיזה שכר הוא מצפה.

ב) שידע טעם בהשכר, כלומר שיהנה מהשכר הזה, כלומר שגודל השכר תלוי בהשתוקקות להשכר. כמו בגשמיות ישנו שכר גדול, וקטן, הנמדד בחשיבותו של הדבר, כי מדרך העולם הוא, דבר שיקר במציאות, שלא נמצא כזה אצל הרבה אנשים, היינו שזה דבר שקשה להשיג, זה נקרא "חשוב" בגשמיות. כמו כן כל אדם חושב שיש בידו להגיע לעשות כל מעשיו לשם שמים, היות שזהו רק כוונה, היינו לכוון בעת מעשה, שהוא רוצה בעבודה שיהיה לשם שמים, והאדם חושב שרק מעשה הוא קשה לעשות, כוונה זהו דבר קל מאוד, שרק תלוי ברצונו, ואם הוא רוצה הוא יכול. מה שאם כן אלו אנשים שמתחילים ללכת בדרך זה, שרוצה שהמעשים שלו יהיו לשם שמים, האדם הזה, כל מה שמרבה במעשים ובכוונה דלהשפיע, אז מתגלה אצלו האמת, איך שהאדם רחוק מדבר זה, היינו שיש סגולה בעבודה זו, שמגלים לו מלמעלה את האמת, איך שאין להאדם שום שייכות למעשים דהשפעה. אולם מטרם שהאדם נכנס בעבודה דלהשפיע, יש תיקון, שלא יכולים לראות את האמת, איך שהאדם רחוק מדרך הזה, היות שזהו נגד הטבע.

כי האדם נברא לעשות הכל לתועלת עצמו, ובכדי שלא יהיה לו ענין של בושה, הוא מוכרח לעשות הכל לתועלת הבורא ולבטל את כל ישותו, איך הגוף יכול להסכים לזה. וזהו כמו שאומר הזה"ק על הכתוב "או הודע אליו חטאתו". שהידיעה הזו, הקב"ה מודיע לו, שפירושו, שמלמעלה כשרואים שהאדם רוצה לתקן את הרצון לקבל לעצמו, מודיעים את האמת, איך שהאדם רחוק מזה. אז הוא מתחיל לראות, שלא כל אדם יכול להגיע לשכר הזה, ומתחיל לראות את החשיבות שבדבר.

נמצא, שרק אז הוא מתחיל לראות איך שהשכר הזה, הנקרא כלים דהשפעה, קשה

לזכות לזה, שרק הבורא יכול לתת לו את הכלים האלו. נמצא, שהשכר שלו, מקבל אצלו צורה של חשיבות, היות שזה דבר יקר במציאות, שלא כל אחד יכול להגיע לזה. ובהאמור אנו רואים את החשיבות של השכר הזה, שהוא לזכות לכלים דהשפעה, שאי אפשר להבין את החשיבות שבדבר, מטרם שהאדם רואה איך שזה קשה להשיג. וכשמשיג את הכלים דהשפעה, הוא רואה אז, איך שהוא זכה לשכר גדול מאוד, שהוא דבר כל כך יקר מציאות, היות שאין זה בידו להשיג דבר גדול בכוחות עצמו, אלא שרק הבורא בעצמו, הוא יכול לתת לו במתנה הכלים האלו. נמצא, זה שאמרו, שאסור לעבוד בע"מ לקבל פרס, הוא משום שאם הוא רוצה שכר תמורת עבודה, אז הוא בורח ממש מהשכר האמיתי. נמצא, בזה נבין בשביל מה צריכים לעבוד, הלא אין הקב"ה צריך לעבודה שלנו, שנעזור לו מה. והתשובה היא, העבודה זו היא רק בשבילנו, היינו שע"י העבודה, אנו מגיעים להשיג את החשיבות של השכר, וזה לא סתם חשיבות, אלא שזה ענין שאנו משיגים ע"י העבודה, שהחשיבות הוא מטעם שזהו כל החיים שלנו, כי בלי דביקות השם, אנו מרוחקים ממנו יתברך, וכל הטוב והעונג שברא הבורא להטיב לנבראיו, תלוי בזה, היינו שיהיה לנו בחינת השתוות עם האור. וכמו שאומר האר"י הקדוש, שסיבת שבירת הכלים, היה מטעם, שהכלים לא היה ביכולתם לסבול את האור, לכן האורות נסתלקו, והכלים נשברו. שפירושו הוא, היות שיש ערך הופכי בין האור שהוא המשפיע, לבין הכלי שהוא המקבל, וכדי שיהיה להם השתוות, נעשה תיקון, שהמקבל לא מקבל מטעם תועלת עצמו, אלא מטעם שהוא רוצה לקיים רצון הבורא, שהוא רוצה להטיב לנבראיו, ורק מסיבה זו הוא מקבל את הטוב, וזה נקרא, השתוות, מטעם ששניהם שוים עכשיו, היות ששניהם נקראים, משפיעים. כלומר שכמו שהאור הוא המשפיע, עם זה שנותן להכלי, גם הכלי אינו מקבל, אלא מטעם שרוצה להשפיע להנותן.

ובהאמור נבין מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שכתוב, על מה ששאל משה מה', (כי תישא, רביעי) "ויאמר הראני נא את כבודך, ויאמר ה', הנה מקום אתי". ואמר, מהו הפירוש "הנה מקום אתי", ואמר, "אתי", הוא ראשי תיבות, אמונה, תפלה, יגיעה, כלומר שזהו המקום, שעל ידו יכולים לבוא, לזכות לכבוד ה', שענין כבוד ה', יכולין לפרש, כמו שאנו מתפללים (בתפלת שמונה עשרה דראש השנה) "וכן תן כבוד לעמידך", שפירושו, שכבוד ה' יהיה מגולה בתוך עם ישראל, שכל אחד ואחד, ירגיש גדלות ה', בשיעור שלא יהיה שום דאגות לאדם, אלא איך הוא יכול לעשות משהו, איזה נחת רוח להבורא, ושום דבר אחר לא מעניין אותו. מה שאם כן בזמן שהוא להיפך, היינו בזמן ש"שכינתא בעפרא", שגדלות ה' הוא בהסתר, ולא רואים ולא מרגישים את החשיבות של המצוה, שצוה לנו לקיים תו"מ, שזה לא מטעם שהוא צריך לעבודה שלנו, אלא שהוא רצה לזכות אותנו, ניתן לנו את קיום תו"מ, כמו שאמרו חז"ל "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תו"מ", כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" בתחילתו. לכן בכדי להגיע לכבוד ה', שזה יכולים לפרש, שזה ענין מה שאמר "הראני את כבודך", הגם שיש בזה הרבה פירושים, ועל דרך העבודה, כך צריכים לפרש את הפסוק. ש"הראני כבודך" הכוונה, שכבוד ה' יהי מגולה.

ויש לפרש את הסדר של מקום א' ת' י', הוא, שיש לקבל על עצמו בחינת אמונה, שיאמין שכל אחד ואחד יכול להגיע, לזכות לבחינת כבוד ה' כנ"ל, וכשהוא מאמין בזה, עליו לדעת מדוע כבוד ה' לא מגולה, עוד מטרם שהתחיל בעבודה, אלא שרק ההסתר מגולה, אלא הוא צריך להאמין בדברי חז"ל, שזה הוא תיקון, שיהא יכולת לאדם לזכות לבחינת השתוות הצורה, הנקרא בחינת משפיע לה' ולא לתועלת עצמו. לכן ענין אמונה שהאדם צריך לקבל על עצמו, הוא צריך גם כן להאמין, שאי אפשר לזכות לכבוד ה', היינו שישתלק ממנו ההעלם וההסתר, אם לא זכה לבחינת "יראת שמים", וענין יראה פירושו, כמו שכתוב, (בהקדמת ספר הזהר דף קל"ח), "היינו שלא יכול להיות לו אמונה, מטרם שיש לו השתוות הצורה". ובכדי שיהיה לו השתוות הצורה, הוא צריך להשתדל, שבכל דבר שהוא עושה, שיהיה לו יראה, כמו שכתוב (שם דף קצ"א) וזה לשונו, "יראה, הוא שמפחד שמה ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו". נמצא, שההתחלה שהאדם מתחיל להכנס בעבודה, הוא מתחיל באמונה, אולם הגוף מתנגד לעבודה זו, אז בא מצב של יגיעה, היינו שהוא צריך להתגבר על הגוף, ולעשות כל מיני עצות, כמו שאמרו חז"ל "בתחבולות תעשה לך מלחמה", היות שאין הגוף רוצה לוותר על תועלת עצמו, וכפי מה שנותן יגיעה, בשיעור הזה הוא מתחיל להרגיש, שאין בידו לעשות שום דבר, כי הוא מצד עצמו, כבר עשה לפי דעתו, כל מה שהיה ביכולתו לעשות, ובא לאחר היגיעה, לידי ידיעה, שרק ה' הוא יכול לעזור, ואין זה בידי עצמו. אז בא מצב הגי' של תפלה, ואז התפלה הוא בעומק הלב, היות שברור אצלו בידיעה ברורה, שאין מי שיעזור לו אלא הקב"ה.

אולם גם אפילו שבא לידי ידיעה, שהי' יכול לעזור לו, ומבין שהעצה אמיתית הוא רק תפלה, בא הגוף ונותן לו להבין, הלא אתה רואה כמה תפלות שכבר עשית, ולא קבלת מלמעלה שום תשובה, אם כן למה לך להתפלל, שהי' יעזור לך, הלא אתה רואה, שאין אתה מקבל שום עזרה מלמעלה, אם כן, אין ביכולתו להתפלל אז, על זה צריכים עוד הפעם להתגברות, היינו להתגברות עם האמונה, ולהאמין שהי', כן הוא שומע תפלת כל פה, ולא חשוב אם האדם הוא מוכשר, ושיש לו מידות טובות, או להיפך, אלא הוא צריך להתגבר ולהאמין למעלה מהדעת, אף על פי שהדעת שלו מחייב, לאחר שהוא התפלל הרבה פעמים, ועדיין לא קבל מלמעלה שום דבר, אם כן איך הוא יכול ללכת עוד הפעם להתפלל. גם על זה צריכים התגברות, היינו לתת יגיעה למעלה מהדעת, ולהתפלל שהי' יעזור, שיוכל להתגבר על הדעת שלו, וכן להתפלל.

נמצא לפי זה, הגם שאמונה, ותפלה, ויגיעה, הם ג' דברים שנוהגים בזה אחר זה, ובאמת הם ג' דברים ממש, ומכל מקום, אלו ג' דברים כלולים זה בזה, כלומר בכל דבר הוא עובד עם כל הגי' ביחד, כנ"ל. היינו הגם שמתחילים בבחינת אמונה, אבל באמונה נכללו כל שאר הבחינות. כי בזמן שהוא מתחיל להתגבר, הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שאמרו, שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי". כלומר שהאדם צריך לעבוד ולהגיע בכוחות עצמו להמטרה, וכשהוא רואה, שאינו יכול להתגבר ולתת יגיעה, הוא צריך להאמין, שתפלה מועלת, כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", אף על פי שהוא לא רואה שום שינוי, בזה שהתפלל להי', שיעזור לו, אל כן יש גם כאן ענין של

למעלה מהדעת. אולם הסדר הכללי הוא, שמתחילים מ - א' ת' י'. אמונה, ואח"כ יגיעה, ואח"כ תפלה.

נמצא, העיקר הוא אמונה, כי עמה צריכים להשתמש בכל המעשים שהאדם עושה, כנ"ל. זאת אומרת, שכל הכלים שעמהם האדם עובד, הבסיס הוא אמונה, לכן האור המתגלה נקרא "אור האמונה", על שם הכלי. שהכלי זה בנוי על בסיס של אמונת חכמים, ועל אמונת ה', כמו שכתוב "ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

ובהאמור נבין את מה שאמרו חז"ל, "אם בלעו את המרור לא יצא". ואמר האר"י הקדוש, שמרור גימטריא מות. ויש להבין, מה מרמז לנו בזה, שמרור גימטריא מות, שהם דינים שבה, אשר בהם נאחזים הקליפות. יש לפרש, שזה כמו שאנו אומרים, (בהגדה של פסח) "מרור זה שאנו אוכלין, על שום מה, על שום שמיררו המצרים, וימררו את חייהם בעבודה קשה".

שענין עבודה קשה, היה זה שעם ישראל היו רוצים לצאת משליטת המצריים, שנקרא אהבה עצמית, שבזמן שהתגברו לעשות משהו בע"מ להשפיע, תיכף באו להם מחשבות של המצרים, ששאלו שאלת רשע, מה עבודה הזאת לכם, לעבוד לתועלת ה', וכל פעם שהתגברו, תיכף באו השאלות של המצרים, וזהו נקרא "עבודה קשה", שהיה קשה לצאת משליטתם, כי המצרים היו מררו את חייהם.

ועל זה אומר האר"י הקדוש, כי מרור גימטריא מות, כלומר שזה שהמצרים לא רצו לתת להם לצאת משליטתם, אלא שישארו כמו שהם רוצים, היינו כמו שאלת רשע, שזהו פירוש, שישארו בבחינת רשעים בחייהם נקראים מתים, נמצא, שזה לא סתם מרור, אלא זהו בחינת מות ממש. נמצא, זה שכתוב "וימררו", היינו שרצו שעם ישראל ישארו בבחינת מתים חס ושלום.

נמצא לפי זה, שענין עבודה קשה, שהיו טועמים טעם מרור, היינו שהיה טועמים טעם מיתה, בזה שהיו עובדים לתועלת עצמם. וזה שאומר, שמרור הוא בחינת מיתה, ודינים שבהם נאחזים הקליפות, שפירושו של דינים הוא, כידוע שהיו דין, שאסור להשתמש עם כלים דקבלה, וכל יניקת הקליפות הוא מכלים דקבלה, שהם רוצים לקבל בעמ"נ לקבל, וכשהאדם נמצא בבחינת קבלה, אז האדם נמצא במצב של העלם והסתר מרוחניות.

וענין תיקונו הוא, זה שכתוב "וזהו טעם שצריך שירגיש טעם מרירות, ואם בלעו, לא יצא ידי חובתו, כי ע"י טחינת שיניים מתמתקים, ע"י ל"ב שיניים". יש לפרש, כי ידוע, של"ב שיניים רומזים על ל"ב נתיבות חכמה, היינו שדוקא ע"י זה שהאדם בא לידי מצב עליה, המכונה שהוא נמצא במצב של חיים וחכמה, אז הוא צריך ללעוס את המרור, בכדי שירגיש טעם מרירות, כי רק בזמן עליה יכולים להרגיש מה זה מרור, כלומר מהו הטעם של ירידה, וזהו כיתרון האור מתוך החושך. היינו שאי אפשר לטעום טעם אמיתי, בחיים, ואור, אם אין לו טעם של מות וחושך. נמצא, שהמרור נמתק ע"י העליה, שרק ע"י החושך, שהוא ירידה, הוא מרגיש טעם באור. נמצא, שהחושך קבל עכשיו תיקון, וזה שכתוב "ולמתקה ע"י המשכת החיים".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, ברכת הדיוט אל תהי קלה בעיניך, בעבודה

מאמר כ"ד, תשמ"ט
ספר במדבר

הזה"ק (נשא דף ג' ובהסולם אות י') אומר, אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. וזהו "יומם יצוה ה' חסדו". ובמגילה (דף ט"ו) אומר שם "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".

ויש להבין, מה זה בא ללמדנו בעבודת ה', כלומר כשלומדים באדם אחד, מהו הפירוש "הדיוט". וקודם כל אנו צריכים להבין מהו הפירוש "הדיוט בכלל".

הנה במסכת מגילה (דף י"ב ע"ב) אמר רב כהנא "מכאן, שהדיוט קופץ בראש". משמע, שהפירוש של הדיוט, מימרה בגנותו, הגם שהוא איש פשוט, מכל מקום אוהב להבליט עצמו ולהראות כוחכם. אם כן בעבודה מה יש לפרש "ברכת הדיוט". וכמו כן יש להבין מה שאומר הזה"ק, אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. וזהו "יומם יצוה ה' חסדו". מהו הקשר בין "ברכת הדיוט" ל"חסדו".

ידוע שעבודת האדם היא בבי' קוים, הנקראים "שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי, ויכריע ביניהם". וזה על דרך שאמרו חז"ל (סוטה מ"ז) "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת".

ועל דרך עבודה יש לפרש "ימין מקרבת", כשאדם הולך בעבודה, ורוצה להמצא עצמו במצב של התקרבות לה', ולא רוצה לראות שום חסרון על עצמו, כי הוא רוצה עכשיו לעסוק בשירות ותשבחות לה', ואם הוא יראה בעצמו איזה חסרון, כבר לא תהיה באפשרותו לתת תודה לה' בכל הלב, היות שיש לו חסרונות, שהוא רוצה שה' ימלא חסרונותיו.

נמצא, שעל החסרונות הוא מתפלל עכשיו, שה' ימלא אותם. נמצא, שכבר יש לו חסרון בההודאה. כלומר, שבאמצע אמירת תודה רבה, הוא טוען, שה' עוד לא נתן לו הכל מה שחסר לו. לכן בעת שהוא רוצה לעסוק בבחינת שלימות, בכדי שהתודה שנותן לה' תהיה בכל הלב, אסור אז לראות שום חסרון אצל עצמו.

אולם יש להבין, איך האדם יכול לומר שאין לו חסרון. אלא הוא מודה ומשבח לה', בזה שהוא עובד ה', בזמן שרואה, שהעבודה שלו מלאה חסרונות. ואיך אפשר לשקר, בו בעת שהוא רואה בעצמו האי שלימות שלו בתורה ועבודה. התשובה היא, בזמן שהאדם עושה חשבון לעצמו, ורואה את שפלותו, איך שהוא יותר גרוע משאר אנשים, הן בכשרון והן במידות, ומכל מקום ה' נתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו בתו"מ, והוא יודע בעצמו, שגם השרות הקטן הזה הוא לא שוה, והוא רואה שיש הרבה אנשים שהם יותר חשובים ממנו, מכל מקום ה' לא נתן להם מחשבה ורצון לעשות משהו בדברים של קדושה, ולו כן נתן מחשבה ורצון.

ועל זה הוא מודה ומשבח לה', כאילו הוא השיג הון תועפות בגשמיות, לאיזה מצב רוח היו הדברים גשמיים מביאים אותם. ומהציור הזה הוא מקבל שמחה ואושר, ויש לו מזה הרחבת הדעת. ודבר זה גורם לו, שמקבלים על ידי זה אח"כ אוזניים לשמוע דברים, שמקודם לכן היו לו אוזניים אטומות. ועכשיו ע"י השמחה כל האברים שלו נעשו ערים ומבינים וחושבים לכל דבר, כי השמחה שבאה לו ע"י שמחה של מצוה, זה גורם לו שגם בגשמיות, שהאדם יהיה עכשיו לאדם אחר לגמרי. וזה הכל בא לו מצד שהחשיב דברים שבקדושה.

אולם האדם צריך להאמין, שאפילו שהוא מעריך את חשיבות של קדושה בכל יכולתו, מכל מקום עוד לא הגיע לתת את שיעור החשיבות, שיש שם החשיבות האמיתית, כי אין בידי אדם להעריך את מדת חשיבות של קדושה, שרק אלו שהם "בני עליה", הם יודעים איך להעריך דבר רוחני.

אלא שחז"ל, הם היו יודעים לתת חשיבות לרוחניות, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ז') וזו לשונם "אמר ר' זירא, אגרא דפרקא ריהטא". ופירש רש"י, עיקר קיבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם, הוא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים. והמרש"א מפרש וזו לשונו, ועוד יש לומר "דחכמים דאינן צריכין לפרקא, דכבר יודעין דברי הלכה, קאמר, דמכל מקום אגרא שלהם ריהטא", היינו שכר המרוצה. אמר אביי "אגרא דכלה דוחקא". ופרש רש"י וזו לשונו "שבת שלפני הרגל, שהכל נאספים לשמוע הלכות רגל".

הפירוש הוא, ויש שאינם מבינים ההלכות, מכל מקום יש להם שכר על זה שעומדים דחוקים. והמרש"א אומר גם על זה "אם השומע תלמיד חכם, ואין צריך לכך, יש לו אגרא דדוחקא". ובהאמור אנו רואים, איך שחז"ל היו מעריכים את חשיבות של רוחניות, שאמרו "אפילו שאין אנשים מבינים את מה שהחכם דורש, מכל מקום יש להם שכר זה, שרצים לשמוע את דרשת הרב". ועוד יותר מזה, אנו רואים מה שהמרש"א אומר, אפילו אלו אנשים שהם בעצמם תלמידי חכמים, ויודעים את ההלכות לבדם, מכל מקום אם הם באים לשמוע את דרשת הרב, יש להם שכר, ובטח שכר לא נותנים אלא על עבודה.

נמצא שלפי זה, שהאדם צריך לשמוח בזה שזכה לעבודת ה', הגם שבא לבית המדרש או לבית הכנסת ואינו לומד, יש לו שכר הליכה, שפירושו, שזה נכנס בגדר עבודת ה'. והראיה לזה, שמשלמים שכר על עבודה זו. אם כן יוצא, בזמן שהאדם הולך בקו ימין, שרוצה לעסוק בעבודה של זמירות ותשבחות לה', הוא צריך אז לראות שיש לו שלימות. כלומר, שהוא צריך להעריך את שפלותו, ואיך שהקב"ה נתן לו רצון וחשק לכל הפחות ללכת לבית המדרש, אף על פי שלא מבין שום דבר. ולומר "אין בכוחי להעריך את החשיבות שעלה בגורלי, שה' בחר בי לכל הפחות לאיזה שרות כל שהוא". ויהיה בשמחה, כאילו הוא מצא הון תועפות בגשמיות, איך הוא היה שמח, והשמחה הזו נותנת כח להאמין בה', שהוא טוב ומטיב.

מה שאם כן בזמן שהאדם מתחיל לעשות חשבונות, כמה הוא הרויח ברוחניות ע"י יגיעה שכבר נתן, ומתחיל לראות שהוא לא התקדם, הגם מה שהוא רואה, הוא אמת לפי השגתו, אבל במצב הזה הוא נפרד מהקדושה, מטעם שבמצב הזה הוא מדבר לשון הרע על ההשגחתו יתברך, שאינו יכול לומר, שהנהגת הבורא היא בבחינת טוב ומטיב.

נמצא שעל ידי זה הוא נעשה יותר מרוחק מהקדושה. כלומר, כי כפי מה שהוא רואה שהוא בחסרון, ורואה את כל מה שחסר לו, וכמה וכמה פעמים הוא התפלל לה', והי' לא נתן לו שום דבר על בקשתו, תיכף הוא פוגם באמונה של "כי אתה שומע תפלת כל פה".

נמצא, שנעשה במצב הזה, שהוא אומר, שהוא הולך עכשיו על דרך האמת ולא רוצה לרמאות עצמו, שהוא איש שיש לו שלימות. ובטח הוא בטוח, בדרך שהוא הולך היא דרך אמיתית. אולם אין אדם יכול לעשות לעצמו דרכים, אלא צריכים לקבל דרך מכפי שרבותינו סדרו לנו.

ועל ענינים כאלו שאל אמו"ר זצ"ל, על מה שאנו אומרים (ב-"אתה בחרתנו") "ורוממתנו מכל הלשונות". הלא אין בעולם אלא רק לשון אחד של היצה"ר. לכן "ורוממתנו מכל לשון" היה צריך לומר. מהו "מכל הלשונות", לשון רבים. ואמר, שיש מלאכים קדושים, וכמו כן יש מלאכים טמאים, היינו שיש לפעמים שהיצה"ר מונע אותו מלעשות דבר טוב, מכח שמסית לו, ואומר שאין לך שום צורך לעסוק בתו"מ, מטעם שלא יהיה לו מזה שום רווח. ולפעמים בא אליו ואומר לו, שלא כדאי לך לעשות הדבר הזה, היות שזה הדבר יפריע לך מלעסוק בתו"מ. נמצא, שהוא מדבר אליו להיפך, הוא רוצה שהאדם יעסוק בתו"מ, לכן הוא מיעץ לו לא לעשות את הדבר הזה, מה שהוא רוצה לעשות, או ללמוד, או לחשוב, וכדומה.

נמצא, בזמן שהאדם צריך ללכת ב"קו ימין", אז בא אליו המלאך קדוש ואומר לו, תסתכל על שפלות שלך, תראה שחסר לך תורה וחסרה לך אמונה, וגם בקיום מצות אין אתה בסדר, ומוריד אותו לשאול תחתית, ומדבר אליו כמו מלאך קדוש. ומה נעשה, שבסופו של דבר האדם בא לידי ירידה, שאין לו אז ראש לעשות שום דבר בקדושה. לכן בזמן שהוא צריך ללכת בקו ימין, הוא צריך להילחם עם כל אלו שמתנגדים לשלימות הימין, ולהאמין למעלה מהדעת, שהס"א מדברת אליו בלבוש של מלאך קדוש.

אולם אח"כ, האדם צריך לעבור אל קצה השני, הנקרא "קו שמאל". ושם צריכים שמירה מעולה. והוא צריך להיות מוכן, בזמן שראה את העבר שלו, שהוא מלא חסרונות, שתהיה בידו יכולת לתת תפלה על החסרונות, אחרת אסור להכנס לעבודה של שמאל. וזה כמו שכתוב בזה"ק, ש"אסור להרים את הידים בלי תפלה ובקשה", שפירושו "הרמת ידים" נקרא, שהוא מסתכל בהידים שלו, היינו מה כבר יש לו בהידים מרוחניות, אם הוא התקדם משהו או לא.

וזהו אסור להסתכל, רק באופן שהוא מוכן לתת תיכף על המקום תפלה ובקשה, אחרת הוא יפול לכלל יאוש, ועצבות, ומרה שחורה, ויהיה מוכרח לברוח מהמערכה. נמצא, במקום שהוא היה צריך לקבל מקו שמאל מקום לתפלה, שרק בגלל זה הוא צריך לעבור לקו שמאל, לכן, אם הוא אינו בטוח שיהיה ביכולתו תיכף לתת תפלה על המקום, הוא צריך להישאר בקו ימין, עד שיהא בטוח, שעל ידי זה הוא יקח כח להתפלל, שהי' יעזור לו, ויהיה מאמין "כי הי' הוא שומע תפלה". אחרת יש איסור בדבר. כי בטח "תודה רבה" במצב הזה שהוא נמצא לא יכול לתת, ותפלה גם כן לא יכול לעשות, שיתפללו לה', שיוציאו מהמצב הזה. כי בזמן שהאדם נמצא במצב, שהוא מתחיל לדבר לשון הרע על ההשגחה, תיכף נאבד ממנו כח התפלה, שהגוף לא יכול להאמין, שהי' הוא "שומע תפלת כל פה". נמצא, שהוא נשאר קרח

מכאן וקרח מכאן, לכן הוא צריך להישאר בקו ימין ולא להכנס לקו שמאל.

וזה שאמרו חז"ל (יומא ט"ז) "כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין", שפירוש של "כל" הוא "בדרך כלל". כלומר, בדרך כלל האדם צריך ללכת בקו ימין. ובקו שמאל מותר ללכת רק בזמן שהוא בטוח שיהיה בידו להתפלל על החסרונות שלו. אחרת הוא צריך להישאר בימין, עד שירגיש בעצמו, שהוא מוכן לזה.

לכן, אם נתעוררו לו נגד רצונו מחשבות, שהוא לא בסדר, ואיך הוא יכול לדבר דיבורי תורה ותפלה לה', בזמן שהמחשבות שלו אומרות לו, הלא אתה מלא לכלוך, ואיך אתה לא מתבייש לעסוק בדברי קדושה. על זה האדם (חייב) לומר, שכתוב "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם", כלומר, אפילו שאני נמצא בשפלות הכי גרועה, מכל מקום אני מאמין במה שכתוב, שה' שוכן אפילו בשפלות הכי גרועה.

אולם אינו שורה אצל בעלי גאווה, כמו שאמרו חז"ל "כל המתגאה, אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד". לכן כשהאדם מרגיש עצמו בשלימות, לפי הקו ימין, שהוא מעריך את שפלותו, ואומר, שמכל מקום ה' נתן לו קצת אחיזה כלשהי בקדושה, וקצת הזה לגבי הקדושה שהאדם צריך להשיג, בודאי נקרא זה הקצת קדושה לגבי קדושה אמיתית, בחינת הדיוט. ואם הוא אומר לפי שפלותו, אני מודה ומשבח לה' עבור זה.

על זה יכולים לומר, כמו שכתוב "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם". וכשהוא שמח מזה, יש לו הזדמנות לזכות לבחינת "שהשכינה שורה אלא מתוך שמחה". נמצא, שע"י השפלות הזו, שמזה שה' נתן לו משהו אחיזה בקדושה, הוא יכול לעלות במעלות הקודש, אם הוא רק לוקח מזה שמחה ומחשיב את זה, אז האדם יכול לומר "מקימי מעפר דל", "מאשפות ירים אביון". היינו, בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, והוא דל, היינו עני, כמו שאמרו חז"ל (נדרים מ"א) וזו לשונם "אמר אביי, נקטינין, אין עני אלא בדעה", שפירושו, מסורת מאבותינו, מנהג מאבותינו, ש"אין עני אלא בדעת".

וזה שאומר שהוא דל, היינו עני, שאין לו שום דעת בקדושה, הוא נקרא "עני ודל". ואז, אם יש משהו אחיזה בקדושה, אף על פי שהוא דל, אומר "מקימי מעפר דל". זאת אומרת, שאומר הלל, שאף שהוא דל, מכל מקום ה' מקים אותו. "מאשפות ירים אביון", הגם שהוא מרגיש שהוא אביון, מכל מקום ה' הרים אותו. ועל זה הוא אומר הלל לה'. ושיעור אחיזה בקדושה צריך להיות במשהו, כבר יכולים להגיד הלל ולתת שבח לה'.

ויכולים לפרש במה שכתוב (תהילים צ"ז) "שמחו צדיקים בה' והודו לזכר קדשו".

שיש לפרש "צדיקים", פירוש מי שאומר שה' הוא צדיק, היות שכל מה שיש לו איזו אחיזה בקדושה, כבר אומר "ה' הוא צדיק", במה שנותן לעני ואביון כמוהו איזו אחיזה ברוחניות. והם נקראים "צדיקים", כמו שכתוב "איזה צדיק המצדיק את קונו".

ושיעור אחיזה ברוחניות, הוא, שעל זה הוא יכול לומר, שאני שמח עם זה, אומר הכתוב "והודו לזכר קדשו", שהם נותנים הודאה על "זכר קדשו", זה שזוכרים את קדושתו יתברך, על זה הם נותנים הלל ושבח. זה שכתוב "והודו לזכר קדשו". זאת אומרת, אם הם רק נזכרים

משם הקדוש, כבר על זה לבד הם נותנים "הודו לה'", כלומר אפילו רק על זכירה לבד תיכף מתעוררים לתת הודאה לה'.

מה שאם כן מי שיש לו קצת גאווה, ואומר, שאר אנשים, שאין להם שכל, הם יכולים להיות עובדי ה' בלי שום שכל ודעת, מה שאם כן איש כמוני, שיש לו שכל ואיננו טיפש כשאר אנשים, הוא אומר, אם הבורא רוצה שאני אעבוד בשבילו, הוא צריך להתחשב עמי ולתת לי טעם בתורה ובתפלה, אחרת אני יכול להיות עובד כמו שאני מבין, ולא כמו שאתה דורש.

על זה כתוב "ה' מלך גאות לבש", היינו שה' מתנהג לגבי אלו אנשים בלבוש של גאוות, ואינו מתפעל מהם, והם נשארים עם הגאוות שלהם ולא יותר. לכן כתוב "רם ה' ושפל יראה", עם שפלותו האדם יכול לראות. מה שאם כן "וגבוה", מי שמחשיב עצמו שהוא יותר גבוה משאר אנשים, הוא נקרא "וגבוה ממרחק", היינו הוא מתרחק מהקדושה.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך", שהפירוש הוא, שבזמן שהאדם מרגיש שהוא הדיוט, שאין לו אלא רק קצת מגע עם הקדושה, שזה נקרא "הדיוט" לגבי השלימות שהאדם צריך להגיע, מכל מקום כשהוא עושה ברכה ונותן תודה לה', "אל תהי קלה בעיניך", אלא האדם צריך להחשיב זה כאילו השיג הון תועפות, ולתת תודה וברכה לה' כאילו השיג שלימות אמיתית.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו בעבודה איש אשר בו מוס לא יקרב

מאמר כ"ה, תשמ"ט
ספר ויקרא

בזה"ק (אמור דף י"ד ובהסולם אות מ"א) אומר וז"ל "איש מזרעך לדורותם, אשר יהיה בו מוס. ר' יצחק אמר, שהטעם הוא, משום שהוא פגום. ומי שהוא פגום, אינו ראוי שישמש בקדש. והרי העמדנו, שאדם הנמצא פגום אין בו אמונה, ופגם ההוא מעיד עליו. כל שכן כהן, שצריך להמצא שלם, ובעל אמונה יותר מכל". עכ"ל.

ויש להבין, לפי"ז אדם שנברא באיזה מוס, אם יש לו בחירה להגיע לאמונת ה', או ח"ו אין לו שום בחירה, והוא מוכרח להשאר בלי אמונה. נמצא, האדם הזה מה הוא צריך לעשות האם אומרים לו, קודם כל אתה מוכרח להשתדל ללכת לרופאים, אולי הם יכולים לרפאות אותך מהמום שבך. ואח"כ אתה תבוא ללמוד עניני אמונה. היתכן דבר כזה.

אלא הענין הוא, כל דבר אנו לומדים מבחינת ענף ושורש. וזה הוא חלק הנגלה שבתורה, שכל מעשי המצוות ניתן לנו בבחינת ענף ושורש. וכשמדברים בבחינת הנסתר, היינו בבחינת הכוונה ולא בבחינת המעשה, אז מפרשים הכל בבחינת עבודה. כלומר, מה שנקראים "מומים ופגמים" הוא לא בבחינת המעשה אלא בבחינת הכוונה.

ויש לדעת, מאיפוא נמשכים הפגמים והמומים ברוחניות. אלא זה נמשך לנו בסיבת השבירה שהיתה, שאז ירדו ניצוצי קדושה בתוך הקליפות, וע"י הניצוצין האלו קבלו הקליפות כח להרחיק את האדם מעבודת ה', היינו שנותנים לאדם תענוגים, בעת שהוא עוסק בע"מ לקבל תענוג, ואי אפשר לאדם לוותר על תענוג, מה שהוא מקבל על כלים דתועלת עצמו, ולעסוק לשם שמים.

ובעת שעוסק בדברי השפעה, האדם מרגיש בכל המעשים האלו, שאין בהם טעם וריח. וכשהוא מתגבר, וכן עושה מעשים דלהשפיע, אבל עבודה זו היא לא עם כל האברים, כלומר שלא כל האברים מסכימים לעבודה זו. נמצא, שהוא בעל מוס. היינו בעת שהוא עוסק בכוונה דלהשפיע, שהוא רוצה לעשות רק לשם שמים ולא לתועלת עצמו, אפילו אחרי כל ההתגברות נשארו כמה אברים שהם לא מסכימים עם עבודה זו. נמצא, שהוא חסר אברים, שזה נקרא "בעל מוס" בעבודת הקודש.

וכל זה, היינו מה שאין האברים מסכימים לעבודה זו, הוא מפני שהם מרגישים טעם פגם בעבודה דלהשפיע. א"כ, הם בעצמם, היינו אלו העובדים בעצמם אומרים שאין שלימות בעבודה זו, אלא שכולה פגמים. א"כ איך אפשר לומר שיש שלימות בעבודה, בו בזמן שהם בעצמם אומרים שיש פגם בעבודה. ואיך יכולה להיות עבודה עם פגמים, לתת זה להבורא.

וזה דומה כמו בגשמיות, שהאדם נותן מתנה להמלך ורוצה להראות לו שהוא עבד נאמן. ויחד עם זה "לבו בל עמו". היינו שיש לו אברים, ששואלים אותו, מה יהיה לך מזה שאתה עובד בשביל המלך. האם אתה חושב שהמלך ישלם לך, עבור זה שאתה עובד עבורו במסירת נפש. נמצא, שהאדם בעצמו אומר, שהעבודה זו היא עבודה פגומה. וזה כמ"ש (במ"ר נשא י"ג) וז"ל "אוי לה לאותה עיסה, שהנחתום מעיד עליה שהיא רעה". עכ"ל.

אולם יש לשאול, ומדוע האדם בעצמו אומר שהוא פגום. התשובה היא, משום שחסרה לו אמונה. כי אם היתה באמת לאדם אמונה בה', שהוא המנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, והיה מאמין בגדלות ה', בחשיבותו, אז אי אפשר שתהיה איזו התנגדות מצד מי שהוא באדם. כי אנו רואים בהטבע שלנו, שהקטן מתבטל לגבי הגדול כנר בפני אבוקה, ואין לו שום בחירה. אלא כל עוד שלא נקבע בלבו שהוא גדול, אז שייך בחירה, היינו לבחור ולומר שהוא גדול. או ע"י עצמו, שהוא משיג שהוא גדול, או ע"י אחרים, שהם אומרים שהוא גדול והוא נמשך אחרי דעתם. ולאחר זה כבר אין לו בחירה, שתהיה לו היכולת לא להבטל, אלא הוא נמשך כנר בפני אבוקה. ולשמחה גדולה זה יחשב לו, אם יש ביכולתו לשמש את הגדול, ואין לו הנאה גדולה יותר מזה.

ובהאמור יוצא, שכל מי שיש לו מוס בעבודה, עבודתו היא פגומה. ומדוע היא פגומה. משום שאין לו אמונה בה', שהוא מלך העולם ומנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. אחרת לא היה לו שום מוס, כנ"ל, מטעם כי כל האברים היו מסכימים לשמש את המלך הגדול. וכיון שאין לו אמונה בגדלותו של המלך, נמצא שהעבודה שלו עבור המלך היא פגומה. כלומר, היות שעבודה שלו היא בלי טעם, לכן אין האדם יכול לעשות זאת בכל האברים. נמצא, שבעבודה שלו יש כמה מומים. או שמחוסר אבר, או שהאבר לא מתפקד כמו שרגיל לתפקד מדבר שיש בו טעם.

נמצא, מה יש לאדם לעשות בזמן שהוא רואה שהוא בעל מוס. אין לו עבודה אחרת אלא לבקש מה' שיתן לו את כח האמונה, שיהיה בידו כח להאמין בגדלות ה'. כלומר, שכל מה שהוא עושה, הן בתורה והן במצות, הוא צריך לכוון, שע"י מעשים האלו, שהוא עושה בבחינת "אתערותא דלתתא", שה' יתן לו מלמעלה כח להאמין בכל הלב את גדלותו ית'. שאז תהיה שלימות במעשים שהוא עושה.

כלומר, שבמעשה שהוא עושה תהיה לו **מחשבה, דיבור, מעשה**. היינו שבכל דבר שלם יש בו ג' בחינות:

(א) המעשה.

(ב) מחשבה, שע"י המעשה יתן לו ה' כח האמונה בגדלות ה'.

(ג) דיבור, היינו תפלה. כי המחשבה גורמת לו שהוא יתפלל לה', שזה נקרא דיבור ותפלה. וכפי ערך הרגשת חסרון האמונה, בשיעור הזה נמדד שיעור התפלה. כי החסרון, מה שהאדם מרגיש ורוצה שה' ימלא חסרונו, זה נקרא "תפלה". אולם האדם, בעת שהוא רואה לפי שכלו, שהוא כבר התפלל לה', וה' עדיין לא עזר לו, אז נאבד לו כח התפלה.

אבל גם ע"ז, היינו שתהיה לו היכולת להתפלל, האדם ג"כ מוכרח להאמין באמונת חכמים, ולומר, מה שאני רואה והשכל מחייב אותי זה נקרא "בתוך הדעת". אבל אני מוכרח להאמין למעלה מהדעת למה שחז"ל אמרו (ברכות ל"ב) אמר ר' חמא בר חנינא, אם ראה אדם, שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל, שנאמר "קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך, וקוה אל ה'". נמצא, שבלי אמונת חכמים אין האדם מסוגל לעשות שום דבר שיהיה על דרך התיקון. כידוע, ש"דעת בעל בתים הפוכה מדעת תורה". ומשום זה אין האדם יכול לעשות דרכים בדרך ה', אלא לפי מה שמקובל בין עובדי ה'.

ועיקר החסרון הוא, כי בזמן שהאדם עוסק בתו"מ והגוף לא מתנגד לו, היינו שלא מביא לו מחשבות זרות, במצב הזה האדם לא חושב על האמונה, שזה מה שחסר לו. היינו, שתהיה לו הנאה מהמעשים שהוא עושה, כאילו השיג בגשמיות הון תועפות, שבטח היתה לו אז התפעלות והתרוממות רוח מהשגת דבר חשוב, שכל העולם מחשיבים את זה, ואיזו הנאה היתה לו אז.

ואם האדם יאמין בזה שהוא משמש מלך גדול, מדוע אין הוא עכשיו מלא שמחה והתרוממות רוח מהדבר שבקדושה שהוא עוסק עכשיו. אלא הטעם הוא, שבטח חסרה לו אמונה. לכן אין להאדם להסתפק במועט, כי חסר לו עיקר ולא תוספת. ואם אין האדם שם לב לזה, בטח שהוא מוכרח להשאר במצב של "כלל", שעובדים רק בבחינת המעשה. אולם לא לשכוח כי "מעשה בלי כוונה הוא כגוף בלי נשמה". א"כ האדם צריך להתגבר ולהיות יוצא מהכלל עובדים, אלא להכנס בתור עובדי ה', בבחינת הכוונה לשם שמים.

והגם שאנו לומדים, שהאדם צריך ללכת בקו ימין ולומר שאין הוא בעל חסרון, אלא מה שיש לו הוא שמח בזה, אבל גם בקו ימין האדם צריך להיות בהתפעלות גדולה ובהתרוממות רוח, מטעם שהוא עובד ומשמש למלך גדול. והגם שאין לו כח להעריך את מדת החשיבות של גדלות ה', מ"מ גם על זה הוא צריך לעבוד, שעל הסתפקות במועט הוא צריך להמשיך שמחה וחיות, כאילו זה הוא דבר גדול. ומה שאינו מרגיש את גודל החשיבות, גם ע"ז הוא נותן תודה לה', על מה שהוא רואה שיש לו משהו קצת אחיזה ברוחניות. על זה הוא נותן שבח גדול לה'.

אולם באמת הסדר הוא, שהוא צריך לעבור מקו ימין, שהוא שלימות והסתפקות במועט, לבחינת שמאל. היינו לעשות חשבון נפש, מדוע אין לו אלא קצת אחיזה, ולמה אין ה' רוצה לתת לו יותר אחיזה ברוחניות. בטח חסר כאן משהו, וצריכים לתקן ע"י מעשים טובים, ולא להשאר בבחינת "עני בדעת", אלא לעשות כל מיני השתדלות, שהי' יעזור לו, כמו שעוזר לאחרים, הרוצים להיות נחשבים לעובדי ה'.

אלא האדם צריך להיות זהיר, שלא לערב את הקוים זה בזה, אחרת אין האדם יכול לראות את מציאות האמיתית של כל קו וקו. אלא, שאחר שהאדם רואה את המרחקים, אז יש לו מקום ללכת קדימה, היות שהאדם יכול עכשיו לעסוק בשתי רגלים. כידוע, שאין האדם יכול ללכת על רגל אחת, שפירושו, ש"רגל אחת" נקרא, שנותן שבח והודאה לה', שזהו ראשית דבר, שהשבח הוא בזה, שהוא יכול להאמין בשיעור מה, שהוא מדבר להבורא.

נמצא, בשיעור זה שיש לו קצת אמונה, הוא נותן תודה לה'. ועל כל דבר ודבר שהוא עושה, האדם נותן תודה להבורא, בזה שזיכה אותו ונתן לו מחשבה ורצון לקיים מצותיו. ועל זה ניתן לו לברך את ה', ולתת לו תודה רבה עבור זה. וכמו שיש לנו לברך ברכה על כל מצוה ומצוה. וכמו כן ברכת התורה. ויש לדעת, שענין ברכה, הוא שאנחנו מברכים אותו על הטוב הזה. ומי שאינו מברך אותו עבור זה, הוא מטעם שאין הוא מרגיש את המצות לדבר חשוב, שיהיה כדאי לברך אותו עבור זה. כלומר, שהתודה, שנתן לנו, דומה כמו המתנה, שנהוג הוא בעולם, שלפי גדלות המתנה כך גדולה התודה, שנותנים.

נמצא לפי זה, שמטרים שהאדם הולך לעשות מצוה ולברך עליה, הוא צריך מקודם לקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת, כלומר, אע"פ שעדיין אין לו הרגשת וחשיבות של תורה ומצות, הוא צריך להאמין למעלה משכלו, שהם דברים חשובים מאד. שהאדם, מטעם שעדיין לא ראוי להרגיש את גדלותו של תו"מ, שזהו מטעם, שיש תיקון, המכונה שלא תהיה בחינת "נהמא דכסופא", שבגלל זה שורה בחינת הסתרה על תו"מ. לכן צריכים להתחיל בעבודה דלמעלה מהדעת, ולא להתחשב עם הרגשה שלנו, אלא מוטל עלינו לומר "עינים להם ולא יראו" וכו'. ובשיעור ההתגברות באמונה על החשיבות של תו"מ, בשיעור זה האדם יכול לתת תודה רבה. כלומר, שהברכה, מה שהאדם נותן לה', תלויה במדת החשיבות של תו"מ.

ובהאמור יש לפרש משרז"ל (נדריים פ"א) וז"ל "מפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן. רבינא אמר, שאין מברכין בתורה תחילה", עכ"ל. ויש להבין, איך אפשר לומר כן על ת"ח, שלא ברכו בתורה תחילה. הלא אנו רואים, שגם עם הארץ, בזמן שעולים לתורה, שטרם שבעל הקורא קורא בתורה, הם עושים ברכה תחלה. ולת"ח אמרו רז"ל, שיש ת"ח שלא ברכו בתורה תחילה, לכן אין בניה ת"ח.

ובטח ע"ד הפשט יש הרבה תירושים. וע"ד העבודה, שלומדים בגוף אחד, ת"ח ובניהן של ת"ח בגוף אחד מהו. ויש לפרש כנ"ל, שענין הברכה, שצריכים לתת תחילה, פירושו על הכוונה. היינו שאין הם נותנים לב להעריך את חשיבות התורה, בכדי לתת ברכה להבורא, על מה שנתן לנו מתנה גדולה. וממילא הברכה, שהם עושים, הנקרא, שנותנים תודה לה' על המתנה, אינה כראוי להיות. נמצא, שחסרה להם החשיבות של נותן התורה.

וזו הכוונה משאמרו "שלא ברכו בתורה תחילה". שתחילת הכוונה, קודם שאמרו את הברכה, לא חשבו על ערך חשיבות. וממילא מזה נמשך, שבניהן, היינו ההבנה שלהם, אינה ת"ח. שפירושו, אלו שלומדים תורה והם רואים שעוד לא הגיעו לדעת תורה, היינו שיבינו, **שדעת תורה הוא ביטול הרשות**. שענין עבודה לתועלת עצמו, צריכים להבין, שזה צריכים לבטל. והם רואים, אע"פ שלומדים תורה, עוד לא מבינים שהגוף צריך לבטל את כל ישותו ולעבוד רק לתועלת הבורא.

וזהו כשדרז"ל על הכתוב "אדם כי ימית באוהל". ואמרו, ש"אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה". והאדם שואל, מה יש לי לתקן, שאני כן אבוא לידי הבנה זו. אמרו, שהסיבה היא "שלא ברכו בתורה תחילה". כלומר, הברכה שנתנו לה' עבור התורה,

הברכה הזו לא היתה ברכה בכל הלב. כי לא שיערו את חשיבות התורה, שידעו מהו החשיבות, היינו מה התורה צריכה לתת לנו, כלומר, לשם איזו מטרה האדם צריך את התורה ומצות.

ובזמן שהאדם יחשוב מהי התועלת, ולא יזה מדרגה התורה ומצות צריך להביאו את האדם, אז לפי החשיבות שבדבר, האדם מברך להבורא. משא"כ אם האדם לא עשה את החשבון האמיתי, הגם שהוא נותן ברכה לה', אבל "לבו בל עמו", היות שאינו יודע להעריך את חשיבותה.

לכן כשאין לו הכנה, כלומר, שאין לפניו את הכוונה, לכוון למה הוא צריך תו"מ, וממילא אין האדם יכול להגיע לידי הבנה של "תלמוד חכם", שפירושו כמו שאמר אמו"ר זצ"ל, ששאל, מהו שאמרו "תלמוד חכם" ולא סתם "חכם", כי "חכם" נקרא הקב"ה, ומי שלומד ממנו את מדתו של הקב"ה הוא נקרא "תלמוד חכם".

וזהו כמו שארז"ל "הדבק במדותיו, מהו רחום אף אתה רחום". נמצא, שהשאלה, מפני מה אין מצוין ת"ח לצאת מבניהן ת"ח, היינו שיבינו שעיקר הוא שיקבלו עליהם את העבודה דלהשפיע ולא לתועלת עצמם, שזה נקרא "תלמוד חכם". לכן אמרו, העצה היא להאדם, אם הוא רוצה לבניהן של ת"ח, שיבין שצריכים לעבוד לתועלת ה', הוא צריך לכוון קודם הברכה, על מה שהוא עושה ברכה, היינו לשם מה הוא נותן תודה לה'. וזה נקרא "שלא ברכו בתורה תחלה". היינו, לפני שעשו את הברכה לא נתנו תשומת לב מה התו"מ צריך להביאו.

אמנם כשהוא מכוון "שהתו"מ נתנו לצרף בהם את הבריות", כמ"ש ר' חנניא בן עקשיא, נמצא שכל הרווח של תו"מ הוא הצירוף. ומהו אחר הצירוף, היינו מה ירויחו בזה שקבלו את הצירוף. התשובה היא, שאנו צריכים להאמין במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, כפי יכלתו ית', שאז יזכו לטוב ועונג, למה שאין האדם מסוגל להעריך זה, כשרז"ל, שהיא בחינה הנקראת "עין לא ראתה אלקים זולתך יעשה למחכה לו".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש בזה שאמר הזה"ק הטעם "האיש אשר בו מוס, אסור להקריב" וכו'. הוא משום שהוא פגום. והאדם, הנמצא פגום, אין בו אמונה. ופגם ההוא מעיד עליו. וזהו בכל אדם. וכל שכן כהן. ושאלנו על זה, מה יש לאדם לעשות, אם הוא רואה שיש לו מוס. האם כבר אין הוא מסוגל שתהיה לו אמונה ח"ו. היתכן לומר, שיש אדם בעולם שאין לו זכות בחירה, אע"פ שלא עשה שום חטא. ומהו אשם בזה שיש לו מוס.

והתשובה היא, כשמדברים בעבודת הקודש, היינו שהעבודה שלו תהיה בקדושה, שפירושו כמ"ש "קדושים תהיו כי קדוש אני", היינו שכל מה שעושים יהיה לשם שמים, שהוא בע"מ להשפיע, והעבודה הזו מתחלת בשלא לשמה, כמו שארז"ל "שמתוך שלא לשמה באים לשמה".

והטעם שמוכרחים להתחיל בשלא לשמה, הוא כמ"ש בספר "פרי חכם", "היות שהאדם נברא עם כלי, הנקרא "רצון לקבל לתועלת עצמו". אי"כ א"א להתחיל בעמ"נ להשפיע. אלא

מתחילים בשלא לשמה ו"המאור שבה מחזירו למוטב". ובכדי שהאדם ידע שהוא לא צריך להשאר במצב דשלא לשמה, לכן אז שייך בעבודה שלו "מומים", היינו בזמן שרוצה לעשות לש"ש, אז אין כל האברים מסכימים לעבודה זו. לכן ניתן לנו ללכת בבי קוים, המכונים "בי רגלים". ולפני זה יש לו "מומים ופגמים". והכל מטעם שחסרה לו אמונה. לכן האדם צריך לבקש מה' שיתן לו כח האמונה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה, בעבודה

מאמר כ"ו, תשמ"ט
ספר במדבר

בזה"ק (בהעלותך כ"ג ובהסולם אות ס"ז) אומר וזה לשונו "מהו בדרך רחוקה, הוא משום שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה, הרי הוא בדרך רחוקה מאותו המקום והדרך שזרע ישראל אחוזים בו, כי הוא אחוז בדרך רחוקה, שנתרחק מלקרב לכם לישראל, שהכוונה היא על סטרא אחרא, הרחוקה מקדושה. אמר ר' יצחק, והרי כתוב, כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה, שמשמע, שהם ב' דברים. אמר ר' יוסי, כאן, כשאומר טמא לנפש, הפירוש הוא, מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר בדרך רחוקה, הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה ונפל לדרך רחוקה, שהוא הס"א. ומשמע שהן זה והן זה, לא ישרה עליו הקדושה שלמעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו", עד כאן לשונו.

ובזה"ק (בהר, ובהסולם אות מ"ו) אומר וזה לשונו "ומלכותו בכל משלה. ומשום זה נקראת השכינה "קרבו לה", "עולה לה", הכל צריך להקריב לה' ולשכינתו. ואח"כ השכינה מחלקת לכל. זה שכתוב ותיתן טרף לביתה. ואפילו מזונות של חיות, ואפילו של כלבים, הכל היא מחלקת, לקיים בה. ומלכותו בכל משלה", עד כאן לשונו.

ויש להבין, מדוע מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה. זאת אומרת, מה האדם אשם בזה שמטמאים אותו מלמעלה. מדוע מענישים אותו שלא יכול לעשות פסח, שאומר הזה"ק, שהפירוש מה שכתוב "כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה". "טמא לנפש" הוא מטרם שטמאו אותו מלמעלה, ו"בדרך רחוקה" אחר שטמאו אותו מלמעלה, שהן זה והן זה לא יעשו את הפסח בזמן שישראל עושים אותו.

ויש להבין, אם הוא טימא את עצמו, כבר לא יכול להקריב את הפסח, לשם מה מטמאים אותו מלמעלה, לאיזה צורך. וגם, מדוע מטמאים אותו למעלה, הלא על הטומאה שעשו מלמעלה הוא לא אשם. אם כן יש להבין:

(א) לאיזה צורך מטמאים אותו מלמעלה, אם הוא לא יכול להקריב את הפסח, משום שהוא טמא.

(ב) למה מטמאים אותו, הלא בחירה הוא מה שהאדם עושה, וכיון שמטמאים אותו מלמעלה, נמצא הטומאה הזאת לא באה לו מחמת בחירה.

(ג) וכמו כן יש להבין מה שכותב הזה"ק על הכתוב "ומלכותו בכל משלה", שהשכינה מחלקת מזונות לכל, לחיות, ולבהמות, ואפילו לכלבים וחמורים, שהם הקליפות. לאיזה צורך השכינה צריכה לספק להם מזונות, שהם הכנגדים שלה ושונאי הקדושה.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים קודם לדעת, מהו ענין קדושה וטומאה בעבודה. במעשה טומאה וטהרה הוא ברור, כמו שכתוב בתורה או מה שחז"ל הוסיפו בענין טומאה וקדושה וטהרה. אולם בדרך העבודה, מהו ענין טומאה וטהרה וקדושה.

קודם כל צריכים תמיד לזכור את ב' עיקרים שיש לנו, שכל הסדרים שנוהגים בעולם הולכים לפיהם, שמזה באים לנו סדרים בעבודת ה', שנראים לנו, שהם הרבה פעמים הפכים זה לזה:

א) מטרת הבריאה, שהוא רצונו להטיב לנבראיו, שבגלל זה ברא בהנבראים רצון וחשק להשתוקק לתענוגים, שזה מכונה רצון לקבל לעצמו. ובהטבע הזה יצאו כל הנבראים, הנקראים בשם "יש מאין", שהכוונה היא על הרצון הזה שנברא, שהוא בחינת חסרון. והנבראים משתוקקים למלאות החסרון הזה. והכלי הזה בא לאדם בלי עבודה, היות שהכלי הזה אנו מיחסים להבורא. ואין לנו שום עבודה להרחיב את הכלי, אלא בכל מקום שהרצון הזה (רואה, מרגיש) שיש לו מה לקבל הנאה, תיכף הוא רץ לזה בכל המרץ. וכאילו זה נראה, שהולך למלאות את רצון הבורא, היינו למה שהבורא רוצה שהנבראים יהנו מהתענוג שהוא רוצה לתת להם.

ב) תיקון הבריאה. כלומר, בכדי שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת התענוגים, כידוע שזה בא מטעם שכל ענף רוצה להדמות לשורשו, לכן נעשה תיקון, שהאדם מצד הרצון לקבל שלו, הוא רוצה לוותר ושלא לקבל שום תענוג, אלא הוא הולך לקבל את התענוגים, מטעם היות שהבורא רוצה שהנבראים יקבלו טוב ועונג, שזאת היתה מטרת הבריאה. נמצא אז שכבר אין לו בושה, היות שיש עכשיו ענין של השתוות הצורה, כלומר, כמו שהבורא רוצה להשפיע, כן הנבראים רוצים להשפיע לו, שהוא יהנה מזה ש"אמר ונעשה רצונו", ורק בגלל זה הם רוצים לקבל טוב ועונג.

אולם הכלי הזה, הנקרא "לקבל בע"מ להשפיע", הוא ממש ההפכי להכלי, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", שהכלי הזה אנו מיחסים להבורא, שהוא ברא את זה יש מאין. לכן, אם אנו רוצים לעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, זוהי עבודה קשה, היות שאנו צריכים להילחם נגד הכלי שהבורא ברא. ומעבודה הזו יצאו לנו כל החסרונות, מה שאנו לומדים. לדוגמא, הסתלקות האורות, שבירת הכלים, קדושה, טומאה, ס"א וקליפות. וכל מיני השמות, שאנו רואים המבוארים בזה"ק ובספרי קבלה, הכל נמשך רק מבחינת תיקון הבריאה. וזהו מסיבת שהכלים דתיקון הבריאה אנו מיחסים להנבראים, כמו שכתוב ב"עץ חיים" בתחילתו. וכפי שמבאר בתע"ס, שהרצון לקבל הראשון, הנקרא "מלכות דאין סוף", היא אמרה, שאינה רוצה לקבל בע"מ לקבל, אלא בע"מ להשפיע.

ומובן מאליו, שאם רוצים ללכת נגד הטבע שהבורא ברא, שהוא ענין הפכי, בא לנו בעבודה קשה. ובעולמות עליונים גרם זה להסתלקות האורות ולשבירת הכלים, שאז יצאו הקליפות ונעשה המרחק בין קדושה לטומאה. ש"קדושה" נקראת השתוות הצורה, שהוא ענין דביקות, כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שפירושו, כמו שה' רוצה רק להטיב לנבראיו, כמו כן הנבראים צריכים להיות בדרגה להטיב להבורא ולא לתועלת עצמו.

נמצא, שמטרים שמגיעים לתיקון הבריאה, אלא שעדיין אדם משוקע באהבה עצמית, אין

האדם מסוגל לקבל את הטוב והעונג, ושורה עליו הצמצום וההסתר שהיה. זאת אומרת, שאנו צריכים לומר, שכל ההסתרות, שאנו סובלים, הוא מחמת שכך הולך סדר התיקונים, שעייז יבואו כל הנבראים לבחינת גמר התיקונים, היינו, שכל הכלים, שיצאו בבחינת לקבל לעצמם, יתוקנו בע"מ להשפיע, וממילא יוכלו לקבל את הטוב ועונג. נמצא שאז בגמר התיקון, כבר לא יהיה צורך להצמצום והסתר. וזה כמו שכתוב "ולא יכנוף עוד את מוריד".

ובהאמור יוצא, שענין ריחוק וקירוב הוא, שאם האדם עושה הכל בע"מ להשפיע, נמצא שהוא במצב של קירוב לקדושה, כנ"ל "קדושים תהיו". ואם הוא עושה הכל לתועלת עצמו, הוא אז מרוחק מהקדושה.

ולפי זה יש לשאול, שאם אין הטוב ועונג יכול להאיר בכלים דקבלה, מחמת הצמצום שהיה, אם כן איך הנבראים מתקיימים בעולם, מטרם שמתקנים להם כלים דהשפעה. מאין הנבראים יכולים לקבל תענוג. ובלי תענוג אי אפשר לחיות, היות שכך היה סדר הבריאה.

לכן לומדים, שתיכף אחר הצמצום, שהיה הסתלקות האור, נשארו רשימות להחיות הכלים. והכלים הראשונים, שנסתלק מהם האור, נקראים "כלים דעגולים". והרשימו שנשאר מהאור, הוא מחיה את הכלים. וזה שייד לומר רק בכלים דקדושה, כמבואר, שבפרצופי אדם קדמון היו הרשימות נשארות בכלים אחר הסתלקות האורות.

מה שאם כן בעולם הנקודים, ששם, אחר הסתלקות האורות, הכלים נפלו להקליפות, לומדים, שהרשימות נשארו במקום אצילות, מטעם שאין הרשימות, שהם חלקים מהאור, יכולים להכנס לתוך הקליפות. אלא רק ניצוצין נפלו לתוך הכלים, להחיותן. כלומר, שהכלים שנפלו להקליפות, וכל החיות שלהם, הוא רק מזה שניצוצי קדושה נפלו בתוכם, מזה הוא כל החיות של הקליפות, כמו שמפרש האר"י הקדוש, שרק "נהירו דקיק", הנקרא אור דק מאוד בערך שיש בקדושה, זהו כל החיות שנפלו בעולם הגשמי.

זאת אומרת, כל החיים והתענוגים הגשמיים, שכל העולם רצים בכדי להשיג את התענוג הזה, היות שמרגישים שזהו כל החיים שלהם, אבל אין זה אלא אור דק מאוד בערך התענוגים הרוחניים, שעל התענוגים הרוחניים היתה הכוונה של להטיב לנבראיו, המכונה "מטרת הבריאה", כנ"ל.

ובזה נבין, מדוע הקדושה צריכה לתת מזונות להקליפות. כי אחרת לא היו יכולים להתקיים, כי הרצון דלהטיב לנבראיו גורם, שאם אין להנבראים משהו טוב ועונג, אין להם זכות קיום, ומוכרחים למות. והיות שהאדם, כשנולד מצד הטבע לקבל אך לתועלת עצמו, לכן הוא נמצא תחת שליטת הקליפות, ואי אפשר לקבל אז חיים מהקדושה, ומשום זה, אפילו כשמתחיל לעסוק בתורה ומצות, הוא מוכרח להתחיל בשלא לשמה, ואם כן מאין יהיו לו אז חיים. לכן הקדושה נותנת מזונות להקליפות, בכדי שיהיו חיים ומזונות מהקליפות, שמפרנסין להנבראים בעוד שהם נמצאים תחת שליטתם.

אלא רק ע"י המאור שבתו"מ מחזירו למוטב, היינו שיבואו לבחינת לשמה, שבזמן שהם יכולים לעשות מעשים להשפיע, אז מסתלק מהם ההעלם וההסתר, הנקרא "צמצום", ויכולים אז לקבל החיים שלהם מקדושה, ששם מגולים התענוגים האמיתיים, ולא כמו שהיו

מקבלים רק "נהירו דקיק" מקדושה, אלא אור אמיתי של קדושה.

ובזה נבין מה ששאלנו, על מה שאומר הזה"ק "ומלכותו בכל משלה", שהשכינה מחלקת מזונות לכל, לחיות, ולבהמות, ואפילו לכלבים וחמורים, שהם הקליפות, שיש להבין, לאיזה צורך השכינה צריכה לפרנס אותם.

ובהנ"ל נבין, היות שבלי אור ותענוג אי אפשר להתקיים, וכח אחר שיפרנס אותם אין בעולם, כמו שכתוב "אין עוד מלבדו", לכן השכינה מפרנסת אותם ונותנת להם מזונות כדי קיומם. והשכינה מחלקת את המזונות לכל אחד ואחד לפי דרגתו, כמו שאומר וזה לשונו "אף על פי שכל הקרבנות לה', מהם מחלק לכלבים, שהם הקרבנות הפסולים, שנותן אותם ל"סמאל", הנקרא "כלב", ויש מהם כ"מלאכי השרת", ויש מהם כ"בני אדם".

פירוש, שהשכינה מחלקת מזונות לכל אחד ואחד כפי בחינתו. היינו שיש אנשים שהם בבחינת "בני אדם", ויש שהם בבחינת "בהמות טהורות", ויש שהם בבחינת "כלבים", וכדומה. לכולם השכינה נותנת מזונות. אלא כפי השתדלות האדם לעלות במעלות הקדושה, כך הוא מקבל השפע שלו. כלומר, אם האדם הגיע לידי דרגה, שכל הנאה שלו היא, בזה שהוא משמש את המלך, הוא מקבל שפע המתאים לקדושה. ואם אין האדם מסוגל לעבוד, רק לקבל לעצמו, הוא מקבל לפי ערכו.

לכן אלו אנשים שרוצים ללכת בדרך האמת, ולא יכולים להתגבר על הרצון לקבל לעצמו, והם רוצים מזונות שכן יוכלו להתגבר, הם מקבלים מקדושה, הנקרא "המאור שבה מחזירו למוטב", הם מקבלים מזונות לפי הכנה שלהם. כלומר, שמקבל חיות בזה שהם יכולים לעשות מעשים דלהשפיע, מה שאם כן אלו אנשים שהם עדיין בבחינת "כלבים", כמו שכתוב בזה"ק, "שהם צווחין ככלבא "הב-הב", הם מוכרחים לקבל חיות בתוך כלים של תועלת עצמם.

מה שאם כן אלו אנשים שרוצים לצאת מאהבה עצמית, ולפעמים הם מקבלים מזונות, היינו חיות, בזה שהם רוצים לעשות בע"מ להשפיע, אולם בזמן שהם לא מחשיבים את המזונות שקבלו על כלים דהשפעה, אז נותנים להם איזו תאוה שמתחשקת להם, ומתחילים לחשוב על תענוג של התאוה, אז שוכחים מכל העבודה הרוחנית ומקבלים ירידה על המקום, עד שהם כבר לא מרגישים באיזה מצב שהם נמצאים. ובאמת הם נמצאים במצב של חוסר הכרה, כלומר שאינו מוכר להם עכשיו, שיש ענין רוחניות, שהיו מקודם עוסקים בכל הלב, ופתאום הכל נשכח ממנו.

עד שהם מתאוששים, ומתחילים להרגיש שנמצאים בבחינת ירידה. אבל זה דומה שהיה להם חס ושלום תאונת דרכים, ונשארו בלי הכרה. ולאחר התאוששות, הם רואים שהם נמצאים בבית חולים. כמו כן לאדם, שהיה הולך בדרך להגיע בע"מ להשפיע, פתאום פגעה איזה תאוה, ונכנסה ללבו, והוא נמצא בחוסר הכרה, היינו שנופל לעולם הגשמי. ורק לאחר זמן הוא מתאושש, היינו ששמע כרוז מלמעלה שהוא לא בסדר.

וענין התאוה, אינו אצל כל אחד שוה. לפעמים יש לאדם, שפגעה בו מחשבה, שיותר טוב בשבילו, שיעבוד לתועלת עצמו ולא לשם שמים. ומחשבה זו שפגעה בו כבר נקראת

"תאונת דרכים", אם הוא לא ראה את הסכנה לפני כן, כלומר שעוד היה לו זמן להתגבר על המחשבה, שלא תכנס לתוך לבו. אולם אין צורת התאווה דומה לכל אחד ואחד, כלומר לכל אדם מתלבשת התאווה בצורה אחרת, ואפילו באדם אחד גם כן לא כל הזמנים שוים, כלומר שבכל פעם התאווה מתלבשת אצל האדם בצורה אחרת, והכל לפי הזמן.

והתאווה דומה לפתיון, שאנו רואים, אלו שרוצים לתפוס דגים, כשהם לוקחים את החכה, הם תולין איזה בעל חי או חתיכת בשר, שהדג רואה את הבשר, הוא מסתכל על ההנאה שהוא יכול לקבל ממנו. וכשהוא מסתכל על ההנאה, אז אין לו שום מחשבות אחרות, ואין לו אז האפשרות לחשוב, שעל ידי זה, שאם הוא יקח את הפתיון, הוא ימות, היות שהאדם יוציא אותו מהמים, וממילא הוא ימות, אין לו אז ענין לחשוב על זה.

כמו כן האדם, בזמן שהוא רואה איזו תאווה, זהו פתיון שמפתה אותו לקבל את התאווה הזו, ואין לו אז זמן לחשוב, שעל ידי זה הוא ימות מבחינת הרוחניות, שכל עבודה שהיה חושב שצריכים לעשות הכל לשם שמים, כשהוא מסתכל על התאווה, זהו פתיון שמוציא אותו מהמים הרוחניים, שהיה חי בהם. ותיכף כשהוא מוציא אותו מהמים הרוחניים, הוא מת מרוחניות, והוא נשאר מחוסר הכרה. היינו שאין לו הכרה, שהוא כבר מת מרוחניות, מטעם שאין הוא זוכר בכלל שיש רוחניות בעולם. והכל נשכח ממנו.

אלא אח"כ באה לו מלמעלה בחינת התאוששות, ורואה שהוא נמצא עכשיו במצב של ירידה. זאת אומרת, בזמן עליה האדם היה מסתכל לכל התאוות כמו דבר נפרד ממנו, היינו שאין לו שום המשכה להם, וכח דוחה הוא מרגיש יש לו בפנימיות הלב, שלא רוצה אפילו לחשוב מהם. ופתאום הוא מקבל יחס ישר אליהם, כלומר שהם קרובים לדעתו ולהרגשתו, עד שבעת התאוששות הוא לא מבין איך נולד ביניהם יחס משותף.

אולם יש כלל "כשהעליון יורד למקום תחתון, נעשה כמוהו", היינו שנעשה כאילו הם היו ביחד, ואין ביניהם התרחקות, שהיתה ביניהם מקודם, בזמן שהעליון היה במקומו למעלה. וכן להיפך, בזמן שהתחתון עולה למקום העליון, הוא מקבל יחס משותף, כמו שהיה תמיד במקום העליון, והוא מקבל בחינת התרחקות ממצב של תחתון (לפי הכלל "כשהתחתון עולה למקום עליון, נעשה כמוהו").

נמצא, הפתיון הזה דומה לבחינת "ראיה", שענין "ראיה" לאו דוקא בעיניים, אלא "ראיה" נקרא גם כן בחינת מחשבה, כלומר ראיית השכל. היינו, אם נופלת איזו מחשבה של חטא, בין בבחינת מוחא ובין בבחינת ליבא, שיש כלל "עין רואה ולב חומד", נמצא שע"י הראיה הוא יבוא בטח לידי חמדה. והגם על הראיה אין האדם יכול להיות בעל בית, היינו בזמן שנופלת לאדם איזו מחשבה, מה הוא אשם בזה, או שרואה ראיית עינים פתאום, מה הוא היה יכול לעשות.

על זה תירץ אאמו"ר זצ"ל, שהקשה על מה שאמרו חז"ל "אין אדם חוטא, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" (סוטה ג'). ושאל, מדוע נותנים לו להכנס רוח שטות, שיחטא, הלא אם לא היה נכנס בו הרוח שטות, לא היה חוטא. אם כן מה אדם אשם, בזה שנכנסה בו רוח שטות. והשיב, הלא שיש כלל "עין רואה והלב חומד". נמצא שהגם על ראייה אין האדם אשם. אולם אם אינו עושה תשובה על הראיה, הגם שהוא בזה כעין שוגג, הוא מוכרח לבוא

נמצא, זה שנכנסה בו רוח שטות, זהו תיקון גדול להאדם, שלא יפגם כל כך בקדושה. כי בעת החטא הוא כבר לא מרגיש את חשיבותה של קדושה, מטעם שכבר רוח שטות שורה בו, וממילא הקדושה בורחת ממנו. כלומר, שאם היה האדם תיכף עשה תשובה על השוגג, אז לא היה בא לידי חטא ממש, שהוא החמדה. ואם לא עושה תשובה, אז באה רוח שטות.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע כשאדם מטמא את עצמו, מטמאים אותו מלמעלה, כמו שאומר הזה"ק על הכתוב "כי יהיה טמא לנפש, או בדרך רחוקה". והתשובה היא, היות שטמא עצמו בעבודה. צריכים לפרש, היינו בראיה. וטמא עצמו ולא עשה תשובה, מוכרחים לטמא אותו מלמעלה, היינו שנותנים לו להכנס רוח שטות.

וזהו לטובת האדם, שבזמן שהאדם עושה בלי דעת, דומה קצת כאילו עושה שלא בכוונה לחטוא, כי אין לו דעת, שנוכל לומר שעושה בכוונה. לכן זה **שמטמאים אותו מלמעלה**, זהו **תיקון**, וממילא אין קושיא, למה מטמאים אותו, היות שעושים לו טובה בזה. וממילא הן שנטמא ע"י ראיה בלבד, שזה נבחן בודאי שוגג, ומכל שכן אח"כ, שנטמא ע"י חמדה, כבר מראים, שהם אינם קרובים לקדושה.

והגם שהראיה היתה שוגג, אבל מכל מקום עדיין לא היתה בו רוח שטות, מה שאם כן בזמן החמדה כבר היתה לו רוח שטות. והגם שיש לשאול, הלא כשמטמאים אותו מלמעלה נמצא בו ב' דברים, היינו ראיה וחמדה. אפשר שרוצה לומר, אפילו כשהיתה אפשרות להיות דבר אחד, גם כן כבר לא ראוי להתקרבות.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו ענין יסורים בעבודה

מאמר כ"ז, תשמ"ט

הנה ביום כפור בתפלת "שמונה עשרה" ("אלקי, עד שלא נוצרתי"), אנו אומרים "ומה שחטאתי לפניך, מחוק ברחמיך הרבים, אבל לא ע"י יסורים". ויש להבין, איך כשאנו מתפללים, שאנו רוצים, שימחוק את חטאתינו, אנו מתנים לפנינו תנאים, אחרת אין אנו רוצים חס ושלום, שימחוק את חטאתינו. אם כן, מה התנאי "אבל לא על ידי יסורים".

הזהר הקדוש (בחקתי דף י"ג, ובהסולם אות מ"ב) אומר "ר' יוסי פתח, מוסר ה' בני, אל תמאס, ואל תקוץ בתוכחתו. כמה אהובים הם ישראל, שהקב"ה רצה להוכיחם ולהנהיגם בדרך הישר, ומתוך אהבתו אליו. נמצא, השרביט שלו תמיד בידו, להנהיגו בדרך הישר, שלא יסור ימין ושמאל. ומי שהקב"ה אינו אוהב אותו, ושונא אותו, מעביר ממנו תוכחה. ואת עשו שנאתי, ומשום זה העברתי ממנו השרביט, העברתי ממנו התוכחה, כדי שלא אתן לו חלק בי, נפשי קצה בו. אבל אתם, אהבתי אתכם ודאי, ואל תקוץ בתוכחתו. מהו, ואל תקוץ. היינו, אל תקוצו בו, כמי שבורח מפני הקוצים. כי אלו המלכים המשעבדים את ישראל, הם כקוצים בגופו".

ויש להבין, הלא השכל והדעת שלנו מחייב, שהקב"ה צריך להחזיק את השרביט בשביל הגויים, שהם עושים מעשים נגד ה'. ולעם ישראל, שהוא אוהב אותם, צריך להיות כמו שכתוב "על כל פשעים תכסה אהבה". ולמה דוקא לישראל, שהוא אוהב אותם, הוא מייסר אותם בשרביט.

וכמו כן יש להבין מה שמפרש "ואל תקוץ בתוכחתו". שזהו כמו קוצים בגופו של אדם, זה שהמלכים משעבדים את ישראל. והוא אומר "אל תקוצו", היינו, שאל יברחו מהקוצים, היינו מזה שהמלכים משעבדים אותם. היתכן שרק מפני שאוהב אותם, הוא אומר להם, שאל יברחו מהקוצים של המלכים.

ועוד יש להבין במה שכתוב "ואת עשו שנאתי". לכן העביר ממנו את התוכחה, "כדי שלא אתן חלק ביי". משמע, כאילו אם כן יתן לו תוכחה, אז יהיה לו חלק בהקב"ה. ומהו הקשר זה לזה, כאילו היסורים גורמים, שיהיה להם חלק בה'.

ויש לדעת, כשמדברים בעניני עבודה, צריכים לדעת, שהן ישראל והן עשו מדברים באנשים שמקיימים תו"מ. ולא מדברים מאומות העולם, ולא מחילוניים, אלא הכל המדובר הוא באנשים, שיש להם אמונה ומקיימים תו"מ. אם כן מהו ההבדל בין בחינת "ישראל" שבאדם, לבחינת "עשו" שבאדם.

ולפי הכלל, שבענין קיום תו"מ יש להבחין גם בעניני הכוונה, היינו אם הקיום של תו"מ הוא בכדי לקבל שכר בעולם הזה או בעולם הבא, או כוונתו הוא בע"מ להשפיע

ולא לקבל כלום. שבחינת "ישראל" הכוונה היא ישראל, שהוא לא רוצה שום תמורה חזרה, אלא הכל יהיה ישר לה', זה נקרא בחינת "ישראל" שבאדם, בעבודה. מה שאין כן אם הוא רוצה שכר תמורת הקיום של תו"מ, זה נקרא בחינת "עשוי". שפירושו, ש"עשוי" נקרא בחינת "עשוי". כלומר, שעשה רשות לעצמו, והוא רוצה, שהקב"ה ימלא את רשותו. ולא רוצה לבטל את רשותו, שזה נקרא ישראל. היינו, שמבטל את רשותו ורוצה להבטל אליו, שזה נקרא "ישר לאל", וזהו הוא כל מגמתו. זה, הוא לא רוצה. ומשום זה מבחינים ב' בחינות בעבודת האדם: "בע"מ לקבל פרס" או "שלא ע"מ לקבל פרס".

ויש לזכור, שענין עבודת האדם בע"מ להשפיע, היינו שהוא רוצה בדביקות ה', שם מתחיל בהאדם סדר של עליות וירידות. כלומר, בזמן שהאדם מרכז כל מה שהוא עושה בעבודה, שהוא יקבל תמורת זה שכר, אז כשהוא מאמין בשכר ועונש, אין הרצון לקבל שלו, שיש לו מצד הטבע, מתנגד לקבל תענוגים יותר גדולים.

אולם בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך שלא לקבל שכר, והיות שזהו נגד הטבע, אז מתחילה המלחמה האמיתית עם היצר הרע, היות שהאדם רוצה להעביר את היצר הרע מהעולם, שרק כאן הוא מציאותו. וענין מה שהרצון לקבל נקרא בשם "יצר הרע" הוא, היות שהוא מצייר לנו הדרך, שעם ישראל רוצה ללכת בה, הוא רע. כלומר זה שהאדם רוצה לבטל את רשותו ולהבטל אל ה', הוא טוען, שהאדם הזה מאבד עצמו לדעת. אלא מה נקרא "טוב", אם האדם ידרוש מה', שרשותו של האדם יתרחב ויתמלא בכל החסרונותיו, ולא שהאדם יעבוד בשביל ה'.

היינו שהיצר הרע שואל את האדם, איפוא השכל שלך, שאתה עובד ביגיעה רבה בתו"מ, ומה השכר שלך יהיה. כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב". שפירושו, היות שהרע אינו רוצה להבטל לה', אלא הרע שבאדם רוצה בקיומו של האדם, אז מיעצים להאדם, שאם הוא יתיגע בתו"מ, על ידי זה יזכה לשכר, היינו שבלי תו"מ לא יכולים לקבל שכר גדול כזה. ורק בסגולת תו"מ יכולים להגיע לשכר גדול כזה, היינו שהאדם יתבטל לה', ולא יהיה ניכר את רשותו של האדם, אלא הכל לוקח ה'.

ועל שכר כזה צועק היצר הרע "הרי אתה מאבד את כל ישותך לדעת. היינו, אתה עושה פעולות כאלו, שעל ידיהם אתה תתבטל ממציאיותך. וכי בגלל זה צריכים לעבוד, ולתת יגיעה על זה". נמצא, שהיצר הרע מצייר לו ציורים רעים על סדר עבודתו. וזה נקרא "יסורים". היינו, שהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, להגיע לדביקות ה', הנקרא "השתוות הצורה". וכשבא לו אלו השאלות, הוא מקבל ירידה, היינו שלא יכול להתגבר על אלו הטענות שלו. וזה מתבטא תיכף, הן במוחא והן בליבא. והאדם הזה, שהוא מתאושש מהירידה, ומתחיל אז לחשוב מהמצב, שבו הוא נמצא, אז הוא סובל יסורים, מזה שהוא מרוחק מה'.

ולאחר שהוא זוכה שוב לבחינת עליה ברוחניות, ומתחיל לחשוב, שמהיום ואילך אני כבר יהיה חזק ומחוסן נגד הדיבורים של המלכים של אומות העולם, שמדברים נגד ה', שפירושו, לאו דוקא שאומרים, שאינו כדאי לעסוק בתו"מ, אלא שאומרים, שלא כדאי

לעבוד על השכר הזה, שיאבד את עצמותו עצמו. וכמו כן, שכל היגיעה הוא רוצה, שתהיה עבור הקב"ה, וכלום לא לתועלת עצמו.

וזה גורם להאדם יסורים גדולים. והם כמו קוצים בגופו של אדם, שרוצה לברוח מהמצב, שבו הוא נמצא. היות שהוא אומר "בטח אני לא ראוי לעבודה כזו, אחרת לא הייתי מקבל ירידות". נמצא, שהיסורים האלו, מה שהוא שומע מהם, שלא כדאי בשבילו לעבוד על כוונה זו, אם כן יש כאן ב' דברים:

א) הטענות של המלכים, המשעבדים את ישראל עם הדיבורים שלהם. היינו, שהאדם נופל תחת שליטתם של המלכים, שהם משעבדים את האדם, שהוא לא יכול לעבוד אלא רק לתועלת עצמו, כי היסורים של ציור הרע, מה שהיצר הרע מצייר לו. כל המלכים של כל אומות העולם נקראים בשם כללי "יצר הרע". וכל מלך ומלך יש לו דעת בפני עצמו, ואומר להאדם "תלך בדרך שלי, אני אתן לך תענוג בעבודה". זאת אומרת, שכל המלכים אומרים דבר אחד, היינו שטוב בשבילך שתעבוד לתועלת עצמך ולא לתועלת ה'.

נמצא, שהיסורים, מה שהאדם רואה, שאין הוא מסוגל לעבוד לתועלת ה', היסורים האלו גורמים, שהוא רוצה לברוח מהמערכה. שהיסורים האלו נותנים לו להבין, שהעבודה הזו היא לא בשבילך, כי לדרך הזו צריכים יחידי סגולה, שהם אנשים מורמים מעם, ולא סתם עמך יכול לגשת לעבודה זו, הנקרא "לעבוד על הכוונה בע"מ להשפיע".

ועוד יותר גרוע מזה, הוא מה שיצר הרע בא אליו בלבוש של מלאך קדוש, ואומר לו "הרי אתה רואה, שהצדק אתי. תסתכל קצת אחורה, איך אתה היית עוסק בתו"מ במרץ רב, ואיך שהתפללות שהתפללת היו בהתלהבות. ואם תשאל, מדוע היה בעבר כך, אז בטח כמו שאני אומר, היות שעבדת לתועלת עצמך, היינו בכדי לקבל שכר, היה לך כח עבודה. אם כן, מהי התועלת, שאתה כל פעם מתגבר, ואתה רואה, שאתה חוזר להירידות, שזה נקרא "פרוץ מרובה על העומד", כלומר שהירידות הם יותר גדולים מהעליות".

ועוד אומר לו היצר הרע, בזמן שהוא מתלבש בלבוש של מלאך קדוש, "הלא אז היית מתקדם בעבודה, ובכל יום ויום רכשת רכוש של קדושה בתו"מ. ועל זה אתה מזלזל. ואתה אומר, שאתה רוצה לעסוק רק לשם שמים. הלא אתה רואה, שבעבודה זו אתה הולך אחורה, שיש לך ירידות. היינו, הרע שלך נעשה יותר רע עכשיו. מה שאם כן כשאתה הלכת בקיום תו"מ בבחינת המעשה לעבודה, הלא הצלחת יותר. שאתה בעצמך ראית, איך שהתקדמת. מה שאם כן עכשיו, איזה מרץ ואיזו התלהבות יש לך בעבודה". "אם כן", אומר לו, "לך מדרך הזו".

נמצא, שעל ידי הדיבורים של יצר הרע, שהוא הכלל של כל המלכים של אומות העולם, המשעבדים את ישראל, דוקרים את גופים של אלו העובדים, שרוצים לעבוד בע"מ להשפיע. ובאמת נשאלת השאלה, למה מגיע לאלו אנשים, שרוצים ללכת בדרך האמת, להגיע לדביקות ה' ולהבטל אליו, יסורים כאלו. היינו ירידות, עד כדי כך, שהם לא יכולים לסבול את היסורים ורוצים לברוח מהמערכה.

ואלו אנשים, שהם עובדים ע"מ לקבל פרס, אין להם ענין של יסורים, שירגישו שהם רחוקים מעבודת ה'. אלא שמרגישים, שהם הולכים ומתקדמים בכל יום. ובטח בזמן שרואים את ההתקדמות, יש כח לעבודה. והם לא מרגישים בכלל, שיש להם ירידות. אלא לפעמים מתקדמים הרבה, ולפעמים מתקדמים לאט. אבל לא אחורה חס ושלום. והתשובה היא, כי בזמן שאין האדם מרגיש חסרון וקלקול בעבודה, אין לו מה לתקן. אי לזאת, הם אלו אנשים, שאינם מסוגלים לעבוד רק בבחינת המעשה, ועל המעשי המצות אין מה להוסיף ואין מה לגרוע, כמו שכתוב "לא תוסיף ולא תגרע". ולהיות שעדיין אין להם שום צורך על הכוונה, שענין הכוונה הוא להגיע להשתוות הצורה, הנקרא "ע"מ להשפיע". וממילא אין הם רוצים להדבק בו. כלומר, שאין להם שום הבנה בענין לעבוד שלא ע"מ לקבל פרס. ולהם אין הקב"ה נותן יסורים, שהוא ענין הרגשת הריחוק מהבורא, שיבקשו, שהבורא יקרב אותם.

וזה כמו שכותב הרמב"ם, ש"לנשים, קטנים, וכלל עמי הארץ מלמדין אותם לעבוד בע"מ לקבל שכר", כי הם לא יבינו אחרת. אלא, "עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה", שצריכים לעבוד לשמה, שהוא בע"מ להשפיע. ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע ישראל, שהם אהובי ה', ה' נותן להם יסורים. ולא עוד, אלא שאומר להם "היות שאני אוהב אתכם, לכן אני רוצה מכם, שאל תקוצו בהקוצים. כי אלו המלכים, המשעבדים את ישראל, הם כקוצים בגופו".

וזה שכתוב "ואל תקוץ בתוכחתו", שפירוש, שלא יברחו מהמערכה. ולהגיד שעבודה זו של ע"מ להשפיע הוא לא בשבילכם. שפירושו, כי מי שהקב"ה אוהב, הכוונה לבחינת ישראל, שהוא רוצה להבטל "ישר-אל" להקב"ה. והרצון לקבל, שיש בהאדם, את זה האדם רוצה, שה' יתן לו כח להכניע אותו, שהוא יתבטל לה'.

אלא שאין האדם יכול להתגבר על הרצון לקבל, היות שהרצון לקבל נותן לו להבין, שעיקר, מה שהאדם צריך לעבוד ולתת יגיעה, הוא לצורך, שיהיה בידו למלא את אהבת עצמו. והיות שהאדם רוצה להיפך, לבטל אהבת עצמו, ושיהיה בידו לעבוד רק מה ששייך לאהבת ה', כלומר שאין האדם רוצה לעבוד לתועלת עצמו, אלא לתועלת ה', היינו ממה שה' נהנה.

שהאדם אומר, שאין לו סיפוק, בזה שיהיה לו כח לא לעבוד לתועלת עצמו. כמו שיש הרבה מתחכמים, שאומרים, שזהו שלימות האדם, אם הוא לא עובד לתועלת עצמו. והוא אומר, שלא בשביל זה ברא ה' את הנבראים, שלא יהנו. אלא מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. לכן גם הנבראים צריכים לעבוד בהשתוות הצורה, היינו שכל חשקם יהיה להטיב להבורא.

נמצא, מי שאומר, שמטרת האדם להגיע לשלימות, הוא רק שלא יעבוד בשבילו, שרק זה הוא מטרת האדם, שבשביל מטרה זו הוא נברא, אין זה אמת. אלא האדם צריך תמיד לבדוק עצמו, אם הוא עובד לתועלת ה'. כלומר, שה' יהנה. זאת אומרת, שהוא רוצה להחליף את אהבת עצמו, ולהגיע לאהבת ה'. כי רק על ידי זה הנבראים יגיעו להמטרה, שבשבילה נבראו, המכונה "להטיב לנבראיו".

לכן אלו אנשים, שרוצים להגיע לאהבת ה', הגם שעדיין המדרגה הזו רחוקה מהם,

והם רוצים על כל פנים להגיע לזה, כבר נקראים, אוהבי ה'. כמו שאמר אמו"ר זצ"ל על פסוק "יהיב חכמתא לחכימין". ושאל "יהיב חכמתא לטפשיין", היה צריך לומר. היות, כיון שהם כבר חכמים, מהו שנותן להם חכמה. ומאין היה להם חכמה, מטרים שה' נתן להם. רק אח"כ, בזמן שכבר היה להם חכמה.

ואמר, שהפירוש של "חכימין" הוא, כי מי שרוצה להיות חכם, הגם שעדיין אין לו חכמה, אלא שיש לו רצון לחכמה, כבר נקרא "חכם", על שם המטרה שלו. לכן, מי שרוצה להיות חכם, הוא צריך להאמין, שה' יתן לו חכמה.

ועל דרך זה יש לפרש, כי מי שרוצה להיות אוהב ה', אלו כבר נקראים "אוהבי ה'". לכן ה' רוצה לתת להם אהבה, היינו ביטול אהבה עצמית, ושיזכו לאהבת ה'. ולהם אומר הזהר הקדוש, שה' מחזיק בידו השרביט, להנהיגו בדרך הישר. כלומר, שאלו היסורים, שהם סובלים מהירידות, שהם מקבלים, אז הם צריכים להאמין, שזה בא מה'. כלומר, שאלו המחשבות זרות, שהם מקבלים, שזה אצלם כקוצים בגופם, ה' שולח להם הירידות האלו.

והגם שהאדם מבין, שיותר טוב היה, אם ה' היה שולח יותר עליות, והירידות האלו למה לי. כלומר, מהי התועלת מזה. ועל זה באה התשובה, שזה נקרא "שרביט בידו של הקב"ה, להנהיגו בדרך הישר". כי אחרת, אם האדם ישאר במצב של העליה, אז האדם יחשוב, שכבר הגיע לשלימותו, וישאר במצב השפלות שלו, כי לא ירגיש שום חסרון, שיהיה צורך לתקנו.

לכן ה' מראה לו את שפלותו, ומראה לו, עד כמה שהוא כבר חשב, שהוא איש מרים מעם, שאין לו מחשבות כל כך שפלות, כמו שיש לאנשים אחרים. פתאום הוא רואה, שיש לו מחשבות יותר גרועות מאנשים, שעובדים בבחינת הכלל, הנקראים "עובדים בע"מ לקבל שכר".

והוא אומר, שהוא רוצה לעבוד רק לשם שמים, ולא לתועלת עצמו. ובטח שהוא עומד במדרגה יותר גבוהה מהם. ופתאום הוא רואה, שהוא יותר שפל מהם. נמצא, שעל ידי היסורים, שהוא מרגיש, זה גורם לו, שיצטרך לבקש מה', שיקרבהו באמת. לכן זה שייך דוקא לאלו אנשים, שהם בבחינת ישראל. היינו כנ"ל, שרוצים להיות בחינת "ישראל". ובכדי שלא יכשלו בסדר עבודה, לכן הוא שולח להם את הירידות האלו. וזה נקרא, ש"מחזיק את השרביט בידו, להנהיגם בדרך הישר". ש"דרך הישר" נקראת דרך, ההולך ישר להיכל המלך.

מה שאם כן אלו אנשים, שהם רק בבחינת "עשו", שהיא בחינת מעשה לבד בלי הכוונה, שהמעשים יבואו לבחינת ביטול את תועלת עצמו. ואין הוא רוצה לעשות מעשים, שהם לתועלת ה'. אלא שהם מסתפקים רק בבחינת המעשה, בלי כוונה שזה יבואו להם לדביקות ה'. ולא חושבים על ענין דביקות ה', כמו שכתוב "ולדבקה בו". להם "אין הקב"ה מחזיק בידו את השרביט להוכיחם".

וזה שאומר "ואת עשו שנאתי, ומשום זה העברתי ממנו השרביט, העברתי ממנו התוכחה, כדי שלא אתן חלק ביי". שפירושו, "שאני לא רוצה, שיהיה לו דביקות ביי". וזהו שאומר "נפשי קצה בו", שפירושו "היות שכל עבודתם היא רק עבור תועלת

עצמם, לכן נפשי קצה בו, ואני לא אתן לו חלק בי. כלומר, שאני לא אתן לו יסורים, שעל ידם יגיעו להדבק בי. כי היות שאין להם חפץ בי, לכן אין לי חפץ באלו, שהם בבחינת עשו. היינו, שמרגישים עצמם לשלימים. ש"עשו" פירושו, שכבר עשה את שלו, והוא חושב את עצמו לאיש שלם".

ומה האדם יכול לעשות, שלא יצטרך לבוא לידי ירידה, הנקראת "יסורים", בזה שהוא מרגיש, שהוא מרוחק מה'. היות שכל ענין יסורים, הוא בכדי שהאדם לא ישאר בדרגה הנמוכה, משום שהוא יהיה מסתפק במועט, כי האדם יחשוב שכבר זכה לדרגה ברוחניות. לכן ההכרח הוא, להוריד את האדם מטה בחשיבות. כלומר, שהוא רואה בעצמו, איך שהוא בעל חסרון. אז הוא יודע לבקש מה', שיעזור לו, להוציאו משפלותו. אם כן, איך אפשר להיות מציאות, שלא יצטרך ליפול למצב של שפלות. העצה לזה היא, אם האדם בעצמו עושה חשבון לעצמו, ורואה על ידי מחשבה ורצון, איך שהוא עדיין מרוחק מדביקות ה'. זאת אומרת, שגם בזמן עליה הוא עושה חשבון לעצמו, ומתחיל להרגיש את חסרונותיו, אז ממילא הוא לא צריך ליפול ממצבו, היינו שיתנו לו מחשבות שפלות, עד שהוא מרגיש, שהוא במצב של חסרונות.

אלא אפילו בזמן עליה, הוא כבר מתחיל לחפש עצות, איך לעלות בדרגה. אז ממילא לא צריכים לתת לו מלמעלה ירידות. מטעם שהוא בעצמו מתחיל לחפש עצות, עוד מטרים שנפל לשפלות. ונדמה עכשיו, שהמצב, שבו הוא נמצא, שהוא מלא חסרונות. ובזה הוא יכול לפטור עצמו, שלא צריך, שיתנו לו ירידות מלמעלה. אבל בדרך כלל הסדר הוא, שבזמן עליה, אין האדם רוצה לחפש בעצמו חסרונות. לכן מוכרחים לתת לו מלמעלה ירידות.

ובזה יש לפרש, מה שאמרו חז"ל (שבת קנ"ב) "אדלא אבידנא בחישנא". פירוש, זקן שהולך שחוח, ומסתכל תמיד לארץ, כאילו מחפש דבר. ואומר, אדלא אבידנא (שלא נאבד ממני דבר), אפילו הכי בחישנא, אני מחפש. שיש לפרש "זקן, זה שקנה חכמה". היינו, שהוא "חכם, הרואה את הנולד". היות שהוא יכול לבוא לידי ירידה, כדי שירכוש כלים ריקים, שיהיה אפשרות לה', שמלא אותם. אחרת הוא ישאר במצב השפלות, מסיבת שלא מרגיש, שהוא בעל חסרון. ואז, בזמן שנאבד לו מצב של העליה, הוא מתחיל לחפש עצות, איך לעלות שוב ברוחניות.

לכן מי שהוא זקן, היינו "חכם הרואה את הנולד", הוא מתחיל לחפש, איך לעלות ברוחניות, עוד מטרים שנאבד לו מצב של העליה. ומתחיל אז לעשות את כל העצות, איך שיש איזה אופן, שיוכל לעלות במעלות הרוחניות. וזהו על ידי שמתחיל לחפש חסרונות, במצב שבו הוא קיים. ואז כבר אין צורך, שיזרקו אותו למטה בחשיבות, שימצא ויראה בעצמו חסרונות, היות שהוא בעצמו כבר מחפש חסרונות, בכדי שיהיו לו כלים ריקים, שה' ימלא חסרונותיו.

והעצה הכי טובה בזמן העליה היא, שהאדם מרגיש, שיש עכשיו מצב של רוחניות, והוא רוצה למצוא חסרונות, אז האדם צריך לעיין בתורה, ולמצוא את הקשר, שיש בין התורה להאדם, שמזה יהיה לו לקחת דעת, איך לעבוד את ה', כמו שכתוב "גם נפש בלי דעת לא טוב". וכמו שכתוב "וחנני מאתך חכמה בינה ודעת". ואז ממילא הוא יראה

את החסרון שבו, וכבר יהיו לו כלים ריקים. ומזה הוא ינצל, שלא יבוא לידי ירידה ממש.

ועתה נבאר את השאלה, מדוע כשאנו מתפללים לה', שימחוק לנו את חטאתינו, אנו מתנים לפני הקב"ה תנאים, ואומרים "אבל לא על ידי יסורים", הכוונה היא "אבל לא על ידי ירידות". כי בזמן שאנחנו נמצאים בזמן הירידה, אז אנחנו נפרדים ממנו יתברך, כי בזמן הירידה, אז הכל בבחינת השפלות, המכונה "שכינתא בעפרא". נמצא, שבגלל שאנו צריכים להרגיש את שפלותנו, אנו גורמים שגם השכינה היא בגלות, כמו שאנו מתרחקים מארץ הקדושה. הכוונה, הרצון דקדושה, שאין לנו. אלא בזמן הירידה אנו מקבלים רצון של "ארץ העמים". ועל ידי זה אנו משפילים את הקדושה. ומשום זה אנו מבקשים, שהוא יעזור לנו למחוק את חטאתינו, ונוכל לכנס לקדושה.

אבל שזה לא יבוא על ידי יסורים, הנקרא "ירידות", שהירידות האלו מביאים לידי השפלת הקדושה, שזה מכונה "שכינתא בעפרא" או "שכינתא בגלותא". על יסורים אלו אנו מתפללים שלא יבוא, היות שאנו גורמים את השפלת הקדושה. הנה חז"ל (ברכות דף ה') אומרים "רבי יוחנן חלש עאל לגביה, רבי חנינא אמר ליה, חביבין עליך יסורין. אמר ליה, לא הן ולא שכרן". וכולם מקשין על זה, הרי היו הרבה צדיקים, שקבלו עליהם יסורים. ואיך אמר רבי יוחנן "לא הן ולא שכרן". ופירש על זה אאמו"ר זצ"ל, ואמר, שהם התווכחו על ענין גלות השכינה, שמתעכבת, בסיבת, שעוד לא נתקנו כל הניצוצים דקדושה, שירדו בהקליפות. לכן, הגם שיהיה שכר, היינו שכל מה שירד בין הקליפות, תחזור לקדושה, וזהו שכר גדול מאוד, שהכל יתוקן, אבל בינתיים, עד שיתוקן הכל, נמצא השכינה בגלות, שכולם משפילים אותה, ומגביהים את השפחה, היינו הקליפה. וזהו הצער השכינה, הוא לא יכול לסבול. ועל זה אמר "לא הן ולא שכרן".

רואים אנו, מהו יסורים בעבודה. היינו, שהם סובלים מזה, שבשבילם השכינה מוכרחת להיות בשפלות. ובכדי להבין זה, צריכים לעיין במאמר "ענין שכינתא בגלות" (ספר "שמעתי", מאמר א', שנת תש"ד), שכתוב שם, שבזמן שהאדם מצטער על מה שהוא מרוחק מה', היינו שהוא נמצא בתוך הרצון לקבל רק לתועלת עצמו, כדוגמת בעלי חי, שזה לא מתאים לבחינת "אדם", הוא צריך לכוון את היסורים, שהם לא שבביל שהוא רוצה להיות אדם, שזה הוא היסורים שלו, אלא על צער השכינה. והוא נותן על זה משל. לאדם שיש לו כאב באיזה אבר פרטי, והכאב מורגש בעקר בלב ומוח, שהוא כללות האדם. כמו כן האדם פרטי הוא חלק מהשכינה, הנקראת "כנסת ישראל". ועיקר הכאב הוא אצלה. ועל זה יש להצטער. וזה נקרא "יסורים בעבודה".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

הידיעה שהאדם עמד בנסיון לצורך מי

מאמר כ"ח, תשמ"ט
ספר במדבר

הזה"ק (במדבר דף ב' ובהסולם אות ז') אומר וזה לשונו "כיון שהוקמו התורה והמשכן, רצה הקב"ה לספור חיילות התורה, כמה צבאות הם בתורה, בז"א, כמה צבאות הם במשכן, ומשום זה ישראל, שהם צבאותיהם של ז"א ומלכות, עולים בחשבון, שיהיו נודעים אצלם". עד כאן לשונו.

ויש להבין הענין הזה, לדעת שרצה הקב"ה לספור את ישראל, בכדי לדעת כמה חיילות יש. מי הוא הצריך לדעת. הקב"ה, הלא גלוי וידוע לפניו הכל. וכי בכדי שהוא ידע את המנין צריכים לספור אותם למטה בפועל ממש. אם כן לצורך מי אפשר לומר, שהקב"ה אמר לספור את ישראל, בכדי לדעת את מספר חייליהם של ז"א ומלכות, כמו שכתוב "רצה הקב"ה לספור חיילות התורה כמה צבאות הם בתורה".

והנה אאמו"ר זצ"ל שאל שאלה כעין זו על מה שאומר אצל אברהם "ויאמר, אל תשלח ידך אל הנער, ואל תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי, כי ירא אלקים אתה". ושאל, וכי חס ושלום הקב"ה לא ידע שאברהם הוא ירא אלקים מלפני הנסיון. אם כן מהו הפירוש "כי עתה ידעתי". ואמר, שהפירוש הוא "כי עתה ידעתי", שאתה יודע שאתה ירא אלקים, היות שעמדת בנסיון.

אולם יש להבין, לאיזה צורך האדם צריך לדעת שהוא ירא אלקים. הלא ע"י זה תהיה לו האפשרות לקבל סיפוק בעבודה, כי מה עוד יש לעשות בעולם, הלא אמרו חז"ל (ברכות ל"ג) וזה לשונם "אמר ר' חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". זאת אומרת, הכל עושה הקב"ה. ומה יש לאדם לעשות, זהו רק יראת שמים, שנאמר "ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה". אם כן לשם מה האדם צריך לעבור את הנסיון, בכדי שידע האדם שהוא ירא אלקים. הלא יותר טוב יהיה, שלא ידע אם הוא ירא אלקים, וזה יתן לו צורך להרבות בעבודת הקודש, בכדי להגיע שהוא ירא אלקים.

והנה אנו רואים שחז"ל אמרו (ברכות ס"א ע"ב) וזה לשונם "אמר רבא, לידע אינש בנפשיה, אם צדיק גמור הוא אם לאו". וגם כאן אותה שאלה, בשביל מה האדם צריך לדעת את מצבו, הלא הוא יקבל סיפוק מהידיעה הזו, אם כן מהי התועלת בעבודה מהידיעה הזאת.

ולהבין כל זה צריכים לזכור את ה' עיקרים שיש לנו בעבודת הקודש:

(א) היא **מטרת הבריאה**, שהיא להטיב לנבראיו, כלומר שהנבראים יקבלו טוב ועונג. ומטרת שמגיעים לבחינה זו, לקבל טוב ועונג, הרי הם עוד לא הגיעו לשלימותם, היינו למטרת

ב) היא **תיקון הבריאה**. כידוע, בכדי שלא יהיה ענין של "נהמא דכסופא", כלומר שהנבראים בעת קבלת הטוב ועונג שלא ירגישו אי נעימות, נעשה ענין של צמצום והסתר, שלא ירגישו את הטוב ועונג שיש במטרת הבריאה, בכדי שזה יהיה להם מקום לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. וממילא מסתלקת מהאדם הבושה, היות שכל מה שהוא נהנה בעולם אינו כוונתו לתועלת עצמו, אלא מטעם שהקב"ה רוצה שהנבראים יהנו בעולם. ורק מסיבה זו הם נהנים. ולעצמם, היינו שהוא יהנה מטעם שהוא רוצה להנות, על זה הוא לא רוצה לקבל ומוותר על כל הנאות שבעולם.

וזהו שהוא לא רוצה לקבל שום דבר לתועלת עצמו, אלא בכל דבר הוא חושב, אם ע"י קבלת התענוג, שהוא נהנה עכשיו, תהיה מזה נחת רוח למעלה, רק אז הוא מקבל ההנאה ותענוג, אחרת הוא מוותר. זה נקרא "תיקון הבריאה", היינו שמטרת הבריאה מתקבלת בלבוש, שהלבוש הזה לא נותן להכנס בחינת בושה בעת קבלת התענוג. והלבוש הזה נקרא "רצון להשפיע".

ובהאמור נבין ענין היראה, מהו בעבודה, שעל היראה אמרו "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". ולמה הוא אינו בידי שמים. כפי שאנו לומדים, אנו מיחסים כל השפעות לה', היינו שהכל נותן הבורא להנבראים. מה שאם כן שלא לתת, זה לא שייך להבורא, היות שרצונו להטיב לנבראיו.

והיות שפירושו של יראה הוא, כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קצ"א ובהסולם טור ב') וזה לשונו " **יראה הוא, שמפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו**".

ומשום זה הוא מונע עצמו מלבקש, שה' ישפיע לו טוב ועונג, אולי זה יהיה לא לתועלת ה' אלא לתועלת עצמו, שזה מכונה שהשפע הולך לקליפות. נמצא, שיראה הוא, שלא לקבל, זה שייך לאדם, היינו שאין האדם רוצה לקבל מטעם יראה, אולי אין זה לשם שמים. את זה, היינו עבודה זו שייכת להאדם. כלומר, שענין לא לקבל בע"מ לקבל, את זה אנו מיחסים להתחתונים, היינו מצד הבורא הוא רק להשפיע.

וזה נקרא שם הויה, שאין שם שום שינוי חס ושלום, כמו שכתוב "אני הויה לא שניתיי", אלא תמיד הוא רוצה לתת. לכן יראה, שהוא מפחד לקבל, זה שייך להנבראים. וזוהי כל עבודתם. וכל התיקונים שישנם בעולם, הכל הולך על נקודה זו, היינו לתקן את עצמנו ולהגיע לידי דרגה שלא לקבל שום דבר לתועלת עצמו, אלא כמו שאמרו חז"ל "כל מעשיך יהיו לשם שמים".

ובהאמור יש לפרש את הידיעה הזו שיש לו יראת אלקים. האדם צריך לדעת, בכדי שיהיה לו עכשיו רצון ללכת ולבקש מה', שיתן לו את האור תורה, ששם יש התענוג האמיתי, המכונה "רצונו להטיב לנבראיו", מטעם שהוא רואה בעצמו, שכבר עבר כמה נסיונות ועמד בהם, מסיבת שכבר יש לו יראת שמים, היינו שכבר הוא בטוח בעצמו, שכל מה שיקבל יהיה בע"מ להשפיע, אחרת לא היה עומד בהנסיונות שלו, כי כל זה שאין האדם יכול לעמוד

בנסיון, הוא מסיבת שעדיין משוקע בהרצון לקבל לעצמו, מה שאין כן באדם שהוא כבר התרחק מלקבל תענוגים לתועלת עצמו, אלא בכל תענוג הוא מסתכל מקודם, איזה נחת רוח תצמח מזה להבורא, אז הוא מקבל את התענוג.

זה נקרא "כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה", היינו שיש כבר להאדם הידיעה הזו. אז המצב הזה נקרא "משפיע בעמ"נ להשפיע". ואח"כ, שכבר רכש המדרגה הזו של יראת שמים כנ"ל, שזה נקרא "עבודת האדם", אז האדם צריך ללכת קדימה ולבקש מה' שיתן לו את הטוב והעונג, מה שיש ברצונו לתת להנבראים, היות שהוא רוצה להשפיע להבורא תענוג. והתענוג שלו הוא במה שמחשבתו יוצאת לפועל, היינו זה שהנבראים מקבלים ממנו טוב ועונג, זוהי כל ההנאה שלו. ובגלל זה צריך האדם להידיעה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, על מה שהזה"ק אומר "כיון שהוקמו התורה והמשכן, רצה הקב"ה לספור חיילות התורה, כמה צבאות הם במשכן". ושאלנו, הידיעה הזו לצורך מי, וכי הקב"ה אינו יודע, אפילו כשלא סופרים בפועל ממש. והתשובה היא, כנ"ל אצל אברהם, "כי עתה ידעתי", פירושו, שה' יודע עכשיו שגם אברהם יודע שהוא ירא אלקים.

כמו כאן יש לפרש על דרך הנ"ל, היינו שעם ישראל צריכים לדעת הידיעה הזו, בכדי שידעו עכשיו לאיזו דרגה הם שייכים, אם לבחינת תורה או לבחינת משכן. כי ענין תורה ומשכן, אומר שם, הוא ענין ז"א ומלכות, שפירושו ענין "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה". לכן אמר הזה"ק "כמה צבאות הם בתורה", היינו שידעו לאיזו מדרגה הם שייכים, כמה צבאות הם במשכן, היינו כמה אנשים מהם שייכים לבחינת שכינה. נמצא, שכל ענין המנין הוא רק לידיעת האדם, מה שאם כן הבורא, בטח יודע הכל בלי שסופרים בפועל ממש.

נמצא, העיקר הוא, שהאדם צריך לדעת לאיזה מצב הוא שייך. וכמו שאמר רבא "לידע אינש בנפשיה אם צדיק גמור הוא, אם לאו". והכל הוא בכדי שהאדם ידע אם הוא הולך בדרך הנכונה, כלומר שידע מה מוטל עליו לעשות בכדי להגיע להמטרה שבשבילה הוא נברא, וכמו שאמרו "למען לא ניגע לריק".

ובכדי להבין איך שהאדם רגיל להיות נמשך אחר הכלל, ובכדי שהאדם יהיה לו כח לצאת ממה שמקובל אצל הכלל, ולהיות עובד באופן פרטי, היינו, באופן פרטי הוא יבין מה שעליו לעשות, ואיך האדם צריך זהירות יתירה, איך להינצל מזה שהאדם רגיל לעבוד אך לתועלת עצמו, אני אביא כאן סיפור מהחווה מלובלין זי"ע, המובא בספר "שיחות חיים" (דף ל"ד) וזה לשונו:

סיפר הרבי ממוגליצה, שפעם אחת, בעת אשר הרבי מלובלין זי"ע היה סגור בחדרו בליל שבת קודש קודם קידוש, פתאום פתח הרבי את הדלת, והבית היה מלא אדמוריים וזקנים מגדולי תלמידיו, ויפנה אליהם הרבי ויאמר להם, הנה כתוב "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו". ותרגומו, ומשלם לשונאיו, עובדין טבין, דאינין עבדין בהאי עלמא, כדי להאבידן מעלמא דאתי (פירושו, שה' משלם לשונאיו על מעשים טובים שעשו בעוה"ז, כדי להאבידם שלא יהיה להם עוה"ב). אם כן אני שואל אתכם, בשלימא, אם הרשע להוט אחר תאות ממון שפיר, משלמים לו בממון הרבה. ואם הרשע להוט אחר תאות הכבוד, נותנים לו כבוד

הרבה. אבל אם הרשע אינו אוהב לא כבוד ולא ממון, אלא אוהב מדרגות או אוהב להיות רב או רבי, במה משלמין לו, העובדין טבא, דעבד בהאי עלמא, להעבידו מעלמא דאתי, (פירוש, במה משלמים לאותם אנשים שעשו טוב בעוה"ז, בכדי שלא יהיה להם עוה"ב). אלא על כן הוא בודאי כך, מי שאוהב להיות רבי או רב, נותנים לו מן השמים, ומי שאוהב מדרגות נותנים לו מדרגות, בכדי שיפסיד עוה"ב חס ושלום. ותיכף סגר הדלת. עד כאן הסיפור.

ומהסיפור הזה אנו רואים, שיש אנשים שחושבים שהם שלמים בזה שהם מוותרים על תאוות, ומוותרים על כבוד, והם מסתכלים על אנשים שהם משוקעים בתאוות או בכבוד, שלא כדאי להסתכל עליהם, ובפרט לדבר עמהם. כלומר, שהם רואים שאנשים שמקיימים תו"מ בעמ"נ שימלאו את הרצון לקבל שלהם, בודאי המדובר עם תאוות שאין בהן איסור, אחרת הם לא נקראים שעושים מעשים טובים. וכמו כן אלו שמקיימים תו"מ בע"מ שיהיה להם כבוד, והם, היינו האנשים האלו, שרוצים מדרגות עליונות, או להיות רב או רבי, בטח הם חושבים שרוצים זה בשביל טובת הכלל.

אז אמר החוזה מלובלין זצ"ל עליהם, שהם נקראים "שונאי ה' ". אבל היות שהם סוף כל סוף עסקו בתו"מ, לכן הקב"ה משלם להם שכר כפי מה שהם רוצים, כלומר כפי שהם מתפללים לה' שיתן להם. ונמצא שהקב"ה ממלא משאלותם. אלא הם צריכים לדעת, את מה שהם מקבלים, הוא מטעם שהקב"ה ממלא דרישתם. אבל הם צריכים לדעת, שע"י זה שהם רוצים שה' ימלא את דרישתם, בזה הם מפסידים עוה"ב, היות שע"י זה הם נקראים "שונאי ה'", כמו שכתוב "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו". כלומר, שהם צריכים לדעת, כי בזה שהם יקבלו את דרישתם, היינו שימלא להם מה שהם רוצים, יפסידו בזה עוה"ב.

ויש כאן להבין ב' דברים :

(א) מדוע אם הם יקבלו שכר בעוה"ז, הם מוכרחים להפסיד עוה"ב, הלא חז"ל אמרו, (ברכות ח' ע"א) "גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים", דאילו גבי ירא שמים כתיב, "אשרי איש ירא את ה' ". ואילו הנהנה מיגיעו כתיב "יגיע כפיד כי תאכל אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". הרי אנו רואים, שמי שיש לו שכר בעוה"ז לא מוכרח להפסיד עוה"ב, ומדוע אצל השונאי ה', כי מקבל שכר בעוה"ז אומרים שמפסיד.

(ב) יש להבין, אם הוא מקיים תו"מ שנקרא "מעשים טובים", מדוע הוא נקרא "שונא ה' ". הנה אנו רואים, שהיצה"ר נקרא "שונא", כמו שכתוב "אם רעב שונאיך האכילהו לחם".

ויש להבין מדוע היצה"ר הוא השונא לאדם, הלא אדרבה, הלא הוא מיעץ להאדם לעשות עבירות לא בכדי שהאדם יסגף את עצמו, אלא בכדי שתהיה לו הנאה. אם כן מי שמביא הנאה לאדם בטח שהוא צריך להיקרא בשם אוהב, ולמה נקרא שונא.

אלא אנו צריכים להאמין באמונת חכמים שאמרו, שכל עבודתנו בעולם הזה היא לזכות לדביקות ה', כלומר זה שיש ברצונו יתברך לתת טוב ועונג להנבראים, שזה נקרא "מטרת הבריאה", ואי אפשר לתת לנו מטרים שאנו מתקנים את הרצון לקבל שלנו, שיהיה בע"מ להשפיע, אחרת תהיה לנו בחינת בושה כידוע.

לכן אנו צריכים לבחינת דביקות, הנקראת "השתוות הצורה", כלומר שכל מה שאנו רוצים לקבל טוב ועונג מה', אין זה לתועלת עצמנו, כי אנו רוצים לבטל את הרשות שלנו, ושלא תהיה, (אלא) רק רשות היחיד, שהיא רשותו של הקב"ה. ואז יהיה לנו העונג האמיתי, בזה ש"אמר ונעשה רצונו", כלומר שהרצון של הבורא בא לשלימותו בפועל, היינו שהנבראים יוכלו לקבל את מה שהבורא רוצה לתת להם, היינו הטוב ועונג.

נמצא, שהיצה"ר מסית את האדם שלא לעבוד לתועלת ה' אלא לתועלת עצמו, הוא גורם בזה רע לאדם. לכן נקרא "יצר רע". ובהאמור נבין את השאלה, מדוע כשהאדם מקיים תו"מ ועושה מעשים טובים, והראיה לזה שהם מעשים טובים, שה' משלם לו עבור המעשים טובים כנ"ל, ומכל מקום הוא נקרא "שונא ה'", כמו שכתוב "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו", מ היות שהגם שעושה מעשים טובים, אין זה מחמת שאוהב את ה', אלא משום שמאמין, שה' יתן לו שכר תמורת זה, ולא מטעם שהוא אוהב את ה' בגלל זה הוא עובד ומקיים תו"מ, אלא מטעם תועלת עצמו.

אולם יש להבין:

(א) וכי מי שעובד אצל חבירו, וכוונתו על השכר, ולא עובד אותו, ועושה ומקיים את פקודיו מחמת אהבה שאוהב אותו, וכי בשביל זה הוא נקרא "שונאו", שיכולים לומר רק, שאינו עובד אצלו מחמת אהבה, אלא מחמת שהאדם אוהב את עצמו. אבל מדוע הוא נקרא "שונא את ה'". כלומר, במה הוא נעשה שונא ה', אם הוא עובד לתועלת עצמו.

(ב) מהו ענין **מצות אהבת ה'**. וכי הקב"ה רוצה שאנחנו ניתן לו אהבה, וכי הוא נצרך לאהבה שלנו, וכי הוא בעל חסרון שבגלל זה צוה לנו שנאהוב אותו, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך". והתשובה היא, שזה שצוה לנו, שאנחנו נאהוב אותו, זהו לטובתינו. היינו, שמזה שאנחנו נאהוב אותו בגלל זה אנו מקיימים תורה ומצות. כלומר, זה שאנו מקיימים תו"מ, הוא בכדי שאנו רוצים להנות לו, שתהיה לו נחת רוח, שמטבע שמי שאוהבים, האהבה מחייבת שרוצים שתהיה לו נחת רוח.

כדוגמת אהבת הורים לילדים, שרוצים שהילדים יהנו ומשתדלים לתת להילדים מחמת שאוהבים אותם, שיהנו מהחיים. והנמשל הוא, כי זה שמקיימים תו"מ הוא מחמת האהבה שיש להם להבורא, וממילא לא רוצים שום תמורה חזרה, וממילא כל מה שה' רוצה לתת להם טוב ועונג, הם לא יקבלו זה בכלים דקבלה אלא בכלים דהשפעה, כלומר, שהם מקבלים את הטוב ועונג היות שיודעים שהבורא נהנה מזה, שהמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, יוצאת לפועל, כמו שהוא רוצה, היינו שיש שלימות בזה שהם מקבלים את הטוב ועונג, שאין בהם בחינת בושה.

ולפי זה יוצא, מי שמקיים תו"מ מטעם שכר, היינו שרוצה תמורה, הוא נקרא "שונאו של הקב"ה", מטעם שהוא המפריע לה', שהוא מעכב, שמה שהבורא רוצה לתת להנבראים, שזוהי הנאה של (הוא) הקב"ה, והאדם הזה מעכב על המטרה שלא תצא לפועל, היות שחסר שם הכלי והלבוש, שמרחקים את הבושה בעת קבלת השפע. לכן הוא נקרא "שונא

והאדם צריך להאמין בדברי חז"ל, שאמרו "הבא לטהר מסייעין אותו", שהפירוש הוא, שלאחר שהאדם בא לטהר, היינו שמרגיש שהוא נמצא בטומאה והוא עדיין רחוק מקדושה, הוא צריך לומר, הידיעה הזו באה מלמעלה, כלומר, זה שבא לטהר הוא שקבל סיוע מלמעלה והודיעו לו שהוא רחוק מקדושה.

זאת אומרת הידיעה הזאת הוא צריך להחשיב ולומר, שזה נקרא "גלוי מלמעלה", שהודיעו לו שירגיש בעצמו אי נעימות בזה שהוא מרוחק מקדושה. כלומר, שבדרך כלל האדם אינו דואג על חסרון של חוסר דביקות בה'. שעל כל דבר האדם מסוגל להרגיש חסרון וכואב לו מה שחסר לו, אולם להבחין כאב בזה שהוא מרוחק מה', הגם שהאדם מרוחק, אבל הוא לא שם לב לזה, כי יש לו דאגות יותר חשובות שהוא מרגיש בחסרונו.

רק לפעמים בא אדם לידי הרגשה, שהוא כן מתחיל להרגיש בחינת בושה, בזה שהוא נמצא במצב של שפלות. ולפני זה, היינו מטרם זה, הגם שהיה נמצא גם אז במצב הזה, אבל לא שם לב לזה. ואז האדם צריך להאמין, שזה בא לו מלמעלה, מבחינת "הבא לטהר". כלומר, מדוע הוא עכשיו בא לטהר ואינו יכול לסבול את מצב השפלות שלו, הוא צריך לומר שזה בא לו מלמעלה.

אולם אין להאדם לומר, אני אחכה עד שתגיע לי הידיעה הזו מלמעלה, אז אני אחשוב שאני צריך לטהר את עצמי. על זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שלפני המעשה האדם צריך לומר "אם אין אני לי, מי לי". פירוש, שרק אני בעצמי יכול לעזור לעצמי, היינו אם אני אתגבר בעצמי ואעשה מעשים, המביאים לדביקות. משאם כן אח"כ, היינו לאחר המעשה, האדם צריך לומר, שהכל בא מלמעלה, ואסור לומר ש"זה כוחי ועוצם ידי עשה החיל הזה".

והנה אנו רואים, שמצד אחד האדם צריך לומר, שכל הנסיונות שהאדם עמד בהם בנסיון, האדם צריך לדעת, מצד אחד, שהאדם הוא גיבור חיל כנ"ל, "כי אתה ידעתי כי ירא אלקים אתה". היינו שהאדם הוא הגבור. ומצד שני עליו לומר, שה' עזר לי. אבל מאיזה צד שהוא הוא רואה שהוא עמד בנסיון, הידיעה הזו נותנת לאדם בטחון, שהוא יכול עכשיו לדרוש מה', שיתן לו ללכת להגיע להמטרה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו הכנה לקבלת התורה, בעבודה

מאמר כ"ט, תשמ"ט

חז"ל (שבת דף פ"ז) אמרו, ענין ההכנה, מה שהיה שם במתן תורה, שהיה ענין ממלכת כהנים, ומצות הגבלה, וענין פרישה. וזה היה להכלל כולו. שיש אנשים, שהם מקיימים תו"מ באופן כללי, כלומר רק בבחינת המעשה, היינו שמכוונים, שהבורא ציווה לנו לקיים תו"מ, ועבור זה שאנחנו שומעים בקולו, הוא ישלם לנו שכר עבור היגיעה, בזה שאנו מוותרים על הרבה דברים, שהגוף מתאוה להם. וזה עולה לנו ביגיעה גדולה, לא לשמוע בקולו של הגוף, מה שהוא דורש. אלא אנו משתדלים לשמוע בקול ה', היינו מה שה' דורש. כלומר, אנו מבטלין את רצוננו מפני רצון ה'. תמורת זה הוא ישלם לנו שכר בעוה"ז ובעוה"ב, כמו שנאמר "אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעוה"ב", זהו עבודת הכלל.

ויש עבודת הפרט. היינו, שהם רוצים לקיים תו"מ באופן פרטי. כלומר, שלא מעניין להם מה שהכלל עושה, אלא שהם רוצים לדעת, מפני מה ה' ציווה אותנו לקיים תו"מ. וכי הוא בעל חסרון, שיהא נצרך למי שהוא יעשה לו טובה ויקיים את התו"מ שלו. אלא בטח התורה ומצות שנתן לנו, הוא לטובתינו. אז הם מתחילים לחשוב, ולשום תשומת לב, איזו טובה תצמח מזה להנבראים, בזה שיקיימו את התו"מ. כלומר, מה הם מפסידים, שאין הם מקיימים, ומה הם מרויחים, בזה שכן מקיימים את מה שצוה לנו ה'.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שני) וזה לשונם "והוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה, היינו (הנאה שאתה נהנה בעבירה) כנגד הפסדה". לכן כשהם מתחילים לחשוב על התועלת של קיום תו"מ, מי מרויח מזה, אז הם רואים מה שאמרו חז"ל (אבות פרק ראשון) וזה לשונם "אלא היו כעבדים, המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ויהי מורא שמים עליכם".

מכאן משמע, זה שצריכים לעבוד שלא ע"מ לקבל שכר, משמע שזהו מטעם, שקיום תו"מ הוא לא בשביל הבורא, שהוא צריך שיעבדו בשבילו. כי אם היה נכון, שהוא היה צריך את העבודה שלנו, בטח שהיה צריך לשלם. כדרך שאנו עובדים בעוה"ז אצל מישהו, שאם הוא צריך לעבודת הפועל, בטח שהוא משלם, כי זהו דרך העולם. והיות שחז"ל אמרו לעבוד שלא ע"מ לקבל שכר, בטח שהטעם הוא, משום שהעבודה זו היא בשבילנו, היינו לטובתינו.

אם כן איך יכולים לומר, מי שעובד באיזו עבודה שהיא לטובתו, היינו שהוא צריך את העבודה, רק שמישהו נתן לנו תכנית של עבודה, בכדי שהאדם ידע איך לעבוד, שיצא מזה דבר שלם, שהוא יהנה מזה, שנאמר, שהאדם שנתן לו התכנית עבודה, שיתן לו גם שכר עבור עבודתו. אנו רואים בעולמנו להיפך, שהאדם צריך לשלם עבור התכנית עבודה, מה שהוא נתן לנו, ולא מי שנותן תכנית עבודה, הוא יתן שכר גם עבור שהאדם הולך לעבוד לפי תכנית העבודה שקבל.

וזה דומה, מי שרוצה לבנות לו בית, הוא הולך למהנדס, שיסדר לו תכנית. אז מי צריך לשלם. המהנדס להאדם שקבל תכנית עבודה, או שהאדם משלם למהנדס, עבור זה שנתן לו תכנית עבודה, ויכול ע"י זה לבנות לו בית. הוי אומר, בטח שהאדם משלם למהנדס.

ובהאמור מובן, זה שהי נתן לנו תו"מ בכדי לתקן את עצמנו, שיהיה לנו בנין דקדושה. נמצא, מי צריך לתת שכר תמורת התכנית, בטח אנחנו. היות שבלי תו"מ, שהוא התכנית שלנו של בנין דקדושה, לא היתה שום מציאות לבנות לנו בית דקדושה. וזהו כמו שאמרו חז"ל "אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמתיי". שפירושו, שבלי תורה ומצות, חקות שמים וארץ, שהוא בנין העולם, לא היה יכול להתקיים. אלא דוקא אם בונים את העולם לפי התורה, אז יש קיום העולם. לכן מבינים מכאן, שאנו, הגם שאין לנו מה לשלם להי עבור זה שנתן לנו את התכנית של תו"מ, אלא אנו יכולים רק להודות ולהלל עבור זה. אבל לא שאנחנו נבקש עבור קיום תו"מ שכר, שהוא ישלם עבור זה, שאנו מקיימים את התו"מ, היינו שמשתמשים עם התכנית שלו לבנות לנו את הבית.

אלו אנשים שמבינים את זה, הם נקראים "שהולכים בעבודת ה' בדרך פרט". שיש להם השקפה אחרת על ענין קיום תו"מ, מכפי שהכלל מבינים את קיום תו"מ, שהי צריך לשלם להם, עבור שהם הולכים לפי חוקי התורה, שהוא התכנית של ה'. והם מבינים, שהי רוצה, שהם ילכו לפי התכנית, שהוא נתן להם. ושזה הוא לטובת ה'. לכן הוא צריך לשלם תמורת עבודה זו, שהולכים לפי התכנית שלו.

וזהו על דרך שאמרו חז"ל (מדרש רבה, פרשה א', א') וזה לשונם "דבר אחר, אמון אומן, התורה אומרת, אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה. מלך בשר ודם בונה פלטין, אינו בונה אותה, אלא מדעת אומן. והאומן אינו בונה, אלא דיפתראות ופינקסאות (שהם ספרים, שיש שם מיני ציורים של בנינים, ולפיהם האומן נותן תכנית, איך לבנות את הפלטין). כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם".

ויש להבין, מה בא זה ללמדינו על דרך עבודה. איך היתה בריאת העולם, שהקב"ה הסתכל בתורה, כלומר שהתורה היא התכנית, שלפי התכנית הזו ברא העולם. הנה ידוע, שמטרת הבריאה היתה כדי להטיב לנבראיו, שזו היתה סיבת בריאת העולם.

ומסיבה זו ברא הבורא בהנבראים רצון והשתוקקות לקבל תענוגים. ובלי תענוג אי אפשר להתקיים.

וכמו שאנו רואים, מי שמאבד עצמו לדעת, זהו מסיבת, שהוא לא רואה, שיקבל עכשיו מאיזה מקום תענוג, שזה נקרא "הווה". וגם בעתיד אינו רואה, שיהיה לו מקום לקבל תענוג. אלא שהוא רואה, שהעולם חשך בעדו, ואינו מאיר לו. אז אין לו עצה אחרת, אלא לאבד עצמו. היינו שהוא חושב, שע"י זה הוא יברח מהיסורים. לכן זה שהאדם רוצה תמיד לקבל תענוגים, זה הבורא ברא הטבע זו, שכל נברא שואף אך לקבל תענוגים. וצריכים לדעת, שכל מה שאנו מכנים "יצר הרע", אינו אלא הבחינה זו, שנקראת "רצון לקבל תענוג, בכדי למלאות את השתוקקות".

והטעם, שהרצון לקבל לעצמו נקרא "יצר הרע", מבואר מטעם תיקון הבריאה, שנעשה. כלומר, היות בזמן שהנברא מקבל מהבורא, יש בזה ענין שינוי צורה, לכן מזה נמשך, שהאדם יתבייש בעת שיקבל לעצמו מחבירו. לכן האדם מתבייש לאכול לחם חסד. נמצא, אם האדם היה מקבל את הטוב ועונג בכלים דקבלה, היה האדם מרגיש אי נעימות בעת קבלת השפע. לכן נעשה תיקון, שכל זמן שאין האדם מבטל את הכלים של רצון לקבל לעצמו, אין האדם מסוגל לקבל טוב ועונג. נמצא לפי זה, שכל המפריע מלקבל את הטוב ועונג, הוא הרצון לקבל לעצמו. לכן הרצון לקבל הזה הוא היצר הרע.

אולם איך אפשר לבטל אותו. כמו שכתוב "בטל רצונך מפני רצונו". הוא התורה, כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". שפירושו, שהקב"ה אומר, זה שבראתי הרצון לקבל תענוג, וזהו הטבע של הבריאה, כמו שנאמר, שענין הבריאה נקראת "יש מאין", שמשמע שכאן נברא דבר חדש, הוא נאמר על הרצון לקבל הזה. ואמר הקב"ה "בראתי תורה תבלין". היינו ע"י "המאור שבה מחזירו למוטב".

נמצא לפי זה, אם לא היה ענין של תורה, לא היתה מציאות להעולם. כי מפני ההעלם וההסתר שהיה מסיבת תיקון העולם, היו הנבראים מוכרחים להישאר בחושך, בלי אור. וממילא לא היה קיום העולם. וזה הוא הפירוש, שהסתכל הקב"ה בתורה, היינו שהתורה היא התוכנית. כלומר, שלפי התוכנית הזאת, היינו שהעולם ילך ויבנה ע"י התורה, יהיה קיום העולם, כנ"ל שזה נקרא "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין".

הנה בענין לימוד התורה, אמרו חז"ל (חגיגה י"ג) "אין מוסרין דברי תורה לעובד כוכבים, שנאמר, לא עשה כן לכל גוי, ומשפטים בל ידעום". ויש להבין מהי בחינת עכו"ם בעבודה. כלומר, שבבחינת עבודה לומדים הכל בגוף אחד, כמו שכתוב בזה"ק, שהאדם הוא עולם קטן. אם כן, מהו "עכו"ם" בבחינת עבודה. ומהי בחינת "ישראל" בבחינת עבודה.

כבר דברנו מזה, "ישראל" נקרא, שכל מעשיו הוא רוצה שיהיו לשם שמים ולא לתועלת עצמו, שזה נקרא ישר-אל. היינו, שכל מעשיו הם ישר לה'. "עכו"ם" נקרא ממש להיפך, שכל מעשיו יהיו לתועלת עצמו, היינו הוא רוצה בשתי רשויות. זאת אומרת, שהוא רוצה להוציא טוב ועונג מרשותו של הקב"ה לתוך רשותו עצמו.

כלומר, שהוא רוצה, שישארו ב' רשויות בעולם, רשותו של הקב"ה ורשותו עצמו. זה נקרא שהוא "עובד עבודה זרה", היינו עבודה זרה לנו. פירושו "ישראל" נקרא, שהוא עובד לתועלת ה'. נמצא שהוא נקרא "עובד ה', שכל מעשיו הם לשם שמים". מה שאם כן אם האדם עובד לתועלת עצמו ולא לתועלת ה', זה נקרא, שעבודתו היא עבודה זרה, ולא עובד ה'.

נמצא, שכל ההבדל בין עכו"ם לישראל בבחינת העבודה הוא, ש"ישראל" נקרא, שהוא רוצה לעבוד לשם שמים, והגם שעדיין הוא משועבד להיצר הרע, ועדיין אין בידו להכניע אותו, מכל מקום, כיון שהולך על דרך להגיע לעבוד לשם שמים, כבר נקרא בחינת "ישראל", היות שהוא רוצה להגיע לדרגה זו.

אולם בזמן שהאדם רוצה לעבוד בבחינת ישראל, שאמרנו, שזה נקרא עבודה בבחינת הפרט, אז כל הרע שנמצא באדם, עומד לנגדו. כלומר, מטרם שהחליט ללכת בבחינת ישראל, רק שעבודתו היתה בבחינת הכלל, שהיה מסתכל על המעשים שהוא עושה, והיה מאמין, שעבור כל עשיה ועשיה הוא יקבל תמורה, הן בשכר של עוה"ז והן בשכר של עוה"ב. היה לו בקל לעשות מעשים טובים, היות שזה לא היה נגד היצר הרע, הנקרא "רצון לקבל לעצמו".

מה שאם כן עכשיו, שהוא רוצה לעבוד בכדי שיבטל רשות עצמו, ושתישאר רק רשות אחת בעולם, שהוא רשותו של הקב"ה, אז הרצון לקבל לעצמו מתנגד לזה. ואז באה לו שאלת הרשע, ששואל "מה עבודה הזאת לכם", זה שאתם רוצים לעבוד לא לתועלת עצמכם, מה יהיה לכם מזה. ועל זה אין שום תשובה, אלא כמו שכתוב "הקהה שיניו". נמצא, שאז אדם צריך לעזרה, שתהיה לו היכולת לצאת משליטת היצה"ר. אז אין לו עצה אחרת, אלא מה שהקב"ה אמר "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". נמצא, שעתה הוא הזמן האמיתי שהאדם נצרך לעזרת תורה, שתעזור לו לצאת משליטת היצה"ר.

ובהאמור יוצא, מה האדם צריך להכין בעצמו לקבלת התורה, הוי אומר "צורך להתורה". שצורך נקרא "כלי". ואי אפשר להיות מילוי בלי חסרון. וזה דומה, שאם אדם ישאל את חבירו, בזמן שהוא מזמין אותו, שיבוא בערב לסעודה שהוא הכין בעדו, מה אני צריך להכין את עצמי, שאני אוכל לאכול, בטח הוא יגיד לו, שתזהר, שאל תאכל בבית מטרם שאתה תבוא אלי, כי אחרת אתה לא תוכל לאכול אצלי.

כמו כן, בכדי לקבל את התורה, האדם צריך להכין עצמו, שיהיה לו חסרון, הנקרא "כלי", שהתורה ימלא את הכלי הזה. וזה נוהג דוקא בעת שהוא רוצה לעבוד לשם שמים, שאז יש לו התנגדות מצד הגוף, שצועק "מה עבודה הזאת לכם". והאדם מאמין באמונת חכמים, שאמרו, שרק התורה היא יכולה להוציא את האדם משליטת יצה"ר. וזה שייך לומר רק באלו שרוצים להיות בחינת "ישראל", כנ"ל, שהוא ישר-אל. והם רואים, שהיצה"ר לא נותן להם לצאת משליטתם, אז יש להם צורך לקבלת התורה, בכדי שמאור התורה יחזיר אותם למוטב.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל "אין מוסרין דברי תורה לעכו"ם, שנאמר, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". מטעם שאין להם צורך לתורה. היות מי שהוא עובד עבודה שזרה לנו, היינו לתועלת עצמו, הוא יכול לחיות בלי תורה, כי אין הוא זקוק לעזרת התורה. כי רק ישראל, מי שרוצה לעבוד לתועלת ה', הוא צריך לאור תורה, כי "המאור שבה מחזירו למוטב". כלומר, שאי אפשר לנצח את הרע שבו בלי תורה, כנ"ל.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה". ויש להבין את מילה "מתקיימת", מה משמיענו זה. יש לפרש זה על דרך שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". כלומר, שהתורה תהיה בחינת תבלין. במי מתקיים זה. הלא "אין אור בלי כלי, אין מילוי בלי חסרון".

לכן אמרו, אלו אנשים שרוצים להמית את עצמותם, כלומר שרוצים להמית את הרצון לקבל לתועלת עצמם, אלא שרוצים לעשות הכל לשם שמים, והם רואים, שאינם יכולים לעשות זאת בכוחות עצמם, להם אמר הקב"ה "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין".

מה שאם כן באלו אנשים, שאין הם רוצים לבטל את עצמם, ורוצים שיהיו ב' רשויות כנ"ל, היינו רשותו של האדם תישאר, והקב"ה יתן להם, ויוציא את הטוב ועונג שיש ברשותו, ולתת לרשותם של המקבלים, אין התורה מתקיימת. כלומר, שאין התורה נעשה אצלם תבלין, משום שהם לא רוצים שיהיה תבלין. ואם אין רצון וצורך, שהוא כלי, אין אור.

ובהאמור מובן, מדוע אסור ללמוד תורה לעכו"ם בבחינת עבודה. שהכוונה, מי שהוא עובד בעבודה שהיא זרה לנו, היינו שהוא עובד לתועלת עצמו, כי התורה היא בשביל היצה"ר, שמי שרוצה לבטל אותו ואינו יכול, עליו נאמר "בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". מה שאם כן מי שרוצה לעבוד לתועלת עצמו, שהוא בחינת עבודה זרה, אין לו צורך לתורה. אם כן, זה שילמוד תורה, אין התורה מתקיימת אצלו בבחינת מה שהתורה צריכה לתת. נמצא, מהי הכנה לקבלת התורה - צורך לעזרת התורה. וזהו ע"י שרוצה לכוון הכל לשם שמים. אז צריכים שהתורה יתן את העזרה.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו בחינת מרגלים, בעבודה

מאמר ל"ג תשמ"ט
ספר במדבר

הזה"ק (שלח דף ח' ובהסולם אות י"ח) כתוב שם וזה לשונו "מקרא זה הסתכלתי בו, כיון שאמר שלמה, כי מקרה בני אדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם, כמות זה, כן כמות זה, ורוח אחד לכל, כי נמצא כאן פתח לאלו שאינם בני אמונה. ומשיב, אלא שחזר על אלו הדברים, שטפשי עולם אומרים, שהעולם הזה הולך במקרה, ואין הקב"ה משגיח עליהם. אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה, ומקרה אחד להם. ומה להם (אמר) שלמה. ואמר, ומי יודע רוח בני האדם, העולה היא למעלה, ורוח הבהמה, היורדת היא למטה לארץ, העלה היא למעלה למקום עליון, ורוח הבהמה, היורדת היא למטה לארץ, שכתוב בו "בצלם אלקים עשה את האדם", וכתוב "נר ה' נשמת אדם", עד כאן לשונו.

נמצא, השאלה היא, כיון שאמר שלמה "כי מקרה אחד להם, כמות זה כן כמות זה, ורוח אחד לכולם", שואל הזה"ק, נמצא ששלמה נותן פתח לאלו שאינם בני אמונה. ומשיב, ששלמה אמר זה לדעת הטפשים. וכששלמה הסתכל על הטפשים קרא אותם "בהמה", כמו שכתוב "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברום האלקים ולראות שהם בהמה המה להם". לברום, שבוררם אותם אלקים שיהיו לבדם, ולא יתחברו עם בני אדם שלא יביאו דעה זו לבני אדם.

ומה השיב להם שלמה: "ומי יודע רוח בני האדם, העולה הוא למעלה, היינו למקום עליון, למקום קדוש, להזין מאור העליון, ורוח הבהמה, היורדת הוא למטה לארץ, ואינו לאותו מקום, שהוא לכל בני האדם". ויש להבין זה בדרך העבודה, כלומר איך לומדים זה באדם אחד, שיהיה כלול מכל אותם המצבים, היינו שיהיו לו כל השאלות.

אלא הענין, כי בזמן שהאדם רוצה להתחיל לקיים תו"מ, אז האדם שולח מרגלים לרגל את ענין עבודת ה', את הכדאיות. אז היצה"ר מראה לו תמונות של אלה שעוסקים בתו"מ, שהם דואגים אך ורק לתועלת עצמם. והם אומרים, שהם עובדי ה'. והוא רואה, שהם עובדים עבור עצמם. ורק ההבדל הוא בזה, שהם אומרים, שהם רוצים, שה' ישלם תמורת עבודתם, והחילוניים אומרים, שמספיק להם לקבל שכר תמורת עבודתם מאדם כמוהו. אבל כולם עובדים לתועלת עצמם.

ואנחנו שמענו, כי אתם אומרים, שחז"ל אמרו "רשעים בחייהם נקראים מתים", מסיבת שהיות הבורא הוא המשפיע, לכן אלו אנשים שעובדים לתועלת עצמם, הם נפרדים מחיי החיים, לכן נקראים "מתים". ועוד הם מביאים ראיה לדבריהם, במה שאמרו חז"ל (ברכות י"ז) "כל העוסק בתורה שלא לשמה, נוח לו שלא נברא". לכן על המרגלים של אדם, אומר הזה"ק, שאמר שלמה עליהם, היינו שחזר על אלו הדברים, שטפשי עולם אומרים, שהעולם הזה הולך במקרה ואין הקב"ה משגיח עליהם, אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה כמות זה

כן כמות זה, ורוח אחד לכולם. כלומר ששניהם נקראים "מתים", היינו בין דתיים ובין חילוניים, כולם עובדים לתועלת עצמם.

ושלמה אמר "ומי יודע רוח בני האדם, העולה הוא למעלה, ורוח הבהמה, היורדת היא למטה". פירוש, שאנו צריכים להאמין בדברי חז"ל, שאמרו (פסחים נ') "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות, אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

לכן, הגם כשמתחיל בעבודה, הוא מתחיל "שלא לשמה", היינו לתועלת עצמו, כדמיון האנשים שהם בבחינת "הבהמה", היינו שעוסקים רק בתאות בהמיות. אולם אלו שעוסקים בתאות בהמיות, בסופו של דבר לאיזו מדרגה הם יגיעו. על זה אמר שלמה, שהם יגיעו לדרגת "רוח הבהמה יורדת למטה לארץ", כלומר שהם יושארו בארציות, היינו בכלי קבלה לתועלת עצמם, שהוא דבר הנמוך ביותר, הנקרא "ארץ". מה שאם כן אלו שעוסקים בתו"מ, הגם שזה הוא "שלא לשמה", היינו לתועלת עצמם, מכל מקום "מתוך שלא לשמה בא לשמה", לכן הם יצאו מאהבה עצמית ויגיעו לידי השתוות, הצורה הנקראת "דבקות בה'", שיזכו לבחינת חיים, כמו שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום".

וזה שאומר שלמה "ומי יודע רוח בני האדם העולה הוא למעלה למקום עליון". שפירושו "ומי יודע" היינו שצריכים להאמין בדברי חז"ל, שאמרו "ומתוך שלא לשמה בא לשמה" ו"הבא לטהר מסייעין אותו". אם כן "ומי יודע" להעריך את זה ולהאמין בדברי חז"ל, לכן ממילא הם יבואו לדבקות ה', שזה נבחן ל"רוח של האדם". היינו, אלה שעוסקים בבחינת "אדם", והגם שהם עדיין בבחינת "בהמה", כלומר שעדיין הם עוסקים רק לתועלת עצמם.

ואאמו"ר אמר פירוש על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין". וקשית העולם היא, שהיה צריך לכתוב "יהיב חכמתא לטפשים". על זה תירץ, כי מי שרוצה להיות חכם, כבר נקרא "חכם". מה שאם כן מי שאין לו חשק בחכמה, הוא נקרא "טיפש", כמו שכתוב "לא יחפץ הכסיל בתבונה".

לכן אלה אנשים שרוצים להיות בחינת "אדם", כמו שאמרו חז"ל "אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם", שענין "אומות העולם" פירושו, ענין אהבה עצמית שיש באדם נקרא בחינת "אומות העולם". מה שאם כן בחינת "ישראל" הוא כידוע בחינת **ישר-אל**, שפירושו, אצל "ישראל" כל מה שיש לו הוא **ישר לאל**.

לכן כנ"ל, מי שרוצה ללכת בדרך להגיע לבחינת "אדם", כבר נאמר עליו הפסוק "ורוח בני האדם העולה הוא למעלה, למקום העליון, היינו לה'", שכתוב בו "בצלם אלקים עשה את האדם" וכתוב "נר ה' נשמת אדם". שפירושו "בצלם אלקים" הוא, כמו שה' הוא המשפיע, כמו כן האדם צריך להגיע לדרגה זו להיות משפיע. והגם שהאדם מתחיל את העבודה בשלא לשמה, ואיך האדם יכול להגיע לדרגת משפיע. והתשובה היא כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל הזה"ק "במה". ומשיב "בנשמתא קדישא", היינו שה' נותן לו נשמה וע"י הוא מקבל את הסיוע. וזהו פירוש "נר אלקים נשמת אדם".

וזה שאומר "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברס", שמפרש הזה"ק "לברס",

שבררם אותם אלקים, שיהיו לבדם ולא יתחברו עם בני אדם, שלא יביאו דעה זו לבני אדם. שפירושו בבחינת עבודה הוא, שהאדם צריך להיזהר מטענת המרגלים שלו, שרוצים להביא לו דעת הבהמה. ולומר, שאל ישגחו על דעת האדם, היינו שהגוף יכול להגיע לבחינת האדם, שהדעת הבהמית שלהם לא נותנת להם להסתכל על דעת האדם. לכן שלמה מזהיר אותם, שצריכים שמירה יתירה, שלא יהא נמשכים אחרי הדעה שלהם.

וזה שאומר "לברם", היינו שבררם, שיהיו לבדם, כנ"ל. כלומר, שהמרגלים באים בטענות, כי מקרה אחד להם, היינו ששניהם נשארים בבחינת "מות", היינו בבחינת הפירוד, כנ"ל, כי שניהם עובדים לתועלת עצמם, ושניהם נקראים "רשעים בחייהם נקראים מתיים". וצריכים להתחזק ולא לשמוע בקול המרגלים, ולא להסתכל על הדעה שלהם, מה שהם אומרים, שחבל על העבודה, שבין כך ובין כך אתה תישאר בבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתיים", אל כן מה לך לתת עבודה בחנם, אם אתה לא תרויח כלום. ובכח זה שולטים אלה הטפשים, שהם בחינת "בהמה", על גופו של אדם.

ובעיקר טענת המרגלים היא, שנכון שהיה כדאי לעבוד לתועלת ה', אם היה מגולה הטעם בתו"מ. על כל פנים, בשיעור שמגולה תענוג בתאוה הבהמית, ואנו רואים שעל התו"מ, שאנו אומרים "כי הם חיינו ואורך ימינו", אין לנו שום טעם והרגש, ובתאות הבהמית אנו כן מרגישים טעם. אם כן מדוע הקב"ה עשה לנו הסתרה כל כך גדולה. הלא היה יותר טוב, אם הקב"ה היה מגלה את עצמו לתחתונים. ובשביל מה אנו צריכים לעבוד הכל בבחינת אמונה, שדרך האמונה מרחקת את האנשים מללכת בדרך ה'. לכן המרגלים אומרים, שבכלל אין הדרך הזאת מתקבלת על הדעת.

ועל זה אמר אמו"ר זצ"ל, שאם היה מגולה את הטעם של תו"מ, אז לא היתה שום מציאות לעשות בחירה, היינו לעשות משהו לתועלת הבורא. כי אנו רואים בתענוגים גשמיים, ששם אמר האר"י הקדוש, שכל הטעם שיש בגשמיות הוא רק נהירו דקיק ממה שיש ברוחניות. ואיך קשה לכוון אותם בעמ"נ להשפיע. ובטח על תענוגים גדולים לא תהיה שום אפשרות לקיים אותם בעמ"נ להשפיע.

ואין לשאול, אם היה מגולה את השגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב, היו כל הנבראים בטלים אליו "כנר בפני אבוקה". והתשובה היא, כי בזמן שמורגש את הטוב ועונג, אז הרצון לקבל לא היה יכול להסתכל על הבושה, אלא היה רוצה לקבל אפילו שיש בושה, כמו שאנו בתאוות גשמיות, שאין האדם מסתכל על שום בושה, אלא התשוקה דוחפת אותו לקבל. רק אח"כ האדם מתחרט, היינו לאחר שהתשוקה עברה ממנו, אז הוא מתחיל להתבייש, איך שהוא היה מקודם כמו בהמה, בלי שום בושה, שזה ענין מה שאמרו חז"ל "רשעים מלאים חרטות", שענין "רשע בעבודה" הפירוש שהאדם בעצמו בא לידי הרגשה שהוא רשע. אז האדם מתחיל להתבייש על מה שהוא עשה.

כמו כן ברוחניות, אם היה מגולה את הטוב והעונג, היה האדם מקבל אותו בע"מ לקבל. רק אח"כ, לאחר שמילא את תשוקתו, היה מתבייש. ולא היתה לו שום עצה לתקן את עצמו. מה שאם כן בזמן שיש הסתרה, והאדם מתחיל לעבוד באמונה למעלה מהדעת, אז האדם מתחיל לעשות תרגילים על ענין איסור של קבלה עצמית. לכן לאחר שהשקיע כוחות

בעבודה דלהשפיע, והגם שאין האדם יכול להגיע לידי דרגה זו בלי עזרה מלמעלה, אולם האדם כשהוא מבקש עזרה, הוא מבקש שיתנו לו עזרה, שיהיה בידו כח לקבל בע"מ להשפיע. לכן לא שייך לומר, שהאדם היה רואה את גדלות ה' והיה מתבטל אליו, אלא היה מקבל תענוג של רצון לקבל לעצמו.

מה שאם כן כשאדם עובד מקודם בזמן הסתרה בע"מ להשפיע, הוא אומר להבורא, אני רוצה לעבוד לפניך בלי שום תנאים, היינו אפילו שאני לא ארגיש גדלותך, אלא אני רוצה להאמין, שאתה גדול וכדאי לעבוד בשבילך. נמצא, שהוא מסכים לעבוד לה' בלי שום תנאי. והגם שהוא לא יכול, אבל הוא מבקש מה', שיתן לו הכח הזה, שיעבוד אפילו בלי שום הרגש, רק בלתי ה' לבדו.

וזה, כשהאדם בא לידי דרגה זו, שהוא מוכן לעבוד בלי שום תמורה, זה נקרא בלשון חז"ל, שהוא לומד "תורה לשמה", בלי שום תמורה. ואז הוא זוכה לגילוי רזי תורה. שאז מתחילה **עבודת המסכים**, היינו שכבר הוא מסוגל לראות הסעודה. אבל הוא צריך אז לעשות חשבון, כמה שהוא יכול לקבל מהסעודה בע"מ להשפיע, את שיעור הזה הוא יקח ולא יותר.

נמצא, שיש כאן להבחין, לדוגמא, שכבר הוא רואה שנותנו לו, למשל, חמש מנות לאכול. אבל הוא רק רואה אותם. ואיזה טעם שיש להם, זה הוא לא יודע, כיון שעדיין לא טעם מהם כלום. אבל היות שהוא איש נאמן, היינו שכבר בטוח שלא יקבל בעמ"נ לקבל, אז כבר הוא יכול לראות את הסעודה, כיון שכבר הגיע לדרגה "שלא יקבל בע"מ לקבל".

לכן, הגם שהוא רואה את הסעודה, אבל עדיין לא טעם מטרם שעשה זווג דהכאה, המכונה "הכוונה", כמה שהוא יכול לקבל מהסעודה בע"מ להשפיע. ולאחר שעשה את הזווג דהכאה, אז הוא טועם מהסעודה. מה שאין כן אם הוא עדיין לא מסוגל לקבל בע"מ להשפיע, אז עדיין הצמצום וההסתר שורה עליו ואינו רואה שום דבר. לכן, דוקא בזמן שהאדם מסוגל לעבוד בלי שום דעת ושכל, רק הכל למעלה מהדעת, ושזה נקרא "לשמה", אז הוא זוכה לגילוי רזי תורה.

נמצא, שעיקר החטא של המרגלים הוא, הגם שהם לא אומרים שקר אלא האמת, שאומרים דוקא לפי השכל והדעת שלהם, לכן כל החטא הוא במה שלא מאמינים, שה' עוזר לכולם, שצריכים להאמין "סומך ה' לכל הנופלים". ואם האדם אומר, שהוא כל כך בשפלות, שאין הקב"ה יכול לעזור לו, נמצא שהוא פוגם באמונה, שאינו מאמין, שה' הוא כל יכול. ומאוד קשה לאדם במצבים כאלו, בזמן שבאות לאדם המחשבות כאלו.

והכי קשה הוא, במה שהאדם חושב, שהוא רואה את האמת, שהוא חס ושלום לא מאשים אף אחד, במה שהוא בורח מהמערכה. אלא שאומר, נכון שה' הצדיק, אבל מה אני יכול לעשות, שאין לי כח התגברות על הרצון לקבל שלי, היות שאין המידות רעות שלי דומות לאחרים. לכן אני מוכרח לעזוב את העבודה, ואין לי עוד על מה לקוות.

ולפעמים הוא אומר אחרת, כלומר, שאין אני אומר שהחברים שלי הם יותר טובים, אלא

הם לא כל כך רואים את האמת, והם חושבים, שהם עושים משהו ברוחניות, לכן אין הם מרגישים את הענין במצב הקיים, שהם לא זזים שום שעל קדימה, לכן הם יכולים להמשיך בעבודה, ולא ניכר עליהם שום חסרון בעבודה שלהם, לכן הם תמיד שבעי רצון.

ולא חשוב מהי הסיבה שהאדם בורח מן המערכה, אלא העיקר שקשה אז להאדם שיאמין שהי יכול לעזור לכולם, שכנגדו יתברך אין שייך לומר שרק לגדולים הוא יכול לעזור, מה שאין כן לקטנים לא. נמצא, בזה הוא פוגם באמונת ה'. אלא שהאדם צריך להאמין כנ"ל בסוד "סומך ה' לכל הנופלים".

ובהאמור יוצא, כי ענין מרגלים הוא מחוסר אמונה, כלומר, שכל החסרונות מה שהם אומרים לאדם :

(א) שזה קשה, מטעם שהוא נגד טבע הגוף, היות שהגוף רוצה להתקיים, וכאן אומרים לו, שצריכים לעבוד את ה' "בכל לבבך ובכל נפשך", וזהו בבחינת "ליבא".

(ב) שצריכים להאמין, כלומר שכל העבודה מבוססת על יסוד שהוא למעלה מהדעת, אם כן איך יש מציאות שהאדם יוכל ללכת בדרך הזה.

אם כן, אנו רואים שהמרגלים הנ"ל אינם אומרים שקר. אם כן איזה חטא יש בדברי המרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל, כמו שאומר הזה"ק, שארץ ישראל הכוונה על מלכות שמים, שנקראת "ארץ ישראל". וזה שייך רק לבחינת "ישראל". אבל הם אמרו, אין אנתנו רואים שיש מציאות לזכות לזה מבי טעמים הנ"ל, **אלא החטא הוא, שלא היו מאמינים בגדלות ה', שהוא כל יכול, ולא היו מאמינים באמונת חכמים, שאמרו "הבא לטהר מסייעין אותו"**.

לכן התיקון הוא להתפלל לה', שרק הוא יכול לעזור על זה, ולהאמין "כי אתה שומע תפלת כל פה", כמו שפרש אאמו"ר זצ"ל "כל פה", אפילו הפה השפל ביותר שאין למטה הימנו.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שלום בעבודה

מאמר ל"ד, תשמ"ט
ספר במדבר

הכתוב אומר "הנני נותן לו את בריתי שלום, תחת אשר קנא לאלקיו, ויכפר על בני ישראל". ויש להבין זה בדרך העבודה:

(א) מהו "תחת אשר קנא לאלקיו",

(ב) מהו "ויכפר על בני ישראל",

(ג) מהו "בריתי שלום".

ידוע, שסדר העבודה הוא, שהאדם צריך להגיע לשלמות המטרה, שהוא, שהאדם צריך לקבל את הטוב והעונג, שהיה ברצונו יתברך להטיב לנבראיו. אולם, בכדי שיהא האדם ראוי לקבל זה, מוכרח האדם להילחם עם הסטרא אחרא, שהם בחינת "אומות העולם", שזהו נגד בחינת "ישראל".

כי "ישראל" נקרא, שכל מעשיהם **ישר-אל**. מה שאם כן "אומות העולם" הם ההיפך מהקדושה, שהם רוצים הכל לתועלת עצמם, שע"י זה הם נפרדים מ"חיי החיים". ובגלל זה הם נקראים "מתים". כמו שכתוב "וחסד לאומים חטאת". ומפרש הזה"ק, ש"כל טובו דעובדין, לגרמייהו עובדין", שפירושו, שכל מה שעושים הוא רק לתועלת עצמם. מפני שאדם נברא עם רצון לקבל לעצמו, שהיא קליפה.

וכמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר (אות י"א) וזה לשונו "ונשאר משועבד תחת המערכה ההיא עד י"ג שנה. והוא זמן הקלקול. ועל ידי עסק המצות מ"יג שנים ואילך, שעוסק בעמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא מתחיל לטהר הרצון לקבל לעצמו, המוטבע בו, ומהפכו לאט לאט על מנת להשפיע, שבזה הולך וממשיך נפש קדושה, משורשה במחשבת הבריאה. והיא עוברת דרך המערכה של העולמות דקדושה, והיא מתלבשת בגוף. והוא הזמן של התיקון. וכן מוסיף והולך לקנות ולהשיג מדרגות דקדושה ממחשבת הבריאה שבאין סוף ברוך הוא. עד שהן מסייעות לו להאדם להפוך את הרצון לקבל לעצמו שבו, שיהיה כולו על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא כלל לתועלת עצמו. שבזה קונה האדם השוואת הצורה ליוצרו".

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להכשיר עצמו, שתהיה לו בחינת השתוות הצורה, כנ"ל, שדוקא על ידי כלים דהשפעה, הוא יכול לקבל את השלימות כל טוב ועונג. אולם בכדי שהאדם יגיע לכלים דהשפעה, שהם כלים לתועלת ה', ושזה נגד הטבע שבו נולד האדם, כי

האדם נולד דוקא להיפך, ברצון לקבל אך לעצמו, כנ"ל, לכן כל זמן שהאדם עובד בשביל שכר ועונש, הנקרא "שלא לשמה", אין הגוף כל כך מתנגד לעבודה.

מה שאם כן בעת שהאדם רוצה לעבוד בעבודת הקודש, בכדי שזה יהיה אמצעי, שעל ידם ישיג כלים דהשפעה, שזהו ממש נגד הטבע, אז הגוף בא בשאלות "מי ומה", היינו שאלות שהם נגד מוחא וליבא, המכונה בחינת "מרגלים". והגם שהאדם מתגבר בכל פעם, אבל הסדר הוא, שאז כל סדר העבודה הוא בעליות וירידות. והאדם בא לידי מצב, שהוא רוצה להתיימש מלהגיע פעם לידי השתוות הצורה.

והרבה פעמים האדם רוצה לברוח מהמערכה, כי הוא רואה, שעבודתו בחינם, ואין לו עוד מה לקוות, שיהיה פעם טוב, מכפי שהוא רואה מהעבר. לכן הרבה אנשים, שמתחילים בעבודה דלהשפיע, רואים שזה הוא קשה יותר מדי, לכן הם עוזבים את העבודה זו, ואומרים, שעבודה זו היא רק עבור גדולים, ולא בשביל אנשים כמוהו.

ואז הזמן, שיש להאדם טענות ותביעות עם הקב"ה, והוא במחלוקת עם הקב"ה, וטוען:

(א) מדוע הקב"ה ברא אותי בטבע שיהיה לו רצון לקבל.

(ב) ומדוע הקב"ה רוצה שיבטל את הכלים דקבלה.

הלא הקב"ה הוא טוב ומטיב. אם כן מדוע הוא לא מנהג עמנו כמו שאנו מבינים. והנה העליות וירידות מובנות לנו בצורה, שלפעמים בזמן עליה אנחנו בשלום עם הקב"ה, ואומרים עליו שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, ובזמן ירידה אין בידינו כח להגיד, שהוא מתנהג עם השגחה של טוב ומטיב. לכן נמצא, שאנחנו תמיד במחלוקת.

ובאמת, מדוע הסדר עבודה הוא כל כך קשה, שמוכרח להיות עליות וירידות. על זה בא התירוץ הידוע, כמו שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך". היינו, שאי אפשר לקבל אור, אם אין לו חסרון וצורך להאור.

לכן, כשהאדם רואה, איך שבחינת אומות העולם שבו הם מתנגדים לה', והאדם לא יכול לסבול את השונא ישראל שבקרבו, אז הוא מקנא לאלקיו, והוא לא מסתכל על שום ירידות שיש לו, והוא עושה מה שביכולתו, וצועק לה', שיתן לו עזרה, שיוכל לנצח את הרשעים שבקרבו.

ובזה שהוא מתגבר ואינו בורח מהמערכה, אז הקב"ה נותן לו את הברית. היינו, שכורת עמו ברית, שיהיה שלום בינו להקב"ה, בזה שהוא מקבל מתנה מה', שהם הכלי השפעה. וזה נקרא שכורת ברית, שהוא הקליפה, המכונה "רצון לקבל לעצמו", ובמקום ערלה נותן לו ה' כלים דהשפעה, שבזה יהיה כרות ברית, היינו שלום.

נמצא, שע"י זה שהאדם קנא לאלקיו, שהוא רואה, איך שכל האומות העולם, שנמצאים בגופו, כולם הם מדברים לשון הרע על העבודה, בזמן שהאדם רוצה לעבוד לתועלת הקב"ה.

אפילו שהרבה פעמים, שהאדם מתגבר על הדעות שלהם. והאדם אומר "יש לי בטחון, שה' יעזור לי", כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו", אז הם צוחקים ממנו ואומרים לו "הלא אתה רואה בעצמך, כמה פעמים שאתה אמרת, שה' יעזור לך, ואתה עומד על אותו מצב, שבו התחלת לעבוד. אם כן לך לך מדרך זה".

וכאן האדם צריך להתחזקות גדולה, שנקראת "תחת אשר קנא לאלקיו". ואז האדם מתפלל לה', ואומר, "לא לנו ה', לא לנו, כי לשמך תן כבוד, למה יאמרו הגוים, איה נא אלקיהם".

נמצא, שהאדם צועק אז על כבוד ה', איך הגוים שבאדם צוחקים ממנו, על מה שהוא אומר, ש"אני בוטח בה', שהוא יעזור לי", אז הם אומרים לו "איה נא אלקיהם". שאתם ישראל אומרים, שה' יעזור לכם, וכשאדם מקנא קנאת ה', שהוא דואג על כבוד השכינה, זאת אומרת, שהאדם מצטער על זה, ששכינתא בעפרא, כלומר, היינו שלא יכול לסבול על מה שהם כל כך מבזים את העבודה בע"מ להשפיע. זה נקרא, כמו שכתוב אצל פנחס "לכן הנני נותן לו בריתי שלום, תחת אשר קנא לאלקיו".

וזה כמו שכתוב בספר "שמעתי" (מאמר א'), שבזמן שהאדם מצטער על מה שאין הקב"ה מקרבו, צריך להיזהר, שלא יהיה זה על חשבון עצמו, היינו מזה שהוא מרוחק מה', כי בזה הוא נעשה למקבל לתועלת עצמו, והמקבל הוא בפירודא. אלא שיצטער על גלות השכינה. כלומר, שהוא גורם צער השכינה. והאדם צריך לצייר לעצמו, כדוגמת שיש להאדם איזה כאב באיזה אבר קטן, מכל מקום הכאב בעיקר במוח ולב, שהלב והמוח הם כללות האדם. כן הכאב שהאדם מרגיש, מזה שהוא מרוחק מה', והיות שהאדם הוא רק אבר פרטי מהשכינה הקדושה. כי השכינה היא כללות נשמת ישראל. ולכן אינו דומה כאב הפרטי בערך כאב הכללי. וזה נקרא "צער השכינה".

ועל זה שהאדם מצטער, זה נקרא "אשר קנא לאלקיו". לאדם זה אומר הקב"ה, הנני נותן לו בריתי שלום, שפירושו של "שלום" הוא, כמו שכתוב (תהילים פ"ה) "אשמעה מה ידבר האל ה', כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו, ואל ישובו לכסלה". היינו אז הקב"ה אומר להם "שלום". כלומר, שאז נעשה שלום, היות שה' נותן לו במתנה את הכלים דהשפעה, וממילא אין לו כבר מי שיתנגד לעבוד לתועלת ה'.

מה שאם כן מטרם שהוא מקבל את הברית שלום, אז כל הכלים דקבלה, השייכים לאומות העולם, מתנגדים לאדם, שיעבוד לתועלת ה'. זה שכתוב "אשמעה מה ידבר האל ה', כי ידבר שלום, ואל ישובו לכסלה".

זאת אומרת, שכבר לא יהיה להם ירידות, שירצו לעבוד לתועלת עצמם, כי "כסיל" נקרא, שאינו הולך בדרך של קדושה. אבל מי שרוצה ללכת בדרך של קדושה, היינו שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע, הוא נקרא "חכם", כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל "איזהו תלמוד חכם, זה שלומד מהקב"ה, שהוא נקרא "חכם". היינו, שלומד ממנו בחינת "מהו רחום, אף אתה רחום", שפירושו הוא, בזמן שהאדם לומד להיות משפיע, כמו שהקב"ה הוא המשפיע, הוא נקרא "חכם". נמצא, ההיפך נקרא "כסיל".

נמצא, זה שהאדם זכה לבחינת ברית שלום, היה מחמת "תחת אשר קנא לאלקיו", כנ"ל שראה, שהאומות העולם שבו, איך שהם מבזים את עבודת הקודש, שהיא לעבוד לתועלת ה'.

וזה שכתוב "ויכפר על בני ישראל". זאת אומרת, מה שהוא קנא לאלקיו, בזה הוא רוצה, שמזה יהיו כפרה עבור בני ישראל, שיהיה כח בידם לעבוד לתועלת ה', שזה נקרא בחינת **ישר-אל**, שפירושו, שיוכלו לעבוד לתועלת ה'. וע"י זה זוכים לברית שלו, שאל ישוב לכסלה, כנ"ל.

אולם כאן נשאלת שאלה קשה, ומה האדם יכול לעשות, שאין לו כח הקנא, אלא שהוא שומע טענת מרגלים, ורוצה לברוח מהם, שלא ישמע את הלשון הרע, מה שהם מדברים, אבל עד כמה שהוא מתרחק מהם, הם מעוררים בו רצון וחשק כן לשמוע מה שהם אומרים. ובו בזמן הוא יורד ממדרגתו ונופל ברשתם.

על זה אין עצה, אלא תפלה. כלומר, שיבקש מה', שלא יהא נמשך אחר דעת מרגלים. ורק בזמן שהמחשבות של המרגלים רצים אחריו, אז הוא עיקר העבודה, שלא יהא נמשך אחרי המרגלים. ולמה באמת יש מקום לטענת מרגלים. והתשובה היא כנ"ל, היות שאי אפשר לטעום טעם בהאור, אלא מתוך החושך. כמו שכתוב "כיתרון האור מתוך החושך".

במדרש רבה (צ"ו) אומר וזה לשונו "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. כל מה שכתוב בתורה, לשם שלום נכתבו. ואף על פי שכתוב בתורה מלחמות, אף המלחמות לשם שלום נכתבו".

ויש להבין, מהו הפירוש, שהמלחמות נכתבו לשם שלום. שבגלל זה נקראת התורה וכל נתיבותיה "שלום". ובטח יש על זה תירוצים על דרך הפשט. אולם על דרך העבודה יש לפרש כנ"ל, ששאלנו, בשביל מה אנו צריכים את טענת מרגלים, וכל אלה ירידות.

ותירצנו, שהטעם הוא, מתוך שאי אפשר להבין שום דבר, אלא לפי צורך להדבר. היות ש"אין מלוי בלי חסרון". נמצא לפי זה, שכל המלחמות, שנכתבו בתורה, כשהמדובר הוא על דרך העבודה, נמצא, שכל המלחמות בעניני עבודה. והיות שאי אפשר לטעום טעם בשלום, אם אין מלחמה, היינו כנ"ל, שרק בזמן שיש מלחמת היצר, שרוצה לעבוד רק לתועלת עצמו, והאדם רוצה לעבוד לתועלת ה', ויש אז ענין של חושך, היינו עליות וירידות, אז נולד באדם חסרון, שה' יעזור לו. כי הוא רואה, מצד עצמו אין הוא רואה שתהיה לו אפשרות לצאת משליטת אהבה עצמית.

ואז הוא נצרך באמת להבורא, שהוא יעזור לו. אז הקב"ה נותן לו בריתי שלום. היינו כנ"ל, שהקב"ה נותן לו מתנה, כלים דהשפעה, שע"י הוא זוכה לדביקות ה'. ואז מקוים "ואהבת ה' אלקיך בכל לבבך", כדרשת חז"ל "בשתי יצרך. ביצר טוב וביצר הרע". וזה נקרא "בריתי שלום".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל מהו, מי שאין לו בנים, בעבודה

מאמר ל"ה, תשמ"ט

חז"ל (במסכת נדרים, ס"ד) אמרו "כל אדם, שאין לו בנים, חשוב כמת".

הזה"ק (פנחס דף ל"ב, ובהסולם אות צ"ב) וזה לשונו "מה אדם בלי בנים נקרא עקר, ואשתו נקראת עקרה, אף כך תורה בלי מצות נקראת התורה עקרה. ומשום זה למדנו, לא המדרש עיקר, אלא המעשה", עד כאן לשונו. ובה"ק (אות צ"א) אומר וזה לשונו "כי התורה נקראת עץ, זה שכתוב, עץ חיים הוא למחזיקים בה. ואדם הוא עץ, שכתוב, כי האדם עץ השדה. והמצות שבתורה דומות לפירות". היינו, היות שהתורה והאדם נקראים "עץ", לכן כמו שהעץ אינו עושה פירות, דומה לעקר, שאינו מוליד שום דבר, כך האדם והתורה נקראים עקרים, אם אין להם בנים.

ויש להבין, בשלמא האדם והעץ שאינם מולידים, הם נקראים "עקר", יכולים להבין. אבל מדוע כשהאדם לומד תורה, ואינו מקיים מצות התורה, התורה נקראת "עקרה". כלומר, מה התורה אשמה, בזה שהאדם לא רוצה לקיים את המצות שבתורה. ועל זה מביא מה שאמרו חז"ל "גדול המדרש שמביא לידי מעשה". משמע מזה, שהתורה צריכה להביא לידי מעשה, ואם אינה מביאה, כאילו התורה אשמה בזה שהיא לא מביאה לידי מעשה. לכן כאילו אינו החסרון נופל על האדם, אלא על התורה. היתכן דבר זה.

בכדי להבין הנ"ל, צריכים להבין מקודם את כל הענין של תורה ומצות, מה שהקב"ה נתן לנו, ועל זה אנו מברכים אותו, בעבור המתנה זו, כמו שאנו אומרים "אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו". וענין התורה מובן לנו גם כן בבי' אופנים, כמו שכתוב בזה"ק (הקדמת ספר הזהר, מראות הסולם, דף רמ"ב) וזה לשונו "המצות שבתורה נקרא בלשון הזהר בשם פקודין, ונקרא אמנם גם בשם תרי"ג עיטין. וההפרש ביניהם הוא, כי בכל דבר יש פנים ואחור, שבחינת הכנה אל הדבר נקרא אחור, ובחינת השגת הדבר נקרא פנים. ועל דרך זה יש בתורה ומצות בחינת נעשה ובחינת נשמע. וכשמקיימין תורה ומצות בבחינת עושי דברו, מטרם שזוכים לשמוע, נקראים המצות בשם תרי"ג עיטין, והן בחינת אחור. וכשזוכים לבחינת לשמוע בקול דברו, נעשים תרי"ג המצות בבחינת פקודין והוא מלשון פקדון. כי יש תרי"ג מצות, אשר בכל מצוה מופקד אורה של מדרגה מיוחדת, והוא בחינת הפנים של המצות".

אולם יש לדעת ולהבין בכלל את ענין תורה ומצות. מה שייכת שם בחינת עשיה, ומהי בחינת שמיעה. כלומר, אם שמיעה היא העיקר, ולא יזה צורך האדם צריך להתחיל

את סדר העבודה בבחינת עושי דברו, הנקרא בחינת "אחור", ולמה לא מתחילים תיכף בבחינת הפנים, שנקרא "פקודין". עבודה זו כאילו נראה שהיא עבודה שלא לצורך.

ידוע, שיש לפנינו ב' עניינים, שהם מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. מטרת הבריאה היא, שרצונו להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו ממנו יתברך טוב ועונג, שבגלל זה ברא בהנבראים רצון לקבל תענוג. והכלי הזה, שהוא הרצון לקבל הנאה ותענוג, בכדי להרגיע את ההשתוקקות שיש בהנבראים, הכלי הזה בא מצד הבורא, היות שהוא ברא זה למטרתו, כי בלי השתוקקות להדבר לא יכולים להנות מזה. כידוע, כי כל התענוג מאיזה דבר, אין האדם יכול לקבל ממנו הנאה, אלא לפי ההשתוקקות להדבר. כי זוהי מידת גודל הנאה. ולא חשוב למה שהאדם משתוקק, אלא ההשתוקקות להדבר מחשיבה את הדבר.

לכן הכלי הזה, שבא מצד הבורא, יש לו שלימות. היינו שבכל מקום שהאדם רואה, שהוא יכול להוציא מהדבר תענוג, תיכף הוא עושה כל מה שביכולתו, בכדי להשיג את התענוג. מה שאם כן, הכלי מה שהנבראים צריכים לעשות, שהוא בהפכיות הצורה להכלי של הבורא, זה קשה מאוד לעשות, מטעם שהוא נגד תכונת הכלי, מה שהבורא עשה. והכלי הזה אין בידי אדם לעשות, כמו שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, ואלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו".

וכאן נשאלת שאלה, אם אין האדם יכול להתגבר עליו, אם כן מה מוטל על האדם לעשות, אם רק הבורא יכול לתת ההתגברות על היצה"ר. תשובה: האדם צריך להתחיל בהתגברות, היינו שהאדם צריך לראות, שיהיה לו רצון לנצח את היצה"ר. כי אם אין להאדם רצון לנצח אותו, איך יכולים לתת לו עזרה. כי "עזרה" פירושו, שהאדם רוצה איזה דבר, וקשה להשיג את הדבר, אז שייך לומר, שעוזרים לו להשיג, מה שהוא רוצה. אבל בזמן שהאדם לא רוצה, איך שייך לומר, שעוזרים לו להשיג דבר, שמביאו לו יסורים. כי "עזרה" שייך לומר, שנותנים לאדם עזרה, שיהנה. ולא שנותנים לאדם עזרה, שיסבול יסורים.

לכן מוטל על האדם, אם הוא רוצה באמת להכנס לעבודת ה' בבחינת עבודה לשמה, שהוא בע"מ להשפיע, שירצה לעשות הכל לשם שמים, כשהאדם רוצה באמת לעבוד לשם שמים, אז מתחיל הגוף להראות את כוחו, שהוא רוצה דוקא שהאדם יעשה הכל לתועלת עצמו, ומתנגד בכל כוחו לעבודה זו, ומביא לו כל טענת מרגלים, שהצדק עמו. ואז, אם יבוא מי שהוא ויתן לו עזרה, האדם הזה יהיה שבע רצון מהעזרה זו, ויתן לו רב תודות עבור העזרה. אז שייך לומר, שהוא מקבל עזרה מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". מה שאם כן אם האדם לא התחיל בעבודה זו, אז חסר כאן ב' דברים:

(א) הוא חושב שאינו צריך לעזרה, שבטח זה הוא בידו לעשות אם הוא רוצה, שהוא גבר. אם כן, אין לו צורך לעזרה. נמצא, שאין לו כלי להאור.

ב) אם הוא לא השקיע כוחות להגיע לבחינת "שכל מעשיך יהיו לשם שמים", אין הוא רוצה בכלל שיתנו לו את הכח "שלא לעבוד לתועלת עצמו אלא לתועלת ה'". אלא הוא כן רוצה לעבוד לתועלת עצמו. ואם הוא שומע, שעל ידי קיום תורה ומצוות לא יהיה מזה משהו לתועלת עצמו, זה נחשב לו לקללה ולא לברכה.

ולסיבה זו מוכרח להתחיל בעבודה זו מכוחות עצמו. ואז לאט לאט הוא מקבל רצון, שכדאי לעבוד לשם שמים, ומתחיל אצלו הסדר של עליות וירידות. כלומר, פעם הוא רואה שכדאי לעבוד לשם שמים, ופעם הוא נכנע לטענת הגוף, ששואל "מה העבודה הזאת לכם", לעבוד לשם שמים. וע"י העליות וירידות הוא מתחיל להבין, מה היא התועלת, שיזכה לעבוד בע"מ להשפיע, ומה הוא מפסיד, אם הוא אינו יכול לצאת מאהבה עצמית.

וכשהאדם מתגבר, ואינו בורח מהמערכה, אלא שהוא מתגבר ומרבה בתפלה, שה' יעזור לו, שיתנו לו העזרה הדרושה בכדי שיהיה בידו לצאת משליטת המקבל לעצמו, אז צריך להתגברות גדולה, להאמין שה' יתן עזרה. כלומר, שהאדם צריך להאמין, שכל מה שהוא רואה, שיותר קשה לצאת משליטת המקבל, ורואה שכל פעם הוא מתחיל לראות, איך שהרע שלו יותר גרוע מאחרים, אז עליו לומר, שבטח ה' יעזור לי עכשיו, מטעם כי עכשיו אני כבר באתי לדעת האמת, שבלי עזרת ה' אין שום אפשרות.

כי כל מה שהוא חשב לעשות מעשים, שיעזרו לו לצאת משליטת המקבל, לא עזר לו, אלא אדרבה, המקבל נעשה יותר חזק, ומראה התנגדות יותר גדולה להעבודה דע"מ להשפיע. אז האדם צריך להתגבר, ולא להיכנע לעצת מרגלים, רק להתגבר למעלה מהדעת, שה' יעזור, כמו שהבטיחו לנו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

אולם מאיפוא האדם יכול לקבל כח התגברות, שיוכל להאמין באמונת חכמים. אין זה אלא מכח התורה, כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצה"ר, בראתי תורה תבלין". היינו שע"י התורה הוא מקבל כח להתגבר בזמן המלחמה, היינו בזמן שהוא צריך לרכוש כלים דחושך, שיהיה לו אח"כ ההבחנה "כיתרון האור מתוך החושך". נמצא, שהתורה מפרנסת אותו בזמן העבודה, עד שה' יודע, שכבר יש לו כלים, שיהיו מוכשרים לקבל האור, אז הוא זוכה לבחינת "תרי"ג פקודין".

אולם בזמן העבודה, שיש לו עוד בחינת מרגלים, התו"מ נקראים בשם "תרי"ג עיטיין". היינו תרי"ג עצות איך להינצל מהמרגלים. לכן כשהאדם עוסק בתו"מ, האדם צריך לכוון, שהוא רוצה שכר עבור עבודתו, שהוא כח להילחם עם המרגלים.

נמצא, שהוא רוצה, שהתורה יתן לו את השכר הזה. ואם אינו מקבל את הכח הזה, התורה דומה לאילן שאינו עושה פירות, ולאדם, שאין לו בנים. כלומר, שהתורה לא הולידה לו את הבנים, שהם כוחות להילחם עם המרגלים. ובזמן שהתורה נותן לו הכח

הזה, זה נקרא "אילן עושה פירות", ודומה לאדם שיש לו בנים.

ובזה נבין מה ששאלנו, מדוע האדם דומה לעץ. הכוונה היא, ששניהם צריכים לתת פירות. וכמו בכדי שהאילן יתן פירות, צריך לתת להאילן מה שדרוש לו, שנקרא "עבודת הכרם", כמו כן האדם צריך לתת לעצמו את המזונות, מה שדרוש להאדם בכדי שתהיה לו היכולת להגיע לשלימות המטרה, הנקראת בחינת "תרי"ג פקודין". היינו שיקיים תו"מ על הכוונה, שהמאור שבה יחזירו למוטב. כלומר, שצריכים לבחינת עשיה, היינו לעשות מבחינת הרצון לקבל לעצמו, שזהו כלי המעשה של אדם, לכלים דהשפעה, שזה נקרא "להפוך את הכלים דקבלה לכלים דהשפעה".

וזה נקרא "מעשה". זאת אומרת, היות אין בידי אדם לעשות עשיה הזו, אלא כמו שהבורא נתן לנו כלים דקבלה, שיתן לנו כלים דהשפעה. אולם "אין אור בלי כלי", כנ"ל, ש"אין מילוי בלי חסרון". לכן האדם צריך לעבוד ולעשות כל התחבולות שבידו, בכדי להשיג את הצורך הזה. וכפי עבודתו הוא מקבל צורך, שהבורא יעזור לו בזה. ואז הבורא נותן את הכלי מעשה האלו, הנקראים "כלים דהשפעה". וזהו ע"י התורה ומצות, משום ש"המאור שבה מחזירו למוטב".

וזה שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות". כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, ש"ברא" פירושו, דבר חדש, יש מאין, שהכוונה על הרצון לקבל, שהוא דבר חדש, כי מטרם שבראה, לא היה אז שום ענין של קבלה במציאות. נמצא, שהבורא ברא את הרצון לקבל. והנבראים צריכים לעשות ממנו רצון להשפיע. וזהו הפירוש, אשר ברא לעשות ממנו רצון להשפיע.

והגם שאין בידינו לשנות את המעשים של סדרי מעשה בראשית, אם הבורא ברא באופן, שהרצון לקבל הוא יהיה הפועל, איך אפשר לשנותו. התשובה היא, הרצון לזה מוטל על האדם שיעשה עצות, איך להגיע לזה. וזה נקרא "לעשות". והגם שאמרנו, שאין בידי אדם לעשות, אלא הבורא בעצמו צריך זה לעשות, כנ"ל, שלא יכולים לשנות סדרי בראשית, מכל מקום נקרא זה על שם אדם.

וזה יכולים להבין על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין". ושאל, הלא יהיב חכמתא לטיפשים, היה צריך לומר. והשיב, "חכם" נקרא זה שמחפש חכמה, אף על פי שאין לו עדיין. כי מי שהוא כסיל אינו מחפש חכמה, כמו שנאמר "כי לא יחפץ הכסיל בתבונה". לכן, זה שהאדם עושה תחבולות ועצות איך להשיג את הכלי השפעה, זה מכונה "עשיה", היינו כנ"ל "לעשות".

ובזה יש לפרש מה שכתוב "לא המדרש עיקר אלא המעשה". שזה מביא הזה"ק ראייה, שאם אין לו מצות אלא תורה לבד, הוא נקרא "עקר" והתורה נקראת "עקרה", משום שאין להתורה פירות, שהן מצות, ולאדם אין בנים. כי משמע מכאן, מה שאמר חז"ל "מי שאין לו בנים חשוב כמת". וכשמדברים בעבודה יהיה הפירוש "מי שאין לו

מצות, הוא נחשב לעקר", כמו שהזה"ק מדמה אותו לתורה, שאמר, עץ חיים. והאדם עץ השדה, שהפירוש הוא, שמה שהתורה נקראת עקרה, אם אין לו מצות, זה נאמר לגבי האדם, היינו שהאדם צריך לדעת, כי התורה אצלו היא בבחינת עקרה, אם התורה שלו, מה שהוא לומד, אין מביאו לידי מצות. שעל זה אומר הזה"ק "משום זה למדנו, לא המדרש עיקר אלא המעשה". לכן אם אין להתורה מצות התורה, נקראת התורה "עקרה".

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מדוע התורה נקראת "עקרה", אם אין להאדם מצות. התורה אצל האדם נקראת אצלו "עקרה", הוא מטעם ש"לא המדרש עיקר אלא המעשה". כלומר, היות שאמר הקב"ה "בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין", שהכוונה היא, שבכדי שהאדם, יהיה בידו לנצח את הרע שבקרבו, הוא על ידי מאור התורה. נמצא, מי שלומד תורה, ואין שם לב שהתורה יביאו לו את המאור, בכדי שיהיה בידו לעשות את המעשים שלו לשם שמים, שזהו נגד היצה"ר, שהרע שבאדם רוצה דוקא לעבוד לתועלת עצמו, ולתועלת ה' הוא מתנגד בכל תוקף, ואי אפשר לנצח אותו.

ולכן נתן לנו הקב"ה עצה מכח התורה, שהתורה צריכה לתת לנו כח, היינו "על ידי המאור שבה, שמחזירו למוטב". שפירושו, שהתורה עושה מהרע שבאדם, לטוב. היינו שיש לו היכולת להשיג ע"י התורה את הכלים דהשפעה, שזהו נקרא בחינת "מעשה", כנ"ל "אשר ברא אלקים לעשות".

ובהאמור יוצא, שאם התורה אינה נותנת את הסיוע, מה שהיא צריכה לתת, זה נבחן שהתורה היא אצל האדם בחינת עקרה. והאדם, המקבל את התורה בלי הסיוע, מה שהיא צריכה לתת, נקראים שניהם, היינו האדם, והתורה של האדם, בחינת "עקרות", היינו שאינם מולידים כלום.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (נדריס פ"א) וזה לשונם "מפני מה אין מצויין תלמידי חכמים, לצאת תלמידי חכמים מבניהם, שאין מברכין בתורה תחילה". והטעם הזה מאוד קשה להבין. הלא אנו רואים, אפילו בעלי בתים פשוטים אומרים ברכת התורה, וכשעולים לעליה בתורה, גם כן אומרים ברכה. ואיך אפשר להיות, שתלמידי חכמים אין מברכין בתורה תחילה. ולפי הנ"ל יש לפרש, זה שלומדים תורה ואין מכוונים טרם לימוד התורה בגלל מה הם לומדים, כלומר מה הם רוצים עבור ההתעסקות בתורה. היות שאין עושים שום פעולה, אלא בכדי שיביא להם איזו תועלת.

והתשובה היא, שלא ברכו בתורה תחילה. כלומר, שלא היתה תחילה הכוונה, שהתורה צריכה להביא להם ברכה. שענין ברכה הוא בחינת השפעה. כלומר, שלא כווננו שהתורה יביא להם כלים של ברכה, היינו כלים דהשפעה. לכן מהתורה שלהם לא יכולים לצאת בנים, שיהא ניכר עליהם, שהם תלמידי חכמים. אלא כנ"ל, שהתורה שלהם, מה שהם לומדים, אינה מוציאה להם בחינת מצות, הנקראים בחינת "מעשים

דלהשפיע", אלא הם נשארים בחינת "עקר", והתורה שלהם היא בחינת "עקרה".

כלומר, שתלמידי חכמים אלו, שלומדים תורה, אין מולידים את הבנים שלהם, היינו המעשים הנקראים "מצות", שיהיו ניכרים, שהם באים מתלמידי חכמים, כלומר, שהם מעשים טובים, שנקראים "מעשים דהשפעה", שהאור תורה הוליד אותם. וזה נקרא "אין מצויין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהם". כלומר, שלא ניכר על מעשים שלהם, שצריכים להיוולד מאור התורה. שזהו נקרא "תלמיד חכם". היינו, שלומדים תורה והאור תורה צריך להוליד מעשים, היינו, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, ושיזכו לדביקות בה', שיהיו דבוקים בחיי החיים. ומדוע אין להם זה. וזה הוא משום "שלא ברכו בתורה תחילה". היינו כנ"ל, שלפני למוד התורה לא כווננו דעתם, שהולכים ללמוד בכדי שהמאור התורה יביא להם הסגולה, שיחזיר אותם למוטב.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל "כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת". היות שענין בנים הוא בחינת מצות. היינו, שכל מעשי המצות שעושה, הם בע"מ להשפיע, שזה נקרא "דביקות בחיי החיים". מובן מאליו, אם אין לו כלים דהשפעה הוא נפרד מחיי החיים. לכן נחשב כמת, על דרך שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים".

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל על הכתוב "ציון דורש אין לה", מכלל דבעי דרישה, שפירוש, שענין "ציון" נקראת "מלכות", היינו "מלכות שמים", כלומר שכל מעשי האדם יהיו לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, כמו שכתוב "אזכרה אלקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיות".

היינו, מה שנוגע לתועלת עצמו, זה הוא בסדר, שכולם משתדלים שיהיה על תכלית השלימות. מה שאם כן "עיר האלקים", שהיא עבודת הקודש, לעבוד לתועלת ה', עבודה זו היא עבודה של שפלות. ולזה צריכים אור תורה. היינו זה שלומד תורה, צריך לפני לימוד התורה לדרוש מהתורה, שיתן לו המאור הזה, שיוכל לעבוד לתועלת ה'.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, בעבודה

מאמר ל"ו, תשמ"ט

הנה כתוב (ואתחנן, שני) "ושמרתם ועשיתם, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון, הגוי הגדול הזה".

ויש להבין, הלא אין אנחנו רואים, שאומות העולם יאמרו על ישראל "עם חכם ונבון".

ועוד שמשמע מהכתוב, שדוקא מ"ושמרתם ועשיתם" יראו עיני העמים בעם ישראל את "חכמתכם ובינתכם". הלא גם בעם ישראל אנו רואים, שהחילוניים מבזים את הדתיים, בזה שהדתיים מקיימים את התורה ומצות. ואיך נאמר שאומות העולם יכבדו את עם ישראל, בעבור שהם מקיימים "ושמרתם ועשיתם".

ויש לפרש זה על דרך העבודה. ידוע, שבדרך העבודה האדם בעצמו הוא עולם קטן, שכלול מכל העמים שבעולם. והיות שכל עם ועם יש לו תאווה מיוחדת בפני עצמו. כידוע, שיש ז' מדות דקדושה, וכנגדן יש ז' מדות דטומאה. וכל מדה כלולה מעשר. הרי יש באופן כללי שבעים אומות. ויש בחינת ישראל. והעי' אומות רוצים לשלוט על בחינת ישראל, כי ישראל רוצה שיהיו כל המעשים שלהם לשם שמים. כי ישראל מורה שכל מעשיו יהיו לאל. והאומות העולם שבאדם, הם רוצים דוקא, שכל מה שהם עושים, יהיה רק לתועלת עצמם. ואת היצה"ר אנו מכנים בשם "אומות העולם", ואת היצר טוב אנו מכנים בשם "ישראל".

וסדר העבודה הוא, שבזמן שהאדם רוצה לעבוד רק לשם שמים, אז בא היצה"ר, שהם בחינת אומות העולם, ומתנגדים בכל תוקף. וכל אחד נותן להבין להאדם שילך בדרגתו, לפי שורש התאוות שיש לכל אומה ואומה. ונותנים להבין להאדם, בטענות צודקות ובשכל ודעת, שהצדק אתם.

וכל פעם שהם רואים, שאין האדם רוצה לשמוע בקולם, הם באים בטענות יותר חזקות, ובראיות יותר ברורות שהצדק איתם. והם בטוחים, שלפי השכל והדעת, מה שהם נותנים להבין להאדם, בטח לא יהיה להאדם מה להשיב להם. לכן הם בטוחים, שהם הכי חכמים בעולם. כי הם מבינים, לפי השכל והדעת שלהם, שהשכל של האדם, מה שהוא יכול להשיב להם, יכול לתת תשובות טפשיות, שהתשובות יתבטלו נגד השכל והדעת שלהם. וממילא האדם יהא מוכרח ללכת בדרך האומות העולם, ויעבוד את העבודה זרה, היינו "עבודה זרה לנו, להקדושה". כי הקדושה נקרא, שעובדים לתועלת הבורא. והם רוצים שיעבדו לתועלת עצמם. וכל הבטיחות שלהם, הוא בזה שהם חכמים שמדברים בשכל.

ובאמת איך האדם כן זוכה לנצח את הרע שלו, אף על פי שהרע שלו מדבר בשכל וחכמה ודעת, שהם יודעים בעצמם, שהם הכי פקחים שבעולם. וכל כך הם בטוחים בטענותיהם, שבטח האדם ישאר אצלם תחת שליטתם לעולמים.

צריכים לדעת, שהכח של קדושה הוא, אמונה למעלה מהדעת. כלומר, בזמן שהם באים עם טענותיהם ומראים את צדקתם, איך שהם צודקים, אל יגיד להם האדם שהם אינם צודקים עם טענותיהם, אלא האדם צריך לומר לאומות העולם שבקרבן, תדעו לכם, שכל מה שאתם מדברים, זה

נכון, שלפי השכל אתם צודקים, ואין לי מה להשיב לכם. אלא שניתן לנו עבודה למעלה מהדעת, שאנו צריכים להאמין למעלה מהדעת, שאין אתם צודקים. והיות שהעבודת האמונה צריכה להיות למעלה מהדעת, לכן אני נותן לכם תודה רבה על הטענות הצודקות, שאתם הבאתם לי. מטעם, שאי אפשר לומר, שאדם הולך למעלה מהדעת, אלא רק בזמן שיש דעת ושכל, אז שייך לומר שהולך למעלה מהשכל.

מה שאם כן כשאין דעת, אין שייך לומר שהולך למעלה מהדעת. פירוש, "למעלה מהדעת" נקרא, שדרך הזאת יותר חשובה מדרך שבתוך הדעת. אולם בזמן שאין דרך אחרת, שתגיד לו: "לך בדרך הזאת", אז לא שייך לומר, שהוא בוחר בדרך של אמונה למעלה מהדעת. לכן דוקא מכח אמונה למעלה מהדעת, יכולים לנצח את הדעות של אומות העולם, שנמצאים באדם.

ובהאמור נוכל להבין מה ששאלנו, מהו הפירוש "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". ואומר הכתוב "ושמרתם ועשיתם". ושאלנו, מה מרמז לנו "ושמרתם ועשיתם". ובהנ"ל, שכל כח שיש נגד טענות העמים, שבאים עם טענות על פי השכל, שהדרך שלהם היינו בתוך הדעת, היא הדרך של אמת, אין לנו להשיב להם אלא בבחינת אמונה למעלה מהדעת. ולמעלה מהדעת נקראת בחינת "עשיה", היות שאין נותנים להם תשובה בתוך הדעת. וכשעונים לא עם דעת זה נקרא "עושי דברו".

וזה נקרא "אדם ובהמה תושיע ה'", שדרשו חז"ל "אלו שערומים בדעת כבני אדם, ומשים עצמם כבהמה", היינו שהולכים למעלה מהדעת, כאילו שאין להם דעת. ובהם הם מנצחים את האומות העולם שבלבם.

וכמו שאומר (מדרש רבא קהלת דף י"ב) על הכתוב "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם". וזה לשונו "על דברות בני אדם על מדברות שהצדיקים מדברים. וכל כך למה לבראם אלקים, לברר להם מדת צדקותם, ולראות שהם בהמה, המה להם, לראות ולהראות, לאומות העולם, האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה".

ויש להבין, בשביל מה צריכים להראות לאומות העולם האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה. ולפי הנ"ל, שאומות העולם, הכוונה לאומות העולם שישנם בלבו של אדם, צריכים להראות להם, שזה שאנו רוצים לעבוד לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו, אין אנו עושים זה מתוך הדעת, שאתם רוצים להתווכח אתנו עם מי הצדק, אלא אנו עושים הכל באמונה למעלה מהדעת. ואנו עושים זה כמעשה בהמה, בלי שום דעת ושכל. ולכן אל תחשבו, שיהיה פעם, שנשמע דעותיכם, כי אצלנו הכל למעלה מהדעת.

ועל זה אנו מבקשים מהקב"ה, שיתן לנו עזרה, שנוכל להתגבר על כל מה שאתם דורשים תשובות. שהשאלות שלכם, הן נכללות בבי' שאלות, הנקראות "מי ומה". ואנו מאמינים באמונת חכמים, שאנו צריכים לבקש עזרה מה'. ובטח הוא יעזור לנו, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". היינו, שהוא יעזור לנו ללכת אחריו למעלה מהדעת כנ"ל, לראות לאומות העולם, האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה. וזה שכתוב "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים".

פירוש, שזה שאתם תשמרו את בחינת המעשה, שהיא בחינת למעלה מהדעת, ושאתם לא תזוזו מדרך הזו, אז בטח אתם תצליחו לצאת משליטת אומות העולם, והאומות העולם שבכם יתבטלו לקדושה, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". ודרשו חז"ל "בשתי יצריך", היינו שגם היצר הרע יתהפך לטוב. נמצא ש"אומות העולם" שלו, הנקרא "יצר הרע", גם כן יהיו עובדי ה'.

אז האומות העולם שבאדם יראו, לאחר שגם הם זכו להטוב, כי כל החכמה, שהיו יכולים לנצח לאומות העולם ולהכניסם לקדושה, היתה בחינת אמונה למעלה מהדעת, הנקראת בחינת "עשיתם". כלומר, שרק כל החכמה שבבחינת ישראל היתה דוקא בבחינת מעשה בהמה. וזאת היתה כל החכמה שלהם.

וזה שכתוב "אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון", היינו שגם אומות העולם, לאחר שגם הם זכו להיות בסוד הקדושה, בסוד "בכל לבבך בשתי יצריך", שגם יצה"ר, שהם בחינת אומות העולם, נכנס לקדושה, אז הם רואים, שכל החכמה, שהיתה לבחינת ישראל, היא בזה ששמעו את החוקים, שהוא בחינת מעשה כנ"ל.

אז הם עם חכם ונבון, שכל החכמה שלהם היתה לא כמו שאנו חושבים, שרק עם חקירות ושכליות אנו נשיג חכמה, אלא להיפך, שהם זכו לחכמה דוקא ע"י זה שהיו נמשכים אחריו כבהמה, היינו שדוקא ע"י "עשיה", שנקראת "מעשים שלמעלה מהדעת". בזה זכו לחכמה. נמצא, שמה שנקראים "עם חכם ונבון", הוא בזה שהלכו אחריו כבהמה ולא בחכמה. וזהו כל החכמה של עם ישראל.

ובענין עשיה, הנקראת "למעלה מהדעת", יש לפרש מה שאומר (מדרש תנחומא) וזה לשונו "והיה עקב, זה שאמר הכתוב, למה אירא בימי רע, עוון עקבי יסובני (מסבבים אותי). ומפני שיש בהן מצות קלות, שאין בני אדם משגיחין בהן, אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן, כלומר שהן קלות. לפיכך היה דוד מתיירא מיום הדין. ואומר, רבונו של עולם, איני מתיירא מן המצות החמורות, ממה אני מתיירא, מן המצות הקלות".

ויש להבין את ענין מצות קלות וחמורות בעבודה. "קלות" נקרא שהיא לא חשובה, היינו זה שהאדם צריך לעבוד למעלה מהדעת, העבודה זו אין האדם מוציא חשיבות בהדבר, ויש לו טעם עפר בעבודה זו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא". כלומר, זה שהאדם צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים למעלה מהדעת, עבודה זו היא ב"עפר".

ואנו צריכים לעשות מצות ומעשים טובים, וללמוד תורה, בכדי שה' יעלה את העבודה זו מן "העפר", היינו מבחינת השפלות שלה, שאנו מתפללים, שה' יקים את השכינה מ"עפר", כמו שכתוב "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת". וטעם הדבר שהיא בשפלות, הוא מסיבת ההסתרה, שעשה הקב"ה, כדי שיהיה מקום בחירה, היינו שיוכלו לעבוד בע"מ להשפיע, המכונה "דביקות בה"י". לכן ניתן לנו עבודה זו בצורה של הסתרת פנים.

לכן עיקר עבודתנו, שע"י ההכנה שיש להאדם בעבודה של זמן של הסתרה, לעשות לנו כלים דהשפעה. כי כלים דקבלה יש לנו מצד הבורא, ועל כלים האלו היה תיקון שלא להשתמש עמהם, מטעם שהם גורמים פירוד, מטעם שהם בהופכיות הצורה מהבורא. לכן ניתן לנו תורה ומצות, שבסגולתן נוכל להשיג את הכלים דהשפעה.

לכן על עבודה זו באים כל המשטינים והמקטרגים, שאומרים, אנו מסכימים לעבוד בעבודת ה', ורק המטרה שאתה רוצה להשיג ע"י הקיום של תו"מ, אין אנו מסכימים. ומביאים להאדם הרבה טענות, היינו מחשבות, שנותנים להאדם להבין, שעל המטרה הזו לא כדאי לעבוד. לכן אם אין האדם מסכים לשנות את המטרה, היינו להשיג כלים דהשפעה, אז הם לא נותנים, שהאדם יוכל לקיים תו"מ על מטרה זו. וכל עשיה ועשיה שאדם עושה עולה לו בהרבה יגיעה.

ובזמן שהאדם שוכח את המטרה, ומתחיל לעבוד כמו הכלל, היינו לקבל פרס תמורת העבודה, אז שוב יש לו כח לכבדה, לעבוד ביותר מרץ. והטעם הוא, שמטרת עבודה אינה נגד הרצון לקבל של אדם. מה שאם כן כשהאדם מתחיל לעבוד, ושוכח את המטרה, ולבסוף מתעורר עוד הפעם, שהוא רוצה לעבוד בתו"מ בכדי להשיג כלים דהשפעה, שוב קמים עליו כל טענת מרגלים, ונותנים לטעום בעבודה זו טעם של עפר, ושוב קשה לו להתקדם. זה נקרא "מצות קלות", היינו שיעבוד על המטרה להשיג כלים דהשפעה, היינו לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו. בעבודה זו יש מה לפחד, היות שיש לו הרבה מתנגדים.

מה שאם כן "מצות חמורות", כלומר מה שחשוב אצל האדם, כלומר שאם האדם עובד בע"מ לקבל שכר, זה נקרא דבר חמור אצל האדם. היות שהאדם יפסיד מתועלת עצמו, אם לא ישמור את התו"מ.

מה שאין כן אם שכר והפסד הוא לתועלת הבורא, זה לא כל כך חשוב אצל האדם.

לכן כאן האדם מזלזל, מטעם שהוא עושה חשבון ואומר, היות שבין כך ובין כך אני לא מפסיד כלום, היות שלעצמו אומר, אין הוא יקבל שום דבר, כי הוא אומר, כי העיקר מתו"מ הוא שצריכים לעשות לשם שמים ולא לתועלת עצמו, אם כן מי יכול להרויח מהעבודה שלו, רק הבורא. ובזה האדם מקל ומזלזל בעבודה זו. לכן הרבה פעמים אומר האדם לעצמו, לא כדאי לי בכלל להתאמץ בעבודה. אם זה הולך בקלות, אני יכול לעבוד. אם יש לי קצת הפרעה, אין לו כח להתגבר.

והטעם הוא, כי לעבוד עבודה שהיא שלא לשמה, הלא זה לא דבר חשוב, לכן לא כדאי לתת על זה יגיעה. ולעבוד לשמה, מה יהיה לו מזה. אז בדרך כלל אומר האדם, שיותר טוב לישון, ושתהיה לו מנוחה מכל אלו הדברים, שזה גורם לו רק עגמת נפש ולא נחת. וזה נקרא "מצות קלות", "שאין בני אדם משגיחין בהן, אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן".

ועל זה אמר דוד "למה אירא בימי רע עוון עקבי, המצות הקלות, שהאדם מזלזל בהם". היינו, בזמן שרוצים ללכת בעבודה דלהשפיע, מזה אני מפחד, אולי אני לא אוכל לקיים אותם. ועל ענין זה, היינו להשיג הכלים דהשפעה, זה רק הבורא יכול לעזור כנ"ל. כלומר, כמו שהבורא נתן את הכלים דקבלה להאדם, צריכים לבקש ממנו, שיתן כלים דהשפעה במקום כלים דקבלה.

היינו, כמו שהאדם נהנה מזה שהוא עובד לתועלת עצמו, כמו הוא יקבל חשיבות והנאה גדולה מזה שהוא עובד לתועלת ה', היינו שירגיש שיש לו זכיה גדולה, בזה שהוא משמש את המלך. וזה משיגים עי"י "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", כנ"ל.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו "דרך שתחילתה קוצים וסופה מישור" בעבודה

מאמר ל"ז, תשמ"ט

במדרש תנחומא (דף שי"ח ע"ב) אומר שם וזה לשונו "ראה אנוכי נותן לפניכם. זה שכתוב, מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. אף משה סדר לפניהם שני דרכים, הטובה והרעה, דרך חיים ודרך מות, ברכה וקללה. משל לזקן שהיה יושב על הדרך, והיו לפניו שתי דרכים, אחת תחילתה קוצים וסופה מישור, ואחת תחילתה מישור וסופה קוצים. והיה יושב בראש שתיהן, ומזהיר העוברים, ואומר להם, אף על פי שאתם רואים, תחילתה של זו קוצים, לכו בה, שסופה מישור. וכל מי שהיה חכם, שומע לו, והיה מהלך בה, ומתייגע קמעא, הלך בשלום ובא בשלום. אבל אותן שלא היו שומעין לו, היו הולכין ונכשלין בסוף. ובחרת בחיים אתה וזרעך".

ולהבין זה על דרך העבודה, היינו, שבדרך העבודה בקיום תורה ומצות, יש להבחין ב' דרכים:

(א) שלא לשמה,

(ב) לשמה.

כידוע בדרך העבודה יש להבחין בין מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. שמטרת הבריאה היא, שהאדם צריך להגיע לשלמות, היינו שיזכה להטוב ועונג, שיש ברצון הבורא לתת להנבראים טוב ועונג, שזה נקרא "רצונו להטיב לנבראיו". ומטעם זה כל הנבראים משתוקקים אך ורק לקבל טוב ועונג.

לכן כל יום ויום האדם משתוקק לקבל מחדש טוב ועונג, ואינו מסתפק ממה שהיה לו בעבר. אלא כל יום האדם מתחיל מחדש לקבל טוב ועונג. זאת אומרת, האדם מוכרח לקבל כל יום הנאה ותענוג. ויש אנשים, שהם מקבלים הנאה עכשיו, ממה שקבלו טוב ועונג בעבר. אבל אם הם לא יכולים לקבל הנאה עכשיו מהעבר, אין זה נקרא, שיש לו עכשיו הנאה מהעבר. כלומר, האדם מוכרח להרגיש כל יום הנאה. והרגשת הנאה, יכול האדם להרגיש הנאה אפילו ממה שהרויח אתמול. או שהוא יכול להרגיש הנאה היום, ממה שאתמול קבל כבוד, וכדומה.

נמצא לפי זה, שענין "רצונו להטיב לנבראיו" מוכרח להיות, שאדם ירגיש כל יום מחדש, שהוא מקבל הנאה. אבל רק ממה שהוא מקבל הנאה בהווה, יש לו לקבל הנאה, הן מהעבר והן מהעתיד. אולם הרגשת הנאה, שאם הוא בהווה, זה נקרא שיש לו הנאה.

לכן הן בגשמיות והן ברוחניות האדם מוכרח לקבל הרגשה, שהוא נהנה עכשיו מהחיים, ולא חשוב העבר והעתיד. שיכול להיות טוב ועונג הכי גדולים, אם הוא לא מרגיש את הטוב ועונג בהווה, הוא יכול למות מחמת יסורים, ממה שהוא מרגיש עכשיו בהווה, שאין לו ממה להנות.

ובטח זה תלוי בשיעור הרגשת היסורים, כפי מה שהוא מרגיש עכשיו. ובזה אין כל אדם שוה, היינו בהשיעור של יסורים. אבל כל אנשים צריכים להרגיש תענוג בהווה. אלא כמו בגשמיות, היינו באכילה, ושתייה, ושינה, וכדומה, יש אנשים שצריכים לאכול הרבה, ולשתות הרבה, ולישון הרבה, וכדומה.

כמו כן בהרגשת התענוג יש הבדלים בין אחד להשני, בשיעור הצורך להרגשת התענוג. כלומר, יש אנשים שצריכים להרגשה מרובה, ויש אנשים שמסתפקין במועט. אבל הצד השווה שבהן, שכולם צריכים להרגיש תענוג בהווה. ואם הם לא יכולים להמציא להם תענוג בהווה, ממה שהיה להם בעבר, ואין הם יכולים לצייר לעצמם תענוג בעתיד, שיאיר בהווה, להם אין זכות קיום בעולם. וזה נמשך מטעם, שרצון הבורא במטרת הבריאה, היה רצונו להטיב לנבראיו.

לכן ניתן לנו כל יום לברך מאה ברכות, כמו שאמרו חז"ל (מנחות מ"ג) "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. וכמו כן האדם צריך לומר כל יום ד' קריאת שמע. קריאת שמע דקרבתות, וקריעת שמע דיוצר אור, וקריעת שמע דערבית, וקריעת שמע שעל המטה. וכמו כן להתפלל ג' פעמים ביום".

וזה מראה, שברוחניות צריכים להמשיך כל פעם אור מיוחד, השייך למעשה שהוא עושה. והטעם הוא, היות שהטוב ועונג, מה שהבורא חשב לתת להנבראים, אין הנבראים מוכשרים לקבל אותו בפעם אחת, מסיבת התיקון שהיה, הנקרא "צמצום". ובכדי שהנבראים יקבלו את הטוב ועונג בכלים דהשפעה, ולא בכלים דקבלה בע"מ לקבל, לכן לפי עבודת הנבראים, כן מתפשט השפע יתברך למטה להנבראים.

ובהאמור יוצא לנו, שהאדם מתחיל בעבודה, היות שמצד הטבע אין האדם מבין, שכדאי לעשות איזו תנועה, אם זה לא לתועלת עצמו. לכן אומר הרמב"ם, שצריכים להתחיל בקיום תו"מ על מנת לקבל שכר, מטעם הנ"ל, שאין אדם יכול להבין אחרת. אולם אח"כ מגלים לו להאדם, שהוא צריך לעשות את כל המעשים בעמ"נ להשפיע.

והיות שהגוף לא יכול להסכים על דרך זו, אז האדם מתחיל לשאול שאלות "מדוע אני לא יכול ללכת בדרך כל העולם, שכל היגיעה שלהם היא על מעשים, ועל הכוונה דלהשפיע אין להם שום עבודה. מה שאם כן כשאומרים לי, שאני צריך ללכת בדרך של בע"מ להשפיע, יש לי עבודה כפולה. כלומר, יש לי עבודה לקיים במעשה את התו"מ, וגם עבודה על הכוונה דלהשפיע. נמצא, שיש לי עבודה כפולה ממה שיש לכלל העולם. אם כן צועק הגוף שלו "מה אתה רוצה מהחיים שלי".

זאת אומרת, שהגוף שואל "מדוע מגיע לי עונש כזה, יותר משאר אנשים, כנ"ל, שיש לי עבודה מיותרת, שאין עבודה זו נוהגת בהכלל כולו. ומסיבה זו אומר הגוף, אני לא אתן לך לעבוד עבודה אפילו במעשה. אפילו שאין אתה יכול לכוון בע"מ להשפיע, מכל מקום אין לי שום התענינות בהם. לכן אני אתנגד להמעשים שלך, מטעם שאין אתה רוצה לעבוד לתועלת עצמך". נמצא לפי זה, שאם האדם רוצה ללכת בדרך האמת, יש לו להבחין בעבודתו ג' בחינות :

(א) עבודה לקיים תו"מ במעשה,

(ב) עבודה על הכוונה. היינו, שהוא לא רוצה שום תמורה עבור קיום תו"מ, אלא שעובד שלא עמ"נ לקבל פרס,

(ג) שבזמן שהאדם רוצה לעבוד, היינו לקיים תו"מ בלי שום תמורה, יש לו עבודה כפולה. על המעשה, כלומר שיש לו התנגדות גדולה על קיום תו"מ, אפילו על המעשה בעצמו, מטעם שהגוף מתנגד לקיים תו"מ בלי שום שכר. נמצא, אפילו הגם שעוד לא יכול לכוון בעת העבודה, שיהיה בע"מ להשפיע, מטעם שהגוף מתנגד לכוונות כאלו, גם יש התנגדות גם על המעשה בעצמו אפילו בלי כוונה. היות שהגוף שואל "מה אתה עושה. הלא אתה אומר, שאין אתה רוצה שום תשלום עבור העבודה שלך בקיום תו"מ". נמצא, שלא דוקא שיש לו עבודה על הכוונה, שזה אינו נוהג בעבודת הכלל. אלא שיש לו עבודה כפולה בבחינת המעשה גם כן, שיותר קשה לקיים תו"מ בבחינת המעשה.

מה שאם כן אלו שעובדים בבחינת הכלל, אין הגוף שלהם כל כך מתנגד לעבודת המעשה, היות

ששם אין הגוף יכול לשאול "מה העבודה הזאת לכם", הלא יש לו תשובות על המקום, שאומר לו, שהוא מאמין בשכר ועונש, ממילא הוא לא עובד בחנם, אלא הוא יקבל תמורה עבור היגיעה שלו.

מה שאם כן באלו אנשים שרוצים לעבוד בדרך האמת, היינו בע"מ להשפיע, הגם שלגביהם גם כן נוהג ענין שכר ועונש. כלומר, שגם שמאמינים בשכר ועונש, כמו אלו שעובדים בבחינת הכלל. אולם השכר ועונש שלהם אינם דומים זה לזה. כי השכר ועונש של הכלל הוא בבחינת תועלת עצמם. היינו, שהם מאמינים, אם יקיימו תו"מ, הם יקבלו שכר לתועלת עצמם. ואם חס ושלום לא, הם יקבלו עונש, וגם יפסידו את השכר תמורת עבודתם.

מה שאם כן אלו אנשים, שעובדים בבחינת הפרט, השכר שלהם הוא, שה' יתן להם הזכות לעבוד רק לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמם. שכל התענוג שלהם יהיה בזה, שיכולים לעשות נחת רוח להבורא. והעונש הוא, אם הם נשארים במצב תחת שליטת הרצון לקבל לעצמו, שזה הוא כל העונש שלהם.

והם מאמינים בזה שאמרו חז"ל, שאמר הקב"ה "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". כלומר, שהם לומדים, כדי לקבל את השכר, שהוא, שיצא מתחת שליטת היצה"ר, שהוא הרצון לקבל אך לעצמו, ותהיה ביכולתם לעבוד אך ורק לתועלת ה'. ובטח על הכוונה זו, צריך הגוף, שהוא הרצון לקבל לתועלת עצמו, בודאי להתנגד לתת לו כוחות לאדם, שיהיה בידו לבערו מן העולם.

וזה כמו שאמרו חז"ל, אצל דוד המלך, על פסוק "ולבי חלל בקרבי". שאמרו חז"ל, שדוד הרגו ליצה"ר בתענית. וממילא אפילו על המעשה, אפילו שעדיין אין האדם יכול לכוון בע"מ להשפיע, תיכף מתנגד הגוף, ולא נותן לו לעשות שום תנועה. כי הגוף יודע, שהוא רוצה להשתמש עם המעשים שלו, בכדי להרגו אותו, כנ"ל אצל דוד המלך.

נמצא, שגם המעשים בלי כוונה, כבר יש לו התנגדות גדולה מצד הגוף. ואין שום עצה, אלא בכל מעשה שהוא רוצה לעשות, הוא צריך לעזרת הבורא. היינו, שכל דבר קטן, שהאדם שהולך בדרך הפרט, מוכרח לבקש מה', שיעזור לו לעשות מעשים. אולם זה שהאדם צריך לבקש מה', שעל כל עשיה ועשיה שהוא רוצה לעשות, מטעם שקשה לו, צריכים לדעת, שזהו תיקון גדול, שהאדם מרויח מזה, שיש לו תמיד צורך להתפלל לה'.

היינו, שיש לו להאדם על מה להתפלל, אחרת יכול להיות, שאין אדם נצרך להבורא, שיעזור לו. לכן האדם מרויח, בזה שיש לו תמיד קשר עם הבורא, בזה שהוא נצרך אליו. אחרת האדם יכול לעשות מעשים הכי טובים, אבל המעשים לא מחייבים אותו, שיזכור את הבורא בעת עשיית המעשה, הגם שהולך לעשות מעשים טובים. וזה יכול להיות מחמת "מצות אנשים מלומדה". וגם יכול להיות, אפילו שלא זוכר מי צוה אותו לעשות כך, אלא הוא עושה זאת מטעם הרגילות.

מה שאם כן כשקשה לו לעשות את המעשים, אז הוא מוכרח לבקש מה', שיתן לו עזרה. נמצא, שבעת המעשה הוא זוכר את הבורא, היות שהוא מבקש ממנו עזרה על המעשה. וזהו רווח גדול, שהאדם צריך לתת תשומת לב על זה, שיש לו מה שמזכיר אותו, שיש בורא עולם, וצריכים לעבוד אותו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהי דרך שתחילתה קוצים וסופו מישור, בעבודה. הענין, כי בעבודת ה' יש ב' דרכים:

א) לתועלת עצמו,

הדרך של תועלת עצמו נקראת "תחילתה מישור", היות שאין הגוף מתנגד לזה כל כך. היות שהגוף מאמין בשכר ועונש, לכן הוא מסכים לעבוד, הגם שהוא מתייגע עצמו בעבודה זו, מכל מקום, כשהוא מסתכל על השכר, אז העבודה שלו נקראת "תחילתה מישור".

היינו שהגוף מבין, שזוהי דרך המתקבל על הדעת, מטעם שזהו לתועלת עצמו.

אבל "סופו קוצים". היינו שבסופו של דבר הוא רואה, שאין בידו להרגיש את השגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב, כמו שכתוב (הקדמת ספר הזהר דף קל"ח) "וכל עוד שהמקבלים לא באו לידי השלמה, שיוכלו לקבל שלמות הטבתו, שחשב עלינו במחשבת הבריאה, מוכרחה ההנהגה להיות בדרך טוב ורע, ושכר ועונש. כי כלי קבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית. כי כיון שאנו משתמשים בכלי הקבלה בהיפך ממה שנבראו, הרי אנו מרגישים בהכרח בפעולות שבהנהגה, שהם בחינת רע בעדנו".

נמצא לפי זה "בסופה קוצים" פירושו של "קוצים", שגורמת הדרך הזו מכאובים. היינו שהאדם, אחר כל עבודתו שהשקיע בתו"מ, אין הוא מרגיש את השגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב.

וזה גורם לו ענין שכר ועונש בעבודתו. כלומר זה שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ורע, מזה נמשך שכר ועונש, כמו שכתוב שם בהסולם "ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו, ונעלם ממנו הפועל יתברך, שהוא העונש היותר גדול שבעולם. הרי שהרגשת טוב ורע בהשגחתו, מסבבת עמה הרגשת שכר ועונש. כי מתאמץ שלא להתפרד מאמונתו יתברך, שטועם רע בהשגחה, יש לו שכר. ואם חס ושלום לא יעלה לו להתאמץ, יש לו עונש, כי נפרד מאמונתו יתברך".

ובהאמור נבין מה ששאלנו "מהי דרך שתחילתה מישור וסופה קוצים בעבודה".

יהיה הפירוש, שהדרך, שהכלל עובדים, היינו בכדי לקבל שכר, "תחילתה מישור", שפירוש, שאין הגוף מתנגד לדרך הזה, מטעם שאומרים לו "אתה צריך להאמין בשכר ועונש בתועלת עצמו".

כלומר, אם יקיים תו"מ, התועלת עצמו ירויח, ואם חס ושלום לא יקיים, התועלת עצמו יפסיד. זה האדם יכול להבין. כי מצד הטבע נטבע בהאדם הכלי הזה, הנקרא "רצון לקבל לעצמו".

אבל "בסופה קוצים". היינו שבסופה הוא לא מגיע להשלימות, שיזכה לראות, איך שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב, אלא שמונח תחת שליטת השגחה של טוב ורע. נמצא, שאף על פי ש"הוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים כולם", מכל מקום זה נסתר ממרגישי טוב ורע. כי בשעת הרע ניתן כח לס"א להעלים השגחתו ואמונתו, כנ"ל בהסולם. נמצא, שהם בבחינת "וימותו בלא חכמה". וזה נקרא "בסופה קוצים".

ו"הדרך שתחילתה קוצים ובסופו מישור" יהיה הפירוש, כי אלו אנשים שרוצים ללכת בדרך האמת, היינו להגיע לדרגת להשפיע נחת רוח ליוצרו, תחילתה קוצים הוא כנ"ל, כי בזמן שהאדם רוצה לעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, אז כל עשיה ועשיה שהוא עושה, הגוף מתנגד. והוא צריך בכל פעם התגברות מחדש. וכל התגברות, שהגוף מתנגד, דוקר אותו ומצער כקוצים.

נמצא, שהדרך שהוא הולך, הוא כמו שהולך על קוצים. וכל פעם הוא רוצה לברוח מהמערכה. אבל "מי שהוא חכם שומע לו". פירוש, מי שיש לו אמונת חכמים, הוא שומע לו. "והיה מהלך בה

ומתייגע קמעא, הלך בשלום ובא בשלום". היינו כמו שכתוב "כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". היות שאח"כ, כשזוכה לכלים דהשפעה, אז הולך בדרך מישור.

היינו כמו שכתוב "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו". היות שאז הוא זוכה להטוב והעונג, שיש במחשבת הבריאה, שהוא להטיב לנבראיו. וכשזוכים לכלים דהשפעה, כמו שכתוב שם בהסולם "ואז תתגלה השגחתו הפרטית בעולם כולו, דהיינו שכולם יראו, כי עתה שכבר נהפכו הרע והעונש לטובות ולזכיות, תינתן האפשרות להשיג פועלם, כי כבר מתאימים למעשה ידיו יתברך, כי עתה ישבחו ויברכו אותו". וזה שכתוב "ובחרת בחיים אתה וזרעך".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו שופטים ושוטרים, בעבודה

מאמר ל"ח, תשמ"ט

כתוב "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך". ויש להבין, מהו בעבודה "שופטים" ומהו "שוטרים". וכמו כן יש להבין, מהו "בכל שעריך", בעבודה. וגם יש להבין מה שכתוב "לא תיטע לך אשרה, כל עץ אצל מזבח". ודרשו חז"ל, "כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל". גם זה יש להבין, מהו בעבודה "דיין שאינו הגון", ומדוע האיסור כל כך חמור, שהוא כאילו "נוטע אשרה".

בגשמיות אנו רואים, שיש בית המשפט, שיש שם הסדר, שכל אחד ואחד טוען שהצדק אתו. והשופטים נותנים את פסק דין, ואומרים עם מי הצדק. אולם אפילו שהשופטים כבר אמרו עם מי הצדק, אבל זה הוא רק בכח. אנו יודעים את הצדק, אבל מי שיצא חייב בדינו, אינו רוצה לשמוע בקול הצדק של השופטים. אז הסדר הוא, שמוסרים את פסק דין להמשטרה, והשוטרים מוציאים את הפסק דין מכח אל הפועל. פירוש, השוטרים מתגברים על בעל דין, ומוציאים את המשפט בפועל בעל כורחו. אבל כל זמן שאין לו צו של הוצאה לפועל על ידי בית המשפט, האדם אומר, שהשופטים הם בסדר, אבל הוא אינו מסוגל לקיים את הפסק דין, אף על פי שאינו חולק על פסק דין.

והסדר הוא, כשהשוטרים באים להוציא לפועל את הפסק דין, אין מקום להתווכח עם השוטרים, כי השוטרים הם רק שליחים מבית המשפט. לכן אין מקום להתווכח עם השוטרים, שרק בבית המשפט שם מקום להתווכח, ולהגיד כל מה שעל לבו של אדם. ומי שכן רוצה להתווכח, השוטרים צוחקים ממנו, ואומרים, חבל על הדיבורים שלך, אנו מוכרחים לקיים את מה שהשופטים אמרו.

אותו דבר נוהג בעבודה. כשהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, אז מתחילה המלחמה בין יצר טוב ליצר הרע. וכל אחד טוען "כולו שלי" היינו, היצה"ר טוען, שכל הגוף שייך אליו, כלומר שהגוף צריך לעבוד רק לתועלת עצמו. והיצה"ר טוען, שכל הגוף צריך לעבוד רק לתועלת ה'. ומה עושים בזמן ששני בעלי דינים מריבים זה עם זה. הולכים להשופט, שהוא יתן את פסק דינו. ושהשופט יגיד למי שייך הגוף, היינו עבור מי הגוף צריך לעבוד.

אז הדיין הזה, שיש בלבו של אדם, והאדם רוצה לשמוע בקולו, שהוא צריך להגיד, למי שייך הגוף, השופט הזה צריך להיות דיין הגון. אבל מאיפוא אנו יודעים, אם הדיין הזה הוא דיין הגון. זה תלוי רק בגדלות השופט. כלומר, שאנו צריכים לראות, עד כמה שהשופט מבין בגדלות ובחשיבות העבודה. היינו, אם משמשים למלך גדול או למלך קטן.

פירוש, "דיין הגון" נקרא, אם הוא מבין, שהוא משער בעצמו, שהמלך, שאנו צריכים לעבוד בשבילו, הוא מלך גדול וחשוב, שכדאי לוותר על כל הנאות שאפשר להאדם להנות מתאוות בהמיות. והוא מבין, שכל כך חשובה הנאה לשמש המלך, יותר מכל תענוגי עוה"ז. וענין זה, שכדאי לוותר, זה יכול להיות רק אם הדיין יודע והשיג את גדלות ה'.

או אפשר להיות בצורה אחרת, היינו אם הוא מאמין באמונת חכמים, שהם אמרו לנו, שצריכים להאמין בגדלות ה' למעלה מהדעת. כלומר, אף על פי שעדיין בתוך הדעת, עדיין הוא עוד לא זכה לראות את גדלות ה', אלא להיפך, היינו שכל פעם שהאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים

למעלה מהדעת, הוא מתנגד. ומה האדם יכול לעשות אז, אם הגוף, היינו הדין שיש בלבו של אדם, אינו מתפעל מכל מה שהאדם אומר לו. והגם שהוא שומע, ולא אומר להאדם, שאינו מדבר להענין, אבל זה דומה כמו שכתוב "כפתן חרש שאינו שומע בקול מלחשים".

ראשית כל, הוא צריך לומר, זה שבא לידי החלטה, שהגוף לא רוצה לשמוע בקול הדיין והשופט, שכן כדאי לעבוד לתועלת ה', הוא דבר טבעי. היות שמצד הטבע, האדם נולד עם הרצון לקבל לעצמו. לכן, הגם שהשופט אמר, שכדאי לעבוד לתועלת ה', הוא פשוט לא מבין את זה. היינו, איך אפשר לעשות משהו שהאדם לא יחנה מזה. והשופט אומר לו, שהאדם צריך לבוא לידי דרגה, שכל דאגותיו יהיו שהבורא יחנה. והגם שהשופט מביא לו ראיות מהתורה, שכתוב, שאמרו "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו" ו"כל פעל ה' למענהו", אבל הגוף הוא בשלו, ואומר, אני רואה, שאני צריך לעשות דבר, שהוא נגד הדעת והשכל. לכן יש במצב הזה שני אופנים:

(א) שאין אני רוצה לשמוע בדברך, אפילו שהצדק אתך. לכן טוען הגוף, אני לא אקיים פקודתך.

(ב) שאומר לפעמים, נכון אני רוצה לשמוע בקולך, אבל אני לא יכול, היות שכל דבר שאני עושה לא לפי דרך הטבע, אני סובל יסורים, ואין באפשרותי לסבול יסורים כל כך גדולים, היות לעבוד לתועלת ה' זו היא בחינת מיתה ממש, ואיך אני יכול להמית את עצמי.

לכן מוטל על האדם לעשות מעשים על דרך הכפיה. פירוש, שהאדם צריך להאמין, במה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". פירוש, שהאדם צריך לומר לגופו, נכון מה שאתה אומר, שאין באפשרותך לעשות מעשים שהם נגד הטבע. אבל צריכים לדעת, שעיקר המעשים הם על הכוונה, שפירוש, שהכוונה צריכה להיות, שהמעשה, שהוא עושה, יהיה לתועלת ה'.

והגם שהגוף לא יכול להבין זה, כנ"ל מסיבה שהוא נגד הטבע, היינו נגד השכל ודעת. אלא שהוא עושה זה רק מכח אמונה ולא מטעם שכל. שמשום זה נקרא "מעשה". ובעת שהאדם רוצה לקיים תו"מ בבחינת המעשה ולא בבחינת הדעת, ואם האדם רוצה להגיע להאמת, הוא צריך לומר, בזמן שהוא רוצה להוציא לפועל, מה שהשופטים אמרו, שצריכים לעבוד לתועלת ה', שזה נקרא בחינת "שוטרים". ובשוטרים, אנו רואים, שאין מה להתווכח עמם, שאין שום ויכוחים עם השוטרים. כלומר, שהשוטרים אינם שומעים למה שמדברים אליהם.

כך ברוחניות. אין להאדם להתווכח עם הגוף, בזמן שהוא הולך למעלה מהדעת. והאדם צריך לומר להגוף, לא חשוב לנו אם אתה צודק או לא. שיכול להיות, שהגוף צודק מאה אחוז, אבל השוטרים הולכים לפי פקודת השופט. רק האדם צריך להתפלל לה', שיתן כח להשוטרים, שיוכלו להתגבר על הנאשם. וברוחניות יהיה הפירוש, שהאדם צריך להתפלל לה', שיתן כח ועוז לכח התגברות שלו, שיוכל להתגבר על הגוף, שיהיה בידו להוציא לפועל מה שהשופטים אמרו.

ובזה נבין מה ששאלנו, "שופטים ושוטרים" בעבודה מהו. וזה כנ"ל, שצריכים למנות שופטים, שיגידו למי שייך הגוף. כלומר, הגוף הזה כשעובד, מי ירויח מהעבודה שלו. אם הרווח יהיה לתועלת עצמו או לתועלת ה'. ואח"כ הוא צריך לכח התגברות, שיוציא לפועל את פסק דינם של השופטים. וכח התגברות נקרא "שוטרים". וזה צריך להיות "בכל שעריך".

ושאלנו, מהו "בכל שעריך". מהפשטות משמע, שבכל שער ושער צריכים לתת שופטים ושוטרים. ויש לפרש "שעריך", כמו שאומר הזה"ק על פסוק "נודע בשערים בעלה", שפירש "בשערים" היינו "כל חד וחד לפום מה דמשער בלביה". היינו, בכל שיעור ושיעור שהאדם משער בלביה את גדלות ורוממות ה', האדם צריך לתת שם "שופטים ושוטרים", בכדי שיוכל להוציא הכל מכח אל הפועל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש "לא תיטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח", שדרשו חז"ל "כל המעמיד דין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל". ושאלנו, מהו האיסור החמור כל כך, שהוא כאילו נוטע עבודה זרה בישראל. ובהנ"ל, היות שבעבודה כל אדם הוא עולם קטן, נמצא בזמן שיש ריב בין היצה"ר לבין היצה"ט, כל אחד טוען "כולו שלי". היינו שהגוף שייך לו. היצה"ר טוען, שהגוף צריך לעבוד לא לתועלת ה', אלא לתועלת עצמו, שלעבוד לתועלת ה' היא עבודה שזרה לנו. והיות שאנו צריכים לשמוע בקול היצה"ט, שהוא אומר, שהגוף צריך לעבוד לתועלת הבורא. לכן כשהאדם מעמיד דין שאינו הגון, כלומר שאינו יודע לומר, שצריכים לעבוד לתועלת ה', אלא אומר שצריכים לעבוד לתועלת הגוף, נמצא, שהוא נוטע עבודה זרה בישראל, היות שהדין אינו מבין, שצריכים לעבוד לתועלת הבורא, אלא מבין שצריכים לעבוד לתועלת הגוף, שהיא עבודה שזרה לנו.

לכן האיסור של "דין שאינו הגון" כל כך גדול. משום שהדין אומר לו לעבוד עבודה זרה, הנקראת "אשרה". לכן מוטל על האדם, אם הוא רוצה לדעת מה לעשות, ורוצה לסמוך על הדין שבאדם, שצריך מקודם לראות, אם הדין הזה יכול ליתן דין של אמת לאמיתו, כלומר שהוא אומר לו ללכת בדרך של אמת, היינו לעבוד לתועלת ה'.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (תנחומא ח') "כל הדין דין אמת לאמיתו, זוכה לחיי העוה"ב". משמע מכאן, שמי שרוצה לזכות לחיי עוה"ב, יש דרך קלה ביותר, ולא צריך לתת כל כך יגיעה בתורה ועבודה. אלא אם הוא ישתדל לדון דין אמת לאמיתו, הוא יזכה לעוה"ב. ולפי האמור, שבסדר העבודה נקרא "הדין", זה שנותן את פסק דין, למי שייך הגוף, אם הגוף צריך לעבוד לתועלת ה' או לתועלת עצמו.

נמצא, הדין הזה שהאדם מעמידו בתוך לבו, שהוא יתן את פסק דין, למי שייך הגוף, היינו לטובת מי הוא צריך לעבוד, אם לתועלת ה' או לתועלת עצמו ולא עבור ה', אם הוא דין שאינו הגון, היינו שלא יודע להעריך את גדלות ה', והוא משוחד עדיין עם הרצון לקבל לעצמו. והאדם אומר, אני אשמע, מה שהדין מכריע ואומר, לטובת מי האדם צריך לעבוד. נמצא, שהדין הזה הוא כאילו נוטע אשרה, היינו עבודה זרה.

זאת אומרת, הדין הזה, שאדם רוצה לשמוע בקולו, הוא אומר לו, שלא כדאי לעבוד עבור הקב"ה. נמצא, שאם הוא שומע בקול הדין הזה, הוא מוכרח לעבוד עבודה זרה, ולא לעבוד לשם ה'.

וזהו שאמרו חז"ל "המעמיד דין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה". ושאלנו, מהו החומרה שבדבר, אם הדין אינו הגון, כאילו עובד עבודה זרה. הרמז הוא, בבחינת עבודה הוא ממש עבודה זרה, משום שאומר לו, שלא צריכים לעבוד עבור הקב"ה. וזה שאומר "כאילו נוטע אשרה בישראל", היות שכל אדם צריך להיות בחינת "ישראל", כידוע שהוא בחינת ישר-אל, כלומר "שכל מעשיך יהיו לשם שמים". והדין שאינו הגון אומר, שיותר כדאי לעבוד לתועלת עצמו, וזה נקרא "עבודה זרה".

ובזה נבין מה ששאלנו על מה שאמרו חז"ל "כל הדין דין אמת לאמיתו, זוכה לחיי עוה"ב". אם כן למה לנו לעבוד כל כך ולתת יגיעה, בכדי שנזכה לחיי עוה"ב. הלא יש עצה יותר קלה, היינו שישתדל לדון דין אמת לאמיתו וע"י זה יזכה לחיי עוה"ב.

ועל דרך העבודה הפירוש יהיה כנ"ל, שיש ענין של "אמת" ויש ענין "אמת לאמיתו".

אמת נקרא, שהדין שבלבו אומר לו, שצריכים לקיים תו"מ, אולם, בע"מ לקבל שכר. כלומר, שהתו"מ מה שהוא עושה, יהיה בשכר ועונש של תועלת עצמו. נמצא, מצד אחד נקרא זה "אמת", כמו

שאומר הרמב"ם וזה לשונו "ולפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שיתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה, מעט מעט" (רמב"ם, הלכות תשובה, פרק י').

וזה נקרא ש"הדיין נותן דין של אמת".

"ואמת לאמיתו" יהיה הפירוש, שהדיין אומר לו, שצריכים לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. זה נקרא "אמת לאמיתו", היינו המעשה הוא אמת וגם הכוונה היא אמת. וזה נקרא "אמת לאמיתו".

אבל יש לפרש מהו הרמז "אמת לאמיתו", שמשמע שהאמת הוא, שזה אמת, שכולם יודו שזהו אמת, ולא סתם שהוא אומר, שזה הוא אמת. זה יכולים להבין על דרך שכתוב בתע"ס (חלק י"ג, דף א' תי"ט) כי שם הוא מפרש את תיקון הז' של שלש עשרה מידות, שהם:

(א א-ל, ב רחום, ג חנון, ד ארך, ה אפים, ו רב חסד, ז) ואמת.

ומפרש מהו "ואמת". וזה לשונו "ולפיכך נקרא אצלו זה התיקון בשם "ואמת", כי בהתגלות ב' תפוחים קדישין למטה, הנה אז מתגלה אמיתיות השגחתו יתברך לתחתונים. לכן נקרא גילוי השגחתו בשם "ואמת", כי הוא אמיתיות הרצון שלו יתברך. אשר כל מיני הסתרות הנמצאים בעולמות, באים רק לגלות אמיתיות הזו שבהשגחתו, שהוא להטיב לנבראיו, כנודע. ולפיכך תיקון הזה בז"א נקרא "ואמת".

ובהאמור נבין, שזהו הפירוש "כל הדין דין אמת לאמיתו, זוכה לחיי העוה"ב", היינו שאז כל האומות העולם שבגופו רואים את האמת, היינו שזוכים להטוב והעונג שישנו ברצון ה', שהוא רצונו להטיב לנבראיו. וזה נקרא "אמת לאמיתו".

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, לא דברה תורה אלא נגד יצה"ר, בעבודה

מאמר ל"ט, תשמ"ט

הנה על הפסוק "כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלקיך בידך, וראית בשביה אשת יפת תאר, ולקחת לך לאשה" פירוש רש"י "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור", עד כאן לשונו.

ויש להבין זה, הלא היה יותר טוב אם הקב"ה לא היה נותן כח ליצה"ר, שיסית אותו לדבר עבירה, וממילא לא היה צריך להתירה, מטעם שלא ישאנה באיסור. וגם יש להבין על דרך העבודה, מה שפירש רש"י על מה שכתוב "כי תצא למלחמה", "במלחמת הרשות הכתוב מדבר". מהי בעבודה "מלחמת הרשות".

וכמו כן יש להבין, מה שאמרו חז"ל (קידושין ל') "בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין". משמע, כאילו בשביל מה בראתי תורה, בשביל היצה"ר. כלומר, אם לא היה יצה"ר, לא היו צריכים להתורה. גם כאן יש לשאול, הלא היתה לו עצה אחרת, היינו שלא לברוא יצה"ר, וממילא לא היה צורך לתורה. וידוע, שרק בזכות התורה יש קיום העולם, כדרך שאמרו חז"ל "אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמתיי". וכאן משמע, שמטעם יצה"ר ברא את התורה. ויש להבין זה על דרך העבודה.

וצריכים לדעת, מי הוא היצה"ר שבשבילו היה צריך לברוא תורה, כמו שכתוב "בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין". וגם יש להבין, מדוע תורה נקראת "תבלין". כי אנו רואים, כשמבשלים איזה תבשיל עבור סעודה, ובכדי שהתבשיל יהיה בו טעם, נותנים בהתבשיל תבלין. זאת אומרת, עיקר הוא התבשיל, והתבלין הוא רק בחינת הוספה, שהוא נותן טעם. ולפי כשאומרים, שהתורה היא רק בחינת תבלין, נמצא, העיקר הוא היצר הרע, והתורה היא רק נותנת טעם ביצה"ר. איך אפשר להבין זה. הלא עיקר היא התורה, כמו שכתוב "כי הם חיינו ואורך ימינו".

וכפי מה שמבואר בהקדמה לתע"ס, מובן לנו, שיצר הרע הוא רק ענין הרצון לקבל הנאה ותענוג, שהוא נקרא "יצר הרע". וזה נקרא "עיקר הבריאה". היינו, מה שיש לנו לומר, שנעשה דבר חדש בעולם, מה שלא היה לפני שבראה, הוא רק על הרצון לקבל הנאה. הרצון הזה, שהוא משתוקק לקבל הנאה ותענוג, זה לא היה לפני בריאת העולם. מטעם שאצל הבורא יתברך לא שייך חסרון ורצון, שהוא צריך לקבל.

ואומר שם, בשביל מה ברא את הרצון הזה. הוא בשביל מטרת הבריאה. היות שסיבת בריאת העולם היתה מטעם שרצונו להטיב. ואנו רואים בהטבע שלנו, מה שהבורא ברא, אין שום הנאה ותענוג אלא מדבר שהגוף משתוקק אחריו. ויותר מזה, ששיעור הנאה ותענוג תלוי לפי מידת ההשתוקקות. לכן ברא בנו רצון לקבל הנאה ותענוג. וזהו עיקר הבריאה. כלומר, שאם לא היה הרצון לקבל הזה בעולם, לא היתה שום מציאות, שיהיה מי שיקבל את הטוב ועונג, מה שהוא רוצה לתת להנבראים.

ובהאמור יוצא, שעיקר הבריאה הוא הרצון לקבל הנאה ותענוג, ובלעדו אין מה לדבר מענין בריאה. אולם יש להבין, מדוע הרצון לקבל נקרא "יצר הרע". ואם באמת הוא רע, למה בראה.

אלא הענין הוא, היות שהיה ברצון הבורא יתברך, שבעת שיקבלו את הטוב ועונג, שלא ירגישו בעת קבלת התענוג אי נעימות, וזהו גם כן מצד הטבע, שהבורא ברא, שכל ענף רוצה להדמות לשורשו. והיות שהשורש שלנו, היינו הבורא, הוא המשפיע, והנבראים שצריכים לקבל ממנו, הם הפוכים מהבורא, ירגישו בזה בחינת בושה. לכן נעשה צמצום והסתר, שאין הטוב ועונג מאיר לכלים דרצון לקבל לעצמו. אלא רק במקום שהם רוצים לקבל את הטוב והעונג, מטעם שהבורא רוצה לתת, שזו היתה מטרת הבריאה, שרצונו להטיב לנבראיו, והנברא רוצה לקיים מצות המלך, לכן הוא מקבל.

וזהו תיקון, המכונה "מקבל בע"מ להשפיע". ומטעם זה נעשו ב' מערכות: מערכות דקדושה ומערכות דטומאה והקליפות. כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (דף ה') וזה לשונו "והטביע את הרצון להשפיע במערכת אבי"ע דקדושה, והסיר מהם הרצון לקבל לעצמו, ונתן אותו במערכת העולמות אבי"ע דטומאה, ונמצאו בגללו נפרדים מהבורא יתברך, ומכל העולמות דקדושה".

נמצא, שהרצון לקבל הזה, הוא נקרא "יצר הרע", מטעם שהוא הגורם כל הרע בעולם. כלומר שבגללו אין הנבראים יכולים לקבל טוב ועונג, ובגללו הם נשארים בלי חיות דקדושה. מטעם שאין האור והשפע יכול להאיר, למקום שנעשה איסור להשתמש עמו. וזה גרם לנו, בסיבת השתלשלות העולמות, שמהרצון לקבל הזה יצאו הקליפות בהעולם. והם שולטים על האדם, שאין לו שום אפשרות לצאת משליטתו, אלא בסגולה תו"מ, ששם יש מאור התורה, ו"המאור שבה מחזירו למוטב". היינו שיצא לחרות מתחת שליטת הרצון לקבל לעצמו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, למה שפירוש רש"י על פסוק "ולקחת לך לאשה", שמביא דרשת חז"ל (קידושין כ"א) "לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר. מוטב שיאכל בשר תמותות שחוטות, ואל יאכל בשר תמותות נבלות". שיש ששואלים, למה הקב"ה נתן כח ליצה"ר להסיתו לעבירה. והלא היה יותר טוב, אם ה' לא היה נותן כח להמסית, ולא היה צורך להתיר לו איסור, שדרשו חז"ל על זה "לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר".

התשובה היא, כי בדרך עבודה, "יצה"ר" נקרא רצון לקבל לעצמו. וכנ"ל, ובלי הרצון לקבל לא היה בכלל ענין של בריאה. והרצון לקבל, בכל מקום שהוא רואה איזה תענוג, הוא רוצה למלאות חסרונו, שע"י זה שהוא רוצה למלאות חסרונו, יש מקום להנות מהדבר שמשתוקק אליו. והיות שהקב"ה ברא הטבע הזו, הוא לא מקבל שינויים. אלא שיש מקום תיקונים, שהוא לא לבטל אותם, אלא להוסיף עליהם דבר, שע"י זה הדבר מתתקן. אבל לא נעשה שינוי בטבע, היות שהבורא ברא את הטבע, והיות שהרצון לקבל הוא דבר שהבורא ברא אותה, אין כח בידי האדם לבטל אותה.

והתיקון הכללי הוא הכוונה "בע"מ להשפיע", שזה נקרא "מיתוק הדינים". כלומר, הדין שנעשה, שאסור להשתמש עם הרצון לקבל ולהנות לתועלת עצמו, מטעם כי ע"י זה באים לידי שינוי צורה מהבורא. אולם כשהוא מקבל מטעם שהבורא רוצה שיקבל, ומבחינתו עצמו יותר נוח לו שלא יקבל, ע"י זה נמתק הדין של איסור הקבלה.

אולם יש לדעת, הבחינה הזו שיהיה מקבל בע"מ להשפיע, זה הוא תיקון אמיתי. כלומר, שמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, אי אפשר להתקיים אלא בדרך הזה, היינו שהוא כן משתמש עם הרצון לקבל הנאה, ומכל מקום הוא נשאר בדביקות, שהוא השתוות הצורה. זאת אומרת, אם הוא מקבל ואין לו הנאה, הקבלה הזו לא נקראת "להטיב", כי אין מדברים על מה שהוא מקבל, אלא ממה שהוא נהנה. כלומר, שהעליון רוצה שהתחתון ינהנה, ואם אין להאדם הנאה, אם כן לא קבל שום דבר מהעליון. וזה נקרא "המתקת הדינים".

וזה הוא עיקר השלימות. אלא שיש דברים, שמצד שורשים עליונים, שיכולים לברר אותם, שיהיו

בע"מ להשפיע, ויש דברים שאסור להשתמש בהם, אפילו בע"מ להשפיע. כלומר, שאין האדם יכול לומר, שהוא רוצה לעשות דבר איסור ויכוון בע"מ להשפיע. כי אם הדבר אסור, זהו מטעם, שמבחינת ענף ושורש ויש דברים שהתורה אסרה, ויש דברים שהתורה התירה.

ואנו רואים, שבאופן כללי יש להבחין בהתורה ג' בחינות:

(א) דבר מצוה,

(ב) דבר רשות,

(ג) דבר איסור.

בדבר מצוה ועבירה צריכים להיות זהירים, אפילו בבחינת מעשה בלי כוונה, שיש ענין של מצוה במעשה, אפילו שאין לו כוונה. וכמו כן בדבר איסור, יש עבירה בבחינת המעשה, אפילו בלי שום כוונה. ועיקר העבודה בבחינת הכוונה היא בדבר הרשות. כלומר, שאין מצוה בעשייתה, ואין עבירה, אם לא יעשה את הדבר. ואז כשהוא עושה את הדבר הרשות, היינו כשמכוון בעשיית דבר הרשות לשם שמים, דבר הרשות נכנס לקדושה.

וזה נקרא אז "מצוה". היינו שיוצא מבחינת הרשות ונכנס בתור מצוה. ודווקא כאן הוא עיקר מלחמת היצר, היות שהגוף אומר לו, הלא אין זה שום איסור, ומדוע אתה מונע את עצמך מלעשות את הדבר. וכשהאדם צריך לתת לו תשובה, האדם יכול לומר לו, אני צריך לעשות מצוה, לכן כשאני עושה מצוה, עשיתי משהו, כשאני לא עושה עבירה, גם כן יש לי מצוה, כמו שאמרו חז"ל "ישב ולא עבר עבירה, כאילו עשה מצוה".

אבל כשאתה אומר לי לעשות דבר רשות, אפילו שאני לא יכול לכוון לשם שמים, אם כן אין זו מצוה. אם כן לא עשיתי שום דבר. ואני לא רוצה להיות פועל בטל, היינו שאני עושה מעשה, והמעשה הזה הוא לבטלה. נמצא, במעשה המצות ועבירות, המעשה הוא חובה, מה שאם כן בדבר הרשות, שאין על המעשה הזה שום ציווי, אז דווקא הכוונה עושה אותה למציאות, שהיא נכנסת לקדושה.

ובהאמור יש לפרש, מה שפירש רש"י על הפסוק "כי תצא למלחמה", במלחמת הרשות הכתוב מדבר. ובדרך עבודה יש לפרש, דבר הרשות, שצריכים לכוון בע"מ להשפיע, שם היא עיקר עבודת היצר. היות שאין איסור על המעשה, לכן היצר רואה, שאדם רוצה לבערו מן העולם. כלומר, כי בענין מצות ועבירות, שהאדם עושה בבחינת המעשה, אין היצר מתנגד כל כך, משום שהאדם לא אומר, שרוצה לעבוד רק לתועלת ה'. מה שאם כן כשמתחיל לעבוד על הכוונה בע"מ להשפיע, ולא לתועלת הגוף, אז מתחילה העבודה האמיתית עם היצר הרע.

כי היות, כי ענין תורה ומצות נתנו לצרף את ישראל. כמו שכתוב (ספר "מתן תורה" דף כ"ז) וזה לשונו "ואלה הם דברי חז"ל בשאלתם, וכי מה אכפת ליה להקב"ה, למי ששוחט מן הצואר, או מי ששוחט מן העורף. הרי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. והצירוף הזה פירושו הזדככות הגוף העכור, שזוהי התכלית היוצאת מקיום התורה והמצות כולן".

נמצא לפי זה, כי רק בזמן שמדברים עם הגוף בקשר להכוונה דלשם שמים, שרוצים לבטל את התועלת עצמו, אז היא המחלוקת האמיתית עם הגוף. וזה ניכר דוקא בעת שיש מלחמת היצר בדבר הרשות, שאז אין המלחמה על המעשה, משום שעל המעשה אין שום איסור. והמלחמה יכולה להיות רק על הכוונה, שהאדם רוצה, שתהיה רק לתועלת ה' ולא לתועלת הגוף, שהוא רוצה להרוג את הגוף.

על דרך שאמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מדוע התירה התורה את אשת יפת תואר, מטעם לא דברה תורה אלא נגד יצה"ר. הלא היתה לו להקב"ה עצה יותר קלה, שלא היה נצרך להתיר את אשת יפת תואר. היינו שלא יתן כח ביצה"ר להסיתו, ולא היה צריך לשנות להתיר דבר האסור.

ומהו התירוץ. לא דברה תורה, אלא כנגד יצה"ר. ובפשטות קשה מאוד להבין את הענין של ההיתר של יפת תואר. כמו שיש שמקשים, מדוע התורה לא התיר בשאר איסורים, כשיש לו תאוה גדולה להאיסור. ובאמת על זה יש לתרץ, שאין לנו מושג בענין תו"מ, שזה לא ניתן לפי שכל האדם, אלא שזהו ענין רוחני, מה שה' גזר, כמו שאמרו חז"ל (ספרא, רש"י, קדושים) "אל יאמר אדם, אי אפשי בבשר חזיר, אבל אפשי, ומה אעשה, ואבי שבשמים גזר עלי כד". היינו שכל התורה ומצות, הכל הוא גזרותיו של הקב"ה, ואין שכל האדם מגעת שם, וממילא אין לשאול, מדוע התורה התירה יפת תואר. (עיין באור חיים, כי תצא).

ויש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין". משמע מכאן, שעיקר הוא היצה"ר. והתורה אינו עיקר, אלא כמו דבר הוספה על התבשיל. ולפי מה שמבואר בהקדמה לתע"ס, עיקר הבריאה היא הרצון לקבל הנאה ותענוג. והסיבה שברא הקב"ה את הרצון לקבל, היא מסיבת שרצונו להטיב לנבראיו. אלא מטעם שינוי צורה, שיש בין המשפיע להמקבל, ניתן לנו לתקן אותו בע"מ להשפיע, שע"י זה יתוקן השינוי צורה שיש ברצון לקבל.

נמצא לפי זה, שהעיקר המקבל הנאה הוא הרצון לקבל. אלא אם הוא מקבל לתועלת עצמו, זה נקרא "יצר הרע", מטעם ששינוי הצורה שבו גורם לו פירוד מה'. ובכלים דפרודא אין הטוב ועונג מגיע שם, מסיבת תיקון הצמצום. לכן בכדי שלהרצון לקבל תהיה יכולת לקבל את הטוב ועונג, צריכים לתת ליצה"ר בחינת תבלין, שע"י התבלין יהיה טעם בהרצון לקבל. היינו, שיהיה בהרצון לקבל טוב ועונג.

מה שאם כן לא יתן לו התבלין, שהוא הרצון להשפיע, אז אין שום טעם בהרצון לקבל, מטעם שאין לו שום דבר, כי אין הטוב ועונג מגיע שם. אולם יש כאן להבחין ד' הבחנות:

(א) הכלי, המקבל את התענוג.

(ב) שהתענוג, שהכלי מקבל, יהיה בו טעם של נעימות. היינו שלא תהיה בו בחינת בושה, אלא שירגישו טעם טוב.

(ג) שטעם הטוב הוא הרצון להשפיע. שזה נקרא, שהרצון להשפיע מתבל את התבשיל, שיהיה בו טעם.

(ד) הטעם הזה, הנקרא "רצון להשפיע", יכולים לקבל דוקא ע"י תורה, כמו שכתוב "בראתי יצה"ר, בראתי לו תורה תבלין", שפירושו, שהתורה, היינו המאור שבה, נותן את הרצון להשפיע, שהרצון להשפיע נותן טעם שמוציא מהתבשיל את הבושה, שהבושה מקלקלת את כל הטעם מה שיש להשיג מהתבשיל, שבגלל זה אין הנותן יכול לתת משהו מן התענוגים האמיתיים, משום כשיבוא לכלים דתחתון יתקלקל הכל, שזהו כל ענין עבודה שלנו, להשיג כלים המתאימים להשפע.

ובהאמור יש לפרש "לא דברה תורה, אלא כנגד יצה"ר". וכל מה שאסור ומותר, הכל הוא לפי מה שהקב"ה גזר. היינו שיש דברים, שיכולים לתקן ולהכניס להקדושה גם לפני גמר התיקון, שבגלל זה ניתן לנו תרי"ג מצות. וזהו הטעם, שהתורה התירה את יפת תואר ע"י התיקונים, שמובא בהתורה.

וזהו למעלה משכלינו, שנשיג מה שהבורא התיר ומה שהבורא אסר. לכן אין לנו שום מושג, שנוכל לשאול, מדוע התירה התורה. היות שכל ענין התו"מ הוא "לצרף בהם את ישראל". לכן מה שהתורה התירה יפת תואר ע"י התיקונים, זהו גם כן על הכוונה של צירוף הבריות.

רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל

מהו, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בעבודה

מאמר מ', תשמ"ט

על הפסוק "היום הזה ה' אלקיך מצווך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, ושמרת לעשות אותם, בכל לבבך ובכל נפשך". דרשו חז"ל (רש"י, תבוא, שלישית, ביתרו י"ג, י') "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. כאילו קבלתים היום מהר סיני. כאילו בו ביום נצטווית עליהם".

ויש להבין, מה מוסיף לנו זה "כאלו היום נצטווית". ולמה לא מספיק בפשטות, כמו שהיה בהר סיני קבלו אז התורה, אלא אנו צריכים לקבל על עצמנו "כאלו היום נצטווית עליהם". מה מוסיף לנו זה בעבודה.

הנה בשער הכוונות (חלק ב' דף ט"ו) אומר וזה לשונו "ענין הקריאת שמע והתפלה, שמתפללין בכל יום תמיד ג' פעמים, ערב ובקר וצהריים, בחול, ובשבת, ויום טוב. דע לך, כי יש הפרש ושינוי גדול בין התפלות של חול, אל תפלת השבת, וראש חודש, ואל תפלת היו"ט, ואל חול המועד. ולא עוד, אלא אפילו ביו"ט עצמם, אין תפלת חג הפסח שווה לתפלת חג השבועות. ולא עוד, אלא שבימי החול עצמם יש שינוי גדול בין תפלת יום זה לתפלת יום של אחריו. ואין לך שום תפלה, מיום שנברא העולם עד סוף העולם, שתדמה לחברתה. ואין אדם דומה לחבירו, ויתקן זה מה שלא תתקן זה. לפי שתכלית מצות התפלה היא לברר הבירורין של ז' מלכי אדום, שמתו. ובכל יום ויום, ובכל תפלה ותפלה מתבררים בירורי נצוצות חדשות".

ובכדי להבין את ענין השבירה שהיתה בז' מלכי אדום, שאנו צריכים לבררם ע"י תורה, ומצות, ותפלה, אנו צריכים לזכור את ב' דברים, הידועים לנו:

(א) מטרת הבריאה,

(ב) תיקון הבריאה,

שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. ותיקון הבריאה הוא, שבעת שיקבלו את הטוב ועונג, שלא ירגישו את ענין הבושה מחמת שינוי צורה, שיש בין המקבל להמשפיע. והעצה היא, שנעשה תיקון, ש"על מנת לקבל לעצמו" כבר אין האור מאיר. לכן בזמן שהאדם נמצא משוקע בכלים דקבלה עצמית, שורה עליו בחינת העלם והסתת, ואינו מסוגל להרגיש את החשיבות של הקדושה, היות שקדושה שורה דווקא במקום שרוצה להשפיע נחת רוח ליוצרו.

אולם מטרת זה, כלומר, שכל זמן שהוא עדיין לא זכה לכלים דהשפעה, שרק בכלים האלו שורה אור העליון, אז האדם מוכרח לקבל הכל באמונה. היינו להאמין בה', שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. ולהאמין בגדלות ה', "בגין דאיהו רב ושליט". ולהאמין שזו זכיה גדולה, בזה שמשמשים למלך גדול, וענין זה, להגיד שזו זכיה גדולה, אין הפירוש להגיד בפה, אלא האדם צריך להרגיש הנאה גדולה, בזה שהוא משמש את מלך גדול. כלומר, מתי האדם יכול לומר, שהוא משמש מלך גדול, זהו בזמן שיש לו הנאה גדולה. ואם עדיין לא מרגיש הנאה, מזה שהוא משמש את המלך, זה סימן, שהוא עוד לא בא לידי מדרגה, שיאמין, שהוא משמש מלך גדול.

ואנו צריכים להאמין למה שכתוב "ומלכותו בכל משלה". שאמר אאמו"ר זצ"ל, שאין שום כח אחר בעולם, אלא שהוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים. והקדושה מחיה את הקליפות. שאין להקליפות שום חיות, אלא מה שהקדושה נותנת להם. וזהו מה שכתוב "ואתה מחיה את כולם". והפירוש "ומלכותו בכל משלה" הוא, שמלכות דאצילות נותנת חיים להם, אחרת לא היו יכולים להתקיים.

ולפי זה יוצא, מה שאנו לומדים, זה שהבורא ברא את הרצון לקבל, שיקבל תענוג, הוא מוכרח לקבל תענוג והנאה, אחרת אין לו זכות קיום בעולם. כלומר, הגם שנעשה צמצום והסתר על הרצון לקבל לעצמו, שאין הטוב ועונג מגיע לשם, אבל בכדי שיתקיים הרצון הזה, שאם יתבטל, לא יהיה מה לתקן, לכן, בכדי שיתקיים, הוא מקבל חיות מועטת, שלא יתבטל. וזו החיות שהם מקבלים, באה מכח שבירת הכלים, שנפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, כדי שיקבלו חיות, שלא יתבטלו.

ובאמור יוצא, שבלי תענוג לא יכולים לחיות. אלא כל זמן שהאדם עדיין לא קיבל על עצמו עול מלכות שמים, האדם הזה מקבל חיות רק מהבורא. אבל האדם אין לו האמונה בה', שיגיד שהבורא נותן לו את החיים. לכן האדם אומר, שיש לו חיים מהטבע. ואנו צריכים לומר, שהאמת היא, שהבורא מסתיר עצמו באלו הלבושים כלפי החילוניים. אבל הם לא מאמינים בזה, כלומר, שהבורא מסתיר עצמו כלפי האדם הזה, שהאדם לא יוכל להאמין, שהבורא הוא המשפיע. אלא שהבורא הסתיר עצמו בלבוש של פירוד. לכן התענוג של הבורא בא לידי אדם מלובש בלבושים, שבהלבושים האלו מלובש התענוג.

וזהו כדוגמת שאנו רואים, שיש מאכל אדם, שהוא יושב ואוכל סעודה מבשר, ודגים, וכדומה. ומה האדם נהנה. ומה שנשאר פסולת מהאוכל, הוא זורק זה לפח הזבל עבור החתולים, שיאכלו את הפסולת הזו. ובטח החתולים נהנים מהפסולת. ואנו רואים, שיש להם סיפוק גמור מהאוכל, מה שהם מוצאים בהזבל. לכן אנו רואים, שהכלבים, והתרנגולים, וכדומה, כולם נהנים מהאוכל. אלא שיש הבדל, שהנאתו של אדם היא לא מהפסולת, מה שאם כן להם כן מספיק מאכלים של פסולת.

וכמו כן בעבודת ה'. יש אנשים, שהם נהנים מזה שנהנים מהפסולת, היינו מהקליפות, מה שהקדושה נותנת להם נהירו דקיק, ומזה יש להם סיפוק גמור. ויש אנשים, שהנאה שלהם, מה שהם מקבלים כדוגמת כל הכלל, שהם מבחינת פסולת דקדושה. אולם אין האוכל הזה מספק להם, מטעם שיש להם דחף פנימי, שמרגישים, שלא כדאי להיוולד ולקבל הנאה מפסולת.

היינו שהם מרגישים, שלא יכול להיות, שאותו מאכל שניתן לבעלי חי, היינו לבהמות, ולחיות, ולעופות, וכדומה, שזה יהיה מאכל בשביל בני אדם, שיש לו תואר בחינת מדבר, שיהיה דומה לבעלי חי. כלומר, שמאותו דבר שמתפרנסים בעלי חי, יתפרנסו בחינת מדבר. וההרגש הזה לא נותן להם מנוחה. ומתחילים לחפש מקום פרנסה אחר, שיוכלו לומר, שבשביל זה כדאי להיוולד ולהנות מהחיים.

ודבר זה גורם להם, שיחפשו רוחניות. וזה מביא להם, שיקבלו עליהם עול מלכות שמים, ועול תורה ומצות. וגם כאן, היינו לאחר שקבלו עליהם עול תו"מ, יש מהם שמקבלים סיפוק מבחינת "השלא לשמה". כמו שאומר הרמב"ם, שמתחילה מלמדין להם לעסוק בתו"מ על מנת לקבל שכר. וכך צריך להיות, שלא ישנו את סדר העבודה שלהם, אלא "עד שתרבה דעתם ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להן רז זה מעט מעט".

ונשאלת השאלה, מאיפוא אנו יודעים, שהם נמצאים בבחינת "עד שתרבה דעתם". התשובה היא כנ"ל, שהוא מקבל דחף פנימי, ומרגיש, שאי אפשר לומר, שזה שהוא מה שכתוב "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". אז רואים, שכבר נתרבה לו הדעת. וכבר אצלו הוא, כמו שאומר הרמב"ם "ויתחכמו חכמה יתירה". היינו שהוא נעשה חכם, שהתחיל להרגיש, שיש גם בחינת פנימיות בתו"מ.

"אז מגלין לו רז זה". היינו שצריכים לעבוד גם על כוונה. שפירוש, שהאדם צריך להשתדל, שכל מעשיו יהיו בע"מ להשפיע. שאז האדם מגיע לידי דבקות בה'. ואז האדם זוכה להטוב ועונג של מטרת הבריאה. ואז האדם ניזון מהאוכל המתאים לאכילת אדם, ולא לבחינת פסולת, מה שהקדושה זורקת להקליפות, שיהיה להם במה להתפרנס.

אבל זה הוא רק "נהירו דקיק" כדי קיומם, היינו שלא יתבטלו מהעולם. כי אם הרצון לקבל יתבטל מהעולם, לא יהיה את מי לתקן. וכמו שאנו לומדים, שעיקר הבריאה היא הרצון לקבל, וזהו כל החומר שבהבריאה, אלא כנ"ל, שיש ענין של תיקון הבריאה, כלומר שהבריאה נקראת "רצון לקבל", שבחינה זו נברא מכוח מטרת הבריאה. היינו שהרצון להטיב לנבראיו ברא יש מאין רצון לקבל.

ותיקון הבריאה הוא, שנותנים עליו את הכוונה בע"מ להשפיע. ואז האדם ראוי לקבל את הטוב ועונג. ואז, ע"י זה שזוכים לדביקות, שהוא השתוות הצורה, אז באים לדרגת "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". כלומר שרק בזמן שיוצאים משליטת העמים, הנקרא "רשות הרבים", ומגיעים לרשות היחיד, שאין להאדם אלא רשותו של הקב"ה, אז זוכים לאור החכמה ובינה.

אולם הגם שהאדם כבר קבל דחף פנימי, שרוצה לעבוד בע"מ להשפיע, ולא סתם בבחינת המעשה בע"מ לקבל שכר, והשכל מחייב, שהאדם צריך ללכת קדימה, וכל יום היה צריך להיות יותר חזק מיום דאמול, ולמעשה מתחיל כאן סדר חדש, שהוא ממש נגד השכל. היינו שמתחיל כאן סדר של עליות וירידות. שלפעמים אדם אומר, ש"הימים הראשונים היו טובים מאלה".

ויכול להיות ביום אחד כמה עליות וירידות, או בשבוע אחד כמה עליות וירידות. עד כדי כך, שהרבה פעמים האדם בא לידי יאוש, ואומר, שהוא לא רואה, שתהיה פעם מציאות, שיהיה באפשרותו לצאת משליטת הרע, ורק מוכרח להיות נכנע תחת הרצון לקבל. והיות שעיקר העבודה בתו"מ, כבר הגיע לידי הכרה, שזהו לא כל כך חשוב, כי עיקר החשיבות של קיום תו"מ צריכה להיות לשם שמים. זאת אומרת, מזה שהוא בא לידי הכרה, שעיקר הוא לעבוד לשם שמים, הידיעה הזו גרמה לו, שיקבל בחינת פחיתות, היינו בלתי חשוב לעבוד בבחינת המעשה בלי כוונה.

והגם שהוא יודע, ממה שאמרו חז"ל "לעולם ילמוד שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה באים לשמה", אז הרע שבאדם נותן לו להבין, זה נכון, שזה חשוב, מטעם שמתוך שלא לשמה באים לשמה, מה שאם כן אתה, אומר לו הרע שבאדם, הלא אתה רואה, שאין אתה מסוגל להגיע לשמה, וזה אתה רואה בעצמך.

כלומר, מקודם הרע שבו נותן לו להבין, שהוא צריך להתיימש מלהגיע לידי דרגה, שיהיה בידו לעבוד לתועלת ה'. ולאחר שנתן לו מחשבות של יאוש, הוא אומר לו, עתה, שכבר הגעת לידי ידיעה, שעיקרה הוא לשם שמים, ממילא אתה מבין, שלא לשם שמים אין לו ערך. לכן הוא נותן לו להבין, שאין צריך לתת כל כך כוחות, בכדי לקיים כל המעשים, הלא כבר אתה יודע בעצמך, שהשלא לשמה לא כל כך חשוב. לכן אתה יכול להקל בתורה ובתפלה, וכדומה.

נמצא, שבזמן הירידה, האדם מתדרדר והולך לפי מה שהשכל שלו נותן לו להבין. והאדם, כשהוא נמצא במצב הירידה עם כל השפלות שלו, הוא עוד מתגאה. ואומר, אלו אנשים, שאני רואה, שהם כן שומרים את התו"מ בכל הדקדוקים, אף על פי שאני רואה, שהם אינם עושים לשם שמים, אני לא יכול להיות כמוהם.

על זה הוא מתרץ בתירוץ של גאווה. היינו, הם עוד לא הגיעו לידי ידיעה כל כך חשובה, שעיקר הוא לעשות הכל לתועלת ה'. מה שאם כן אני עומד במדרגה יותר גבוהה מהם, ואני כן יודע, שעיקר הוא

לשם שמים. לכן אני לא רואה בזה, היינו בקיום המעשה לבד בלי הכוונה לשם שמים, כל כך תועלת, שיהיה כדאי לתת כוחות לקיים אותם בכל הדקדוקים. וזה נקרא "עבירה גוררת עבירה". כלומר, עבירה דיאוש גורמת לו להשפיל את העבודה דשלא לשמה. ואחר שהשפיל את עבודה דשלא לשמה, זה גורם לו להגיע לידי דרגה של גאוות. היינו, שהוא מחזיק עצמו לבחינת מובחר מעם, שהוא מבין יותר משאר אנשים, שאין הם מבינים את האמת, כפי שהוא מבין.

ואם האדם על כל פנים לא בורח מהמערכה, היינו שלא מגלה את חטאיו ברבים, עובר זמן מה, עד שמרחמים עליו מן השמים, ונותנים לו עוד איזו התעוררות, ומקבל שוב עליה. ואז עוד פעם בא לו הרע להתווכח עמו. והולך עוד הפעם אותו סדר. והעצה היא, לא לברוח מהמעשים, שהוא היה רגיל בהם, אלא להיפך, היינו להרבות יותר מעשים.

וזה הוא יכול לעשות רק למעלה מהדעת. והאדם צריך להאמין, שבעבודה זו שהוא עושה בזמן הירידה, והוא מוסיף מעשים בחיצוניות על בסיס של למעלה מהדעת, בזה הוא עושה פסיעות גדולות להגיע להמטרה, הנקראת "דביקות בה'". ועל נקודה זו אמר אאמו"ר זצ"ל, שזהו מה שכתוב "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בה, ופושעים יכשלו בה".

ובמצב הזה של הירידה, אם הוא יכול להוסיף מעשים על בסיס למעלה מהדעת, היות שהדעת שלו מראה כנ"ל סדר של "עבירה גוררת עבירה", והוא מתחזק למעלה מהשכל, אז הוא מקרב את זמן העבודה שלו, ויכול להגיע להמטרה בזמן הקרוב ביותר.

אי לזאת, מוטל על האדם בזמן העליה לסדר את ענין המעשה וענין הכוונה. כלומר, שבזמן, שמרגיש שעיקר היא הכוונה, אז הוא צריך לחשוב, שגם המעשה הוא דבר חשוב מאוד, היות שהאדם מקיים מצות המלך, ואין לנו השגה, כמה חשוב המעשה לפניו יתברך. כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שעד כמה שאנו יכולים להעריך את חשיבותה של לשמה, עוד הרבה יותר חשוב לפני הבורא את השלא לשמה, והחשיבות של לשמה אין בידני להעריך. לכן בזמן העליה, האדם צריך לזכור שלא לזלזל בהמעשה שהוא עושה.

אולם יחד עם זה, האדם צריך להשתדל לעשות את המעשים שלו, שיהיו כולם לשם שמים. ויש כלל, בכל דבר שהאדם רגיל, כבר נעשה אצלו כמו מנהג, כלומר שאינו צריך לדעת בשביל מה הוא המעשה הזה. וזו נקראת "מצות אנשים מלומדה", שפירושו, שהוא רגיל בהם.

והיות שענין תו"מ ניתן "לצרף בהם את הבריות", נמצא, שהוא צריך לכוון בעת עשיית המצות, שהעשייה זו תביא לו לידי מצב של דביקות בה'. נמצא, שהאדם צריך לדעת, מהו הוא רוצה מהעשייה זו.

לכן אם האדם עושה מעשה מטעם רגילות, אז אין הוא צריך לשום תמורה. נמצא, מצד אחד שמירת תו"מ מטעם הרגילות גם זה ענין גבוה, כידוע מה שאמרו חז"ל "מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה". היינו בזמן שהאדם זוכה למחשבה טובה, היינו שזוכה שכבר יכול לכוון את מעשיו בע"מ להשפיע, אז כל המעשים שעשה, שעוד לא היו על הכוונות לשם שמים, הקב"ה מצרף לכל המעשים שהיו מקודם, ונכנסו כולם לקדושה. נמצא, מה שיש לו יותר מעשים טובים, שורה אח"כ עליהם את המחשבה לשם שמים.

ובהאמור נבין מהו שאמרו חז"ל "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאלו קבלתם היום מהר סיני, כאלו בו ביום נצטווית עליהם". יש כאן ב' מובנים:

(א) כמו שאז היתה להם הכנה לקבלת התורה, כמו כן בכל יום האדם צריך הכנה לקבלת התו"מ,

שע"י ההכנה יכולים להגיע להשיגה. מה שאם כן שהאדם עושה בלי הכנה, אלא מחמת רגילות, ע"י זה אין האדם זוכה למטרת הבריאה. הגם שגם זהו דבר גדול, אבל במקום שיכול להכנס ע"י זה לדרגת "דע אלקי אביך", שבטח זהו ישר להמטרה, שלכן אמרו, "יהיו בעיניו כחדשים", שע"י זה יזכה לדביקות ה'.

ב) שאם לא "יהיו בעיניו כחדשים", וזה יהיה אצלו "כמצות אנשים מלומדה", היינו מצד הרגילות, אז הוא כבר לא יכול לקיים את התו"מ מבחינת למעלה מהדעת, כי ע"י זה שהוא עובד למעלה מהדעת, הוא מוכשר אח"כ לזכות לדעת דקדושה. נמצא, בזמן שהוא עובד מטעם רגילות, כלומר שהוא מרגיש, שהוא צריך לקיים תו"מ כמו מנהג, שנהוג לסדר סדר היום שלו, נמצא, שאין לו מקום להתקדם. לכן אמרו "בכל יום יהיו כחדשים". שע"י זה האדם יגיע לזכות לבחינת מטרת הבריאה, שהיא בכדי שהנבראים יזכו לקבל את הטוב ועונג.

ולפי מה שכתוב בספר "שער הכוונות", הפירוש "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" יהיה, משום שכך היא האמת, היינו שבכל יום האדם מתקן בחינות חדשות, ממה שנפלו בשבירת הכלים, כמו שמבואר שם בספר. נמצא, שאין האדם חוזר על מה שקבל התורה מהר סיני, אין חוזר על אותו הדברים. אלא התורה שנתנה בהר סיני, עם התורה הזו הוא מוכרח לתקן כל יום בחינות חדשים. נמצא, שהוא כאילו "היום נצטווית". היינו שבכל יום יש מה לתקן עם התורה בחינות אחרות.

ומכאן נמשך מה שהאדם צריך לאכול כל יום, ולא מספיק מה שאכל פעם בשנה, שיהיה לכל הפחות מספיק על שנה. אלא לפי דברי האר"י הקדוש הוא, שבכל אכילה מתבררות בחינות חדשות מן השבירה, הגם שלא כל אחד מרגיש. אולם זה ניתן להכלל ישראל. וכל הפרטים שבהכלל צריכים לבוא לידי דרגה זו, כמו שכתוב "כי כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדלם".